

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ
ΤΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΓΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΝ ΜΕΝ ΠΑΡΑ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΙΡΡΑΧΙΟΥ
ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ
ΕΚΛΟΘΕΝ ΔΕ
ΥΠΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ
ΔΙΑ ΦΙΛΟΤΙΜΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.

Κάμολι δὲ διὰ τῶτο φαίνεται φιλοσοφητέον εἶναι περὶ Μουσικῆς· καὶ γὰρ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, τηλικαύτην δόξαν ἔχων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, καταφανὲς ἐστὶν ἐκ πολλῶν ἔ παρέρχως ἀψάμενος Μουσικῆς· ὅς γε καὶ τὴν τῷ Παντὸς ἐστὶν διὰ Μουσικῆς ἀποφαίνει συγκεκλιμένην ΠΛΥΣ. φύλ. 632.

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΙΣ
(MICHELE WEIS)

1832.

Μωσικὰ δὲ, καὶ ἅ τὰς ἀγεμὼν φιλοσοφίαι, ἐπὶ τῇ
τῆς ψυχᾶς ἐπανορθώσει ταχθεῖσαι ὑπὸ Θεῶν τε καὶ
νόμων, ἐθίζοντι καὶ πείθοντι, τὰ δὲ καὶ ποταναγκάζοντι,
τὸ μὲν ἄλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι· τῷ δ' ἄλόγῳ θυμὸν
μὲν πρᾶον εἶμεν, ἐπιθυμίαν δὲ ἐν ἡρεμίῃσει. ΠΛΑΤ.
Τιμ. Λοκ. φύλ. 28.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ιδοὺ τέλος πάντων, φίλτατοι ὁμογενεῖς! ἀναφαίνεται καὶ βιβλίον διδασκτικὸν τῆς Μωσικῆς ἐπιστήμης. Τῷ πολυτίμῳ τέτῳ Συγγράμματι ἠθέλεν ἴσως στερεῖσθαι τὸ Ἰένος ἐπὶ πολὺ, ἂν δὲν ἠθέλεν ὑπάρξει εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ πολυμαθέστατος καὶ μωσικώτατος ἕτος ἀνὴρ, ὁ Πανιερώτατος, λέγω, ἅγιος Διδάχαις Κύριος Χρῦσανθος.

Καθὼς ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα δύνανται νὰ χορηγήσωσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὠφελειάν τινα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἔτω καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας ὃχι ὀλίγον θέλει ὠφελήσῃ, ὥς πραγματευόμενον περὶ ἐπιστήμης, ἣτις μάλιστα συντείνει εἰς δοξολογίαν ΘΕΟΥ, εἰς εὐπρέπειαν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τῆς Ἀνθρωπότητος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν φιλοσόφων.

Οὗτος λοιπὸν ὁ φιλογενέστατος Κύριος Χρῦσανθος, καὶ οἱ συναδελφοὶ τῆς Κύριοι, Γρηγόριος, καὶ Χερμβέσιος, ὁ μὲν Πρωτοψάλτης, ὁ δὲ Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, μικρὸν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐνωθέντες, καὶ συσχεφθέντες φιλοσόφως καὶ ἐπιστημονικῶς, ἀνεκάλυψαν τὸν Χρόνον εἰς τὴν Μωσικὴν, καὶ ἐπροσδιώρισαν τὴν καταμέτρησιν καὶ διαίρεσιν αὐτῇ πολλαχῶς (διότι χωρὶς τέτῳ ἔδεν κατορθεῖται εἰς τὴν Μωσικὴν.) ἐπροσδιώρισαν τὰ διαστήματα τῶν ἐπὶ Τόνων διὰ συστηματικῶν Κλιμάκων καθ' ὅλα τὰ γένη τῆς Μωσικῆς· τὰ διαστήματα τῶν Φθορῶν, δι' ὧν γίνεται ἡ μετάβασις καὶ ἡ μεταβολὴ ἀπὸ ἑῷς εἰς ἑῷον, ἀπὸ γένους εἰς γένος, καὶ ἀπὸ κλί-

μακος εἰς κλίμακα μετέβαλαν τῆς Μουσικῆς Χαρακ-
τῆρας ἀπὸ συμβόλων εἰς γράμματα· καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ,
καθυπέβαλαν εἰς κανόνας τὴν πρὶν ἀκανόνιστον μὲν,
ἀλλὰ πολυποικιλομελῆ Μουσικὴν μας μετ' ὅσον ἀ-
ξιοθαύμαστον.

Τίς δύναται νὰ ἀντίπῃ εἰς τῆτο, ὅταν βλέπῃ
εἰς τὰς ἐντελεῖς τῆς Μεθόδου ταύτης τὴν ἰκανότητα
τῇ νὰ ψάλλωσιν ἀπαράλλακτα, ξένα καὶ ἀνήκοντα
εἰς αὐτὰς ~~μὴ~~ ^{ἐν} τόνισμένα μὲ τὰς ἡμετέρας Μουσι-
κῆς χαρακτῆρας, καὶ νὰ γράφωσι παρομοίως τὰ
τοιαῦτα, ὅταν διὰ μόνης τῆς ἀκοῆς γίνωνται γνω-
σιὰ εἰς αὐτὰς; οὐδείς βέβαια. Δικαίως λοιπὸν πρέ-
πει νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ σεβάσμιμοι ἔτοι ἀνδρες
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ! (*)

*) Οἱ τρεῖς ἔτοι διδάσκαλοι, ὅταν ἀνεφάνησαν ἐφευρεταὶ ταύ-
της τῆς νέας Μεθόδου κατὰ τὰς 1814, δὲν εἶχον τοιαῦτα
ἀξιώματα· ἀλλ' ὁ μὲν Κύριος Χρῦσανθος ἦτον Ἀρχιμαν-
δρίτης, ὁ δὲ Κύριος Γρηγόριος Λαμπαδάριος. Κατὰ δὲ
τὰς 1819, ὁ μὲν Χρῦσανθος ἡξιώθη τῇ Ἀρχιερατικῇ βα-
θμῇ· ὁ δὲ Γρηγόριος διεδέχθη τὸν μακαρίτην Μανολάκην
τὸν Πρωτοψάλτην, καὶ ἔγινε Πρωτοψάλτης κατὰ τὴν τά-
ξιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· εἰς δὲ τὸν Κύριον Χουρ-
μούζιον ἐδόθη τὸ ἀξίωμα τῇ Χαρτοφύλακος.

Οὗτοι, ~~ὅτε οὐκ ἔτι~~ ^{ὅτε} ~~καθυπέβαλαν~~ ^{καθυπέβαλαν} εἰς κανόνας τὴν
Μουσικὴν, εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸ Κοινὸν τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας καὶ ἐπίτηδες διὰ τῆτο Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τῆς
Πατριαρχείας Κυράλλε Ζ. τῇ ἐξ Ἀνδριανουπόλεως γενομένης,
συνεδρίαζόντων καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων τῇ Γένους, ἐπροβλή-
θη τὸ νέον τῆτο ἐφεύρημα. Καταπειθεῖσα δὲ ἡ Σύνο-
δος ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς λόγους καὶ τὰς βεβαίας ἀποδείξεις
τῶν τριῶν Μουσικῶν διδασκάλων, περὶ τῇ κανονισμῷ τῆς
τέχνης (ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς ὑπωπτεύετο ὅτι τάχα οἱ Διδά-
σκαλοι ἐξήτουν νὰ καινοτομήσιν τὴν ἱερὰν Ψαλμωδίαν.)
ἐθέτισεν, ἵνα, ὁ μὲν Γρηγόριος ὁ Λαμπαδάριος καὶ
Χουρμούζιος Γεωργίου παραδίδωσι τὸ Πρακτικὸν μέρος

Παρεκτός ὅμως ταύτης τῆς παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων μεγίστης πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας, καὶ κατ' ἰδίαν ὁ πολυμαθὴς Κύριος Χρῦσανθος ἐξηργέτησεν ἐπὶ τὸ Ἔθνος, συγγράψας μὲ φιλοσοφικὸν νῦν τοῦτο τὸ διδασκτικὸν ἅμα καὶ φιλολογικὸν τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης σύγγραμμα.

τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς· ὁ δὲ Ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος, τὸ Θεωρητικὸν μέρος αὐτῆς.

Ἐουστήθη λοιπὸν διὰ τῆτο σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη νὰ κατοικῇ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων μαθητῶν. Ἐδιωρίσθησαν ἔφοροι τῆς σχολῆς, καὶ μισθὸς διὰ τὰς διδασκάλους. Κατάλθουσαν πανταχόθεν Παναγιώτικα ἐγκύκλια γράμματα εἰς τὰς κατ' ἐπαρχίας Ἀρχιερεῖς ἵνα, ὅσοι ποθῶν νὰ σπουδάσουν τὴν Μουσικὴν ἁμισθὶ κατὰ νέαν Μεθόδον, μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινέπολιν, ὅπου μετὰ δύο ἐτῶν διδασκαλίαν θέλουν γένει ἐγκρατεῖς τῆς Μεθόδου. Ἐτρέξαν λοιπὸν πανταχόθεν μαθηταὶ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας· ἔξ αὐτῶν μερικοὶ εὐδοκίμησαντες ἀρκετὰ, μετέβησαν ἐκεῖθεν ἄλλος εἰς μίαν πόλιν καὶ ἄλλος εἰς ἄλλην· ὅπου συστήσαντες ἰδιαίτερα σχολεῖα, μετέδιδαν εἰλικρινῶς τὸ τάλαντον, ὅπερ τοῖς ἐνεπιστεύθη.

Εἰς τὰς ἐντελεῖς τῆς Μεθόδου μαθητὰς, ἀφ' ὧ ἐ γίνοντο αἱ ἐξετάσεις των, ἐδίδετο γράμμα ἀποδεικτικὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων, καὶ παρὰ τῶν Ἐφόρων τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖον ἐγράφετο ἕτως.

„ Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι διδασκαλοὶ τῆς ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ταύτῃ ἁγίας Μουσικῆς Σχολῆς ἀηλοποιούμεν, πρὸς ὧς ἀνήκει, ὅτι ὁ Παναγιώτης Πελοπίδης Πελοποννήσιος χρηματίσας παρ' ἡμῖν μισθητῆς, εὐδοκίμησεν ἀποχρόντως, καὶ εἶναι ἱκανὸς, ἵνα ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, διδάσκῃ καὶ παραδίδῃ τὸ, τε πρᾶκτικὸν τῆς παρ' ἡμῶν διδασκομένης νέας καὶ κανονικῆς μεθόδου τῆς Μουσικῆς, καὶ ὅσα μεθοδικῶς ἀπαιτῶνται πρὸς εἰσαγωγὴν θεωρητικὴν αὐτῆς. Ὅθεν καὶ εἰς ἑκάστῃς τῆτου καὶ παρὰστασιν ἐκδίδεται ἡ παρῶσα ἡμετέρα διδασκαλικὴ ἀπόδειξις, ἐπικυρωθεῖσα καὶ παρὰ τῶν Ἐφόρων τῆς Μουσικῆς ταύτης σχολῆς κατὰ τὸ σύνθηδες.

„ Ἐν Κωνσταντινπόλει 1818, Σεπτεμβρίου 28. “

(Ἐποντα αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Διδασκάλων καὶ τῶν Ἐφόρων.)

Δέξασθε τὸτο λοιπὸν, φίλοι Μουσικολογιάται, καὶ εὐχαριστήσατε τὴν ἄκραν ἐπιθυμίαν ἣν εἴχετε δι' ἐν τοιῷτον διδακτικὸν βιβλίον τῆς τέχνης σας. Μάθετε εἰς τὸ ἐξῆς τι εἶναι Ῥυθμὸς, τι εἶναι Πῆς καὶ Μέτρον (*) εἰς τὴν Μουσικὴν. Μάθετε τι εἶναι Ἑμφασις ῥυθμικὴ, καὶ μὴν ἀπορεῖτε πλέον εἰς τὴν σημασίαν τῶν τοιούτων λέξεων. Μάθετε τὴν τέχνην τῆς Μελοποιίας, καὶ τὸν τρόπον τῷ συνθέτειν τὰς μελωδίας μετὰ λόγον ἐπιστημονικώτατον, διὰ τὰ ἥσθε ἱκανοὶ νὰ προσενῆτε εἰς τὰς ἀκροατάς σας τὴν χαρὰν, τὴν λύπην, τὴν χαύνωσιν, καὶ πᾶν ἄλλο ψυχικὸ πάθος αἰσθηματικὸν καὶ νὰ καυχᾶσθε ὅτι ἥσθε τέλειοι Μουσικοὶ, εἰδότες τὰ περὶ τὴν Μουσικὴν.

Πολλοὶ ἐκ τῶν Μουσικῶν μας, ἐπειδὴ ἔφθασαν νὰ γένωσιν ἐγκρατεῖς τῆς ἀκριβοῦς τοῦ Χρόνου καταμετρήσεως, καὶ τῆς γνώσεως παντὸς Φθορᾶς διαστήματος, (τὸ ὁποῖον εἶναι τῷ ὄντι ἀξιέπαινον εἰς ἕκαστον Μουσικόν, ὅταν φθάσῃ νὰ γένῃ ἐγκρατὴς

Ἡ σχολὴ ἐπεκράτησεν ἕως εἰς τὰς 1820' διότι κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ μὲν Κύριος Χρυσανθὸς μετέβη εἰς τὴν ἐπιτολίαν τοῦ Διδάχοντος νὰ ποιῶν τὸ ὁποῖον τῷ ἐνεπιστεύθη ποίμνιον· ὁ δὲ Κύριος Γρηγόριος ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Κύριος Κωστής ὁ Βυζάντιος· ὁ δὲ Κύριος Χουρμύζιος ἐγκαταλείπει τὸν ἴδιον, ἐδίδθη εἰς ἄλλας ἐπιωφελεῖς ἐργασίας. Διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἐπιστήθου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ Μουσικὸν τυπογραφεῖον, ὅπου ἐξέδωκεν ἀρχετὰ μουσικὰ ἄσματα, τὰ ἀναγκαιότερα εἰς τὰς ψάλτας, καὶ ἐλύτρωσε πολλὰς ἀπὸ τὸ πολυμοχθὸν τῆς τῶν ἀντιγραφῆς. Τοιούτον καλὸν ἔκαμε καὶ ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Πέτρος ὁ Ἐφέσιος μαθητὴς τῆς αὐτῆς Σχολῆς διατρίβων εἰς Βουκορέστιον.

- *) Ἡ περὶ Ῥυθμοῦ, Χρόνων, Ποδῶν καὶ Μετρῶν σαφειστάτη καὶ ἀκριβεστάτη ἐκδοσις γενομένη παρὰ Μουσικῶν ἑλλογίμων, ἀναμφισβόλως θελεῖ ὠφελῆσαι ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς σπουδάζοντας τὰ ποιητικὰ συγγράμματα τῶν προγόνων μας.

τῶν τῶν δύο.) νομίζον ὅτι εἶναι καὶ τέλειοι Μουσικοί. Τοῦτο δὲν προέρχεται βέβαια ἀπὸ ἐπίμονον πείσμα, ἢ ἔπαρσιν, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλιγομάθειαν· διότι στερούμενοι διδακτικῆς βιβλίας τῆς τέχνης των, δὲν δύνανται νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω ἀπὸ ὅσα κατὰ παράδοσιν ἔλαβαν.

Ὁ Συγγραφεὺς διαιρεῖ τὸ πόνημά του εἰς δύο μέρη, εἰς Διδακτικὸν καὶ Ἱστορικόν. Καὶ εἰς μὲν τὸ Διδακτικὸν μέρος διαλέγεται σοφώτατα περὶ Μουσικῆς Θεωρητικῆς καὶ Πρακτικῆς, καὶ ἀποδεικνύει ἀναντιρρήτως καὶ ἐπιστημονικῶς, ὅσα ἀπαιτῶνται εἰς ταύτην τὴν ὕλην καὶ ὁμιλῶν διεξοδικῶς περὶ Ἀρμονίας εἰς τὸ τελευταῖον Κεφάλαιον, δίδει τέλος τῷ Διδακτικῷ μέρους μὲ ἓν παράδειγμα σημειωμένου μὲ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Νότας, καὶ παρὰ τῷ ἰδίου διὰ τῶν ἡμετέρων Μουσικῶν Χαρακτήρων μεταφρασμένον· διὰ τῷ ὁποίου δίδει ἀκριβῆ ἰδέαν εἰς τὸν Ἕλληνα Μουσικόν, καὶ περὶ τοῦ πῶς γράφεται ἡ Ἀρμονία, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μόνον ἔμεινεν εἰς ἡμᾶς, τὸ δὲ πρᾶγμα εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς.

Εἰς δὲ τὸ Ἱστορικὸν ἐπαριθμεῖ τὰς Μουσικοὺς ὅσοι πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ καὶ μετ' αὐτὸν ὑπῆρξαν ἕως τῶν ἡμερῶν μας, ἀναφέρων καὶ πολλὰς ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν. Διαιρεῖ δὲ αὐτὰς εἰς τρεῖς ἐποχάς. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, ἀναφέρει τὰς, ὅσοι ὑπῆρξαν πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ μέχρι τοῦ Σοφῆ Σολομῶντος. Εἰς δὲ τὴν Δευτέραν, τὰς Ἕλληνας — καὶ προκαταλέγων ἐνταῦθα, ὡς πρώτους εὐρέτας τῆς παρ' Ἕλλησι Μουσικῆς, ἀπὸ μὲν τοὺς Θεοὺς, τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπὸ δὲ τὰς ἀνθρώπους, τὸν Ἀμφίωνα, φθάνει μέχρι τῆς Χριστιανικῆς Ἐποχῆς, ἐξ ἱστορῶν αὐτὰς χρονολογικῶς, καὶ ὃ, τι ἕκαστος αὐτῶν ἐφεύρε, καὶ τι περὶ Μουσικῆς συνέγραψεν. — Εἰς δὲ τὴν Τρίτην, τὰς διαπρέφαντας Ἐκκλησιαστικὰς Μουσικὰς καὶ ἀρχίζων ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δα-

μασκηνόν, ὡς ἀρχαιότερον διδάσκαλον καὶ πρωτεργόν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καταντᾷ ἕως εἰς τὴν ἐδικὴν μας χρόνον, καταλέγων χρονολογικῶς καὶ κατὰ ἀλφάβητον, ὅσους διδασκάλους καὶ ἐφευρετὰς ψαλμοῦδιων ὁ χρόνος ἀνέδειξεν.

Μεταξὺ τῆς Διδακτικοῦ καὶ Ἱστορικῆς παρεισάγει δὲ ἐκτεταμένων ὑποσημειώσεων ἐπισήμους φιλολογικὰς τινὰς διατριβὰς, τὰ πλεῖστα ἐπωφελεῖς εἰς τὸν καθ' ἑν, εἴτε μουσικόν, εἴτε μὴ, καὶ μάλιστα εἰς πολλὰς τῶν ἡμετέρων λογίων, οἱ τινες ἀγγοῦν μέχρι τῆς σήμερον τὰς ἀρχὰς τοῦλάχιστον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καὶ ἐπομένως τὴν ἕως τῶν ἡμερῶν μας συνέχειαν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὀλίγον ἀξιοπεριεργον εἰς αὐτὰς, καὶ εἰς τὸν Ἱερὸν Σύλλογον. Ἐνταῦθα δίδει τέλος καὶ τῆς Ἱστορικῆς μέρους, μὲ ἐν μικρὸν παρόρημα, ὅπου συμβούλευε σοφώτατα τὸν Μουσικόν πῶς πρέπει νὰ μετέρχεται τὸ ἐπάγγελμά του, καὶ ὁποῖα φυσικὰ προτερήματα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἔχη.

Τὸ Σύγγραμμα τῆτο ἔλαβα πρὸ ἐτῶν δώδεκα μαθητεύων εἰς Κωνσταντινέπολιν ἀπὸ τὸν φηθέντα Ἐλλόγιμον Συγγραφέα του, καὶ σεβάσμιόν μου Καθηγητήν. Ποθῶν δὲ ἔκτοτε τὴν διάδοσίν του εἰς τὸ Κοινόν, ἢ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἢ ἀπ' ἄλλον τινά, καὶ ἀποτυχῶν ταύτης τῆς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐφάρσεώς μου, μόλις τελευταῖον ἐγὼ εἰς τὸν τρέχοντα ἐνιαυτὸν ἐδυνήθην νὰ ἐκτελέσω τῆτο τὸ κοινωφελές ἔργον, δι' ἰδίας ὅχι μικρᾶς χρηματικῆς δαπάνης, καὶ ὅχι ὀλίγης κόπης. Διότι ὁ Τυπογράφος ἐτερόγλωσσος ὢν, καὶ ἀσυνείθιστος εἰς ἔκδοσιν τοιαύτης πολυμόχθου καὶ πολυτρόπου βίβλου, διὰ τὸ ποικίλον τῶν χαρακτήρων τῆς Μουσικῆς μας, ἐχρειάζετο καθ' ἡμέραν ἀπὸ ἐμὲ συνεχῇ καὶ κατὰ πολλὰ ἐπίπονον ὁδηγίαν. Οἱ κόποι μου δὲν ὁμοιάζουν μὲ τοὺς κόπους τῶν

ἄλλων ἐκδοτῶν. Μ' ὅλα ταῦτα ἐγὼ δὲν ἐσυλλογίσθην τοῦτο, διὰ νὰ μὴ μείνῃ πλέον ἐν τῷ κρυπτῶ τοιῷτον ἐπωφελὲς καὶ πολύτιμον σύγγραμμα, τῶρα μάλιστα ὅτε ἡ φίλη ἡμῶν ΠΑΤΡΙΣ ἀνεγείρεται.

Ἀποδέξασθε λοιπὸν, φίλτατοι ὁμογενεῖς, τὰς ταπεινὰς ἐνδείξεις τῆς ὑπὲρ τῆ Κοινῆς συμφέροντος προθυμίας μου. Εὐγνωμονεῖτε πρὸς τὸν Συγγραφέα, διότι ἐκπλήρωσε τὸ πρὸς τὸ Ἔθνος ὀφειλόμενον χρέος του, — ὅς τις καὶ εὐχεται δι' ἐμὲ νὰ ἴδῃ ἀνταξίως καρποὺς τῶν κόπων του, διὰ νὰ καυχᾶται τελάχιστον, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔγινεν αἷτιος τῆς ἀμίλλης τῶν, ὅσοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀποφασίσαν νὰ συγγράψωσι περὶ Μουσικῆς μὲ γενικωτέρας ἰδέας, — καὶ ἀγαπᾶτε εὐνοϊκῶς τὸν φίλον σας Ἐκδότην.

Τεργέστη 1832 Ἀπριλίου 6.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΠΕΛΟΠΙΔΗΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΤΟΥ Α. ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΜΕΡΟΣ Α.

ΚΕΦ. Α.	Πῶς Ὁρίζεται καὶ Διαιρεῖται ἡ Μουσική §. 1.
„ Β’	Περὶ τῆ κατὰ μέλος Ποσοῦ §. 14.
„ Γ’	Περὶ Χαρακτήρων τῶν Φθόγγων . . §. 27.
„ Δ’	Περὶ Συνθέσεως τῶν Χαρακτήρων §. 37.
„ Ε’	Περὶ Παραλλαγῆς §. 43.
„ ΣΤ’	Περὶ Διαστημάτων §. 50.
„ Ζ’	Περὶ Συμφωνίας §. 55.
„ Η’	Περὶ τῆ Διαπασῶν Συστήματος §. 59.
„ Θ’	Περὶ τῆ Τροχῆ §. 66.
„ Ι’	Περὶ τινων ἰδιωμάτων τῶν Φθόγγων τῆ Τροχῆ. §. 77.
„ ΙΑ’	Περὶ Τριφωνίας §. 87.
„ ΙΒ’	Περὶ Μικτοῦ τῆ Διατονικοῦ Γένους. . . §. 101.

ΤΟΥ Β’ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α.	Περὶ τῆς ἐν τῇ Μελωδίᾳ Ποιότητος §. 112.
„ Β’	Περὶ Ὑποστάσεως §. 116.
„ Γ’	Περὶ τῶν Ἀχρόνων Ὑποστάσεων §. 129.
„ Δ’	Περὶ Διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῶν Φθόγγων τῶν Χαρακτήρων §. 137.

ΚΕΦ. Ε’	Περὶ Ῥυθμοῦ §. 144.
„ ΣΤ’	Περὶ Χρόνων §. 147.
„ Ζ’	Περὶ Ποδῶν . §. 155.
„ Η’	Περὶ Μέτρων . §. 161.
„ Θ’	Περὶ Ῥυθμῶν §. 173.
„ Ι’	Παρακαταλογὴ τῶν Ὀθωμανικῶν Ῥυθμῶν. . §. 179.
„ ΙΑ’	Περὶ Ἐμφάσεως Ῥυθμικῆς §. 183.
„ ΙΒ’	Περὶ Τρόπων τῶν Ῥυθμῶν . . §. 189.
„ ΙΓ’	Περὶ Μεταβολῆς ἐν Ῥυθμοῖς §. 193.
„ ΙΔ’	Περὶ Ῥυθμοποιίας. §. 198.
„ ΙΕ’	Περὶ Χειρονομίας §. 208.

ΤΟΥ Γ’ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α.	Περὶ τῶν κατὰ Μουσικὴν Γενῶν §. 217.
„ Β’	Περὶ Ἡμιτόνων §. 229.
„ Γ’	Περὶ τῆς ἐν Φθόγγοις Διαφορᾶς §. 235.
„ Δ’	Περὶ Χρωματικῆς Γένους . . §. 240.
„ Ε’	Περὶ Φθόγγων τῆ Χρωματικοῦ Γένους §. 246.
„ ΣΤ’	Περὶ Παραλλαγῆς τῆ Χρωματικῆς Γένους . §. 253.
„ Ζ’	Περὶ τῆς Ἐναρμονίας Γένους . . . §. 257.
„ Η’	Περὶ Χρωῶν . §. 265.

ΚΕΦ. Θ'. Πόσαι αἱ δυνα-
ταὶ Χρόαι . . . §. 271.

ΤΟΥ Δ'. ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΕΦ. Α'. Περὶ Ἦχου . §. 278.

„ Β'. Περὶ τῶν Ὁκ-
τῶ Ἦχων κατὰ
Μανουὴλ Βρυέν-
νου. §. 286.

„ Γ'. Περὶ τῶν Ὁκ-
τῶ Ἦχων κατὰ
τῆς Ψαλμωδῆς . §. 298.

„ Δ'. Περὶ τῶν Συ-
στατικῶν τῶν Ἦ-
χων. §. 301.

„ Ε'. Περὶ τῶν Ἀπη-
χημάτων . . . §. 307.

„ ΣΤ'. Περὶ τῆς Πρώ-
του Ἦχου. . . §. 318.

„ Ζ'. Περὶ τῆς Δευτέ-
ρου Ἦχου . . . §. 326.

„ Η'. Περὶ τῆς Τρί-
του Ἦχου . . . §. 333.

„ Θ'. Περὶ τῆς Τετάρ-
της Ἦχου . . . §. 340.

„ Ι'. Περὶ τῆς Πλαγί-
ας Πρώτου Ἦχου . §. 348.

„ ΙΑ'. Περὶ τῆς Πλα-
γίου Δευτέρας Ἦ-
χου §. 355.

ΚΕΦ. ΙΒ'. Περὶ τῆς Βα-
ρύτος Ἦχου . . . §. 362.

„ ΙΓ'. Περὶ τῆς Πλα-
γίου Τετάρτης Ἦ-
χου §. 369.

„ ΙΔ'. Περὶ Μεταθέ-
σεως καὶ Φθορῶν §. 377.

ΤΟΥ Ε'. ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΚΕΦ. Α'. Περὶ Μελο-
ποιίας §. 389.

„ Β'. Πῶς ξιμελλίζον-
το αἱ Μελωδίαί §. 400.

„ Γ'. Τωρινὸς Τρό-
πος τῆς μελιζείν . §. 409.

„ Δ'. Περὶ Μουσικῶν
Ὀργάνων. . . §. 432.

„ Ε'. Διαθέσεις τῶν
ἐκρωμένων τῆς
Μουσικῆς. . . §. 438.

„ ΣΤ'. Χρήσις τῆς
Μουσικῆς . . . §. 445.

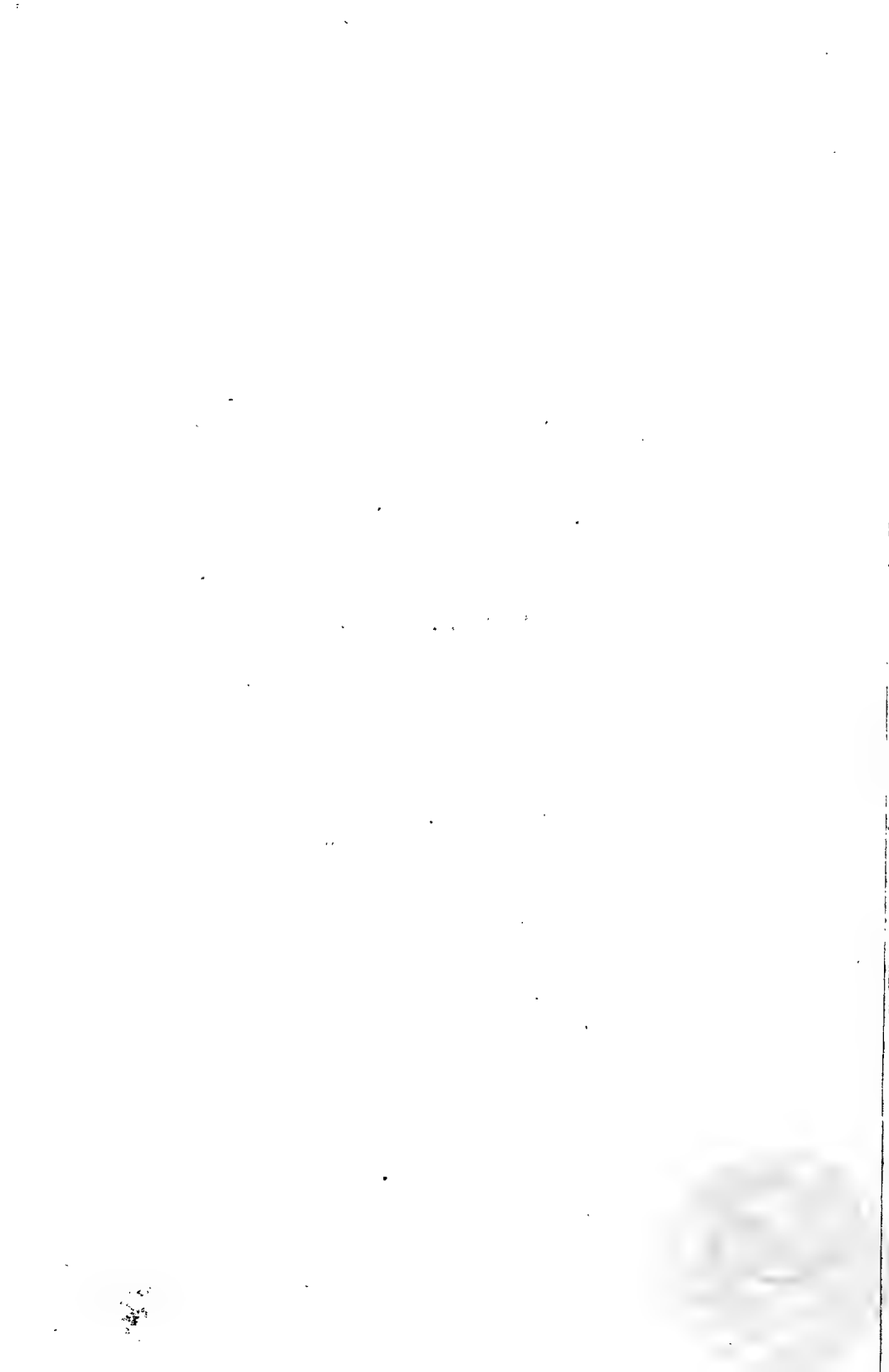
„ Ζ'. Περὶ Ἀρμο-
νίας. §. 452.

ΜΕΡΟΣ Β'. Σελ.

Ἀφήγησις Περὶ Ἀρχῆς καὶ
Προόδος τῆς Μουσικῆς . Ι. 1.

Πῶς Προσιτέον τῇ Μου-
σικῇ LVI. 82.

Τὰ ἐξῆς δύο σημεία 2 & προφέρονται ὡς ν' ὅθεν αἰτιαθεὶς
λεαθεὶς 2α2α -- ἀντὶ ἀνναγες νεανες νανα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Πῶς Ὁρίζεται καὶ Διαιρεῖται ἡ Μουσική.

§. 1.

Μουσική εἶναι ἐπιστήμη μέλους, καὶ τῶν περὶ μέλος συμβαινόντων (α).

α) Ὁ μὲν Ἀριστείδης ἔτως ὁρίζει τὴν Μουσικὴν. Ὁ δὲ Πλάτων ἔτω· Μουσική ἐστι τρόπων μίμημα βελτιόνων ἢ χειρόνων ἀνθρώπων. Νικηφόρος δὲ ὁ Βλεμμύδης, ἔτω· Μουσική ἐστι γνῶσις ποσοῦ διωρισμένου ἐν σχέσει. Ὁ δὲ Ἐρμῆς, ἔτω· Μουσική ἐστι τάξις πάντων τῶν πραγμάτων.

Οἱ παλαιὲς *μεγάλως ἐφιλονέικουν* πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς φύσεως, τοῦ ὑποκειμένου, τῆς πλατύτητος, καὶ τῶν μερῶν τῆς Μουσικῆς· διότι εἰς τῆτο τὸ ὄνομα ἔδιδον μίαν ἔννοιαν πολὺ πλατυτέραν ἀπ' ὅ,τι δίδομεν ἡμεῖς· ἐπειδὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Μουσικῆς ἐνόεον ὅχι μόνον τὸ ἥσμα, τὴν ποίησιν, τὸν χορὸν, ἀλλὰ, καὶ τὴν σπουδὴν ὅλων τῶν ἐπισημῶν· ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ἔδιδον εἰς ὅλας τὰς τέχνας τὸ ὄνομα τῆς Μουσικῆς· ὅθεν καὶ φιλόμουσοι ἀπλῶς οἱ φιλόλογοι. Οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα ἔλεγον, ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶ Μουσική. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ φιλόσοφοι· Μουσική θεία, Μουσική κοσμική, Μουσική ἑρμηνεία, Μουσική ἀνθρωπίνη, Μουσική ἐνεργητική, σκεπτική, ἐκφαντορική, ὁργανική, ὠδική, καὶ τλ.

§. 2. Μέλος δὲ εἶναι σειρά φθόγγων, διαδεχομένων ἀλλήλους, ἀρσπόντων τῇ ἀκοῇ (α).

§. 3. Φθόγγος δὲ εἶναι, φωνῆς πτώσις ἐμμελῆς, ἐπὶ μίαν τάσιν ἤγουν ὁ φθόγγος εἶναι εὐγαλμα φωνῆς ἢ ἀπὸ ἀνθρωπίνου σώματος, ἢ ἀπὸ ἀνυλοῦ, ἢ ἀπὸ χορδῆς, ἔσσης ἐπάνω εἰς ἓν τέντωμα. Διότι ἡ φωνὴ ἢ τις ἐυγαίνει ἀπὸ τὴν χορδὴν, ἐν ᾗ αὐτὴ τείνεται, δὲν λέγεται Φθόγγος, ἐπειδὴ γίνεται ἐπάνω εἰς πολλὰς τάσεις. Ἡ δὲ πτώσις τῆς φωνῆς πρέπει νὰ εἶναι παρὰ κτικὴ μέλῃς· διότι μία μόνη πτώσις φωνῆς ἀπὸ χορδῆς, εἰς παραγωγὴν μέλῃς μὴ ἀφορῶσα, δὲν λέγεται φθόγγος, ἀλλὰ νόφος ὅς τις ἐυγαίνει ματαίως. Εἶναι δὲ οἱ φθόγγοι τὸ ὑποκείμενον, ἢ ἡ ὕλη τῆς Μουσικῆς. Αὐτοὶ εἴτε ἀπὸ ἀνθρωπίνου σώματος ἐκπύπτουσιν, εἴτε ἀπὸ ὀργάνων ἐμπνευστῶν, ἢ ἐντατῶν, ἢ κρουστῶν, εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνονται ἀκριβῶς, καὶ νὰ διαγινώσκονται ἀπτάιως ἀπὸ τοὺς καλὰς μουσικοὺς πάντοτε παρομοίως· καὶ διὰ τῆτο εἶπεν ὁ Ἀρισείδης ἐπισήμην τὴν Μουσικὴν. (β).

§. 4. Τῷ δὲ μέλῃς τὸ μὲν λέγεται τέλειον, τὸ δὲ, ἀτελὲς καὶ μελωδία. Καὶ μελωδία μὲν εἶναι ἄρδῃθμος πλοκὴ φθόγγων, ἀνομοίων κατὰ τὴν δξύτητα καὶ βαρύτητα· μέλος δὲ τέλειον εἶναι, ἐκεῖνο ὅπερ συνίσταται ἀπὸ μελωδίας, ρυθμοῦ, καὶ λέξιν (γ)· τὸ δὲ ἰερὸν μέλος λέγεται Ψαλμωδία (δ).

α) Κατὰ δὲ τὸν Βακχεῖον, μέλος εἰν, ἄνεσις καὶ ἐπίτασις, δι' ἐμμελῶν φθόγγων γινόμενη.

β) Ὁ μὲν Εὐκλείδης ἔτως ὀρίζει τὸν φθόγγον· ὁ δὲ Βακχεῖος ἔ-
τω φθόγγος ἐστὶ φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν μέλῃς· ὁ δὲ
Ψελλός, ἔτω φθόγγος ἐστὶ φωνῆς ἀδιαστάτη ἐναρμόνιος τάσις.

γ) Ἀρισείδ. βιβλ. α', σελ. 28.

δ) Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ψαλμωδίας ὑπάρχοντα ὅλα τὰ ἐκκλησια-
στικὰ μέλη, οἶον, ᾠδὴν, ᾠδὴν, Κοντάκιν, Τροπάριον, Ἀπο-
λυτικόν, Ὑπακοή, Ὀικος, Στιχηρὸν, Αἶνοι, Μακαρισμοί,
Κοινωνικόν, Χερσβικόν, καὶ τὰ λοιπά.

§. 5. Συζατικά δὲ τῷ μέλῳ γνωρίζομεν δύο, πο-
σὸν καὶ ποιόν· διὰ τῆτο καὶ οἱ χαρακτήρες, δι' ὧν
γράφεται τὸ μέλος, ἐξετάζονται διττῶς, ἵνα γράψωσι
τὸ πᾶν τῷ μέλῳ.

§. 6. Μελίζειν δὲ εἶναι, τὸ νὰ ἐφευρίσκη τις μέ-
λος, καὶ νὰ τὸ προσαρμόσῃ εἰς τὰς λέξεις τροπαρίῳ, ἢ
εἰς καὶ τῶν λοιπῶν, γράφων αὐτὸ μὲ τῆς μουσικῆς
χαρακτῆρας.

§. 7. Ἄδει δὲ τις ἢ ψάλλει λοιπὸν ἀτέχνως, ὅποιος
ἀγνοῶν τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς, ἐνγάζει πολλὰς
φθόγγας, οἵ τινες διαδέχονται ἀλλήλους, καὶ ἀρέσκει εἰς
τὰς ἀκροατάς (α). Ἐντέχνως δὲ ψάλλει, ὅποιος γνω-
ρίζων τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς, προσφέρει τὸ μέλος
ὅπερ παριζᾷται διὰ τῶν χαρακτήρων, καθὼς ἐφθασε

α) Ὅταν σοχαζώμεθα διὰ τὴν ἀρέσκειαν, τὴν ὁποίαν ἡ Μουσι-
κὴ προσκεντῇ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, εἰς τὴν ἀκοὴν
δηλαδὴ, σπανίως εὑρίσκεται νὰ ἀρέσκη περισσότερον ὁ ἀ-
τέχνως ψάλλον παρὰ ὁ ἐντέχνως. Εἶναι δὲ δυνατόν νὰ
εὕρωμεν τὸ ἴδιον μέλος, εἰς ἄλλας μὲν ἀρεσόν· εἰς ἄλλους
δὲ μὴ τοῖστον, καὶ μάλιστα εἰς ἁλλοδαπεῖς ἀκροατάς, τῶν
ὁποίων ἡ ἀκοὴ δὲν εἶναι συνηθισμένη νὰ ἀκῇ παρόμοια
μέλῳ· ἐπειδὴ κάθε τόπος ἔχει καὶ Μουσικὴν ἰδιαιτέραν ὁ-
ποσὴν, ἥτις ἀρέσκει εἰς μόνους τοὺς ἐντοπίους. Ὅθεν ὅσω
περισσότερον ἕνας Μουσικὸς ἐνασχολεῖται εἰς τὴν γνώρισιν
καὶ διατριβὴν τούτων τῶν διαφορῶν μουσικῶν ἔξων, τό-
σω περισσότερον δύναται νὰ εὑρίσκη μέλη ποικίλα καὶ
δραστήρια· διότι παντὸς ἔθνους ἡ Μουσικὴ πλατεῖ καί ποικιλαν
δρασιμότητα, ἀνάλογον μὲ τὴν φυσικὴν του κλίαν. Φεῖ-
ρειν, τὰ τῷ ὄντι Γαλλικὰ ὑπορχήματα εἶναι ἐπιχαρῆ καὶ
ἐπικουφρα, καὶ ἐνθάδε τὴν ὁρεξίν τῆ χορεύειν μετὰ ζωη-
ρότητος ἱκανῆς εἰς παράρτησιν χαρῆς, ὅχι ὅμως ἕως εἰς
κούρασιν· αἱ δὲ Βρεττανικαὶ εἶναι ἐξορμητικαὶ, διὰ τὸ νὰ
ἔχωσι κάποιαν λαβρότητα, καὶ διερεθίζουσι τὸν χορευτὴν
εἰς τρέξιμον, καὶ εἰς τὸ νὰ χορεύῃ ἕως νὰ κουρασθῇ· αἱ
δὲ Πολωνικαὶ εἶναι σεμεναὶ καὶ σοβαραὶ καὶ νοσημώτερον
εἶναι νὰ περιπατῇ τις κατ' αὐτοὺς, παρὰ νὰ χορεύῃ, ὡ-
σάν αὐτοί.

να τὸ διδασθῇ· ἐπισημονικῶς δὲ ψάλλει μόνον ὁ τέλειος Μουσικός (α).

§. 8. Τέλειος δὲ Μουσικός λέγεται, ὅποιος δύναται μὲν νὰ ψάλλῃ, προξενῶν ἢ τέρψιν, ἢ θλίψιν, ἢ ἐνθουσιασμόν, ἢ χαύνωσιν, ἢ ἐξόρμησιν, ἢ θάρος, ἢ δέος, ἢ κἀνένα ἀπὸ τὰ λοιπὰ, ἃ τινα δύνανται νὰ κινῶσι τὴν ψυχὴν εἰς κἀνένα πάθος. Δύναται δὲ νὰ μελίξῃ, γινώσκων ἀκριβῶς τὰ περὶ τὸ μέλος συμβαίνοντα· τατέσιν ὅσα θεωροῦνται τριγύρω εἰς τὸ μέλος, φθόγγους, διαστήματα, τόνους, ἤχους, συστήματα, ὅρθμους, ἁρμονίαν, λέξιν, καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 9. Διαιρεῖται δὲ ἡ Μουσικὴ εἰς Θεωρητικὴν καὶ εἰς Πρακτικὴν. Καὶ Θεωρητικὴ μὲν εἶναι ἡ γνώρισις τῆς ὕλης τῆς Μουσικῆς· δηλαδὴ τὸ νὰ γνωρίσῃ τις τὰς διαφόρους σχέσεις τῆ τε βαρέος πρὸς τὸ δέξυ (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποσὸν τοῦ μέλους), καὶ τοῦ ταχέος πρὸς τὸ βραδύ, μετὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποιὸν τοῦ μέλους)· καὶ ἡ γνώρισις τῆς δυνάμεως, ἢ τις δίδοται εἰς τοὺς χαρακτηῖρας διὰ νὰ γράφηται τὸ μέλος (β).

α) Ὁ δὲ Βακχεῖος λέγει· Μουσικός ἐστιν, ὃ εἰδὼς τὰ κατὰ τὰς μελωδίας συμβαίνοντα. Ἦθελον δὲ οἱ παλαιοὶ, νὰ εἶναι ὁ Μουσικός, φιλόσοφος, καὶ ποιητής, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πρώτης τάξεως· διότι ἡ Μουσικὴ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ κινῇ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ εἰς τοιαῦτα πάθη, οἷα ἐξήτει ἡ χορεία τῶν καιρῶν· ἤγουν ἔπρεπε νὰ δύναται, νέων ψυχὰς πλάττειν τε καὶ ὁρμίζειν “ἐπὶ τὸ εὐσχημον.” Πλάτ.

β) Ὁ Πορφύριος ἀπῆκεν ἄλλην διαιρέσιν τῆς Μουσικῆς, λέγων, ὅτι διαιρεῖται εἰς τὴν Ῥυθμικὴν, διὰ τὰς κινήσεις τοῦ χοροῦ· εἰς τὴν Μετρικὴν, διὰ τὰς καταλήξεις καὶ τὸν ἀριθμόν· εἰς τὴν Ὁργανικὴν, διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ὀργάνων· εἰς τὴν Ποιητικὴν, διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ μέτρον τῶν εἰχών· εἰς τὴν Ὑποκριτικὴν, διὰ τὰς θέσεις τῶν μίμων· καὶ εἰς τὴν Ἀρμονικὴν, διὰ τὸ ἄσμα.

Δύναται δὲ τινὰς νὰ διαιρῇ τὴν Μουσικὴν, εἰς Φυσικὴν

§. 10. Πρακτική δὲ εἶναι ἡ δύναμις ἥ τις βάλλει τὰς ἀρχὰς τῆς Θεωρίας εἰς πράξιν ἡγουν τὸ νὰ δύναται τις νὰ μεταχειρίζεται τὴν ἐγνωσμένην ὕλην τῇ Μουσικῇ, ψάλλων, καὶ διὰ τῶν χαρακτήρων γράφων αὐτήν.

§. 11. Ὑποδιαίρεται δὲ ἡ μὲν Θεωρητικὴ εἰς τὴν γνώρισιν τῆς σχέσεως τῶν φθόγγων, καὶ τοῦ μέτρου τῶν διασημάτων, περιλαμβάνουσα καὶ τὴν ἕξιν τῶν χαρακτήρων, δι' ὧν γράφονται καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ χρόνου, ὅς τις ἐξοδεύεται εἰς τὸ μέρος, περιλαμβάνουσα καὶ αὐτὰ τὰ αὐτά. Ὡν τὴν μὲν πρώτην ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἀρμονικὴν διότι διδάσκει, εἰς τὴν συνίσταται ἡ Ἀρμονία, ἀνορύπτουσα τὰ θεμέλια αὐτῆς, καὶ ἀποκαλύπτουσα τοὺς τρόπους, καθ' οὓς οἱ φθόγγοι διατιθέασιν τὸ οὖς ἀρεστῶς τὴν δὲ δευτέραν, Ῥυθμικὴν διότι ἐκλαμβάνει τοὺς φθόγγους, ἀφορῶσα εἰς τὸν χρόνον, καὶ περιέχουσα τὴν ἐκθεσιν τῶν ποδῶν καὶ εἰδῶν τῶν ῥυθμῶν, διατράνοι τὰ μακρὰ

καὶ εἰς Μιμητικὴν. Καὶ ἡ μὲν Φυσικὴ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν φύσιν τῶν φθόγγων, καὶ δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰ νοήματα, ἕτε προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν κάμμιαν ἐντύπωσιν ὅμως δίδει αἰσθήματα μᾶλλον ἢ ἥττον εὐάρεστα. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μουσικὴ τῆς ψαλμοδίας, ἡγουν τῶν ᾠσμάτων, τῶν ὕμνων, τῶν ᾠδῶν, καὶ ὁλῶν ἐκείνων, ὅσα δηλαδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μόνον συνάψεις φθόγγων ἐμαλῶν καὶ ἐν γένει πᾶσα Μουσικὴ μελωδική. Ἡ δὲ Μιμητικὴ, διὰ λυγισμάτων ζωηρῶν, ἐντόνων, καὶ, διὰ τὰ εἶπω, ὁμιλούντων, ἐκτίθῃσιν ὅλα τὰ πάθη ζωγραφίζει ὅλας τὰς εἰκόνας δίδει ὅλα τὰ ὑποκείμενα διδάσκει ὅλην τὴν φύσιν μὲν τὰς σοφὰς αὐτῆς ἐκμιμήσεις καὶ φέρει εἰς τὴν καρδίαν τὰ ἀνθρώπου αἰσθήματα, ἃ τινὰ δύναται νὰ τὸν ταράττωσιν.

Ὁ δὲ Ἀριστείδης διαιρεῖ τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἰς Θεωρητικόν, καὶ εἰς Πρακτικόν ὑποδιαίρει δὲ τὸ μὲν Θεωρητικόν εἰς φυσικόν, καὶ εἰς τεχνικόν. Καὶ τὰ μὲν φυσικοῦ δεικνύει μέρη δύο, τὸ ἀριθμητικόν, καὶ τὸ ὁμώνυμον τῷ γένει, ὃ καὶ περὶ τῶν ὄντων διαλέγεται τὰ δὲ τεχνικοῦ μέρη τρία ἁρμονικόν, ῥυθμικόν, καὶ μετρικόν. Τὸ δὲ Πρακτικόν τέ-

καὶ βραχεία, καὶ βραδέα καὶ ταχεία μέρη τοῦ χρόνου.

§. 12. Ἡ δὲ Πρακτικὴ, εἰς τὴν Μελοδοίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ὄχι μόνον ἡ χρῆσις διαφορῶν μελῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιεῖν ἴδια μέλη, τοῖς ἀχροαταῖς ἀρέσκοντα· καὶ εἰς τὴν Ρυθμοποιάν, ἣ τις δίδει τὴν χρῆσιν τῶν κανόνων τοῦ ἐφαρμόζειν τὰ μέτρα τῶν χρόνων καὶ τοὺς ὀρθμοὺς ἐπὶ τῶν φθόγγων τῆς μελωδίας, ἵνα τὸ τέλειον μέλος ἀπαρτισθῇ.

§. 13. Γένη μὲν τῆς Μουσικῆς παρέδοσαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἀρχαῖοι τρία. Διατονικόν, Χρωματικόν, καὶ Ἐναρμόνιον. Ὡν τὸ μὲν Διατονικόν εἶναι τὸ φυσικώτερον, πρεσβύτερον, καὶ ἐυκολώτερον· τὸ δὲ Χρωματικόν, τεχνικώτερον, δεύτερον, καὶ δυσκολώτερον· τὸ δὲ Ἐναρμόνιον, ἀκριβέστερον, ἔσχατον, καὶ δυσκολώτατον (α). Συστήματα δὲ τρία. Διαπασῶν, Τροχόν, καὶ Τριφωνίαν.

μνεται εἰς χρησικὸν τῶν προειρημένων, καὶ εἰς τὸ τούτων ἑξαγγελτικόν. Καὶ τὰ μὲν χρηστικὰ μέρη, Μελοδοίαν, Ρυθμοποιάν, Ποίησις· τοῦ δὲ ἑξαγγελτικῆς, Ὀργανικόν, φθικόν, καὶ Ὑποκριτικόν.

Οἱ Εὐρωπαῖοι σινηθίσουσι νὰ διαιρῶσι τὴν Μουσικὴν ἀπλούστατα εἰς Μελωδίαν καὶ εἰς Ἀρμονίαν. Καὶ μελωδίαν μὲν λέγουσι τὸ μέλος ὅπερ ψάλλεται ἀπὸ ἑνα μόνον ἀνθρώπου· Ἀρμονίαν δὲ τὸ μέλος ὅπερ ψάλλεται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν κρατοῦσι τὸ αὐτὸ ἴσον, ἀλλὰ ἄλλος μὲν βαρύτερον, ἄλλος δὲ ἑσώτερον, καὶ ἄλλος ἔτι ὀξύτερον. Ὁ δὲ ὀρθμὸς λογίζεται κατ' αὐτοὺς σχολὴ τις περιωρισμένη, εἰς τὸ ποιεῖν ἑνα κλάδον τῆς Μουσικῆς μερικώτερον.

- α) Πᾶν γὰρ τὸ λαμβανόμενον μέλος τῶν εἰς τὸ ἡρμοσμένον, ἥτοι διάτονόν ἐστιν, ἢ ἐναρμόνιον. Πρῶτον μὲν ἔν καὶ πρεσβύτατον αὐτῶν θετέον τὸ Διάτονον· πρῶτόν τε αὐτοῦ ἢ τῷ ἀνθρώπου φύσις προτυγχάνει· δεύτερον δὲ, τὸ Χρωματικόν· τρίτον δὲ καὶ ἀνώτατον, τὸ Ἐναρμόνιον· τελευταίῳ γὰρ αὐτῷ καὶ μόλις μετὰ πολλῶν πόνου συνεθίζεται ἢ αἰσθῆσις. Ἀριστόξ. ἁρμον. στοιχ. α.

Τῶν τῶν τριῶν γενῶν φυσικώτερον μὲν ἐστὶ τὸ Διάτονον· πῶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαδεύτοις παντάπασιν μελωδητόν·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸ μέλος ποσοῦ ἤτοι περὶ φθόγγων.

§. 14.

Τὸ ποσὸν ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὸ μέλος, εἶναι ἡ Ἀνάβασις, ἡ Κατάβασις, καὶ ἡ Ἰσότης. Εἰς τὸ Διατονικὸν λοιπὸν γένος κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, Ἀνάβασις μὲν εἶναι σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων διὰ τῶν ἐξῆς συλλαβῶν κατὰ ταύτην τὴν τάξιν, οἶον,

πα, βου, γα, δι, κε, ζω, νη, Πα.

§. 15. Κατάβασις δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων κατὰ τὴν ἐναντίαν τῆς ἀναβάσεως τάξιν, οἶον,

Πα, νη, ζω, κε, δι, γα, βου, πα.

§. 16. Ἡ μὲν Ἀνάβασις λέγεται καὶ ἄνοδος, καὶ ἐπίτασις, καὶ ὀξύτης· ἡ δὲ Κατάβασις λέγεται καὶ κάθοδος, καὶ ἄνεσις, καὶ βαρύτης· αὕτη δὲ ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων λέγεται *Κλίμαξ*.

§. 17. Ἰσότης δὲ λέγεται σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων διὰ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς, μήτε ὀξυνομένων, μήτε βαρυνομένων· οἶον,

παπαπα, ἡ διδιδι, ἡ ζωζωζω.

ἔστι τεχνικώτατον δὲ, τὸ Χρῶμα· παρὰ γὰρ μόνοις μελωδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις· ἀκριβέστερον δὲ τὸ Ἐναρμόνιον· παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν Μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· τοῖς δὲ πολλοῖς ἔστιν ἀδύνατον. Ἀριστείδης, 19.

§. 18. Ἵνα δὲ καὶ σχεδιάσωμεν παραδειγματικῶς ἐν εἵδει κλίμακος τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων, τῶν ὀξυνομένων καὶ βαρυνομένων, προκείσθω τὸ ἐξῆς διάγραμμα· τὸ ὁποῖον ἀρχόμενοι ψάλλειν, λέγομεν πα· ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἐρχόμεθα εἰς τὸν βου· ἀπὸ δὲ τοῦ βου, εἰς τὸν γα· ἀπὸ δὲ τοῦ γα εἰς τὸν δι· ἀπὸ δὲ τοῦ δι εἰς τὸν κε· ἀπὸ δὲ τοῦ κε εἰς τὸν ζω· ἀπὸ δὲ τοῦ ζω εἰς τὸν νη· καὶ ἀπὸ τοῦ νη εἰς τὸν Πα. Καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Πα ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν νη· καὶ ἀπὸ τοῦ νη εἰς τὸν ζω· καὶ οὕτω καθ'εξῆς ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πρῶτον πα.

Ἡ Διατονικὴ Κλίμαξ

κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, ἐν ᾗ διδάσκονται οἱ ἀρχάριοι τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας.

	π'		Πα
	ῥ	12	
	ν'		νη
	ῥῥ	7	
	ζ'		ζω
	ζ	9	
	κ		κε
	ῥ	12	
	Δ		δι
	Δ	12	
	ῥ		γα
	ῥῥ	7	
	β		β8
	ζ	9	
	π		πα
	ῥ		

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

ΦΘΟΓΓΟΙ.

§. 19. Διὰ τὴν ψάλλη δὲ τὴν κλίμακα ταύτην ὁ ἀρχαίος ὁρθῶς, πρέπει νὰ τὴν διδαχθῇ ἀπὸ Μουσικὸν Ἕλληνα διότι ὁ ἄλλοεθνής Μουσικὸς προσφέρει τοὺς φθόγγους διαφόρως διὰ τὴν ἐθνικὴν του συνήθειαν, μὴ μεταχειριζόμενος τὰ διαστήματα τῶν τόνων καθ' ἡμᾶς.

§. 20. Τῆς μὲν πα συλλαβῆς τὸ στοιχεῖον α, σημαίνει, ὅτι ὁ πα εἶναι πρῶτος φθόγγος τῆς Κλίμακος· τῆς δὲ βου συλλαβῆς τὸ στοιχεῖον β σημαίνει, ὅτι ὁ βου εἶναι δεύτερος φθόγγος τῆς Κλίμακος· καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

§. 21. Οἱ δὲ Ἑυρωπαῖοι παριστῶσι τὴν ἑαυτῶν κλίμακα, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι καὶ Γάμμα, διὰ τῶν ἐξῆς συλλαβῶν,

λα, σι, ουτ, ρε, μι, φα, σολ, Λα'

καὶ ἄρχονται ψάλλειν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ουτ, προσφέροντες ἄλλους μὲν φθόγγους ὁμοίως μὲ ἡμᾶς, καὶ ἄλλους διαφόρως (α). Ὅθεν εἰ μὲν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ πα ἀναλογεῖ τῷ λα, ὁ μὲν βου ἀναλογήσῃ τῷ σι καὶ τὰ ἐξῆς ὁμοίως. Εἰδὲ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ πα ἀναλογεῖ τῷ ρε, ὁ μὲν βου ἀναλογήσῃ τῷ μι· οἱ δὲ λοιποὶ, τοῖς λοιποῖς κα-

α) Τὴν διαφορὰν τῶν φθόγγων ἐν τῷ Τρίτῳ Βιβλίῳ σαφηνίζομεν. Τὰς δὲ ἐπτὰ συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἔλαβεν ὁ Γοῦτ ἀπὸ τῆς ἀκροστιχίδος ἐνὸς ὕμνου, ἀναφερομένου εἰς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην. Μετεχειρίσθη δὲ αὐτὰς ἐν τῇ Μουσικῇ κατὰ τὸ ἀκρ' ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· τοῦτέστι 268 ἔτη μετὰ τὸν Λαμιασκηρὸν Ἰωάννην· μολοντί λεγούσιν, ὅτι ὁ Γοῦτ μετεχειρίσθη μόνον τὰς ἑξ συλλαβὰς· ἡ δὲ ἐβδόμη προσετέθη ὕστερον. Ἀπεδέχθησαν δὲ αὐτὸ κοινῶς ὅλοι οἱ Μουσικοὶ τῶν Ἑυρωπαίων, καὶ διαφόρους προσθήκας ἐπὶ τὸ κρεῖττον ποιήσαντες, τὸ μεταχειρίζονται ἕως τῆς σήμερον.

θεξῆς. Πιθανωτέρα δὲ φαίνεται ἡ πρώτη ὑπόθεσις ἀπὸ τὰ ὄργανα, καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν χρῆσιν.

§. 22. Ὅταν ζητηθῇ ἀνάβασις ὑπὲρ τὰς ἐπτά φθόγγους, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον φθόγγον Πα· τὸν δὲ ἔννατον, Βου· καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς· Γα, Δι, Κε

§. 23. Ὅταν ζητηθῇ κατάβασις ὑπὲρ τοὺς ἐπτά φθόγγους, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλας κατιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν λέγοντες τὸν μὲν ὄγδοον ἐπὶ τὸ βαρὺ φθόγγον πα· τὸν δὲ ἔννατον νη· καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς, ζω, κε, δι, γα, βου, πα.

§. 24. Συνεχῆς μὲν λέγεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις, ὅταν ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων συγκροτῇται ἀπὸ φθόγγους οἱ τινες διαδέχονται ἀλλήλους ἀμέσως ὡς παβου γαδι· ἢ πανηζωκε.

§. 25. Ὑπερβατὴ δὲ λέγεται ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις, ὅταν ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων συγκροτῇται ἀπὸ φθόγγους, οἱ τινες διαδέχονται ἀλλήλους ἐμμέσως μὲν, ὅμως οἱ ἐνμέσῳ φθόγγοι σιωπῶνται· ὡς πα δι νη· ἢ δι βου ζω.

§. 26. Ἡ μὲν ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶναι πολυειδής· ἡ δὲ συνεχῆς εἶναι μονοειδής. Ὅθεν ὅταν δοθῶσι δύο φθόγγοι κατὰ τὸ συνεχές, τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των εἶναι 1· ὅταν ὅμως δοθῶσι κατὰ τὸ ὑπερβατὸν, τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των εἶναι καὶ 2, καὶ 3, 4, καὶ τὰ λοιπά. Λογαριάζεται λοιπὸν τὸ ποσὸν τῆς ὑπερβατῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως διὰ τῆς Κλίμακος οὕτως· ὅταν δοθῶσι δύο φθόγγοι οἱ πα δι, καὶ ζητεῖται τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεώς των, θεωροῦμεν εἰς τὴν Κλίμακα, πόσους φθόγγους ὁ δι ἀπομακρύνεται τοῦ πα, καὶ εὐρίσκονται τρεῖς· πα, βου γα δι· ἄρα τὸ πα δι ποσὸν εἶναι τρία· οὕτω καὶ τὸ πα ζω ποσὸν εἶναι πέντε· καὶ τὰ λοιπά

ἀναλόγος ἐξετάζονται ἡμόνον ὁ φθόγγος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μετροῦνται οἱ ἄλλοι, δὲν λαμβάνεται εἰς τὸ μέτρομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ χαρακτῆρων τῶν φθόγγων.

§. 27.

Οἱ χαρακτῆρες, οἱ τινες παριστῶσι τοὺς φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους, ἡγουν δι' ὧν γράφεται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, εἶναι δέκα· γράφονται δὲ καὶ ὀνομάζονται οὕτως.

Ἰσον	—	ο	
Ὀλίγον	—	α	
Πετασιτή	∪	α	} Ἀνιόντες
Κεντήματα	∩	α	
Κέντημα	∪	β	
Ὑψηλὴ	∩	δ	
Ἀπόστροφος	∩	α	} Κατιόντες
Ὑποξέση	∪	2	
Ἐλαφρὸν	∩	β	
Χαμηλὴ	∪	δ	

§. 28. Διαιροῦνται δὲ εἰς Ἀνιόντας, εἰς Κατιόντας, καὶ εἰς Οὐδέτερον. Καὶ Οὐδέτερος μὲν εἶναι εἰς, τὸ

ἴσον Ἀνιόντες δὲ πέντε τὸ Ὀλίγον, ἡ Πεταστή, τὰ Κεντήματα, τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Ὑψηλή. Κατιόντες δὲ, τέσσαρες· ἡ Ἀπόστροφος, ἡ Ὑποῤῥοή, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλή.

§. 29. Ἐξαγγέλλουσι δὲ τοὺς φθόγγους οἱ χαρακτῆρες, ἀφ' ἑαυτῶν μὲν ἀορίστως· ἐπειδὴ κάθε χαρακτῆρ ὑπέρχεται κάθε ἓνα φθόγγον ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου, ὥρισμένως· καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

§. 30. Τὸ ἴσον οὔτε ἀνάβασιν, οὔτε κατάβασιν φανερόνει, ἀλλὰ ἰσότητα· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ μηδὲν ὑπὲρ κεῖται ἔμπροσθέν του· ἔξαγγέλλει δὲ τὸν φθόγγον τοῦ ἡγουμένου.

§. 31. Τὸ μὲν Ὀλίγον, ἡ Πεταστή καὶ τὰ Κεντήματα, φανερόνουσι τὸν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον· ἡ δὲ Ἀπόστροφος, τὸν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου πρῶτον κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ α, ὑπὲρ κεῖται ἔμπροσθέν των.

§. 32. Ἡ Ὑποῤῥοή φανερόνει δύο συνεχεῖς φθόγγους κατιόντας ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ 2, ὑπὲρ κεῖται ἔμπροσθέν της.

§. 33. Τὸ μὲν Κέντημα φανερόνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· τὸ δὲ Ἐλαφρόν τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου· καὶ τῷτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β.

§. 34. Ἡ μὲν Ὑψηλή φανερόνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· ἡ δὲ Χαμηλή, τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ.

§. 35. Γράφοντες λοιπὸν τὴν μελωδίαν, διὰ μὲν πάσης τῆς ἰσότητος μεταχειρίζομεθα τὸ ἴσον· διὰ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς ἀναβάσεως, τὸ Ὀλίγον, τὰ Κεντήματα, καὶ τὴν Πεταστήν· διὰ δὲ πάσης τῆς συνεχοῦς καταβάσεως, τὴν Ἀπόστροφον, καὶ τὴν Ὑποῤῥοήν.

§. 36. Ἡ δὲ ἐπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲ τοὺς αὐτοὺς μὲν χαρακτῆρας, ὅμως ὄχι πλέον ἀπλοῦς, ἀλλὰ συνθέτους· διότι ἡ σύνθεσις δύναται νὰ ἀυξάνῃ τὸ ποσὸν τῶν χαρακτῆρων κατὰ τὴν χρεῖαν ὠρισμένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ συνθέσεως τῶν Χαρακτῆρων.

§. 37.

Σύνθεσις τῶν Χαρακτῆρων εἶναι, τὸ νὰ συμπλέκωνται αὐτοὶ ἀναμεταξύ των ἐναρμόστως, ὥστε νὰ παριστῶσιν ὠρισμένως τὰ διάφορα ποσὰ τῶν φθόγγων (§. 26.). Διότι καθὼς οἱ γραμματικοὶ διαφύρως συντιθέντες τὰ γράμματα, ποιοῦσι τὰς συλλαβάς· οὕτω καὶ οἱ μουσικοὶ ποικιλοτρόπως μὲν, ὅμως ὠρισμένως συντάσσοντες τοὺς χαρακτῆρας, ποιοῦσι τὰς συνθέσεις, δι' ὧν ἐντελῶς χαρακτηρίζεται τὸ γραφόμενον μέλος.

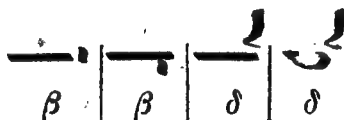
§. 38. Ἀπὸ τοὺς δέκα χαρακτῆρας ἄλλοι μὲν δύνανται νὰ γράφωνται ἀσυνθέτως, ἥγουν μόνοι τες, καὶ ἄλλοι ὄχι. Καὶ ἀσυνθέτως μὲν δύνανται νὰ στέκωνται, τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, ἡ Πεταστὴ, ἡ Ἀπόστροφος, καὶ ἡ Χαμηλὴ· οἱ δὲ λοιποὶ χαρακτῆρες ἀδυνατοῦσι μὲν νὰ γράφωνται μόνοι τους· συντιθέμενοι δὲ μὲ ἄλλους, ἀυξάνουσι τὴν ποσότητάτων, κατὰ τὴν ὑποίαν θέσιν λάχωσιν· οἷον τὸ Κέντημα συντιθέμενον μὲ τὸ Ὀλίγον, εἰμὲν κεῖται ἔμπροσθεν

αὐτοῦ ἔτω —|, φανερόναι τὸν δεύτερον ὑπερβα-
τὸν ἀνιόνττα φθόγγον· ἰδὲ οὕτω —|, τὸν τρίτον.

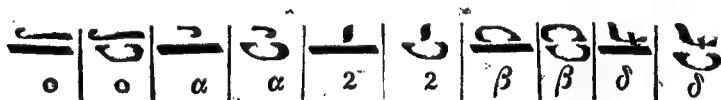
§. 39. Τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται
ἀπὸ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων·
ὁ δὲ ὑποτασσόμενος χαρακτῆρ χάνει τὴν ποσότητά
του, καὶ λογαριάζεται ἡ ποσότης τοῦ ὑποτάξαντος·
οἷον, ὅταν ἡ Ὑψηλὴ τεθῇ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου οὕτως
—|, ἡ ποσότης τοῦ Ὀλίγου χάνεται, καὶ λογαριά-
ζεται ἡ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς.

§. 40. Τὸ Ἐλαφρόν, ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστρο-
φον οὕτω —|, προφέρει τοὺς δύο φθόγγους συ-
νεχῶς, καὶ ὑποτίθεται εἰς τὸν πρῶτον Γοργόν· καὶ
χάνει τὴν δύναμιν τοῦ νὰ καταβαίνειν ὑπερβατῶς.

§. 41. Τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται
ὑπὸ μὲν τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς ἐν τοιαύ-
τῃ θέσει·

ὑπὸ δὲ τοῦ Ἰσου καὶ τῶν κατιόντων χαρακτῆρων ὑ-
ποτάσσονται, ὅταν τιθῶνται ἐπάνωθεν αὐτῶν ἔτω.

§. 42. Ἰδοὺ σοι καὶ Πίναξ, ὅπου δεικνύεται πῶς
ἡ σύνθεσις αὐξάνει τὸ ποσὸν τῶν χαρακτῆρων ἀπὸ
τοῦ ἐνὸς ἕως τῶν δεκαπέντε. Γίνωσκε δὲ, ὅτι τὰ
μὲν γράμματα φανερόνουσι τὸ ὑπερβατόν· οἱ δὲ ἀ-
ριθμοὶ, τὸ συνεχές.

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 α | α | $\alpha \alpha$ | $\alpha \alpha$ | 2 | 2 | β | β

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 β | α | γ | δ | $\delta \alpha$ | ε | $\varepsilon \alpha$ | ς | $\varsigma \alpha$

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 ζ | η | θ | ι | $\iota \alpha$ | $\iota \beta$ | $\iota \gamma$ | $\iota \delta$

$\overline{\quad}$
 $\iota \varepsilon$

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 α | α | β | β | γ | δ | ε | ς | ς

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 η | θ | ι | $\iota \alpha$ | $\iota \beta$ | $\iota \gamma$ | $\iota \delta$ | $\iota \varepsilon$

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 α | 2 | 2 | β | 2 | $\alpha \alpha$ | $\beta \alpha$ | 2α | $2 2$ | γ

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 γ | γ | 3 | 3 | δ | 4 | $\alpha 4$ | ε | ς

$\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$ | $\overline{\quad}$
 ς | η | θ | ι | $\iota \alpha$ | $\iota \beta$ | $\iota \gamma$ | $\iota \delta$ | $\iota \varepsilon$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Παραλλαγῆς τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

§. 43.

Παραλλαγή εἶκαι, τὸ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς ἐγκεχαραγμένους χαρακτήρας, ὥστε βλέποντες τοὺς συντεθειμένους χαρακτήρας, νὰ ψάλλωμεν τοὺς φθόγγους· ἐνθα ὅσον οἱ πολυσύλλαβοι φθόγγοι ἀπομακρύνονται τοῦ μέλους, ἄλλο τόσον οἱ μονοσύλλαβοι ἐγγίζουσιν αὐτοῦ. Διότι ὅταν μάθῃ τινὰς νὰ προσφέρῃ παραλλακτικῶς τὸ μουσικὸν πόνημα ὁρθῶς, ἀρκεῖ ν' ἀλλάξῃ τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, λέγων τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων, καὶ ψάλλει αὐτὸ κατὰ μέλος.

§. 44. Διὰ τὴν πρᾶξιν τῆς Παραλλαγῆς γίνωσκε, ὅτι πρὸ πάντων ἐν παντὶ μέλει κεῖται μαρτυρία, ἥ ὁποία δεικνύει, ποῖος γίνεται ἀρχή, διὰ νὰ προσδιορισθῶσιν οἱ ἐξῆς φθόγγοι τῆς μελωδίας, οἱ τινες διὰ τῶν χαρακτήρων παριστῶνται. Μετὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν κεῖνται οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων, οἱ τινες δηλοῦσιν ἢ ἰσότητα, ἢ ὀξύτητα, ἢ βαρύτητα· καὶ ταύτας τὰς δύο, ἢ συνεχεῖς, ἢ ὑπερβατάς· ὅτι καὶ ἂν δηλώσι, παρατήρησον· τὸ ποσὸν, ὅπερ ἔχουσιν οἱ χαρακτῆρες ἢ ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ ἀπὸ τῆς συνθέσεως, καὶ εἰπὲ τὸν ἀνήκοντα φθόγγον ἅς φανερωθῇ τοῦτο καὶ μὲ πρᾶξιν ἐπὶ τὸ συνεχὲς πρῶτον (α).

§. 45. Εἰς τὴν Παραλλαγὴν τοῦ Διατονικοῦ γένους κεῖται μαρτυρία ἡ π_q , ἥ τις δείχνει, ὅτι ὁ πα φθόγ-

α) Περὶ Μαρτυριῶν ὁμιλοῦμεν πλατύτερον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

γος γίνεται ἀρχή· καὶ ἐπειδὴ ὁ προκείμενος χαρακτηρ
 δηλοῖ ἰσότητα πρόφερε τὸν πα φθόγγον ἐπὶ τοῦ Ἰσθ·
 ἔπειτα ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστρόφων ἐφάρμοσον τῆς δύο
 κατιόντας φθόγγους νη ζω· μετέπειτα ἐπὶ τῶν τριῶν
 Ὀλίγων ἐφάρμοσον τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους,
 νη πα βου· καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστρόφων, τοὺς
 δύο κατιόντας φθόγγους, πα νη· καὶ καθ' ἑξῆς οὕτω
 ποιεῖς, ἕως νὰ φθάσῃς εἰς τὸν ἔσχατον φθόγγον πα.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές Παραλλαγή τοῦ Διατονικοῦ
 Γένους.

π
 9

Πα νη ζω νη	πα βου πα νη	πα βου γα βου
πα βου γα δι	γα βε γα δι	κε δι γα βε
γα δι κε ζω	κε δι γα δι	κε ζω νη ζω
κε δι κε ζω	νη πα νη ζω	κε δι κε ζω
νη ζω κε δι	γα δι κε ζω	κε δι γα βου
γα δι κε δι	γα βε πα βου	γα δι γα βε
πα νη πα βου	γα βε πα νη	ζω νη πα π

§. 46. Ἐπὶ δὲ τὸ ὑπερβατὸν, εἰπὼν τὸ Ἰσθ πα,
 διὰ τὸ Κέντημα λέγεις γα, καὶ διὰ τὴν Ἀποστροφήν
 βου καὶ πάλιν διὰ τὸ Κέντημα δι, καὶ διὰ τὴν Ἀπό-

στροφον γὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως κατὰ τὰ ποσὰ,
ἅτινα συμπίπτουσι, παρατηρεῖς καὶ ποιεῖς ἕως τέλους.

Ἡ κατὰ τὸ ὑπερβατὸν Παραλλαγή τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

π
 Πα γὰ βε δι γὰ κε δι ζω κε νη ζω πα πα
 π'
 ζω νη κε ζω δι κε γὰ δι βε γὰ πα πα
 π
 δι βου κε γὰ ζω δι νη κε πα πα
 π'
 κε ζω γὰ δι πα πα κε βου ζω γὰ
 π'
 νη δι πα πα δι νη γὰ ζω βου κε
 π
 πα πα ζω βου νη γὰ πα πα γὰ
 π'
 νη βου ζω πα πα νη βου πα πα βου
 π
 νη πα πα πα πα πα

§. 47. Εἴτε γοῦν τὸν δεύτερον φθόγγον δεικνύει
τῶν χαρακτήρων ἡ σύνθεσις, εἴτε τὸν τρίτον, εἴτε τὸν
τέταρτον, καὶ τὰ λοιπὰ, πρέπει νὰ εὐρεθῇ ὁ φυσικὸς

ἐκεῖνος φθόγγος, καὶ αὐτὸς μόνον νὰ προφερθῇ ὑπερβατῶς· χρειάζεται ὅμως εἰς τὴν προφορὰν τῶν ὑπερβατῶν φθόγγων μεγάλη προσοχή, καὶ ἀρκετὴ γύμνασις· διότι πρέπει ν' ἀποκτήσῃ ὁ μαθητὴς τὴν ἕξιν καὶ τῶν δύο τούτων· τοῦ νὰ ἡξεύρῃ δηλαδὴ ποῖος εἶναι ὁ τέταρτος, ἢ ὁ πέμπτος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπὸ τοῦ δοθέντος φθόγγου· καὶ τοῦ νὰ δύναται νὰ προφέρῃ εὐκόλως αὐτὸν εὐρεθέντα· δίδει δὲ ταῦτα καὶ τὰ δύο ἢ συνεχῆς γύμνασις, καὶ πολυχρόνιος τριβή.

§. 48. Οἱ διδάσκαλοι γυμνάζουσι τοὺς μαθητὰς τὴν Παραλλαγὴν μὲ τὸ νὰ γράφωσιν ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων· καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εὐκολίαν, καὶ ὅχι διὰ τὴν τελείαν μάθησιν, πρέπει νὰ ἐξαλείφωσι τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ νὰ ἀφίνωσι μόνους τοὺς χαρακτῆρας, διὰ νὰ συνηθίσωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς χαρακτῆρας, καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους.

§. 49. Κάθε μέλος τὸ ὁποῖον δοθῇ εἰς τὸν μαθητὴν διὰ νὰ τὸ διδαχθῇ, πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὸ ψάλλῃ παραλλαγῇ ἀσφαλῶς· καὶ ὕστερον ἀντὶ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, νὰ λέγῃ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Διαστημάτων.

§. 50.

Διάστημα εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιέχεται ἀπὸ δύο φθόγγους ἀνομοίους κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα.

τα (α) ἤγουν ἐν τοῖς φθόγγοις δι κε, εὐρίσκεται μὲν ὀξύτης, ὅταν ψάλλωνται δι κε· εὐρίσκεται δὲ βαρύτης, ὅταν ψάλλωνται κε δι· ταύτας ἐπὶ μιᾷ χορδῇ ἢ πεῖρα δίδωσιν ἀπὸ τὰ διάφορα μήκη· διότι τὸ μέρος τῆς χορδῆς, τὸ ὁποῖον πατεῖται ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος (β) διὰ νὰ ἡχήσῃ τὸν δι, εἶναι ἐπιμηκέστερον ἐκείνου, εἰς ὃν πατεῖται διὰ νὰ ἡχήσῃ τὸν κε· ὥστε ἐὰν ἀπὸ τοῦ ἐπιμηκέστερου μέρους τῆς χορδῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ δι, φαντασθῇς ὅτι ἀφαιρεῖται τὸ ἔλαττον μέρος αὐτῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ κε, τὸ λείψανον ἔσται τὸ διάστημα τῶν δύο φθόγγων δι κε.

§. 51. Ἐν τῇ συνεχεῖ σειρᾷ τῶν ὀκτὼ φθόγγων τῆς Διατονικῆς Κλίμακος

πά βον γα δι κε ζω νη Πα,
διακρίνουσιν οἱ μουσικοὶ διαστήματα ἐπτά· πά βον,
βου γα, γα δι, δι κε, κε ζω, ζω νη, νη Πα· τὰ ὁποῖα

- α) Τοῦ Εὐκλείδου εἶναι αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς· ὁ δὲ Ἀριστόξενος ἔ-
τως ὁρᾷ τὸ διάστημα· Διάστημά ἐστι τὸ ὑπὸ δύο φθόγ-
γων ὁρισμένον, μὴ τὴν αὐτὴν τάσιν ἔχοντων. Ὁ δὲ Ἀ-
ριστείδης, οὕτω· Διάστημά ἐστι μέγεθος φωνῆς, ὑπὸ δυοῖν
φθόγγων περιγεγραμμένον. Ὁ δὲ Φιλόσοφος Γανδέντιος,
οὕτω· Διάστημά ἐστι τὸ ὑπὸ δύο φθόγγων περιεχόμενον.
- β) Ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ὄργανα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται εὐκο-
λότερον εἰς δίδαξιν, καὶ τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σαφέστερον
διὰ τὴν γνώρισιν τῶν τόνων, ἡμιτόνων, καὶ ἀπλῶς ὅλων
τῶν διαστημάτων, εἶναι ἡ Πανδοῦρίς· ὀνομάζεται δὲ καὶ
Πανδοῦρα, καὶ φάνδουρος· καθ' ἡμᾶς δὲ Ταμποῦρα, ἢ
ταμπούρ. ἔχουσα δὲ δύο μέρη, τὴν σκάφην, καὶ τὸν ζυ-
γὸν ἐπὶ τῷ ζυγοῦ δίδει νὰ δεσμῶνται οἱ τόνοι, καὶ τὰ ἡμί-
τονα· εἶναι δὲ Τρίχορδον, καὶ ἡ μὲν πρώτη χορδὴ βομβεῖ
τὸν δι· ἡ δὲ δευτέρα τὸν ἐπ' αὐτὸν γα· καὶ ἡ τρίτη τὸν ὑπ'
αὐτὸν πα· αἱ δὲ χορδαὶ ἀθίκτως ὑπερίστανται, τοῖς κο-
λάφοις τεινόμεναι καὶ ἀνιέμεναι· καὶ μὲ τοὺς δακτύλους
τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς πατούμεναι ἐπὶ τῶν δεσμῶν τῶν τό-
νων, καὶ μὲ τοὺς τῆς δεξιᾶς πληττόμεναι μὲ πληκτρὸν,
ἐκπέμπουσιν ὅλους τοὺς φθόγγους.

καθ' ἡμᾶς μὲν ὀνομάζονται ὅλα τόνοι· κατὰ δὲ τὰς ἀρχαῖαις Ἑλληνας, τὰ μὲν πέντε ὀνομάζοντο τόνοι· τὰ δὲ δύο, ζω νη, βου γα, λείμματα· κατὰ δὲ τοὺς Εὐρωπαίους, τὰ μὲν δύο, κε ζω, βου γα, ὀνομάζονται ἡμίτονα· τὰ δὲ λοιπὰ πέντε τόνοι.

§. 52. Ὁ Τόνος σημαίνει δύο· τὸν τόπον τῆς χορδῆς, ὅθεν ἐκπίπτει ὁ φθόγγος· καὶ ἐν ἀπὸ τὰ ἐπὶ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης σημασίας ὁρίζεται ἀπὸ τὸν Εὐκλείδην ἕττω· τόνος ἐστὶ τόπος τις τῆς φωνῆς ἀπλατῆς, δεκτικὸς συστήματος· ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας σημασίας διακρίνεται ἀπὸ ἡμᾶς τριχῶς· τόνος μείζων, τόνος ἐλάσσων, καὶ τόνος ἐλάχιστος.

§. 53. Ὁ μείζων τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν ἐλάσσονα τόνον, ὅν τὰ 12 πρὸς τὰ 9· πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, ὅν τὰ 12 πρὸς τὰ 7· ἄρα καὶ ὁ ἐλάσσων τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν μείζονα τόνον, ὅν τὰ 9 πρὸς τὰ 12· πρὸς δὲ τὸν ἐλάχιστον, ὅν τὰ 9 πρὸς τὰ 7· ἐπομένως καὶ ὁ ἐλάχιστος τόνος ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν μείζονα τόνον, ὅν τὰ 7 πρὸς τὰ 12· πρὸς δὲ τὸν ἐλάσσονα, ὅν τὰ 7 πρὸς τὰ 9· ὥστε ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ διάστημα τοῦ μείζονος τόνου εἶναι ἴσον μὲ 12 γραμμὰς, τὸ διάστημα τοῦ μὲν ἐλάσσονος τόνου εὐρίσκεται ἴσον μὲ 9 γραμμὰς, τοῦ δὲ ἐλάχιστου τόνου εὐρίσκεται ἴσον μὲ 7 γραμμὰς.

§. 54. Ἀπὸ τὰ διαστήματα τῆς Διατονικῆς Κλίμακος

πα βου γα δι κε ζω νη Πα,
τὸ μὲν πα βου εἶναι τόνος ἐλάσσων· τὸ δὲ βου γα, τόνος ἐλάχιστος, τὸ δὲ γα δι τόνος μείζων· τὸ δὲ δι κε, τόνος μείζων· τὸ δὲ κε ζω, τόνος ἐλάσσων· τὸ δὲ ζω νη, τόνος ἐλάχιστος· καὶ τὸ νη Πα τόνος μείζων· Ἄρα μείζονες μὲν τόνοι εἶναι τρεῖς· γα δι, δι κε, νη Πα· ἐλάσσονες δὲ, δύο· πα βου, κε ζω· καὶ δύο ἐλάχιστοι· βου γα, ζω νη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ Συμφωνίας.

§. 55.

Συμφωνία ἐστὶ κατὰ τὸν Εὐκλείδην, πῶσις κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ κρᾶσις δύο φθόγγων, διαφερόντων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι. Δηλαδή Συμφωνία εἶναι, τὸ νὰ πίπτωσιν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν δύο φθόγγοι, καὶ μολονότι εἶναι ὁ ἕνας ὀξύτερος τοῦ ἄλλου, νὰ γίνηται ἔνωσις αὐτῶν ἥγουν προσβάλλοντες εἰς τὴν ἀκοήν, νὰ διακρίνηται μὲν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ προσεγνώσιν ὁμῶς εἰς αὐτὴν ἐν αἴσθημα εὐπαράδεκτον ἐν ταυτῷ καὶ εὐάρεστον τὴν συνήχησιν, ἥγουν.

§. 56. Ἐξετάζοντες οἱ Μουσικοὶ τὸ ἀποτέλεσμα δύο φθόγγων, οἳ τινες πίπτουσιν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, διακρίνουσι τὸν συνδιασμόν αὐτῶν τετραχῶς (α) Ὀμόφωνον, Σύμφωνον, Παράφωνον, καὶ Διάφωνον. Καὶ ὁμόφωνοι μὲν λέγονται δύο φθόγγοι, οἳ τινες μῆτε κατὰ τὴν ὀξύτητα, μῆτε κατὰ τὴν βαρύτητα διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἅμα προφερόμενοι οἷον, πα πα.

Σύμφωνοι δὲ λέγονται ~~δύο φθόγγοι~~, οἳ τινες προφέρονται ~~μὲν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν~~, τὸ δὲ μέλος τῷ βαρυτέρου εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου καὶ τὸ μέλος τοῦ ὀξυτέρου εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ βαρυτέρου. ὅταν δηλαδή ἐν τῇ προφορᾷ δύο φθόγγων παρεμφαίνεται κρᾶσις τρόπον τινὰ καὶ ἐνότης αὐ-

α) Εἰς ἄρα φθόγγος συμφωνίαν οὐ ποιεῖ. Συμφωνία δὲ εἶσι κατὰ τὸν Ἀριστόξενον τέσσαρες ἢ Διατεσσάρων, νη γὰ ἢ Διαπέντε, νη δὲ ἢ Διαπασῶν, νη Νῆ καὶ πᾶν σύμφωνον διάστημα προστιθέμενον τῇ Διαπασῶν.

τῶν (α)· οἶον, πα Πα. Διάφωνοι δὲ λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες προφέρονται μὲν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, τὸ δὲ μέλος τοῦ βαρυτέρου δὲν φαίνεται τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ὀξυτέρου· οὔτε τὸ μέλος τοῦ ὀξυτέρου, τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τῆ βαρυτέρου· ὅταν δηλαδὴ δὲν ἐμφαίνωσιν καμμίαν κρᾶσιν πρὸς ἀλλήλους, ἅμα προφερόμενοι· οἶον, πα βου.

Παράφωνοι δὲ λέγονται δύο φθόγγοι, οἵτινες εἶναι μέσον συμφώνου καὶ διαφώνου· ἐν δὲ τῇ κρούσει

φαινόμενοι σύμφωνοι· οἶον· νη βου.

§. 57. Ἐκ τοῦ αποτελέσματος τοῦ συνδιασμοῦ τῶν φθόγγων, γνωρίζονται εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον συμφωνίαι τέσσαρες

ἡ Διατριῶν,	βου δι.	19
ἡ Διατεσσάρων	νη γα.	28
ἡ Διαπέντε,	νη δι.	40
καὶ ἡ Διαπασῶν,	νη Νη. (β.)	68.

α) Οὕτω μὲν λέγει Γαυδέντιος ὁ φιλόσοφος· ὁ δὲ Πυθαγορικός Νικόμαχος λέγει οὕτως· ἵνα ὥσιν οἱ φθόγγοι σύμφωνοι, δεῖ αὐτοὺς συγκρουσθέντας, ἐν τι εἶδος ἀποτελεῖν φθόγγου τῇ ἀκοῇ, οὔτε τῆς ὀξύτητος ὑπερβαλλούσης, καὶ αὐτὴν παρεμφαινούσης, οὔτε τῆς βαρύτητος· ἀλλ' οἷονεὶ κρᾶσεως τοιαύτης γενομένης, ὥς τῶν κεκραμένων μὴ ἐπικρατεῖν θατέρου θατέρον, μηδὲ τὴν αὐτοῦ δύναμιν παρεμφαίνειν, ἢ ὑπερβάλλουσιν τὴν θατέρου τῆς θατέρου, ἢ ἐλλείπουσιν τῆς θατέρου· ἐὰν γὰρ ἡ ἀκοὴ τοῦ βαρέος μᾶλλον ἐν τῇ συγκρούσει ποιῇ τὴν ἀντίληψιν, ἢ πάλιν τοῦ ὀξέος, ἀσύμφωνόν ἐστι τὸ τοιοῦτον.

Ἐν δὲ ταῖς συμφωνίαις καὶ ὁμοῦ κρούονται (αἱ χορδαί), καὶ ἐναλλάξ, ἥδεως προσέεται τὴν συνήχησιν ἢ Αἰσθησις. Πλούταρχος.

β) Ἡ Διατριῶν δὲν ἐτάττετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν συμφωνιῶν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν συμφωνιῶν ἔδιδον λόγους δι' ἀριθμῶν τοὺς ἐξῆς, καθὼς ἀναφέρει ὁ Γαυδέντιος.

§. 58. Ἐμπεδοῦνται δὲ αὐταὶ αἱ τέσσαρες συμφωνίαι ἐπὶ τῆς ἑξῆς πείρας. Ὅταν κρουσθῇ παχεία χορδὴ τετραχόρδου τινὸς ὄργάνου, μῆκος ἔχοντος ἰκανόν, ἀκούεται ὁ Βόμβος (β), ἡ ὀγδόη αὐτοῦ καὶ ἄλλοι δῆξινται φθόγγοι ἐντοιαύτῃ διαδοχῇ

1 + + + + +
γα Γα νη Γα κε Νη βου .

Ἄν οἱ τοιοῦτοι φθόγγοι διακρίνονται ἐπὶ τῆς παχείας καὶ ἐπιμήκους χορδῆς, ὑπάρχουσιν ἄρα καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης χορδῆς, καὶ διὰ τὴν συμφωνίαν γίνονται ἀνεπαίσθητοι.

Λόγοι δὲ εἰσιν ἐν ἀριθμοῖς ὑψημένοι τῶν συμφωνιῶν, καὶ δοκιμασθέντες ἀκριβῶς πάντα τρόπον, τῆς μὲν διὰ τεσσάρων, ἐπίτριτος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 18 τῆς δὲ διὰ πέντε, ἡμιόλιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 16 τῆς δὲ διὰ πασῶν, διπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 12 τῆς δὲ διὰ πασῶν τε ἅμα καὶ διὰ τεσσάρων, διπλασιεπιδιμῖος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 9 καὶ τῆς μὲν διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε τριπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 8 τῆς δὲ δις διὰ πασῶν, τετραπλάσιος ὃν ἔχει τὰ 24 πρὸς τὰ 6 τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς τούτων εὐρέσεως Πυθαγόραν ἰστοροῦσι λαβεῖν.

Μανουὴλ δὲ ὁ Βρονέννος ἀναφέρει τοιαῦτα Ὅσοι μὲν τῶν φθόγων θεωροῦνται ἐν λόγῳ διπλασιον καὶ τετραπλασιον, οὗτοι καλοῦνται γενικῶς μὲν Σύμφωνοι· εἰδικῶς δὲ, Ἀντίφωνοι. Ὅσοι δὲ καὶ ἐν ἡμιόλιῳ καὶ τριπλάσιῳ, οὗτοι γενικῶς μὲν Σύμφωνοι· εἰδικῶς δὲ, Παράφωνοι. Ὅσοι δὲ ἐν ἐπίτριτῳ καὶ διπλασιεπιδιτρίτῳ, οὗτοι γενικῶς ἅμα καὶ εἰδικῶς, Σύμφωνοι.

- β) Βόμβος κατὰ τὸν Σουῖδαν λέγεται ὁ ἦχος τῶν μελισσῶν ὡνομάσθη δὲ καὶ ὁ φθόγγος Βόμβος διὰ τὸ βαρύν· λέγεται καὶ βομβοειδὲς μέλος, τὸ ἐν βαρεῖσι φθόγοις περαινόμενον· ὁ δὲ Γερασηνὸς Νικόμαχος παράγει καὶ βομβυκέστερον. „Εφ' ἐκάτερον ἄκρον τοῦ διπλασιῶν δυσέμπτωτος γίνεταί ἡ φωνή, εἰς μὲν κοκκισμὸν κατὰ τὸ νητοιειδές· εἰς „ δὲ βηχίαν κατὰ τὸ βομβυκέστερον τῶν ὑπ' αὐτῶν, „ Ὅρα καὶ (§. 99.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τοῦ Διαπασῶν συστήματος.

§. 59.

Σύστημα κατὰ τὸν Εὐκλείδην εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ περιέχεται ἀπὸ διαστήματα περισσότερα ἀπὸ τὸ ἐν. Εἶναι δὲ συστήματα τρία· Ὀκτάχορδον, Πεντάχορδον, καὶ Τετράχορδον. Καὶ τὸ μὲν Ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διαπασῶν, περιέχει διαστήματα ἑπτὰ, καὶ ἡμᾶς μὲν ὄντα τόνοι· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, τὰ μὲν πέντε, τόνοι, τὰ δὲ δύο, λείμματα. Περιορίζονται δὲ τὰ ἑπτὰ διαστήματα ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ,

πα βου γα δι κε ζω νη Πα.

§. 60. Ὅταν διπλασιασθῶσι τὰ ἑπτὰ διαστήματα τοῦ Διαπασῶν, πα βου γα δι κε ζω νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα, τὰ μὲν πρῶτα ἑπτὰ διαστήματα εἶναι τοῦ Διαπασῶν συστήματος· τὰ δὲ δεύτερα, τὰ Δισδιαπασῶν· ὅθεν καὶ ἐὰν τριπλασιασθῶσι, τὰ τρίτα διαστήματα λέγονται τοῦ Τρισδιαπασῶν.

§. 61. Ὁ Πα εἶναι τέλος μὲν τοῦ Διαπασῶν ἀρχὴ δὲ τοῦ Δισδιαπασῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν τόπον, ὃν εἶχεν ὁ πα εἰς τὸ Διαπασῶν διὰ καταμέτρησιν τῆ πα βου διαστήματος. Ζητεῖται δὲ ὁ Πα εἰς τὸ Διαπασῶν διὰ καταμέτρησιν τοῦ νη Πα διαστήματος.

§. 62. Διὰ τὴν συμφωνίαν τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι μὲ τοὺς φθόγγους τοῦ Δισδιαπασῶν, καὶ Τρισδιαπασῶν, καὶ ἐτι διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων, διὰ τῶν αἰτῶν συλλαβῶν παριστῶμεν τοὺς φθόγγους καὶ τοῦ Διαπασῶν,

καὶ τοῦ Διαδιαπασῶν, καὶ τοῦ Τριδιαπασῶν, καὶ καθεξῆς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος τοῦ Διαπασῶν, συμφωνεῖ τῷ πρῶτῳ φθόγγῳ τοῦ Διαδιαπασῶν, καὶ τοῦ Τριδιαπασῶν· ὁ δὲ δεύτερος, τῷ δευτέρῳ· καὶ ὁ τρίτος τῷ τρίτῳ, καὶ καθεξῆς.

§. 63. Τὰ διαστήματα τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν ἔχουσι λόγον πρὸς ἄλληλα, οἷος ἐξεφράσθη (§. 51, καὶ 53.). Ὅθεν δεσμοῦνται οἱ τόνοι τοῦ Διαπασῶν συστήματος ἐπὶ τοῦ κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς πανδουρίδος τοῦτον τὴν τρόπον (α).

Ἐπειδὴ αἰρουσι τὴν χορδὴν ὑπὰ γῶγια δύο, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς σκάφης, ἐν ἐκείνῳ μὲν γράψαι τὸν Δι, καὶ ἐν τούτῳ τὸ Ο· καὶ διέλε εἰς ἑννέα μέρη τὸ διάστημα Δι Ο, καὶ ποιῆσαι τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ Δι, καὶ γράψαι τὸν κε.

Εἵτα διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ κε ἕως τοῦ Ο, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψαι τὸν ζω.

Ἐπειτα διέλε εἰς τέσσαρα τὸ Δι Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ Δι, γράψαι τὸν νη (β).

α) Ὁ Εὐκλείδης λέγει Κανόνα τὸ ὄργανον, ὅπερ τὴν σήμερον ὀνομάζομεν μονόχορδον. Τοῦτο ὅλον ἦτο μίαν χορδὴν τεταμένη ἐπὶ σανίδος, τῆς ἑποίας τὸ μήκος διηρεῖτο οὕτως, ὥστε νὰ δεικνύωνται ἐνκόλως ὅλα τὰ διαστήματα.

Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος καὶ Μανουήλ ὁ Βενέννιος ὁμιλοῦσι πλατύτητα περὶ τῆς κατατομῆς τοῦ Κανόνος καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ διὰ τὰ τρία γένη καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῶν.

β) Τὰ διαστήματα, δι κε, κε ζω, ζω νη, ὅτι ἔχουσι λόγον τοιούτον, 12, 9, 7, δεικνύεται ἐντεῦθεν· ὡς δι κε : κε ζω :: 7 : 12, ἡγουν 12 : 7 :: 36 : 28. ἀλλὰ μὴν ὡς 12 : 28 :: 36 : 28, ἔστι, 4 : 12 :: 36 : 36, ἄρα 4 : 36 :: 12 : 36. ἄρα 4 : 36 :: 12 : 36.

Ὅταν ὅλη ἡ χορδὴ ὑποτεθῇ 27, τῷ μὲν Δι ἀναλογεῖ τὸ

Μετέπειτα διέλε εἰς ἐννέα μέρη τὸ νη Ο διαστήμα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν πα.

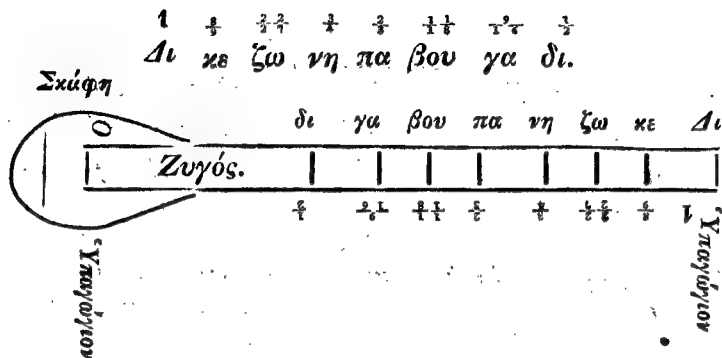
Ὑστέρων διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ πα Ο διάστημα, καὶ ποιήσας ὁμοίως τὸν δεσμὸν, γράψε τὸν βε.

Τέλος πάντων διέλε εἰς δύο μέρη τὸ Δι Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν καὶ γράψας τὸν δι, διέλε εἰς ὀκτὼ τὸ διάστημα δι Δι, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν, γράψε τὸν γα· καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τοῦ Διαπασῶν δεδεμένους ἐπὶ τῆς πανδουρίδος.

§. 64. Τοῦ δὲ Λισδιαπασῶν τὰ διαστήματα τῶν τόνων δεσμοῦνται ἐπὶ τοῦ κατόνος, τῇ ἀπολήψει τῶν ἡμίσεων διαστημάτων τῶν τόνων τοῦ Διαπασῶν ὅσον ὁ τόνος δι κε τοῦ Λισδιαπασῶν ζητεῖ διάστημα ἴσον μὲ τὸ ἡμισυ τοῦ τόνου Δι κε τῷ Διαπασῶν· πάλιν ὁ τόνος κε ζω τοῦ Λισδιαπασῶν ζητεῖ διάστημα ἴσον μὲ τὸ ἡμισυ τοῦ τόνου κε ζω τῷ Διαπασῶν· ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ τόνοι. Τῷ δὲ Τρισδιαπασῶν τὰ διαστήματα τῶν τόνων δεσμοῦνται τῇ ἀπολήψει τῶν ἡμίσεων διαστημάτων τῶν τόνων τῷ δις Διαπασῶν καὶ τοῦ τετράκις Διαπασῶν, ἀναλόγως.

§. 65. Οἱ λόγοι οἱ πρὸς τὴν ὅλην χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς. ὧσα γίνονται οἱ δεσμοὶ τῶν τόνων, καὶ ὅθεν ἐκπίπτει κάθε φθόγγος, δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐκφράζονται.

$\frac{1}{2}$ κλάσμα, ἡγουν τὸ 1. τὸ δὲ κε, τὸ $\frac{1}{2}$, ἡγουν τὸ $\frac{1}{2}$. τῷ δὲ ζω, τὸ $\frac{1}{3}$. καὶ τῷ νη, τὸ $\frac{1}{4}$. ἄρα καὶ τῷ διαστήματι ζωνη, τὸ $\frac{1}{12}$. διότι $\frac{1}{2} - \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$ — $\frac{1}{6} = \frac{1}{12}$. ὅθεν ὡς δι κε: ζωνη :: $\frac{1}{2}$: $\frac{1}{12}$. ἀλλὰ μὴν ὡς $\frac{1}{2}$: $\frac{1}{12}$:: $\frac{1}{3}$: $\frac{1}{24}$. ἄρα $\frac{1}{24}$ — $\frac{1}{24} = \frac{1}{12}$ ὥστε $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{12} = \frac{1}{6}$. $\frac{1}{6} = 7$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τοῦ Τροχοῦ.

§. 66.

Τὸ δὲ Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τρο-
 χος, περιέχει διαστήματα τέσσαρα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑ-
 μᾶς μὲν εἶναι τόνοι· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας,
 τὰ μὲν τρία ἦσαν τόνοι· καὶ τὸ ἐν λείμμα. Περιο-
 ρίζονται δὲ τὰ τέσσαρα διαστήματα ταῦτα ἀπὸ φθό-
 γγους πέντε.

πα βου γα δι Πα, καθ' ἡμᾶς· κατὰ δὲ τοὺς ἀρ-
 χαίους

τε τα τη τω Τε.

Οἱ δὲ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ παρίστων τὰ τέσ-
 σαρα ταῦτα διαστήματα ἐν μὲν ἀναβάσει διὰ τῶν
 τεσσάρων λέξεων, αῖααα, βεααα, γααα, αῖα (α).

α) Περὶ μὲν τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων πληροφορούμεθα ἀκρι-

ἐν δὲ καταβάσει διὰ τῶν ἐξῆς, αἵτινες εἶναι σχεδὸν ὅμοιοι, αααες, βεχεαες, αεααες, βεαγιε. Αὗται δὲ αἱ ὀκτὼ λέξεις λέγονται φθόγγοι τοῦ Τροχοῦ.

§. 67. Τροχὸν λέγουσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ μίαν μέθοδον, μετὴν ὅποιαν ἀναβαίνουνσι καὶ καταβαίνουνσι διατονικῶς τὰ διαστήματα τοῦ Πενταχόρδου, διὰ τῶν εἰρημένων ὀκτὼ λέξεων, ἣ πολυσυλλάβων φθόγγων (α).

§. 68. Κατασκευάζεται δὲ ὁ Τροχὸς, ὃν ἐν τῷ τυχόντι κύκλῳ τέσσαρες διάμετροι τέμνωσιν ἀλλήλας καὶ ἐπὶ τὸ πέρας μιᾶς αὐτῶν γραφῇ ὁ ζ καὶ ἐπὶ τὸ τῆς

βῶς ἀπὸ τὴν παραλλαγὴν Ἰωάννου μαῖστορος τοῦ Κονκουζέλη· περὶ δὲ τῶν τε τα τη τω φθόγγων ὁμιλεῖ πλατύτα ὁ Ἀριστείδης· ἔνθα δεικνύει καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν φωνηέντων, ε α η ω, καὶ τὴν προτίμησιν τοῦ τ, ἀπὸ ὅλα τὰ σύμφωνα.

Παράγεται δὲ τὸ μὲν αζζαες ἀπὸ τοῦ ἀνα ἄνες, τετέστιν ἀναξ ἄφες· τὸ δὲ βεααες ἀπὸ τοῦ ναι ἄνες· τὸ δὲ ζαζα, ἀπὸ τοῦ ἀνα ἄνα· τὸ δὲ αγια, ἀπὸ τοῦ ἄγιε· τὸ δὲ ὅλον οὕτως ἔχον, ἀναξ ἄφες, ναι ἄφες ἀναξ ἀναξ ἄγιε, ἐνυχὴ ἔστι πρὸς Θεὸν ἀναφερομένη.

Κωνσταντῖνος ὁ Παροφυρογέννητος λέγει, ὅτι τὸ μὲν ζαζα σημαίνει Θεοθεέ· τὸ δὲ ἄγια, σῶσον δὴ· ποιεῖ δὲ καὶ μίαν λέξιν ἐκ τῶν δύο σύνθετον, νανάια.

Οἱ Ἀραβες ἔχουσι διὰ φθόγγους τὰς ἐξῆς λέξεις, ταζιζι, ταζιζι, βακνα, ταζιζι, ταζιζι, ταζιζι, βακνα· αἱ ὅποιαι ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα μετὰ τοὺς ἰδικούς μας φθόγγους· ὅθεν ἢ ἐκεῖνοι παρήγαγον τοὺς φθόγγους τῶν ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας, ἢ ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς τῶν.

α) Ὁ Τροχὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, εὐρίσκεται γεγραμμένος εἰς ὅλα τὰ παλαιὰ Ἀναστασιματάρια· ἐπειδὴ πρὸ πάντων οὕτως ἐδιδάκτετο εἰς τοὺς ἀρχαίους μαθητάς, καὶ δι' αὐτοῦ ἐμάνθανον τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰβασιν τῶν φθόγγων, καὶ κατ' αὐτὸν ἐγίνοντο τὰ περισσώτερα μέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ ὑπ' αὐτοῦ διωρισθῆσαν καὶ οἱ ὀκτὼ ἥχοι τῆς Ἐκκλησίας.

§. 69. *Ψάλλομεν δὲ τούτους τοὺς φθόγγους κατὰ*

τὸν *Τροχόν*, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, καὶ προφέροντες αὐτὸν *α?α*αες, μὲ τὸ μέλος τὸ ὁποῖον παριστῶσιν οἱ *χαρακτῆρές* του· εἴτα ἐλθόντες ἐπὶ τὸν $\overset{\text{L}}{\text{z}}$, προφέροντες αὐτὸν *λεα*αες ἐμμελῶς· ἔπειτα ἐλθόντες εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{z}}$, προφέροντες αὐτὸν *α?α* ἐμμελῶς· μετέπειτα ἐλ-

θόντες ἐπὶ τὸν $\overset{\text{L}}{\text{d}}$, προφέροντες αὐτὸν *αγια* ἐμμελῶς· καὶ στραφέντες εἰς τὸ ἄλλο πέρασ, εὐρόντες τὸν $\overset{\text{L}}{\text{z}}$, προφέροντες αὐτὸν *αα*αες μὲ τὸ μέλος του· μεταβάντες δὲ εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{h}}$ τος, προφέροντες αὐτὸν *λεα*αες μὲ τὸ μέλος του· μεταβάντες δὲ εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, προφέροντες αὐτὸν *αα*αες μὲ τὸ μέλος του· καταντήσαντες δὲ καὶ εἰς τὸν $\overset{\text{L}}{\text{d}}$. προφέροντες αὐτὸν *λεα*αε μὲ τὸ μέλος του· καὶ ἐντεῦθεν στραφέντες εἰς τὸ ἄλλο

πέρασ, εὐρόντες τὸν $\overset{\text{L}}{\text{q}}$, προφέροντες αὐτὸν *α?α*αες· ὡς προεῖρηται.

α, Ἐν τῇ παραλλαγῇ παριστῶμεν τοὺς μονοσυλλάβους φθόγγους δι' ἐνὸς χαρακτήρος, καὶ εἰς χαρακτήρ ἑξαγγέλλει ἕνα φθόγγον· ὁμοίως εἰς τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους δὲν θεωρεῖται μία ὁξύτης, ἢ μία βαρύτης, διὰ τὸ παράγεται ἕκαστος ἀπὸ μίαν πτώσιν φωνῆς κατὰ τὸν ὁρισμὸν (§. 3.), ἀλλὰ πολλὰ· ὅθεν οὔτε μὲ ἕνα χαρακτήρα γράφονται, ἀλλὰ μὲ πολλούς. Διὰ τοῦτο οἱ μονοσύλλαβοι φθόγγοι ἐφάνησαν χρησιμώτεροι παρὰ οἱ πολυσύλλαβοι εἰς τοὺς ἀρχαίους· οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ τοὺς διδάσκωνται καὶ νὰ τοὺς μανθάνωσιν οὕτως, ὥστε νὰ τοὺς ἐντυπώνωσιν εἰς τὴν φαντασίαν ὡς ἄσειστον θεμέλιον. Καὶ ἀφ' οὗ ἐγγυμασθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἀρκετὰ, τότε νὰ διδάσκωνται καὶ τοὺς πολυσυλλάβους· οἱ ὅποιοι τοὺς χρησιμεύουσι καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, περὶ ὧν ἔξης λέγομεν, καὶ εἰς τὸ νὰ διατηρῶσι τὴν προφορὰν τῶν μονοσυλλάβων ἑλληνικῇ, ἵνα μὴ συμφύρῃται δηλαδὴ τῇ τῶν Εὐρωπαίων προφορᾷ· διότι ἂν δεθῇ ἡ προφορὰ τῶν ἡμετέρων μονοσυλλάβων φθόγγων μὲ τὴν τῶν πολυσυλλάβων, γίνεται μονιμωτέρα.

§. 70. Ἀλλ' οὕτω τέσσαρας μὲν φθόγγους ψάλλομεν ἀνιόντας· τέσσαρας δὲ κατιόντας. Εἰδὲ θέλομεν νὰ ἀναβαίνωμεν καὶ περισσότερον, ἐλθόντες εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\delta}$, οὐ στρεφόμεθα εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$, ἀλλ' εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\eta}$, καὶ οὕτω προχωροῦμεν. Εἰ δὲ θέλομεν νὰ καταβαίνωμεν καὶ περισσότερον, φθάσαντες ἐπὶ τὸν $\overset{\epsilon}{\delta}$, οὐ στρεφό-

μεθα εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\eta}$, ἀλλ' εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$, καὶ οὕτω προχωροῦμεν. Εἰδὲ θέλομεν νὰ ἀναβαίνωμεν ἢ νὰ καταβαίνωμεν ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων φθόγγων, ὅπου καὶ ἂν εὗρισκώμεθα, στρεφόμεθα, εἰς τὸ ἀπ' ἐναντίας πέρας.

§. 71. Ἀνιέναι μὲν θέλων ἐν τῇ Τροχῷ ἀπὸ μὲν τοῦ $\overset{\epsilon}{\eta}$, ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\theta}$ ἐλεύσομαι εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\overset{\epsilon}{\gamma}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\delta}$ εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\eta}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\overset{\epsilon}{\eta}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\delta}$, εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$ καὶ ἀπὸ τοῦ $\overset{\epsilon}{\delta}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\eta}$, εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$. Κοτιέναι δὲ θέλων ἐν τῇ Τροχῷ, ἀπὸ μὲν τῆς $\overset{\epsilon}{\eta}$ ἢ τῆς $\overset{\epsilon}{\delta}$ ἐλεύσομαι εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\delta}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\overset{\epsilon}{\delta}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\eta}$, εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\gamma}$ ἀπὸ δὲ τοῦ $\overset{\epsilon}{\eta}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\theta}$, εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\delta}$ καὶ ἀπὸ τοῦ $\overset{\epsilon}{\gamma}$ ἢ τοῦ $\overset{\epsilon}{\delta}$, εἰς τὸν $\overset{\epsilon}{\eta}$.

§. 72. Τίς ἄραγε τούτων τῶν ὀκτὼ φθόγγων τοῦ Τροχοῦ ἔχει τὰ πρῶτα; τίς δὲ τὰ δευτερεῖα, χρεωστών νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου; ἐν γένει μὲν, οὐδεὶς· ἐπειδὴ καὶ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν συνίσταται ἄνευ διαστήματος, τὸ ὁποῖον προϋποτίθῃσιν ἄλλον φθόγγον, ἢ τόνον· ἐν μέρει δέ, πάντες· ἐπειδὴ καὶ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πρέπει νὰ γίνηται καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν χρεῖαν.

§. 73. Ὁ μὲν πα ἐν ἀναβάσει μὲν λέγεται αἰα-
λες· ἐν καταβάσει δὲ, αἰαλες· ὁ δὲ βου ἐν ἀναβάσει
μὲν, λεαλες· ἐν καταβάσει δὲ, λεαλες· ὁ δὲ γα ἐν

ἀναβάσει μὲν ραῖα· ἐν καταβάσει δὲ, ααες· ὁ δὲ δι ἐν ἀναβάσει μὲν, αγια· ἐν καταβάσει δὲ, λεαγιε· καὶ τὰ λοιπὰ ὡς φαίνονται ἐν τούτῳ τῷ πίνακι.

τα	φα	$\overline{\alpha\alpha}$	λεαες			ζω	$\overline{\alpha\alpha}$
τε	μι	$\overline{\alpha\alpha}$	αααες	αλεαες	$\overline{\alpha\alpha}$	κε	$\overline{\alpha\alpha}$
τω	ρε	$\overline{\alpha\alpha}$	αγια	λεαγιε	$\overline{\alpha\alpha}$	δι	$\overline{\alpha\alpha}$
τη	ουτ	$\overline{\alpha\alpha}$	ρααα	ααες	$\overline{\alpha\alpha}$	γα	$\overline{\alpha\alpha}$
τα	σι	$\overline{\alpha\alpha}$	λεαες	λεααες	$\overline{\alpha\alpha}$ τος	βου	$\overline{\alpha\alpha}$
τε	λα	$\overline{\alpha\alpha}$	αααες	αλεαες	$\overline{\alpha\alpha}$	πα	$\overline{\alpha\alpha}$
τω	σολ	$\overline{\alpha\alpha}$	αγια	λεαγιε	$\overline{\alpha\alpha}$	νη	$\overline{\alpha\alpha}$
τη	φα			ααες	$\overline{\alpha\alpha}$	ζω	$\overline{\alpha\alpha}$

§. 74. Ὁ μὲν αααες ἀναβαίνει μείζονα τόνον· ὁ δὲ λεαες εἶναι ὀξύτερος τοῦ αααες ἐλάχιστον τόνον· ὁ δὲ ρααα εἶναι ὀξύτερος τοῦ λεαες ἐλάχιστον τόνον· καὶ ὁ αγια εἶναι ὀξύτερος τοῦ ρααα τόνον μείζονα. Δεσμοῦνται λοιπὸν οἱ τόνοι τοῦ Τροχοῦ τούτου τὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ Κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

Ἐπειδὴ αἰρουσι τὴν χορδὴν ὑπαγάγια δύο, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς σκάφης, ἐν ἐκείνῳ μὲν γράψε τὸν $\overline{\alpha\alpha}$, καὶ ἐν τούτῳ τὸ Ο· καὶ διέλε εἰς

ἐννέα μέρη τὸ διάστημα $\beta\lambda$ Ο, καὶ ποιήσῃ τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ $\beta\lambda$, καὶ γράψῃ τὸν $\beta\eta$.

Εἶτα διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ $\beta\eta$ Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν $\beta\theta$.

Ἐπεὶτα διέλε εἰς τέσσαρα μέρη τὸ $\beta\theta$ Ο διάστημα, ἔχουν ὅλον τὸ μῆκος τῆς χορδῆς, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν $\beta\iota$.

Μετέπειτα διέλε εἰς τρία μέρη τὸ αὐτὸ $\beta\iota$ Ο διάστημα, καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψῃ τὸν $\beta\kappa$ καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τοῦ Τροχοῦ δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

§. 75. Εἰδὲ θέλεις νὰ ἔχῃς δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τοὺς τόνους καὶ τοῦ δευτέρου πενταχόρδου, καὶ τοῦ τρίτου, ὑποτιθεὶς τὸν $\beta\lambda$, $\beta\eta$, ἐπαναλαμβάνεις τὰ εἰρημένα καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§. 76. Οἱ λόγοι, οἳ τινες πρὸς τὴν ὅλην χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς, ἐνθα γίνονται οἱ δεσμοὶ τῶν τόνων κατὰ τὸν Τροχὸν, δι' ἀρίθμων οὕτως ἐκφράζονται·

$$\begin{array}{ccccccc} 1 & \frac{2}{3} & \frac{3}{4} & \frac{4}{5} & \frac{5}{6} & & \\ \beta\lambda & \beta\eta & \beta\theta & \beta\iota & \beta\kappa & & \end{array}$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τινων ιδιωμάτων τῶν φθόγγων τοῦ Τροχοῦ.

§. 77.

Εν τοῖς τέσσαρσι διαστήμασι τῶν φθόγγων,

γ ἥτος ᾗ ᾗ, ^ῥ ᾗ ᾗ,

θεωροῦνται τόνοι μείζονες μὲν δύο, οἱ ᾗ ᾗ, ^ῥ ᾗ ᾗ·
ἐλάσσων δὲ, εἰς, ὁ γ ἥτος· καὶ ἐλάχιστος, εἰς, ὁ ἥτος
ᾗ. Ὅθεν εἰμὲν προβληθῇ νὰ καταβῶμεν ἓνα μείζο-

να τόνον ἢ δύο, ψάλλομεν τοὺς τρεῖς φθόγγους γ

^ῥ ᾗ ᾗ, αῖα, αῖα, αῖα· καὶ ὁ μὲν ᾗ δεικνύει
τὸν ἓνα μείζονα τόνον· ὁ δὲ ᾗ, τοὺς δύο. Εἰδὲ προ-
ταθῇ νὰ καταβῶμεν δύο τόνους, μείζονα καὶ ἐλά-

χιστον, ψάλλομεν τοὺς τρεῖς φθόγγους ᾗ ᾗ ἥτος,
αῖα, αῖα, αῖα· καὶ ὁ μὲν ᾗ δεικνύει τὸν μεί-
ζονα τόνον· ὁ δὲ ἥτος, τὸν ἐλάχιστον. Εἰδὲ προ-
ταθῇ νὰ καταβῶμεν τρεῖς τόνους, μείζονα, ἐλάχιστον,
καὶ ἐλάσσονα, ψάλλομεν τοὺς τέσσαρας φθόγγους,

^ῥ ᾗ ᾗ ἥτος ᾗ, αῖα, αῖα, αῖα· καὶ
κατὰ τὰ ἀνωτέρω λύεται τὸ ζητούμενον· αὐτὰ δὲ ταῦ-
τα θεωροῦνται μὲν καὶ ἐν ἀναβάσει, ἀλλ' ἀντιστρό-
φως.

§. 78. Ὅταν προβάλλωσι νὰ ἀναβῶμεν ἓνα τόνον
μείζονα, ψάλλομεν τοὺς αῖα, αῖα, αῖα, ^ῥ ᾗ ᾗ, δύο
φθόγγους, καὶ ὁ ᾗ δεικνύει τὸν μείζονα τόνον. Εἰ

δὲ προβάλλωσι νὰ ἀναβῶμεν τρεῖς, ἢ τέσσαρας τόνους

μείζονας ἐξῆς, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ οὕτως·

αγια, αἰαῖες, αἰαῖες, αἰαῖες, αἰαῖες·
ὅπου τὸ μὲν πρῶτον αἰαῖες ὑποτίθεται αγια διὰ τὸ
δεύτερον· τὸ δὲ δεύτερον ὁμοίως διὰ τὸ τρίτον· καὶ
οὕτω καθ' ἑξῆς· ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀναβαίνωμεν οὕτω
τόνους μείζονας τόσους, ὅσοι ζητηθῶσιν.

§. 79. Ὅταν ἀπὸ τοῦ δοθέντος τόνου προβάλλωσι
νὰ ἀναβῶμεν δύο τόνους, μείζονα καὶ ἐλάσσονα, ὑ-

ποθέντες τὸν δοθέντα αγια, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$

τρεῖς φθόγγους, καὶ ὁ μὲν $\overset{\text{L}}{\text{A}}$ δώσει τὸν μείζονα· ὁ δὲ
 $\overset{\text{L}}{\text{B}}$, τὸν ἐλάσσονα. Ὅταν δὲ προβάλλωσι νὰ ἀνα-
βῶμεν ἓνα τόνον ἐλάσσονα, τότε ὑποθέντες τὸν δο-
θέντα αἰαῖες, ψάλλομεν τὸν $\overset{\text{L}}{\text{C}}$ κατὰ τὸ μέλος του,
καὶ λύεται τὸ ζητούμενον. Εἰδὲ προβάλλουσι νὰ
ἀναβῶμεν δύο ἢ τρεῖς τόνους ἐλάσσονας ἐξῆς, ψάλ-

λομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ οὕτως·

αἰαῖες, βεαῖες, βεαῖες, βεαῖες· ὅπου τὸ μὲν πρῶτον
βεαῖες ὑποτίθεται αἰαῖες διὰ τὸ δεύτερον· ἡγουν ἡ
μὲν $\overset{\text{L}}{\text{A}}$ συλλαβὴ καταβαίνει μείζονα τόνον· ἡ δὲ $\overset{\text{L}}{\text{B}}$,
μείζονα· καὶ ἡ $\overset{\text{L}}{\text{C}}$, ἐλάσσονα· καὶ τὸ δεύτερον βεαῖ-

ες ὑποτίθεται αἰαῖες διὰ τὸ τρίτον· καὶ οὕτω κα-
θεξῆς· ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀναβαίνωμεν καὶ τόσους
ἐλάσσονας τόνους, ὅσοι ζητηθῶσιν.

§. 80. Ὅταν ἀπὸ τοῦ δοθέντος τόνου ζητηται νὰ
ἀναβῶμεν τόνους τρεῖς, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλά-

χιστον, ψάλλομεν τοὺς $\overset{\text{L}}{\text{A}} \overset{\text{L}}{\text{B}} \overset{\text{L}}{\text{C}}$ ἢ τέσσαρας φθό-
γγους, καὶ λύομεν τὸ ζητούμενον. Ὅταν δὲ ζητηθῇ
μόνον τόνος ἐλάχιστος, ἐν μὲν ἀναβάσει ὑποθέντες
τὸν δοθέντα $\overset{\text{L}}{\text{A}}$, ψάλλομεν τὸν $\overset{\text{L}}{\text{B}}$ κατὰ τὸ μέλος του·

ἐν δὲ καταβάσει, ὑποθέντες τὸν δοθέντα ἦ, ψάλλομεν τὸν ἕκτος κατὰ τὸ μέλος του, καὶ οὕτως ἀποδείκνυται ὁ ἐλάχιστος τόνος. Ὅταν δὲ ζητηθῇ νὰ ἀναβῶμεν δύο ἢ τρεῖς ἐλάχιστους τόνους ἐξῆς, ψάλλομεν τοὺς $\underline{\text{---}}$ ἢ οὕτω λεαλες, ραζα, ραζα, ραζα· ὅπου ὁ μὲν πρῶτος ραζα ὑποτίθεται λεαλες διὰ τὸν δεύτερον· καὶ ὁ δεύτερος, διὰ τὸν τρίτον.

Ἐν δὲ τῷ Τροχῷ θεωροῦνται τέσσαρα διαστήματα (§. 66.), ὅταν αὐτὰ διπλασιασθῶσιν, ἢ τριπλασιασθῶσιν οὕτω,

$\overset{\text{L}}{\eta} \underline{\text{---}} \text{ ἢ } \overset{\text{L}}{\eta}, \overset{\text{L}}{\eta} \underline{\text{---}} \text{ ἢ } \overset{\text{L}}{\eta}, \overset{\text{L}}{\eta} \underline{\text{---}} \text{ ἢ } \overset{\text{L}}{\eta}, \overset{\text{L}}{\eta},$

ὁ μὲν πρῶτος $\overset{\text{L}}{\eta}$ δὲν παριστᾷ διάστημα διὰ τὸν ἑαυτόντου ἀπὸ προϋπάρχοντος βαρυτέρου φθόγγου· γίνεται ὅμως παραστατικὸς διαστήματος διὰ τὸν $\underline{\text{---}}$

ὁ δὲ δεύτερος $\overset{\text{L}}{\eta}$ εἶναι τέλος μὲν τοῦ πρώτου Πενταχόρδου· ἀρχὴ δὲ τοῦ δευτέρου· παριστᾷ δὲ καὶ διάστημα διὰ μὲν τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τοῦ ἡγμεμένου $\overset{\text{L}}{\eta}$ · διὰ δὲ τὸν $\underline{\text{---}}$, ἀφ' ἑαυτοῦ του· τούτου δὲ τοῦ δευτέρου $\overset{\text{L}}{\eta}$ τὰ ιδιώματα ἔχει καὶ ὁ τρίτος $\overset{\text{L}}{\eta}$, καὶ ὁ τέταρτος $\overset{\text{L}}{\eta}$.

§. 81. Διὰ τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν (§. 57.), καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων τῶν πενταχόρδων, διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων παριστῶμεν τοὺς φθόγγους τῶν πενταχόρδων, ὅσα καὶ ἂν εἶναι· καὶ ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος τοῦ πρώτου πενταχόρδου, συμφωνεῖ τῷ πρώτῳ φθόγγῳ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τετάρτου Πενταχόρδου· ὁ δὲ ἐκεῖνος δεύτερος, τῷ τούτων δευτέρῳ καὶ καθεξῆς· ὥστε ἐν μὲν τῷ Διαπασῶν συστήματι, τῷ πρώτῳ φθόγγῳ συμφωνεῖ ὁ ὀγδοος, καὶ ὁ πεντεκαιδέκατος (§. 62.).

ἐν δὲ τῷ Τροχῷ, τῷ πρώτῳ φθόγγῳ συμφωνεῖ ὁ πέμπτος, καὶ ὁ ἑννατος, καὶ οἱ λοιποὶ ἀναλόγως.

§. 82. Ὅταν εἶναι Μέση ὁ ξ , τότε Προσλαμβανόμενος ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ $\kappa\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, μαρτυρούμενος διὰ τοῦ ϵ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ $\kappa\epsilon$ μαρτυρούμενος διὰ τοῦ ξ · ὅθεν εἰς φθόγγος λαμβάνει δύο μαρτυρίας $\epsilon\xi$. Ἐκ τῶν δύο λοιπὸν συνέστησαν μίαν τὴν χ · καὶ τὴν μεταχειρίζονται, ὅταν καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ δ , ὑποτιθεμένου $\epsilon\chi$, ἵγουν ὡς ἀπὸ τοῦ $\chi\alpha\chi\alpha$.

§. 83. Ὅταν εἶναι Μέση ὁ δ , τότε Προσλαμβανόμενος ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ $\alpha\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, μαρτυρούμενος διὰ τοῦ ξ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ δ δι, μαρτυρούμενος διὰ τοῦ δ · ὅθεν καὶ ἐκ τούτων τῶν δύο συνέστησαν τὴν μαρτυρίαν $\delta\lambda$ · καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὡς καὶ τὴν ἀνωτέρω· ὅταν δηλαδὴ καταβαίνωσιν ἀπὸ τοῦ δ ὡς ἀπὸ τοῦ $\epsilon\chi$ · διὰ τὴν δὲ εἰρημὴν $\delta\lambda$ μέλος τοῦ $\kappa\epsilon\alpha\gamma\iota\epsilon$.

§. 84. Ὅταν εἶναι Προσλαμβανόμενος ὁ δ , τότε Μέση ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ $\chi\alpha\chi\alpha$, μαρτυρούμενος διὰ τοῦ $\epsilon\chi$ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ $\chi\alpha$. Δύο λοιπὸν φθόγγοι ὁ $\gamma\alpha$ καὶ ὁ $\chi\alpha$ μαρτυροῦνται διὰ τῆς $\epsilon\chi$ · ὅθεν εἰς διάκρισιν ὁ μὲν $\gamma\alpha$ μαρτυρεῖται διὰ τῆς $\epsilon\chi$ · ὁ δὲ $\chi\alpha$, διὰ τῆς $\epsilon\chi$.

§. 85. Ὅταν εἶναι Προσλαμβανόμενος ὁ ξ , τότε Μέση ἔσται κατὰ μὲν τὸν Τροχὸν ὁ $\alpha\gamma\iota\alpha$ · κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ὁ $\chi\alpha$ · ὅθεν εἰς διάκρισιν τῆς μαρτυρίας τοῦ δ , ἀπὸ τῆς τοῦ $\chi\alpha$, ὁ μὲν δ μαρτυ-

φωνία (α), περιέχει διαστήματα τρία, τὰ ὁποῖα καὶ ἡμᾶς μὲν εἶναι· τόνοι, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, τὰ μὲν δύο ἦσαν τόνοι· καὶ τὸ ἐν, λεῖμμα. Περιορίζονται δὲ ταῦτα τὰ τρία διαστήματα ἀπὸ φθόγγους τέσσαρας·

νη πα βου Νη
 ρη ρ γ ρτος ρρ.

§. 88. Ἐψάλλετο δὲ ἡ Τριφωνία ἐν μὲν ἀναβάσει οὕτω· *λεαγίε, αῖρῶλες, λεαλες, ραῖα, αῖρῶλες, λεα-
 λες, ραῖα, αῖρῶλες*· καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπαναλαμβάνουσα τὰς αὐτὰς λέξεις, καὶ ἀφήγουσα τὸ αγία· ἐν δὲ καταβάσει ταύταις ταῖς λέξεσι τῶν φθόγγων, *ραῖα λεαλες, αλεαλες, λεαγίε, λεαλες, αλεαλες, λεαγίε*, καὶ οὕτω καθεξῆς ἐπαναλαμβάνουσα τὰς αὐτοὺς φθόγγους, καὶ ἀφήγουσα τὸ ααλες· ὥστε ἕνας φθόγγος, ὅς τις παριστᾷ μείζονα τόνον εἰς τὸν Τροχόν, ἀφίνεται εἰς τὴν Τριφωνίαν καὶ ἐν ἀναβάσει καὶ ἐν καταβάσει. Διὰ τοῦτο δύναται νὰ εἴπη τινὰς ὅτι λείπει ἐν μὲν ἀναβάσει ὁ αῖρῶλες· ἐν δὲ καταβάσει, ὁ λεαγίε.

§. 89. Κατιοῦσα Τριφωνία τοῦ μὲν ρρ εἶναι ὁ ρη· τοῦ δὲ ρτος, ὁ ρρ ὅχι ὁ βαρύς· τοῦ δὲ ρ, ὁ ρα καὶ τοῦ ρη, ὁ ρη· Ἀνιοῦσα δὲ Τριφωνία τοῦ μὲν ρη εἶναι ὁ ρρ· τοῦ δὲ ρ, ὁ ρη· καὶ οὕτω καθεξῆς.

§. 90. Ἐν τούτῳ τῷ συστήματι συμφωνοῦσι τῷ μὲν πρώτῳ φθόγγῳ, ὁ τέταρτος, ὁ ἑβδόμος, ὁ δέκατος, καὶ ὁ τρισκαίδεκατος· τῷ δὲ δευτέρῳ, ὁ ὅγδοος, ὁ ἐνδέκατος, καὶ ὁ τεσσαρεσκαίδεκατος· τῷ δὲ τρίτῳ, ὁ ἕκτος, ὁ ἑννατος, ὁ δωδέκατος, καὶ ὁ πεντεκαίδεκατος.

α) Τὸ μὲν Ὀκτάχορδον σύστημα λέγουσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ Ἑπτάφωνίαν· τὸ δὲ Πεντάχορδον, Τετραφωνίαν καὶ Τροχόν· τὸ δὲ Τετράχορδον, Τριφωνίαν.

§. 91. Όταν συνάψωμεν τὸ Πεντάχορδον μὲ τὸ Τετράχορδον οὕτως, ὥστε ὁ ἑσχατος φθόγγος τοῦ Πενταχορδου νὰ εἶναι ἀρχὴ τοῦ Τετραχορδου, πα-
ράγωμεν τὸ Διαπασῶν σύστημα·

ᾠ ἤτος ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ
πα βου γα δι, κε ζω νη, Κε Ζω Νη.

Ἐνθα ὁ μὲν πέμπτος φθόγγος συμφωνεῖ τῷ ὀγδόῳ· ὁ δὲ ἑκτος, τῷ ἐννάτῳ· καὶ ὁ ἑβδόμος, τῷ δεκάτῳ κατὰ τὴν Τριφωνίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κε ζω νη φθόγγοι συμφωνοῦσι τοῖς πα βου γα κατὰ τὸν Τροχόν· ἄρα καὶ οἱ Κε Ζω Νη, συμφωνοῦσι τοῖς πα βου γα· ὅθεν συνίσταται τὸ Διαπασῶν, οὕτως ἔχον,

ᾠ ἤτος ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ
πα βου γα δι, κε ζω νη Πα Βε Γα.

Τῶν δ' αὐτῶν γινομένων καὶ ἐν καταβάσει, ἔχομεν τὰ ἑξῆς,

ᾠ ᾠ ᾠ ἤτος, ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ.
κε δι γα βου, πα νη ζω, Πα Νη Ζω.

§. 92. Ταῦτα πάντα ἐξηκριβώθησαν ἀπὸ Ἰωάννην τὸν Πλουσιαδηνόν, καὶ διότι ἤρρεν αὐτὰ συμβάλλοντα εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μουσικῆς, συνέστησε μίαν μέθοδον διδακτικὴν τούτων, τὴν ὁποίαν ἀνόμασε Τροχόν Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ· καὶ ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ πολίχρηστος αὕτη σειρά τῶν φθόγγων, οὕτω μαρτυρουμένων,

ᾠ ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ ἤτος ᾠ ᾠ, ᾠ ᾠ ᾠ,
ᾠ δι κε ζω νη πα βου γα δι Κε Ζω Νη
ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ ᾠ.
Πα Βου Γα δι κε.

Ἐνθα μὲ τὰ τὸν ἑαγίε εὐρίσκομεν ἐν καταβάσει ἑ-

χαλκας καὶ ὄχι αἰλεις· διότι ὁ $\overline{\omega}$ δὲν εἶναι βαρὺς· καὶ μετὰ τὸν $\gamma\alpha\lambda\alpha$ εὐρίσκομεν ἐν ἀναβάσει αἰτῶλεις καὶ ὄχι αἰγια. Σύγγεται δὲ ὅλη αὐτὴ ἡ σειρά τῶν φθόγγων ἐκ Τριφωνίας μὲν ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ

β · ἐκ Τροχοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β · καὶ πάλιν ἐκ Τριφωνίας μὲν ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β · ἐκ Τροχοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β .

§. 93. Ἐν τοῖς φθόγγοις τῆς Τριφωνίας, β ἢ β ἦτος β , θεωροῦνται διαστήματα τρία· μείζων τόνος, ἐλάσσων τόνος, ἐλάχιστος τόνος. Δεσμοῦνται λοιπὸν οἱ τόνοι τῆς Τριφωνίας ἐπὶ τοῦ Κανόνος, ἢ ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τοῦτον τὸν τρόπον.

Ἐπὶ μὲν τοῦ ζυγοῦ τῆς Πανδουρίδος, ὅπου κεῖται τὸ ὑπαγώγιον, γράψε τὸν β · καὶ ἐπὶ τῆς σκάφης αὐτῆς, ὅπου κεῖται τὸ ἄλλο ὑπαγώγιον γράψε τὸ β · καὶ διέλε εἰς ἑννέα μέρη τὸ διάστημα β β , καὶ ποίησε τὸν δεσμὸν ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ β , καὶ γράψε τὸν β .

Ἐπειτα διέλε εἰς δώδεκα μέρη τὸ διάστημα β β , καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν ἦτος.

Μετέπειτα διέλε εἰς τέσσαρα μέρη ὅλον τὸ μῆκος τῆς χορδῆς ἀπὸ τοῦ β μέχρι τοῦ β , καὶ ποιήσας τὸν δεσμὸν ὁμοίως, γράψε τὸν β · καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τῆς Τριφωνίας δεδεμένους ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος.

§. 94. Ἄν θέλῃς νὰ δέσῃς ἐπὶ τῆς Πανδουρίδος τὰς τόνους καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου Τετραχόρδου, ὑποτιθεῖς τὸν β , β , ἐπαναλαμβάνεις τὰ εἰρημένα.

§. 95. Οἱ λόγοι, οἳ τινες πρὸς τὴν ὅλην χορδὴν ἔχουσι τὰ διάφορα μήκη αὐτῆς τῆς χορδῆς, ἔνθα

γίνονται οἱ δεσμοὶ τῶν τόνων κατὰ τὴν Τριφωνίαν,
δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐκφράζονται.

$$1 \qquad \frac{1}{9} \qquad \frac{2}{2} \frac{2}{7} \qquad \frac{3}{4}$$

ἡ ἡμέρα τοῦ

§. 96. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον φαίνεται ὅτι ἔχουσι καὶ τὰ τρία συστήματα διὰ τοὺς τόνους τῶν τὸ δὲ αἷτιον εἶναι τοῦτο. Τὸ Διαπασῶν σύστημα σύγκειται ἀπὸ Τριφωνίαν καὶ ἀπὸ Τροχόν (§. 91.). Λοιπὸν ὅτε μὲν τὸ Διαπασῶν συνάρχεται μὲ τὴν Τριφωνίαν, τότε τὰ διαστήματα τῶν τόνων αὐτῷ ἐξισοῦνται μὲ τὰ διαστήματα ταύτης, ἕως ἡκοῦν ὅπου αὐτὴ φθάνει ὅσον,

νη πα βου γὰ δι κε ζω Αη

νη πα βου Νη·

Ὅτε δὲ συνάρχεται μὲ τὸν Τροχὸν, τότε τὰ διαστήματα τῶν τόνων τούτων τῶν δύο συστημάτων συνεξισοῦνται, ἕως ἐκεῖ ὅπου φθάσει ὁ Τροχός οἶον,

πα βου γα δι κε ζω νη Πα ,

πα βου γα δι Πα .

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ Τριγωνία δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ Τρο-
χός ἑλλειπτής κατὰ μείζονα τόνον (§. 88.), ἄρα καὶ
τὰ τρία συστήματα ἔχουσι τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς τὰ
διαστήματα τῶν τόνων.

§. 97. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, ἢ πρὸς τῆς λοιποῦς σχέσις, δύναται νὰ ἀποδεικνύῃ καὶ ὁξύτερον καὶ βαρύτερον ἐκείνων· οἷον, ἐν τοῖς φθόγγοις

$\overline{\alpha\iota}\ \overline{\omega\varsigma}\ \overline{\delta\epsilon}\ \overline{\tau\omicron}\ \overline{\sigma\upsilon},$ ὁ μὲν $\overline{\eta}$ εἶναι βαρύτερος τῶν $\overline{\omega\varsigma}\ \overline{\delta\epsilon}\ \overline{\tau\omicron}\ \overline{\sigma\upsilon}.$
 $\overline{\alpha\iota}\ \overline{\omega\varsigma}\ \overline{\delta\epsilon}\ \overline{\tau\omicron}\ \overline{\sigma\upsilon}$ εἶναι βαρύτερος μὲν τῶν $\overline{\omega\varsigma}\ \overline{\delta\epsilon}\ \overline{\tau\omicron}\ \overline{\sigma\upsilon}$ καὶ $\overline{\eta},$

§. 98. Ένα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος, δύναται νὰ ἀποδεικνύῃ καὶ ὀξύτερον καὶ βαρύτερον ἑαυτῷ ὅλον, ἐν τοῖς φθόγγοις $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$, εἰ μὲν κάτεισί τις κατὰ τὸν Τροχὸν, εὐρεθήσεται ὁ $\overset{\text{L}}{\sim}$ βαρὺς· εἰ δὲ κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα, εὐρεθήσεται ὁ $\overset{\text{L}}{\sim}$ ὀξύς· οὗ ἡ διαφορὰ εἶναι ἡμίτονον.

Οὕτω καὶ ἐν τοῖς φθόγγοις, $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$, εἰ μὲν ἀναβαίνει τίνος κατὰ τὸν Τροχὸν, εὐρίσκεται τὸ διάστημα $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ μείζων τόνος· εἰ δὲ ἀναβαίνει κατὰ τὸ

Διαπασῶν, εὐρίσκεται τὸ διάστημα $\overset{\text{L}}{\sim}$ ἢ $\overset{\text{L}}{\sim}$ τόνος ἐλάσσων.

§. 99. Ἡ φωνή, ἣ τις ἐκπίπτει ἀπὸ στόματος ἢ ἀπὸ χορδῆς, χωρὶς νὰ προσδιορισθῶσιν ἄλλοι τόνοι ἐπὶ τὸ ὀξύ, λέγεται Βόμβος. Οὗτος δύναται νὰ ἐπέχη τόπον ἐκάστου φθόγγου ὁποιοιδήποτεν συστήματος ὅλον, ἐν τῷ Τετραχόρδῳ συστήματι εἰ μὲν δεθῇ ἐπὶ τῷ κανόνος διάστημα μείζονος τόνου, εἴτα ἐλάσσονος, καὶ ἔπειτα ἐλαχίστου, εἶναι φανερόν, ὅτι

ὁ μὲν Βόμβος ἔχει τόπον τῷ φθόγγου $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετ' αὐτὸν, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετὰ τῆτον, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · καὶ ὁ

λοιπὸς τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$. Εἰ δὲ δεθῇ διάστημα τόνου ἐλάσσονος, εἴτα ἐλαχίστου, καὶ ὑστερόν· μείζονος, ὁ μὲν

Βόμβος ἔχει τόπον τῷ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετ' αὐτὸν φθόγγος,

τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · ὁ δὲ μετὰ τῆτον, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$ · καὶ ὁ ἔσχατος, τοῦ $\overset{\text{L}}{\sim}$.

§. 100. Οἱ φθόγγοι λέγονται, ἄλλοι μὲν Ἑμμελεῖς, ἄλλοι δὲ Πιεζοί. Καὶ ἑμμελεῖς μὲν λέγονται ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται οἱ ψάλλοντες,

καὶ οἱ ἐνεργοῦντές τι διὰ τῶν ὀργάνων· πεζοὶ δὲ ἐκεί-
νοι, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες, καὶ
μὲ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς λαλοῦμεν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΒ'.

Περὶ Μαρτυριῶν τοῦ Διατονικοῦ Γένους.

§. 101.

Αἱ Μαρτυρίαι, καθὼς γίνεται φανερόν καὶ ἐκ τῶν
προλαβόντων (§. 44, 45, 46.), ἔχουσι τόπον κλει-
δὸς πρὸς τοὺς χαρακτήρας, δι' ὧν γράφεται ἡ με-
λωδία· ἐπειδὴ αὐτοὶ ὑπέρχονται κάθε φθόγγον, καὶ
δὲν φανερόνουσιν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ, τίνα μόνον τῶν
φθόγγων παριστῶσι. Διὰ τοῦτο μεταχειρίζομεθα τὰς
μαρτυρίας, διὰ νὰ ἀνοιχθῇ ἡ ἑναρξίς τῶν φθόγγων
τῆς μελωδίας· ἤγερν διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ποῖος φθό-
γγος γίνεται ἀρχῇ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προσδιορίζονται
οἱ φθόγγοι τῶν χαρακτήρων τοῦ ποσοῦ τῆς μελω-
δίας.

§. 102. Αἱ μαρτυρίαι τίθενται καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ πά-
σης μελωδίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ πολλαχοῦ, καὶ ἐν
τῷ τέλει ἐνίοτε. Λοιπὸν ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς μελω-
δίας ἡ μαρτυρία γράφεται, ἵνα ἀπὸ τὸν φθόγγον τὸν
ὁποῖον αὐτὴ φανερώνει, διορίζονται οἱ φθόγγοι τῶν
ἐπομένων χαρακτήρων· οἷον, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πα-

ραλλαγῆς γράφεται ἡ ^π ς, ἥτις φανερώνει τὸν φθό-
γγον πα' καὶ ἐκ ταύτης γνωρίζεται, ὅτι τὸ μὲν Ἰσὸν
φθάνγεται πα' ἡ δὲ Ἀπόστροφος, νη' καὶ ἡ ἄλλη
Ἀπόστροφος, ζω' καὶ ~~καὶ~~ λοιπά.

§. 103. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς μελωδίας ἡ μαρτυρία γράφεται καὶ διὰ τὴν λαληθεῖσαν αἰτίαν, καὶ ἔτι πρὸς πίσωσιν ἀσφαλείας· διότι ὅταν ὁ ψάλλον ἀπαντήσῃ μαρτυρίαν, ἂν εὖρῃ τὸν φθόγγον τοῦ ἐσχάτου χαρακτῆρος τὸν αὐτὸν μὲ τὸν φθόγγον τῆς μαρτυρίας, πιστοῦται ὅτι καὶ αὐτὸς ἀσφαλῶς ἔψαλε, καὶ ὁ γράψας ὁρθῶς ἔγραψεν· εἰ δὲ μὴ, ἔσφαλεν ἢ αὐτὸς ὁ ψάλλον, ἢ ὁ γράψας· οἷον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μέλῃς Κύριε ἐκέκραξα τῷ Πρωτῷ ἤχου κεῖται ἡ μαρτυρία 27. εἰς οὗν ὁ ψάλλον φθέγγηται τὸν παρ' αὐτὴν χαρακτῆρα γα, ὁρθῶς ἔχει· εἰ δὲ μὴ, σφάλλει· αὐτὸ δὲ τοῦτο ποιεῖ ἡ μαρτυρία, καὶ ὅταν γράφηται ἐν τῷ τέλει.

§. 104. Ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι τὰ πρῶτα μέλη τῆς μελωδίας εἶναι τέσσαρα, τέσσαρες εἶναι καὶ αἱ ἀρκτικαὶ Μαρτυρίαι

β γ δ ε,

ἀπὸ τὰς ὁποίας παράγονται ὅλαι αἱ λοιπαὶ κατὰ τῶν τὸν τρόπον.

§. 105. Ἐκ μὲν τῆς β γίνεται ἡ μαρτυρία πρῶτον μὲν τοῦ λεγιε, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω

π β, ἢ β· ἡμεῖς δὲ, οὕτω β· δι' ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν νη φθόγγον. Ἐπειτα τῷ αγια, ἥτοι τῆς τετραφωνίας του, δηλαδή τῆς πέμπτης ἐπὶ τὸ δξύ·

ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω β· ἡμεῖς δὲ, ὅτω

β· δι' ἧς παριστῶμεν τὸν δι φθόγγον. Εἰτα τῆς ἐν-

νάτης ἐπὶ τὸ δξύ, ἣν γράφομεν μὲν β· παριστῶμεν δὲ τὸν Πα φθόγγον. Ἐπειτα τῆς δωδεκάτης

ἐπὶ τὸ δξύ, ἣν γράφομεν μὲν β, παριστῶμεν δὲ τὸν Δι φθόγγον. Ἐπειτα τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ τετάρτης

τῷ νη, ἣν γράφομεν μὲν ς^Δ, παριστῶμεν δὲ τὸν δι
φθόγγον. Καὶ τέλος τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ ὀγδόης τοῦ
νη, ἣν γράφομεν ς.

§. 106. Ἐκ δὲ τῆς ρ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ
αλεαλες, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον οὕτω π^λ ρ, ῥ ρ.
ἡμεῖς δὲ, οὕτω ρ^π δι ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν πα
φθόγγον. Ἔττα ἡ τοῦ αλεαλες, ἥτοι τῆς πέμπτης
αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον ἔτω
ῥ^λ ρ, ἡμεῖς δὲ, ρ^κ δι ἧς παριστῶμεν τὸν κε φθόγγον.
Ἐπειτα ῥ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἣν γράφομεν ρ^π,
καὶ παριστῶμεν τὸν Πα. Ἐπειτα ἡ τῆς δωδεκάτης
ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἣν γράφομεν ρ^κ, καὶ παριστῶμεν τὸν κε.
Μετέπειτα ἡ τῆς τετάρτης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἣν γράφο-
μεν ρ, καὶ παριστῶμεν τὸν κε. Καὶ τέλος ἡ τῆς ὀ-
γδόης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἣ γράφεται μὲν ρ, παριστᾷ δὲ
τὸν πα φθόγγον.

§. 107. Ἐκ δὲ τῆς ρ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ
λεαλες, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον ρ^κτος, ἡμεῖς δὲ
ρ^λ ρ, δι ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν βου φθόγγον. Ἐ-
πειτα ἡ τοῦ λεαλες, ἥτοι τῆς πέμπτης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ
ὀξύ, ἣν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον ρ^λ, ἡμεῖς δὲ ρ^ζ,
δι ἧς παριστῶμεν τὸν φθόγγον ζω. Μετέπειτα ἡ τῆς
ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἣν γράφομεν ρ^β, καὶ παριστῶ-
μεν τὸν Βου. Ὑστερον ἡ τῆς δωδεκάτης ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ἦν γράφομεν \mathcal{Z}'' , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{Z}\omega$. Καὶ πάλιν ἡ τῆς τετάρτης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦν γράφομεν \mathcal{Z} , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{Z}\omega$. Καὶ αὖθις ἡ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἦν γράφομεν \mathcal{H} , καὶ παριστῶμεν τὸν \mathcal{Z}

βου. Καὶ τέλος ἡ τῆς ἐνδεκάτης ἐπὶ τὸ βαρὺ γραφομένης μὲν \mathcal{Z} , παριστῶσης δὲ τὸν $\mathcal{Z}\omega$ · διότι ἡ μὴ ποιοῦσα ἴδιον μέλος, συμπεριλαμβάνεται τῇ \mathcal{H} .

§. 108. Ἐκ δὲ τῆς $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$ γίνεται πρῶτον μὲν ἡ τοῦ $\mathcal{Z}\alpha\mathcal{Z}\alpha$, ἦν οἱ μὲν παλαιοὶ ἔγραφον $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$, ἡμεῖς δὲ $\mathcal{Z}\mathcal{Z}$, δι' ἧς παριστῶμεν μόνον τὸν γὰ φθόγγον. Ἐἵτα ἡ τῆς

πέμπτης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἦν γράφομεν \mathcal{Z}' , δι' ἧς παριστῶμεν τὸν $\mathcal{N}\eta$. Ἐἵτα ἡ τῆς ὀγδόης ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ἦν γράφομεν \mathcal{Z}' , καὶ παριστῶμεν τὸν $\mathcal{T}\alpha$. Καὶ τέλος ἡ τῆς ὀγδόης αὐτοῦ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἡ γράφεται \mathcal{Z} ,

καὶ παριστᾷ τὸν γὰ.

§. 109. Εἰς τὸ αὐτὸ Διατονικὸν γένος τὰ διάφορα συστήματα ποιοῦσι καὶ τὰς μαρτυρίας διαφόρους·

οἷον, ὃ ἐπὶ τὸ ὀξύ ὕγδοος φθόγγος τῆς \mathcal{H} , μαρτυρεῖται διὰ τῆς \mathcal{H} , ὅταν τὸ μέλος γίνηται κατὰ τὸ Δια-

πασῶν σύστημα. Ὅταν ὁμοῦς γίνηται κατὰ τὸν Τρο-

χὸν, μαρτυρεῖται ὁ αὐτὸς διὰ τῆς \mathcal{H} · διότι ἡ μὲν

\mathcal{H} ζητεῖ ἀνάβασιν τόνου ἐλάσσονος· ἡ δὲ \mathcal{H} ζητεῖ ἀνάβασιν τόνου μείζονος· τὸ αὐτὸ νοῶμεν καὶ διὰ

τὰς \mathcal{Z} , \mathcal{Z} .

§. 110. Εἰς τὸ αὐτὸ Διατονικὸν γένος ἔτι καὶ αἱ φθοραὶ παραλλάττει τὰς μαρτυρίας· οἷον, ὅταν τε-

θῆ ἡ φθορά τοῦ 2α2α ἐπὶ τοῦ δι, ἡ μαρτυρία τούτου τοῦ φθόγγου γίνεται οὕτω $\overset{\Delta}{\text{22}}$. ὥς τόσον τὸ μὲν μέλος μαρτυρεῖται πάντοτε μὲ μίαν ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἀρχτικὰς μαρτυρίας· τὸ δὲ σύμφωνον γράμμα τῶν ἐπτά συλλαβῶν τῶν φθόγγων τοῦ Διαπασῶν, δεικνύει τὴν ἀπὸ τῆ Ἰσου ἀπόστασιν· οἷον, τῆς μαρτυρίας $\overset{\Delta}{\text{22}}$, τὸ μὲν 22 δεικνύει, ὅτι τὸ μέλος εἶναι 2α2α· τὸ δὲ Δ, ὅτι τὸ διάστημα εἶναι ἡ πέμπτη τῆ νη φθόγγου.

§. 111. Ἡ μελωδία λέγεται Νητοειδὴς μὲν, ὅτε κατέχει τὸν τόπον τῶν ὀξέων φθόγγων· Ύπατοειδὴς δὲ, ὅτε κατέχει τὸν τόπον τῶν βαρέων φθόγγων· καὶ Μεσοειδὴς, ὅτε κατέχει τὸν μεταξὺ τούτων καὶ κρείνων τόπον. Ὅθεν καὶ αἱ μαρτυρίαι λέγονται, ἄλλαι μὲν τῆς νητοειδοῦς μελωδίας· ἄλλαι δὲ, τῆς ὑπατοειδοῦς· καὶ ἄλλαι, τῆς μεσοειδοῦς. Ἰδούσοι καὶ δύο πίνακες, περιέχοντες τὰς μαρτυρίας.

22	2N	q	Δ
Γ	6	π	ν
	2	q	Δ
	2N	κ	Δ
	2N	κ	Δ
Γ	6	π	ν
22	2N	q	Δ
ν	2N	κ	Δ
22	2N	q	Δ
Γ	6	π	ν
22	2N	q	Δ
22	2N	q	Δ

ὀγδοαὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ,

τέταρται ἐπὶ τὸ βαρὺ,

δωδέκαται ἐπὶ τὸ ὀξύ,

ὀγδοαὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ,

πέμπται ἐπὶ τὸ ὀξύ,

πρῶται,

ἀρχτικαί.

Αἱ μαρτυρίαι τῆς Νηροειδοῦς μελωδίας.		Zω	z'' N
		κε	x' q
		δ	Δ' δ
		γα	Γ' γ
		βου	β' u
	δ	πα	π' q
	γ	νη	ν' γ
	ζω	Zω	z' N
	κε	κε	x q
	δ	δι	Δ δ
Αἱ μαρτυρίαι τῆς Μεσοειδοῦς,	γ	γα	Γ γ
	βου	βου	β N
	πα	πα	π q
	νη	νη	ν γ
	ζω	ζω	z N
	κε	κε	x q
	δ	δ	Δ δ
	γα	γα	γ γ
	βου	βου	β N
	πα	πα	π π
Αἱ μαρτυρίαι τῆς Υπατοιδοῦς,	νη	νη	ν γ
	Zω	Zω	z N

ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῆς ἐν τῇ Μελωδίᾳ ποιότητος.

§. 112.

Εἰ μὲν ἐξετάζετο παρὰ τῶν μουσικῶν ἡ μελωδία μόνον κατὰ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ, κατεγίνετο ἡ ἔρευνα αὐτῶν εἰς τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας μόνον (α). ἐπειδὴ ὅμως ἐξετάζεται καὶ κατὰ τὸ ταχὺ καὶ βραδύ, καὶ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἀδύνατον, καὶ κατὰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ κατὰ τὸ λεῖον καὶ τραχὺ, καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ, (διότι ὕταν ἐμπέσῃ εἰς τὸν περίξ ἀέρα πλήγμα ἢ πνεῦμα πολὺ, καὶ πλήξῃ αὐτὸν κατὰ πολλὰ μέρη, ἀποτελεῖται φωνή, μεγάλη καὶ ὅταν ὀλίγον, μικρά· καὶ ὕταν ὁμαλὸν, λεῖα· καὶ ὕταν ἀνωμαλὸν τραχεῖα· καὶ ὕταν ἐλευθέρως, δυνατῇ καὶ ὕταν ἐμποδισμένως, ἀδύνατος (β).) διὰ ταῦτα ἡ παρατήρησις αὐτῶν ἔφθασε καὶ εἰς τὸ ποιὸν, ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν τὸ ὁποῖον ἀφορῶν εἰς αὐτὰ τὰ πάθη, ἃ τίνα γίνονται εἰς τὸν ἀέρα, γνωρίζεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν χρόνον, καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων.

α) Ἦοικεν ἡ κατὰ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ τῶν φθόγγων διαφορὰ, ποσότητος εἶδος εἶναι τι. Κλαύδιος Πτολεμαῖος. Κεφ. Γ'. 7.
β) Ὅρα τὸν Γερμασηνὸν Νικόμαχον, Βιβλ. Α', 8.

§. 113. Ὁ χρόνος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων εἶναι ἐκεῖνα ἃ τίνα δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ποιότητα τοῦ μέλους. Διότι ὅταν οἱ φθόγγοι οἵ τινες παραστήνουνται μὲ τοὺς χαρακτήρας, δὲν εἶναι δεμένοι μὲ τὸν προσδιορισμὸν τῶν χρόνων, ὁμοιάζουσι μὲ τὰς συλλαβὰς τῶν γραμματικῶν, αἱ ὁποῖαι, ὅταν δὲν διορισθῶσιν εἰς λέξεις, δὲν δύνανται νὰ παραστήσωσι νόημα. Λοιπὸν ὁ χρόνος δένει τοὺς φθόγγους, καὶ τοὺς φέρει εἰς κατὰστασιν λέξεων. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων ξεχωρίζει τὰς λέξεις τὴν μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην, διὰ νὰ ἐξαγγέλλῃ κάθε μία τὸ ἴδιόν της νόημα· διότι καθὼς τὸ, ὅτι γράφω· ὅ,τι γράφω· ὅτοι γράφω· ὅτῃ γράφω· ὡ τὲ γράφω; ὡ τὴν, γράφω· ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν φωνήν· ὅμως ὁ τρόπος τῆς προφορᾶς διὰ τὴν ὑποδιαστολὴν, ἢ διὰ τὴν περισπωμένην, ἢ δι' ἄλλο τι ποιεῖ τὴν διάκρισιν· οὕτω καὶ τὰς λέξεις τῶν φθόγγων, ἡγαν τὰς θέσεις ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν ξεχωρίζει αὐτάς.

§. 114. Χρόνος εἶναι, κατὰ τοὺς φιλοσόφους, καταμέτρησις τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἀπαγγέλεται τὸ μέλος, ὥς κινῆται ἢ ὁ ποῦς, ἢ ἡ χεὶρ τοῦ μουσικοῦ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω, κρούουσα τὸ γόνυ· καὶ μετρομένη ἢ κίνησις τῆς χειρὸς, ἀπαρτίζει τὸν χρόνον· διότι ὁ καιρὸς ὅς τις ἐξοδεύεται ἀπὸ τὴν μίαν κρούσιν ἕως εἰς τὴν ἄλλην, λογαριάζεται ἕνας χρόνος.

§. 115. Ἐκαστος χαρακτήρ, ὅς τις φανερόναι ἕνα φθόγγον, ἐξοδεύει ἕνα χρόνον· ἢ δὲ Ὑποῤῥοη, ἢ τις ἐξοδεύει δύο συνεχεῖς φθόγγους, ἐξοδεύει δύο χρόνους, καὶ λαμβάνει πάλιν ἕκαστος φθόγγος αὐτῆς ἀνὰ χρόνον ἕνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ Ὑποστάσεων.

§. 116.

Βραχὺς μὲν φθόγγος λέγεται ἐκείνος, ὃς τις ἐξοδεύει χρόνον ἕνα· μακρὸς δὲ, ὃς τις ἐξοδεύει χρόνους πολλούς. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἕνας φθόγγος θέλει νὰ ἐξοδεύῃ πολλοὺς χρόνους, καὶ πάλιν ἕνας χρόνος ζητεῖ πολλοὺς φθόγγους, ἐχρηάσθησαν σημεῖα τινά, διὰ νὰ προσδιορίζωσιν αὐτὰ, γραφόμενα τὰ τοιαῦτα σημεῖα κάτωθεν τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων, ἢ ἄνωθεν. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ σημεῖα ὠνομάσθησαν Ὑποστάσεις.

§. 117. Ἄρα Ὑπόστασις εἶναι σημεῖον μουσικὸν ἄφωνον, γράφον τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, καὶ γραφόμενον ὑπὸ τοὺς χαρακτήρας τῶν φθόγγων, ἡγὼν ὑφισταμένη τοῖς χαρακτήρσι, καὶ μὴ ἐγχωρῇ ἐφισταμένη. Σημεῖον δηλαδή, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ μουσικοὶ, ὅχι διὰ νὰ παραστήνωσι φθόγγους, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰδοποιῶσι καὶ νὰ τελειοποιῶσι τὰς συνθέσεις τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων, ὥστε νὰ εἶναι ἱκαναὶ νὰ γράφωσι τὸ μέλος, καθὼς ἡ ποιότης ἀπαιτεῖ.

§. 118. Ἀπὸ τὰς ὑποστάσεις ἄλλαι μὲν εἶναι ἑγχρονοὶ· ἄλλαι δὲ, ἄχρονοι· καὶ αἱ μὲν ἄχρονοι, εἶναι τροπικαί· δηλαδή γράφουσι τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων· αἱ δὲ ἑγχρονοὶ εἶναι τέσσαρες, αἱ ἑξῆς·

Ἀπλῇ .
Κλάσμα ~
Γοργόν γ
Ἀργὸν 7

§. 119. Ἡ Ἀπλὴ γράφεται μὲν οὕτω \cup , δύναται δὲ χρόνον ἓνα· καὶ ὅταν χρειασθῶσι δύο χρόνοι, γίνεται Διπλὴ $\cup\cup$, καὶ ὅταν τρεῖς, Τριπλὴ $\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν τέσσαρες Τετραπλὴ $\cup\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν πέντε, Πενταπλὴ $\cup\cup\cup\cup\cup$, καὶ ὅταν ἕξ, Ἑξαπλὴ $\cup\cup\cup\cup\cup\cup$. Ὅθεν εἰς ὅποιον χαρακτῆρα ὑπογράφεται ἡ Ἀπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἔξοδεύει δύο χρόνους, ἓνα μὲν διὰ τὸν χαρακτῆρα, ἓνα δὲ διὰ τὴν Ἀπλὴν· ὑπογράφεται δὲ ὑπὸ τὴν Ὑποῤῥοσὴν \cup , καὶ προξενεῖ τὴν χρονοτριβὴν εἰς τὸν δεύτερόν της φθόγγον· καὶ ὑπὸ τὴν Ἀπόστροφον ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιγραφῇται Γοργὸν $\cup\cup$, καὶ

ὑπὸ τὸ Ἀντικένωμα $\cup\cup$. Εἰς ὅποιον δὲ χαρακτῆρα ὑπογράφεται ἡ Διπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἔξοδεύει χρόνους τρεῖς. Ὑπογράφεται δὲ εἰς ὅλους τὸς χαρακτῆρας, πλην τῶν Κεντημάτων, διότι αὐτὰ δὲν ἔξοδεύουσι περισσότερον ἀπὸ τὸν ἓνα χρόνον. Εἰς ὅποιον δὲ χαρακτῆρα ὑπογράφονται ἡ Τριπλὴ, ἡ Τετραπλὴ, ἡ Πενταπλὴ, καὶ ἡ Ἑξαπλὴ, ὁ φθόγγος τούτου ἔξοδεύει τὰ ἀνάλογα· ὑπογράφονται δὲ, ὅπου καὶ ἡ Διπλὴ. Ὅταν δὲ γράφηται ἕξω τῶν χαρακτῆρων μὲ μίαν Βασίαν, ἡ μὲν Ἀπλὴ, σιωπᾷται χρόνος εἰς· ἡ δὲ Διπλὴ, σιωπᾷται χρόνοι δύο· ἡ δὲ Τριπλὴ, σιωπᾷται τρεῖς χρόνοι, καὶ τὰ λοιπά.

§. 120. Τὸ Κλάσμα γράφεται μὲν ἕτω \cup , δύναται δὲ χρόνον ἓνα· τίθεται δὲ εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλην τῆς Ὑποῤῥοσὸς καὶ τῶν Κεντημάτων. Διότι ἡ μὲν Ὑποῤῥοσὴ δέχεται τὴν Ἀπλὴν ἀντὶ τοῦ Κλάσματος· τὰ δὲ Κεντήματα δὲν χρονοτριβοῦσιν ὡς εἴρηται ἀνωτέρω· ὁ δὲ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος, ὅς τις ἔχει τὸ Κλάσμα, ἔξοδεύει δύο χρόνους, καὶ ἐν τῇ χρονοτριβῇ κυματίζεται τρόπον τινὰ ἢ φωνῇ.

§. 121. Τὸ Γοργὸν γράφεται μὲν ἕτω $\cup\cup$, δύναται δὲ ἡμισυν χρόνον ἕτως. Ὅταν χρειάζεται νὰ ἔξοδεύωσιν ἓνα χρόνον δύο φθόγγοι, τότε τίθεται

Γοργόν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς . "Όταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τρεῖς φθόγγοι, τότε γίνεται Δίγοργον, καὶ τίθεται πάλιν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς . "Όταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα χρόνον τέσσαρες φθόγγοι, τότε γίνεται Τρίγοργον, καὶ τίθεται πάλιν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα, ὡς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§. 122. Τὸ μὲν Γοργὸν διακρίνεται τριχῶς ἡμισυ, ὀλόκληρον, καὶ ἡμιόλιον. Διὰ νὰ φανερωθῇ τῆτο, ἃς ὑποτεθῇ 4 ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον ἐξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι, τὸ ὁποῖον φανερώνουσιν οὕτως οἱ δύο χαρακτῆρες . "Όταν μὲν ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὰ 3, καὶ τὸ Ἴσον τὸ 1, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ . "Όταν δὲ ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὰ 2, καὶ τὸ Ἴσον τὰ 2, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ . Καὶ ὅταν ζητῆται νὰ ἐξοδεύῃ τὸ Ὀλίγον τὸ 1, καὶ τὸ Ἴσον τὰ 3, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου τὸ . Λέγεται δὲ τὸ μὲν πρῶτον, Ἡμίγοργον, τὸ τὸ δὲ δεύτερον Γοργόν, τὸ καὶ τὸ τρίτον Τριημίγοργον, τὸ .

§. 123. Τὸ δὲ Δίγοργον διακρίνεται τετραχῶς. "Όταν μὲν ὁ πρῶτος φθόγγος ἐξοδεύῃ τὸν ἡμισυν χρόνον, καὶ οἱ ἄλλοι δύο τὸν ἡμισυν, ἤγουν ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ἀνὰ τεταρτημόριον, γράφεται τὸ Δίγοργον οὕτω . "Όταν δὲ ὁ πρῶτος φθόγγος ἐξοδεύῃ τεταρτημόριον τοῦ ἐνὸς χρόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἡμισυν χρόνον, καὶ ὁ τρίτος τεταρτημόριον, γράφεται οὕτω . "Όταν δὲ ὁ πρῶτος φθόγγος καὶ ὁ δεύτερος ἐξοδεύωσιν ἀνὰ ἓν τεταρτημόριον, καὶ ὁ τρίτος τὸν ἡμισυν, γράφεται οὕτω . "Όταν δὲ οἱ τρεῖς φθόγγοι τὸν ἓνα χρόνον ἐξοδεύωσιν ἐξίσου, ἔχουν

λαμβάνοντες κάθε ένας ἀπὸ ἑν τριτημόριον τῷ ἑνὸς χρόνῳ, τότε γράφεται ἔμπροσθεν τοῦ Διγόργου ὁ 3. ἀριθμὸς οὕτω $\overline{3}$ δηλοῖ δὲ, ὅτι ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τρία, καὶ ὄχι εἰς τέσσαρα.

§. 124. Τὸ δὲ Τρίγοργον, ἐπειδὴ ὑποτίθῃσι τὸν χρόνον διαιρέμενον εἰς τέσσαρα, καὶ ἐπομένως κάθε φθόγγος ἐξοδεύει τεταρτημόριον τοῦ ἑνὸς χρόνου, δὲν ἐπιδέχεται τοιαύτας διακρίσεις. Εἰς δὲ τὸ Τετράγοργον, καὶ Πεντάγοργον εἰ τύχοι, ἡ ταχύτης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται τοιαῦται διακρίσεις.

§. 125. Ἄρα τὸ Γοργὸν δίδει μὲν εἰς τὴν φθόγγον τοῦ χαρακτήρος, εἰς τὸν ὁποῖον τίθεται, τὴν εἰρημένην δύναμιν ὕστερεῖ δὲ τὸν ἡγούμενον φθόγγον κατὰ τὸν χρόνον, ὅταν μὲν αὐτὸ εἴναι Ἡμίγοργον, ἑν τεταρτημόριον ὅταν εἴναι Γοργὸν, δύο τεταρτημόρια ὅταν δὲ εἴναι Τριμήγοργον, τρία τεταρτημόρια ὅταν δὲ εἴναι Διγόργον, τοιοῦτον μὲν $\overline{1}$, δύο τεταρτημόρια τοιοῦτον δὲ $\overline{2}$, ἢ τοιοῦτον $\overline{3}$, τρία τεταρτημόρια καὶ τοιοῦτον $\overline{4}$ 3, δύο τριτημόρια.

§. 126. Τὸ Ἀργὸν γράφεται μὲν οὕτω $\overline{1}$, δύναιται δὲ χρόνον ἕνα. Τίθεται δὲ τὸ Ἀργὸν ἐπὶ τῷ Ὀλίγον, ὃ ὑφίστανται Κεντήματα, οὕτω $\overline{1}$ καὶ

θέλει νὰ ἐξοδεύσῃ χρόνον ἕνα τὰ Κεντήματα μᾶζι μὲ τὸ Ὀλίγον, καὶ αὐτὸ τὸ Ἀργὸν ἄλλον ἕνα χρόνον ὥστε συνυπονοεῖται καὶ Γοργὸν, διότι οἱ δύο χαρακτήρες ἐξοδεύουσιν ἕνα χρόνον. Διπλασιάζεται δὲ τὸ Ἀργὸν, οὕτω γραφόμενον $\overline{2}$, ὅταν χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι· τριπλασιάζεται δὲ, γραφόμενον οὕτως $\overline{3}$, ὅταν χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι.

§. 127. Ὅταν ἕνας χαρακτήρ ἔχῃ καὶ Γοργὸν καὶ Ἀπλῆν, ὥς $\overline{1}$, πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργὸν, καὶ ὕστερον ἡ Ἀπλῆ. Τουτέστιν ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ θέσις

ζητεῖ δύο χρόνους, ἄρα γίνονται καὶ δύο κρούσεις. Εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν κρούσιν πέρνεται ὁ φθόγγος τοῦ Ἰσθ. ἐξοδεύων τὸν ἡμισυν χρόνον· ὁ δὲ φθόγγος τῆς Ἀποστρόφου ἐξοδεύει τὸν λοιπὸν ἡμισυν χρόνον, ἕως νὰ γίνῃ καὶ ἡ δευτέρα κρούσις· εἰς δὲ τὴν δευτέραν κρούσιν ὁ φθόγγος τῆς αὐτῆς Ἀποστρόφου κρατεῖται, ἕως νὰ ἐξοδευθῇ καὶ ὁ ἄλλος χρόνος, τὸν ὁποῖον ζητεῖ ἡ Ἀπλῇ. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ ὅταν ὁ χαρακτήρ ἔχῃ Δίγοργον καὶ Διπλῇν οὕτω —

διότι εἰς μὲν τὸν πρώτον χρόνον ἐξοδεύονται οἱ τρεῖς φθόγγοι, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δύο χρόνους τῆς Διπλῆς κρατεῖται ἡ φωνὴ τοῦ δευτέρου φθόγγου τῆς Ὑποόψης.

§. 128. Ἐν ὅσῳ φυλάττεται ἡ αὐτὴ ἀγωγή τοῦ χρόνου εἰς τὸ μέλος, δὲν ζητεῖται κανένα σημεῖον, διὰ νὰ προσδιορίξῃ αὐτήν· ὅταν δὲ μεταβάλληται ἀπὸ μὲν τοῦ βραδέος εἰς τὸ ταχύ, σημαίνεται οὕτω χ' τὸ ὁποῖον θέλει νὰ διπλασιάζεται ἡ ταχύτης· ἀπὸ δὲ τοῦ ταχείος εἰς τὸ βραδύ, σημαίνεται ἔτω χ' τὸ ὁποῖον δηλοῖ, ὅτι διπλασιάζεται ἡ βραδύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀχρόνων Ὑποστάσεων.

§. 129.

Αἱ δὲ ἀχρόνοι Ὑποστάσεις, δι' ὧν χρόνος μὲν δὲν γράφεται, ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται καὶ Τροπικαί, εἶναι ἐπτά·

ἡ Βαρεῖα	┌
τὸ Ὀμαλὸν	—┐
τὸ Ἀντικένωμα	—┐
τὸ ψηφιστὸν	┐
τὸ Ἑτερον	┐
ὁ Σταυρὸς	+
καὶ τὸ Ἐνδόφωνον	∞.

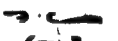
§. 130. Ὅπου δὲ γράφεται μία ἀπὸ τὰς ἐπὶ τὰς ὑποστάσεις, διακρίνεται τρόπος ἀπαγγελίας τοῖστος, οἷον περιγράφωμεν. Ἡ μὲν Βαρεῖα λοιπὸν θέλει νὰ προσφέρηται μετὰ βάρους ὁ φθόγγος τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κειμένου χαρακτῆρος ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ ζωνρότης τε τόσον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἐπόμενον· ὑπογράφεται δὲ πάντων τῶν χαρακτῆρων, πλην τῶν Κεντημάτων.

§. 131. Τὸ δὲ Ὀμαλὸν θέλει νὰ προξενῇται ἓνας κυματισμὸς τῆς φωνῆς ἐν τῷ λάρυγγι μὲ κάποιαν ὀξύτητα τοῦ φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπογράφεται· ὑπογράφεται δὲ πάντων τῶν χαρακτῆρων, πλην τῶν Κεντημάτων, τῆς Πεταστῆς καὶ τῆς Ὑποβόης.

§. 132. Τὸ δὲ Ἀντικένωμα ὑποτιθέμενον τῷ Ὀλίγῳ μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, θέλει νὰ προσφέρηται ἡ φωνὴ μὲ πέταγμα. Ὅταν δὲ κάτωθεν τῆς Ἀντικενώματος τεθῇ Ἀπλῇ —, ἡ Διπλῇ —., ἡ Τριπλῇ —. μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, ἡ φωνὴ προσφέρεται κρεμαμένη τρὸς τινὰ καὶ ἀχωρίστως. Τίθεται δὲ τὸ Ἀντικένωμα, ὑπὸ πάντας μὲν τοὺς χαρακτῆρας, πλην τῶν Κεντημάτων· ἔμπροσθεν δὲ πάντων, πλην τῆς Ὑποβόης.

§. 133. Τὸ δὲ Ψηφιστὸν θέλει νὰ δίδωται δύναμις

τις καὶ ζωηρότης εἰς τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπογράφεται τίθεται δὲ ὑπὸ τὸ Ἴσον καὶ ὑπὸ τοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων, ἔμπροσθεν ὅμως κατιόντων χαρακτήρων.

§. 134. Τὸ δὲ Ἔτερον συνδέει χαρακτῆρας ἀνιόντας μετὰ κατιόντων ἢ Ἴσον μὲ Ἴσον, ὡς , ἢ Ὀλίγον μὲ Ἴσον, ὡς , ἢ Ἀπόστροφον, Ἐλαφρὸν, καὶ Χαμηλὴν μὲ Ἴσον, ὡς προφέρονται δὲ λείως πως καὶ ἀδυνάτως οἱ φθόγγοι συνδεδεμένοι.

§. 135. Ὁ δὲ Σταυρὸς θέλει νὰ διακόπτηται ἡ φωνὴ τοῦ φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος, ἔμπροσθεν τῆ ὁποίου κεῖται, διὰ νὰ λαμβάνηται ἡ φωνὴ τοῦ ἐπομένου χαρακτῆρος μὲ νέον πνεῦμα.

§. 136. Τὸ δὲ Ἐνδόφωνον θέλει νὰ προφέρηται ἐκ τῆς φωνῆς ὁ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπογράφεται. Καὶ ὅταν τύχη καὶ χρονικὸν σημεῖον εἰς τὸν χαρακτῆρα, δαπανᾷται ὁ χρόνος ὁμοίως· δηλαδή ἐξερχομένης ἐν τῇ χρονοτριβῇ τῆς φωνῆς ἐκ τῆς φωνῆς ὡς .

Οἱ παλαιοὶ μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλας ὑποστάσεις ἀχρόνους, αἱ ὁποῖαι δὲν παρίστων τρόπον ἐξαγωγῆς φθόγγων, ἀλλὰ μέλος ὁλόκληρον περὶ ὧν ἐν τῇ περὶ μελοποιίας λέγομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῶν φθόγγων τῶν
Χαρακτήρων.

§. 137.

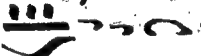
Οἱ ἀρχαῖοι Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ μὲ περιεργότερον ὄμμα ἐνιδόντες εἰς τὴν ἐκδοχὴν τῶν φθόγγων, ἤρουν αὐτὴν πλατυνομένην εἰς πολλοὺς τρόπους. Ὅθεν ἔκριναν εὐλογον, διὰ πολλῶν χαρακτήρων νὰ παριστώσι τὰ μέλη αὐτῶν, καθ' ὅσους δηλαδὴ καὶ τρόπους ἐκδοχῆς ἐδυνήθησαν νὰ ἀνακαλύψωσι· διότι ἄλλως, καθὼς ἐφρόνει καὶ Γαβριὴλ ὁ Ἱερομόναχος, περίφημος συγγραφεὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, οἱ ἐξῆς ἑπτὰ χαρακτῆρες, τὸ Ἴσον, τὸ Ὀλίγον, τὸ Κέντημα, ἡ Ὑψηλὴ, ἡ Ἀπόστροφος, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλὴ, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ παραστήσωσι κάθε ποσὸν τῆς μελωδίας. Ἐπλήθυναν λοιπὸν τοὺς χαρακτῆρας, διὰ νὰ γράψωσι δι' αὐτῶν καὶ τινα ποιότητα τῆς μελωδίας. Ἀρὰ εἰς τοὺς χαρακτῆρας, δι' ὧν γράφεται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, διακρίνεται διαφορὰ παρίματος τῶν φθόγγων· διότι ἄλλως πέρχεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, παραδείγματος χάριν, καὶ ἄλλως ὁ τῶν Κέντημάτων.

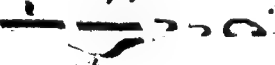
§. 138. Τὸ μὲν Ὀλίγον θέλει νὰ ἀναβαίνει ἡ φωνὴ κεχωρισμένως. Ὅπερ λοιπὸν ζητεῖται συνεχῆς ἀνάβασις φθόγγων πολλῶν ἀνὰ τόνον ἓνα, ἐπιδεχομένων συλλαβὰς, διὰ μόνου τοῦ Ὀλίγου παριστάται γραφομένη. Ὅταν δὲ τὸ Ὀλίγον ὑποτάσσεται ὑπὸ τῆς Ἰσοῦ, καὶ ὑπὸ τῶν κατιόντων χαρακτήρων, ὁ φθόγγος αὐτοῦ προφέρεται ζωηροτέρως.

§. 139. Ἡ δὲ Πεταστὴ θέλει νὰ ἀναβιβάζωμεν τὴν φωνὴν ὀλίγῳ περισσότερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν ὁ-

ξύτητα τῇ τυχόντος τόνου. Φυλάττει δὲ τοῦτο τὸ ἰδίωμα, καὶ ὅταν ὑποτάσσεται ὑπὸ τοῦ Ἰσου καὶ ὑπὸ τῶν κατιόντων χαρακτήρων τίθεται δὲ ἔμπροσθεν κατιόντος χαρακτήρος μόνη οὐσα· μετὰ δὲ Κλάσματος, πολλῶν.

§. 140. Τὰ δὲ Κεντήματα θέλουσι νὰ συνέχεται ἡ φωνή, καὶ νὰ μὴ χωρίζεται ὁ φθόγγος αὐτῶν οὔτε ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου, οὔτε ἀπὸ τοῦ ἐπομένου. Ὅταν δὲ γράφονται ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου δὲν πιάνουσι συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως. Ἐνθα ἂν τύχη Γοργόν, ἐννοεῖται διὰ τὰ Κεντήματα ἡ γιν ἐν τῇ κρούσει προφέρεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, καὶ ὅχι ὁ τῶν Κεντημάτων ὡς , . Ἐὰν δὲ τύχοι Ἀργὸν οὕτω , πάλιν τὰ μὲν Κεν-

τήματα πέρνονται εἰς τὸν ἡμισυν χρόνον τοῦ ἡγουμένου φθόγγου, καὶ ἐν τῇ κρούσει προφέρεται τὸ Ὀλίγον, δαπανῶν δύο χρόνους. Τὸ ἀνάλογον νοεῖται καὶ ἂν τύχη διπλοῦν ἄργον, ἢ τριπλοῦν καὶ Ἡμίγοργον, ἢ Τριημίγοργον. Ἡξευρε δὲ, ὅτι τὰ Κεντήματα δὲν τίθενται κατ' ἀρχὰς, οὔτε μετὰ τὴν Πεταστὴν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν χαρακτήρων. Καὶ ὅτι ἀντὶ μὲν Ὀλίγου Κεντήματα δὲν τίθενται ἀντὶ δὲ Κεντημάτων Ὀλίγον τίθεται, ὅπου προξενεῖται σύγχυσις· οἷον, . Ἐδῶ τὰ Κεντήματα

μὲ τὸ νὰ συγχέωνται μὲ τὸ Κέντημα, δίδουσι τόπον τῷ Ὀλίγῳ, διὰ νὰ γράφηται αὐτὴ ἡ θέσις οὕτω ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας περιστάσεις.

§. 141. Ἡ δὲ Ἀπόστροφος, τὸ Ἐλαφρὸν, καὶ ἡ Χαμηλὴ θέλουσι νὰ καταβιβάζεται κεχωρισμένως ἡ φωνή, καὶ πιάνουσι συλλαβὰς. Ὑποτασσομένη δὲ ἡ Ἀπόστροφος ὑπὸ τοῦ Ἐλαφροῦ, προξενεῖ συνέχειαν,

εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ φθόγγους, ἐννοουμένου Γοργῆ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ φθόγγῳ, ὅς τις δὲν πιάνει συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως· ὁ δὲ δεύτερος αὐτοῦ φθόγγος πιάνει συλλαβὴν, ὅς τις καὶ προφέρεται ἐν τῇ κρούσει.

§. 142. Ἡ δὲ Ὑποῤῥοή θέλει νὰ καταβαίνωσι συνεχῶς καὶ ἐν πνεύματι οἱ δύο αὐτῆς φθόγγοι καὶ ὁ ἡγούμενος· καὶ ἂν τύχη Γοργὸν, Ἡμίγοργον, ἢ Τριημίγοργον, ἐργοῖται διὰ τὸν πρῶτον τῆς φθόγγου ἐν δὲ τῇ κρούσει τῇ διὰ τὸν χρόνον προφέρεται ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος. Οὔτε δὲ ὁ πρῶτος, οὔτε ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγγος πιάνουσι συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως. Ἀναλύεται δὲ ἡ Ὑποῤῥοή οὕτω.

υιυγ | υιυγ | υγ υγ
| υγυγ.

Ἦξευρε δὲ, ὅτι κατ' ἀρχὰς Ὑποῤῥοή δὲν τίθεται, ἀλλὰ ἔπεται εἰς ἡγούμενον χαρακτῆρα, καθὼς καὶ τὰ Κέντηματα· δύναται δὲ νὰ ἔπῃται εἰς ὅλους τῆς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κέντημάτων· εἰς δὲ τὸ Ὀλίγον, καὶ εἰς τὴν Πεταστὴν καὶ ἐπιγράφεται, ὅτε καὶ τὰ ὑποτάσσει. Οὔτε δὲ ἀπόστροφοι δύο τίθενται ἀντὶ Ὑποῤῥοῆς, οὔτε Ὑποῤῥοή ἀντὶ Ἀποστροφῶν, ἂν δὲν ἐμποδίσῃ συλλαβή· διότι τότε πλέον ἀναλύεται ἡ Ὑποῤῥοή εἰς Ἀποστροφούς δύο, καὶ τίθεται τὸ Γοργὸν εἰς τὴν πρώτην Ἀπόστροφον.

§. 143. Τὸ δὲ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ δὲν ἔχουσιν ἰδίαν ποιότητα, ἀλλὰ λαμβάνουσι τὴν ποιότητα τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἀκουμβοῦσιν ὡς εἰς σώματα. Τὸ δὲ ἴσον μονότροπως προφερόμενον, ὅταν ζητῇται νὰ λάβῃ διαφορετικὴν ποιότητα, σημειοῦμεν αὐτὴν διὰ τῶν ὑποστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Ῥυθμοῦ.

§. 144.

Ρυθμική εἶναι ἐπιστήμη τῆς χρήσεως τῶν λεγομένων περὶ ῥυθμῶν (α). Ῥυθμὸς δὲ εἶναι σύστημα ἐκ χρόνων κατὰ τινὰ τάξιν συγκειμένων. Καὶ χαρακτηρίζεται μὲν ὁ ῥυθμὸς κατὰ τὸ ταχὺ καὶ βραδύ· θεωροῦνται δὲ εἰς αὐτὸν τέσσαρα. Θέσις, Ἄρσις, Ψόφος, καὶ Ἡρεμία. Καὶ θέσις μὲν εἶναι φορὰ σώματος ἐπὶ τὰ κάτω ἄρσις δὲ, φορὰ σώματος ἐπὶ τὰ ἄνω· ψόφος δὲ, ἡ τοῦ σώματος πληγὴ· καὶ ἡρεμία, ἡ στάσις αὐτῆς (β).

- α) Τὴν γοῦν ῥυθμικὴν ἐτίμων οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες· καὶ τὰ περὶ τὰς κρονοματικὰς δὲ διαλέκτους τότε ποικιλώτερά ἦν· οἱ μὲν γὰρ νῦν φιλομαθεῖς, οἱ δὲ τότε φιλόρρυθμοι. Πλέταρχος.
- β) Τὸν ὅρισμόν τοῦτον τοῦ ῥυθμοῦ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἐρισκόμενον, ἔλαβε λέγουσί τινες, ἀπὸ τὸν Φαῖδρον. Κατὰ δὲ Λεόφραντον ῥυθμὸς ἔστι, χρόνων ἀένθεις κατὰ ἀναλογίαν τε καὶ συμμετρίαν πρὸς ἑαυτοὺς θεωρουμένων. Κατὰ τὰ δὲ Βακχεῖον, χρόνον καταμέτρησις, κατὰ τὴν γενόμενης ποιᾶς τιнос. Κατὰ δὲ Ἀριστόξενον, χρόνος διηρημένος ἐφ' ἑκάστου τῶν ῥυθμιζομένων δυνάμενον. Κατὰ δὲ Νικόμαχον, χρόνον εὐτακτος σύνθεσις. Κατὰ δὲ Αἰδύμον, ποιᾶς φωνῆς σχηματισμός. Κατὰ δὲ Σουίδαν, τάξις ἐμμελῆς ἀκολουθοῦν ἁρμονίας. Κατὰ δὲ Ἰωάννην τὸν Ἀλεξανδρεῖα, χρόνον ἔκτασις ἐπὶ πλείον καὶ ἑλάττω, καὶ συμμετρίαν τούτων. Τριχῶς δὲ θεωρουμένων τοῦ ῥυθμοῦ, λέγεται γὰρ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων σωμάτων, καθὼς λέγομεν εὐ-ρhythμον ἀνδριῶντα· καὶ ἐπὶ πάντων τῶν κινουμένων, καθὼς λέγομεν, εὐρήθμως βαδίζετις· καὶ ἐπὶ φωνῆς, καθὼς λέγομεν, εὐρήθμως ψάλλετις.) περὶ τοῦ ἐσχάτου πρόκειται ἡμῖν λέγειν.

§. 145. Λοιπὸν πράττεται μὲν ὁ ῥυθμὸς, μὲ τὸ νὰ γίνηται μὲν κίνησις ὁποιαδηποῦν, καταμετροῦνται δὲ οἱ χρόνοι οἱ τινες ἐξοδεύονται εἰς αὐτήν, φυλάττει δὲ αὐτὴ διωρισμένην τάξιν. Οἷον, ἐξ ῥυθμοῦ ὁ τυμπανιστὴς παίζει τὸ τύμπανον, ὅταν αἱ ἐπὶ τῷ τυμπάνου κρούσεις αὐτοῦ φυλάττωσι τάξιν τῶν χρόνων διωρισμένην καὶ καταμετρούμενος ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον ἐξοδεύσῃ αἱ κρούσεις αὐτοῦ, μὲ τὰ τέσσαρα καὶ ταῦτα, θέσιν, ἄρσιν, ψόφον, καὶ ἡρεμίαν, διὰ τὸν ἓνα ῥυθμὸν, ὅσας αἱ ὁ ῥυθμὸς ἐπαγαλαμβάνεται, ὁ χρόνος ἐκάστου ῥυθμοῦ εὐρίσκεται ἴσος καὶ ὅμοιος (α)· διότι θεωρεῖται ῥυθμὸς εἰς τοὺς τυμπα-

Ἐφευρεται δὲ ῥυθμῶν εἶναι ὁ Ἀρχιλόχος, ὁ Ὀλυμπος, ὁ Ὀρφεύς, καὶ ἄλλοι. Λέγουσι δὲ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ῥυθμοποιίας σὺγχρονον τῇ τῆς ποιήσεως· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι προηγήσατο ὁ ῥυθμὸς τῆς ἐποποιίας. Διότι παρρηγήσαντες οἱ ἐποποιοὶ τὴν ταχείαν καὶ βραδείαν τῶν ποδῶν θέσιν καὶ ἄρσιν, ἀπὸ μεταφορᾶς τούτων ἐποίησαν τὴν τοιάνδε τῶν συλλαβῶν συμπλοκὴν, ἣν παραλαμβάνομεν πρὸς τὴν τῶν μέτρων γένεσιν· καὶ οὕτως ὠνόμασαν καὶ αὐτὰς τὰς συμπλοκάς Πόδας.

Τινὲς τῶν παλαιῶν ὠνόμαζον τὸν μὲν ῥυθμὸν, ἄρσιν· τὸ δὲ μέλος, θήλυ. Ἐπειδὴ τὸ μὲν μέλος εἶναι ἀνενέρογγον καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἐπέχει λόγον ὅλης, διὰ τὴν ἐπιτηδεύουσα ἦν ἔχει εἰς τὸ ἐναντίον· ὁ δὲ ῥυθμὸς πλάττει καὶ κινεῖ αὐτὸ τεταγμένως· καὶ ἐπέχει λόγον ποιοῦντος πρὸς τὸ ποιοῦμενον.

- α) Τὰ μονοεικά ὄργανα, λύραι, αὐλοὶ, φόρμιγγες, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι μελωδικὰ, ἐπειδὴ διακρίνονται εἰς αὐτὰ φθόγγοι κατὰ τὸ ὅσῳ καὶ βαρὺ· κιθάρα δὲ καὶ κλαβεῖν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι ἁρμονικὰ, ἐπειδὴ ἐκπέμπουσι τοὺς φθόγγους καὶ ἁρμονίαν· τύμπανα δὲ, καὶ τεμπελίκια, καὶ τέφια, καὶ ὅσα τοιαῦτα, εἶναι ῥυθμικά.

Πῶς δὲ ὁ ἦχος, ὅστις εὐχαίνει ἀπὸ τὰ ῥυθμικὰ ὄργανα, ἀρέσκει τῇ ἀκοῇ, ἀφοῦ οὔτε ὀξύνεται οὔτε βαρύνεται; ὅχι δι' ἄλλο λέγουσιν, εἰμὴ διότι ἔχει ἀριθμὸν γνωρίζον, καὶ τεταγμένον, καὶ κινεῖ διὰ τοῦ αἰσθητηρίου τὴν ἡμετέραν ψυχὴν μὲ μίαν τάξιν ὁρισμένην καὶ καταλαμβα-

μιστὰς, εἰς τοὺς κροτοῦντας ταῖς χερσὶ, καὶ εἰς τοὺς χορευτὰς· ὥστε ὅταν ἡ ταχεῖα καὶ βραδεῖα θέσις καὶ ἄρσις τῶν ποδῶν πράττηται κατὰ τινα τάξιν, ἡ ἔχῃσι λόγον πρὸς ἀλλήλας, ἑυθυμὸς γίνεται. Ἐν ἑυθυμῷ γίνεται, λέγουσι, καὶ ἡ κροῦσις τῶν χαλκῶν, ὅταν καταβιβάζωσι τὰς σφύρας εὐτάκτως κτυπώσας εἰς τὸν ἄκμωνα.

§. 146. Νοεῖται δὲ ὁ ἑυθυμὸς μὲ αἰσθητήρια τρία· μὲ τὴν ὄψιν μὲν, καθὼς εἰς τὸν χορόν· μὲ τὴν ἀκοήν δὲ, καθὼς εἰς τὸ μέλος· καὶ μὲ τὴν ἀφήν, καθὼς εἰς τοὺς σφυγμοὺς τῶν ἀρτηριῶν. Ὁ τῆς Μουσικῆς ὅμως ἑυθυμὸς νοεῖται μὲ δύο, μὲ τὴν ὄψιν καὶ μὲ τὴν ἀκοήν. Ρυθμίζονται δὲ ἐν τῇ Μουσικῇ, κινήσεις σώματος, μελωδία, καὶ λέξις. Μέρη δὲ ἑυθυμικῆς εἶναι πέντε· τὸ περὶ χρόνων, τὸ περὶ γενῶν ποδικῶν, τὸ περὶ ἀγωγῆς τῶν ἑυθυμῶν, τὸ περὶ μεταβολῶν, καὶ τὸ περὶ ἑυθυμοποιίας. Ὑλὴ δὲ τοῦ ἑυθυμοῦ εἶναι οἱ χρόνοι, καθὼς καὶ ὕλη τῆς μελωδίας εἶναι οἱ φθόγγοι· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν χρόνων ἀρχόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Περὶ Χρόνων.

§. 147.

Ελάχιστος χρόνος ὀνομάζεται ὁ ἄτομος ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὁ καὶ πρῶτος αἰσθήσει καταληπτός, καὶ ἀμε-

νομένην· ἐπειδὴ ἐκτείνεται ὁ ἑυθυμὸς ἕως ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυνατόν νὰ καταλαμβάνῃ διὰ τῆς ἀκοῆς ὁ νοῦς τὴν τάξιν αὐτοῦ τοῦ ἑυθυμοῦ.

ρῆς νομίζομενος· ἐλέγето δὲ καὶ βραχὺς ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ ἐσημαίνετο τῷ υ. Σύνθετος δὲ χρόνος ὀνομάζεται, ὁ δυνάμενος διαιρεῖσθαι. Τῶν δὲ συνθέτων χρόνων ἄλλος μὲν εἶναι διπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου, ὥς τις ἐλέγето καὶ μακρὸς καὶ ἐσημαίνετο τῇ —, ἄλλος δὲ τριπλάσιος, καὶ ἄλλος τετραπλάσιος· διότι ὁ ἑυθυμικὸς χρόνος προχωρεῖ ἕως τετραδός.

§. 148. Ἀπὸ τοὺς χρόνους ἄλλοι μὲν ὀνομάζονται **Στρογγύλοι**, ὅσοι ἐπιτρέχουσι περισσότερον ἀπὸ τὸ πρόπον· ἄλλοι δὲ, **Περίπλευ**, ὅσοι ποιοῦσι τὴν βραδυτητα περισσότερον διὰ μέσου φθόγγων συνθέτων. Συμπάντων δὲ τῶν χρόνων, ἄλλοι μὲν, λέγονται **Ἐξέθυμοι**· ἄλλοι δὲ, **Ἀρξέθυμοι**· καὶ ἄλλοι **Ῥυθμοειδεῖς**. Καὶ ἐξέθυμοι μὲν ὀνομάζονται, ὅσοι σώζουσι μίαν τάξιν πρὸς ἀλλήλους ἐν τινι λόγῳ· ἀρξέθυμοι δὲ, οἱ παντελῶς ἀτακτοὶ καὶ ρυθμοειδεῖς, οἱ μεταξὺ τέτων· οἱ τινες δηλαδὴ μετέχουσιν ἐν μέρει μὲν ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἐξέθυμων· ἐν μέρει δὲ, ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῶν ἀρξέθυμων.

§. 149. Μετροῦνται δὲ οἱ χρόνοι διὰ τῆς θέσεως, καὶ διὰ τῆς ἄρσεως. Καὶ ὅταν μὲν ὁ ἐλάχιστος χρόνος εἶναι ἐν τῇ θέσει, σημαίνεται τὸ ο· ὅταν δὲ ἐν τῇ ἄρσει, τῷ ι· καὶ διὰ μὲν τὴν θέσιν πλήττομεν τὸ δεξιὸν γόνυ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα· διὰ δὲ τὴν ἄρσιν πλήττομεν τὸ ἀριστερὸν γόνυ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα (α). Προφέρομεν δὲ διὰ τὴν γύμνασιν τοῦ ρυθμοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους· τὴν μὲν κροῦσιν τῆς θέσεως, **Δοῦμ**· τὴν δὲ κροῦσιν τῆς ἄρσεως, **Τέκ** (β).

- α) Ὅτι ἔστιν ἄρσις, πῶς πλήττομεν τὸ γόνυ; Οἱ μὲν παλαιοὶ ἐγυμνάζοντο τοὺς ρυθμούς μὲ ἄλλον τρόπον· ἡμεῖς δὲ ὁμοῦ ζητοῦντες τὸ εὐκόλον, ἀκολουθοῦμεν τὸν τωρινὸν τρόπον.
- β) Ὁθωμανικαὶ λέξεις εἶναι τὸ **Δοῦμ**, καὶ τὸ **Τέκ**. Αἱ δὲ τοιαῦται προφοραὶ γίνονται, ἕως οὗ νὰ γυμνασθῇ ὁ μαθητὴς τὸν ρυθμόν. Ἐπειτα σιωπῶνται μὲν αὐταί, λέγονται δὲ αἱ συλλαβαὶ τοῦ ἁσματος.

§. 150. Ὁ μὲν ἐλάχιστος χρόνος ἔχει τὸ δημιῶν αὐτοῦ ἄστικτον, ὡς 0, 1 · ὁ δὲ διπλάσιος στίζεται μὲ τὴν ἀπλὴν, ὡς 0, 1 · ὁ δὲ τριπλάσιος στίζεται μὲ τὴν διπλὴν, ὡς 0, 1 · καὶ ὁ τετραπλάσιος στίζεται μὲ τὴν τριπλὴν, ὡς 0, 1 · καὶ οὕτω γίνεται φανερά ἡ μακρότης ὁποιοιουδήποτε χρόνου.

§. 151. Λόγος δὲ εἶναι, δύο μεγεθῶν ἀνομοίων ἢ πρὸς ἄλληλα σχέσις. Τρεῖς οὖν λόγοι θεωροῦνται ἐν τοῖς ἐνθμικοῖς χρόνοις· ὁ ἴσος, ὁ διπλάσιος καὶ ὁ ἡμιόλιος (γ). Καὶ ὁ μὲν εἰς χρόνος συγκρινόμενος πρὸς ἑαυτὸν, γεννᾷ τὸν λόγον τῆς ἰσότητος· ὡς 0 1. Ἐδῶ ἡ θέσις συγκρινομένη μὲ τὴν ἄρσιν, δείχνει ἰσότητα τῶ χρόνου· οἱ δὲ δύο χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τὸν ἕνα, γεννῶσι τὸν λόγον τὸν διπλάσιον· ὡς 0 0 1. Ἐδῶ αἱ δύο θέσεις συγκρινόμεναι μὲ τὴν ἄρσιν, φαίνονται ὅτι ἔχουσι τὸν διπλάσιον χρόνον· οἱ δὲ τρεῖς χρόνοι συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς δύο, γεννῶσι λόγον τὸν ἡμιόλιον· ὡς 0 0 0 1 1.

§. 152. Ἐν ᾧ κρούονται ἡ θέσις καὶ ἡ ἄρσις, θεωρεῖται ψόφος καὶ ἡρεμία· διότι ἅμα ὅτι γένη ἡ κρούσις ἐπὶ τοῦ τυμπάνου, ἐκπίπτει ὁ ψόφος, καὶ διαρκεῖ ἕως νὰ γένη καὶ δευτέρα κρούσις· ἡ δὲ διάρκεια τοῦ ψόφου πρέπει νὰ γίνηται πόση, ὅσην ὁ χρόνος ζητεῖ. Προξενεῖται δὲ ἡ διάρκεια ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς χειρὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἡρεμία. Προφέρομεν δὲ τὸν ψόφον μὲ τὰ εἰρημένα, Δοῦμ, Τέκ καὶ συνεχισοῦται ἡ προφορά τούτων κατὰ τὸν χρόνον μὲ τὴν

γ) Μετέθῃ ἐδῶ ἐννοοῦνται τὰ χρονικὰ μήκη τῆς ἁρσεως καὶ τῆς θέσεως· ὅθεν συνίσταται καὶ ἡ ἀνομοιοτης τοῦ ἴσου λόγου. Προστιθέασι δέτινες καὶ τὸν ἐπῆρτον λόγον· ὅστις γίνεται, ὅταν συγκρίνηται ὁ τρία πρὸς τὸν τέσσαρα· ὡς 0 1.

διωρισμένην διάρκειαν τοῦ ψόφου. Ἡ δὲ ἡρεμία προφορὰν μὲν δὲν ἔχει, κρατεῖ δὲ τὴν χεῖρα εἰς στάσιν ὅσον χρόνον ὁ ψόφος ζητεῖ, ἔξω ἀπὸ ἡμισυντῆ ἐλαχίστου χρόνου, ὅτε ἄρχεται ἡ χεὶρ νὰ ἀναβιβάζεται.

§. 153. Ἵνα δὲ φανερωθῶσιν αὐτὰ καὶ ἐπὶ παραδείγματος, ὥς γίνονται αἱ κρούσεις τούτου τῆ ποδὸς 0 1 0. Ἐδῶ ἡ μὲν δεξιὰ κρούει τὸ γόνυ διὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς θέσεως 0, καὶ ἄρχεται ὁ ψόφος μετὰ τὴν προφορὰν τοῦ Δούμ· καὶ ἡ μὲν δεξιὰ μένει εἰς ἡρεμίαν, ἕως οὗ νὰ ἐξοδευθῇ ὁ διπλασιος χρόνος καὶ νὰ παύσῃ ὁ ψόφος τῆς θέσεως 0· ἡ δὲ ἀριστερὰ ἄρχεται νὰ ἀναβαίνει μετὰ τὴν ἐξόδου τοῦ ἡμιολίου χρόνου τῆς 0, διὰ νὰ κρούσῃ εὐθὺς εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ διπλασίου χρόνου τῆς 0, μετὰ τὸ νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἀριστερὸν γόνυ, καὶ νὰ δώσῃ ἀρχὴν εἰς τὸν ψόφον τῆς ἄρσεως 1. Καὶ ἡρεμεῖ μὲν ἡ ἀριστερὰ, ἀναβιβάζεται δὲ ἡ δεξιὰ διὰ νὰ πλήξῃ τὸ δεξιὸν γόνυ μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἐνὸς χρόνου τῆς 1· καταβιβασθείσης δὲ καὶ τῆς δεξιᾶς, διὰ νὰ κρούσῃ τὸν ψόφον τῆς 0 θέσεως, γίνεται ἡρεμία.

§. 154. Ὡστε ὅτε παράκεινται δύο σημεῖα ὅμοια καὶ ἰσόχρονα, ἡ ἡρεμία τοῦ πρώτου εἶναι ὀλιγωτέρα τῆς τοῦ δευτέρου· ὥς 0 0 1 1. Διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην θέσιν ζητεῖται ἀναβιβασμὸς τῆς δεξιᾶς διὰ τὴν κρούσιν τῆς δευτέρας θέσεως, ὅτε καὶ γίνεται παύσις τῆς ἡρεμίας· εἰς δὲ τὴν δευτέραν θέσιν γίνεται ἡρεμία καὶ διὰ τὴν δευτέραν θέσιν καὶ διὰ τὰς δύο ἐπομένους ἄρσεις. Τὸ ἴδιον δὲ γίνεται καὶ εἰς τὰς δύο ἄρσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ Ποδῶν.

§. 155.

Ποὺς εἶναι μέρος τοῦ ὅλου θυθμοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον καταλαμβάνομεν τὸν ὅλον θυθμόν. Οὔτε δὲ ἐκ μόνων θέσεων γίνεται ποὺς, οὔτε ἐκ μόνων ἄρσεων. ἀλλὰ συμπλεκόμεναι μὲ τὰς ἄρσεις αἱ θέσεις, εἴτε μία μὲ πολλὰς, εἴτε πολλὰι μὲ μίαν, συνιστῶσι τὰς πόδας· ὥστε μέρη ποδὸς εἶναι ἢ θέσις καὶ ἢ ἄρσις· καὶ γίνεται ποὺς δίσημος μὲν, ὡς 0 1, ἢ 1 0· τρι-

σημος δὲ, ὡς 0 1 1, ἢ 0 1, ἢ 0 0 1, ἢ 0 1, ἢ 1 1 0,

ἢ 1 0· τετρασήμος δὲ, ὡς 0 0 1 1, ἢ 0 1 1, καὶ τὰ

λοιπά. Καὶ οὗτος μὲν ὁ ποὺς 0 1, λέγεται, ὅτι σύγ-

κεται ἐκ θέσεως, καὶ δισήμης ἄρσεως· οὗτος δὲ 1 0, ἐκ τρισημίον ἄρσεως, καὶ τετρασημίον θέσεως (α).

§. 156. Γένη τῶν ποδῶν εἶναι τρία· τὸ Ἴσον, τὸ Διπλάσιον, καὶ τὸ Ἡμιβλίον. Καὶ ἴσον μὲν εἶναι τὸ Δακτυλικόν, ἐπειδὴ ἢ μία θέσις αὐτῷ εἶναι ἴση μὲ

τὰς δύο ἄρσεις· 0 1 1.

Διπλάσιον δὲ εἶναι τὸ Ἰαμβικόν· ἐπειδὴ ἢ θέσις εἶναι διπλασία τῆς ἄρσεως· 1 0.

α) Καλεῖσθαι δὲ Πρῶτος μὲν τῶν χρόνων ὁ ὑπὸ μηδενὸς τῶν θυθμιζομένων δυνατὸς ὢν διαιρεθῆναι· Δίσημος δὲ, ὁ δις τοῦτον καταμετρούμενος· Τρίσημος δὲ, ὁ τρίς· Τετρασήμος δὲ ὁ τετράκις. Ἀριστόξενος. φ. 280.

Ἡμιόλιον δὲ εἶναι τὸ Παιωνικόν· ἐπεὶ αἱ δύο

θέσεις εἶναι ἡμιόλια τῆς ἄρσεως· 0 0 1 (α).

§. 157. Ἐν μὲν τῷ Δακτυλικῷ γένει πόδες ὁρθομικοὶ εἶναι ἑξ·

0 1 Ἀπλῆς προκελευσματικός (β).

0 0 1 1 Διπλῆς προκελευσματικός, ὅς καὶ ἔτω γίνε-
ται, 1 1 0 0.

0 1 1 Ἀνάπαιστος ἀπὸ μείζονος (γ).

1 1 0 Ἀνάπαιστος ἀπ' ἐλάσσονος.

0 1 Σπονδαῖος ἀπλοῦς.

0 1 Σπονδαῖος διπλῆς (δ).

§. 158. Ἐν δὲ τῷ Ἰαμβικῷ γένει πόδες ὁρθομικοὶ εἶναι τέσσαρες.

1 0 Ἰαμβος, ἢ 0 1.

0 1 Τροχαῖος, ὃν ὁ Βακχεῖος ὀνομάζει Χορεῖον.

1 0 Ἰαμβος ὀρθιος (ε).

„ α) Προστίθεται τινὲς καὶ τὸ ἐπίτριτον γένος διὰ τὸν ἐπίτρι-
τον λόγον. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα γένη, ἅπερ ἄλογα καλεῖται·
„ οὐχὶ τῷ μηδένα λόγον ἔχειν, ἀλλὰ τῷ μηδενὶ τῶν προει-
„ ρημένων λόγον οικείως ἔχειν. Κατὰ ἀριθμοὺς δὲ μᾶλλον,
„ ἢ κατὰ εἶδη ὁρθομικὰ σφίζειν τὰς ἀναλογίας. „ Δοξαστέον.

β) Ὁ Προκελευσματικός λέγεται καὶ Πυρρὸς ἀνάπαλιν δὲ τέ-
τον καίται ὁ Ἑγεμὼν πόνος, 1 0.

γ) Οὗτος ὀνομάζεται καὶ Δάκτυλος, διὰ τὴν τῶν συλλαβῶν τά-
ξιν, ἀναλογοῦσαν τοῖς μέρεσι τοῦ δακτύλου. Ἀνάπαιστος δ'
ὀνομάσθη, ἢ διὰ τὸ ἀνάπαλιν τετάχθαι ἢ διὰ τὸ τὴν φωνὴν
διαθεῖν μὲν τὰς βραχείας, ἀναπαύεσθαι δὲ καταναύσαν ἐ-
πὶ τὴν μακράν.

δ) Οὗτος λέγεται καὶ Σπονδαῖος μείζων· ἔστι δὲ ἐκ τετρασήμε-
θίσεως, καὶ τετρασήμερον ἄρσεως.

ε) Ὀρθιος ἔφηται διὰ τὸ σεμνὸν τῆς ὑποκρίσεως καὶ βύσεως·
ἔστι δὲ ἐκ τετρασήμερον ἄρσεως, καὶ οκτασήμερον θέσεως.

ὀ ὀ 1 Τροχαῖος σημαντός (α).

§. 159. Ἐν δὲ τῷ Παιωνικῷ γένει πόδες ὀρθμικοὶ εἶναι δύο·

ὀ ὀ 1 Παίων διάγνιος.

ὀ 1 ὀ ὀ 1 Παίων ἐπιβατός (β).

§. 160. Ὁ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ πὲς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ δισήμης, ὀ 1· γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως ἐκκαιδεκάσημον· διότι μεγαλητέρους ὀρθμῆς εἰς τοῦτο τὸ γένος δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν. Ὁ δὲ ἐν διπλα-

σίῳ λόγῳ πὺς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τρισήμης, 1 ὀ, γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως ὀκτωκαιδεκάσημον. Ὁ δὲ ἐν ἡμισίῳ λόγῳ πὺς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ πεντασήμου

ὀ ὀ 1, γεμίζει δὲ ὀρθμὸν ἕως πεντεκαιεικοσάσημον.

α) Σημαντός δὲ εἴρηται, ὅτι βραδὺς ὢν τοῖς χρόνοις, ἐπιτεχνήταῖς χρῆται σημασίαις, παρακολουθήσεως ἕνεκα διπλασιάζων τὰς θέσεις· ἔστι δὲ ἐκ δύο θέσεων τετρασήμων, καὶ ἔξ ἄρσεως τετρασήμου.

β) Ὁ Παίων λέγεται διάγνιος μὲν, ἥγαν δίγνιος, ἥτοι διμερὲς, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται δύο μέρη θέσεις καὶ ἄρσιν· τοῦτο ἔστι θέσιν δίσημον, θέσιν ἀπλὴν, καὶ ἄρσιν δίσημον. Ἐπιβατός δὲ, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται τέσσαρα μέρη, θέσιν μακρὰν, ἄρσιν μακρὰν, θέσεις δύο μακράς, καὶ ἄρσιν μακράν· καὶ γίνεται ἀπὸ δύο ἄρσεις, καὶ ἀπὸ δύο διαφόρων θέσεις.

Ὅλοι λοιπὸν οἱ πόδες, ἔξ ὧν σύγκεινται αἱ ὀρθμοὶ εἶναι δώδεκα. Οὗτοι δὲ οἱ ὀρθμικοὶ πόδες ὠνομάζοντο καὶ ὀρθμοὶ ἀπὸ τούτων παλαιούς, καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν Βαρχεῖον καὶ εἰς τὸν Ἀριστείδην, ὁ ὁποῖός καὶ λέγει· “Τῶν ὀρθμῶν οἱ μὲν εἰσι σύνθετοί· οἱ δὲ, ἀσύνθετοι. Ἀσύνθετοι μὲν οἱ ἐν ποδικῷ γένει χρώμενοι, ὡς οἱ τετράσημοι· σύνθετοι δὲ, οἱ ἐκ δύο γενῶν ἢ καὶ πλείονων συνεσιώτες, ὡς οἱ δωδεκάσημοι· μικτοὶ δὲ, οἱ ποτὲ μὲν εἰς χρόνους, ποτὲ δὲ εἰς ὀρθμούς ἀναλυόμενοι.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Μέτρων.

§. 161.

Εμμετρον μέλος λέγεται ἐκείνο, τῷ ὁποίου οἱ χαρακτῆρες τῆς μελωδίας χωρίζονται μὲ κατὰ κάθετον γραμμὰς, περικλειύσας μελωδίαν τόσων χρόνων, ὅσους περιέχει τὸ μέτρον. Συγκροτῶνται δὲ τὰ Μέτρα τοῦτον τὸν τρόπον.

§. 162. Μία μὲν θέσις, μία δὲ ἄρσις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους δύο, συγκροτοῦσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῆ 2. Κρῶμεν δὲ εἰς τῆτο τὸ μέτρον ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ, ἅπαξ δὲ τὸν ἀέρα. Ταυτίζεται δὲ τῆτο τὸ μέτρον μὲ τὸν Προκελευσματικὸν πόδα 0 1.

§. 163. Μία μὲν θέσις, δύο δὲ ἄρσεις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους τρεῖς, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῆ 3. Κρῶμεν δὲ εἰς τῆτο τὸ μέτρον, ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ, δις δὲ τὸν ἀέρα. 0 1 1. ἢ ἅπαξ μὲν τὸ γόνυ βραχέως, ἅπαξ δὲ τὸν ἀέρα μακρῶς, καὶ τότε ταυτίζεται τῆτο τὸ μέτρον μὲ τὸν

Ἰαμβον πόδα 0 1.

§. 164. Δύο μὲν θέσεις, δύο δὲ ἄρσεις, αἵτινες μετρῶσι χρόνους τέσσαρας, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῆ 4. Κρῶμεν δὲ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, δις μὲν τὸ γόνυ, δις δὲ τὸν ἀέρα. Ταυτίζεται δὲ τῆτο τὸ μέτρον μὲ τὸν διπλὴν προκελευσματικὸν πόδα 0 0 1 1.

§. 165. Δύο μὲν θέσεις, ἄρσεις δὲ τρεῖς, μετρῶσαι χρόνους πέντε, συγκροτῶσι τὸ μέτρον ὅπερ σημαίνεται διὰ τῆ 5. Κρῶμεν δὲ εἰς τῆτο τὸ μέτρον,

δις μὲν τὸ γόνυ, τρεῖς δὲ τὸν ἄερα, πρὸς δεξιὰ, πρὸς ἄριστερά, καὶ πρὸς τὰ ἄνω· εἰδὲ κρούομεν θέσιν μακρὰν, θέσιν βραχεῖαν, καὶ ἄρσιν μακρὰν, ταυτίζεται τοῦτο τὸ μέτρον μὲ τὸν πόδα, ὀνομαζόμενον

Παίων διάγνιος. 0 0 1.

§. 166. Δύο μὲν θέσεις, ἄρσεις δὲ τέσσαρες μετροῦσαι χρόνους ἕξ, συγκροτοῦσι τὸ μέτρον, ὅπερ σημαίνεται διὰ τοῦ 6. Κρούομεν δὲ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, δις μὲν τὸ γόνυ, τρεῖς δὲ τὸν ἄερα, πρὸς δεξιὰ πρὸς ἄριστερά, καὶ πρὸς τὰ ἄνω μακροῦς. Εἶναι προσέτι καὶ ἄλλα μέτρα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Εὐρωπαϊῶν μουσικῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *Σύνθετα*· ταῦτα ἐπειδὴ ἀχρηστοῦσι παρ' ἡμῖν, σιωπῶνται.

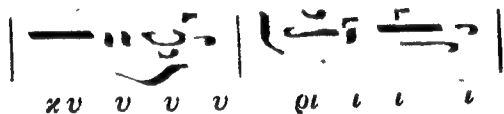
§. 167. Ὅταν χωρίζωμεν τὴν μελωδίαν, ἀφοῦ εἶναι γεγραμμένη ἐντελῶς μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, καὶ μὲ τὰ σημεῖα τῆς ποιότητος, μὲ καὶ νένα ἀπὸ τὰ εἰρημένα μέτρα, σφύροντες τὰς κατὰ κάθετον γραμμὰς, πρέπει νὰ προσέχωμεν τὰ ἑξῆς.

§. 168. Ὅσας θέσεις καὶ ἄρσεις περιέχει τὸ μέτρον, τόσων χρόνων μελωδίαν πρέπει νὰ γράφωσιν οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες ἐμπερικλείονται ὑπὸ τῶν κατὰ κάθετον γραμμῶν ὅσον, ἐὰν μὲν τὸ μέτρον περιέχῃ θέσιν καὶ ἄρσιν, αἱ κατὰ κάθετον γραμμὰι περικλείουσι χαρακτῆρας, γράφοντας μελωδίαν δύο χρόνων. Ἐὰν δὲ τὸ μέτρον περιέχῃ θέσιν καὶ δύο ἄρσεις, αἱ κατὰ κάθετον γραμμὰι περικλείουσι χαρακτῆρας, γράφοντας μελωδίαν τριῶν χρόνων καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 169. Ἐνίοτε ἐκεί ὅπου πρέπει νὰ χωρισθῇ τὸ μέτρον διὰ τῆς κατὰ κάθετον γραμμῆς, τυχαίνει χαρακτῆρ ἄτμητος διὰ τὴν μακρότητα τῆ φθόγγου τότε ἀφήνομεν μὲν αὐτὸ τὸ μέτρον ἀχώριστον, τέμνομεν δὲ τὸ μετ' αὐτό. Καὶ ἐπειδὴ γίνεται ἐν μέτρον ὀκτὼ χρόνων, ἡγουν δύο θέσεων καὶ δύο ἄρ-

σεων, καὶ πάλιν δύο θέσεων καὶ δύο ἄρσεων, ἐγγρά-
γεται τῷ μέτρῳ πρὸς γνώρισιν ὁ 8 ἀριθμός. Διὰ
τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ὁ 7, ὁ 6, καὶ ὁ 5, καὶ ὁ 3, καὶ ὁ 2.

§. 170. Ἐμφασις εἶναι τὸ νὰ ἀρχίζῃ καὶ νὰ τε-
λειόνη μαζὴ μὲ τὸ μέτρον τὸ ἐμμελὲς μάκρος τῆς
συλλαβῆς τῆς σημαντικῆς λέξεως· οἷον, εἰς τὸ Τὰς
ἐσπερινὰς αἱ συλλαβαὶ κν, καὶ ρι, τῆς λέξεως Κύριε
λαμβάνουσιν ἐμμελὲς μάκρος.

Τοῦτο τὸ μάκρος εἶναι χρόνων τεσσάρων· ἐὰν καὶ
τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὁποῖον μετρῶ τὸ τροπάριον ὅλον,
εἶναι χρόνων τεσσάρων, σφῶζω τὴν ἔμφασιν· εἰδὲ μὴ,
παραβλάπτω αὐτήν.

§. 171. Ἡ μελωδία τῶν συλλαβῶν κν καὶ ρι, διαρ-
κουσα χρόνους ὀκτῶ, περικλείεται ἀπὸ δύο μέτρα,
τὰ διὰ τοῦ 4 σημειούμενα. Λοιπὸν τὸ μὲν πρῶτον,
ἔχον τὴν κατὰ κάθετον γραμμὴν πρὸ τοῦ ὀλίγου,
περικλείει τὸ Ὀλίγον, τὰ Κεντήματα, τὴν Πεταστήν,
καὶ τὴν Ἀπόστροφον· μεθ' ἣν κεῖται ἡ κατὰ κάθετον
γραμμὴ· τὸ δὲ δεύτερον περικλείει τὸ Ἴσον, τὴν Ὑ-
ποβόην, τὸ Ὀλίγον, καὶ τὴν Ἀπόστροφον· μεθ' ἣν
κεῖται πάλιν ἡ κατὰ κάθετον γραμμὴ. Ἄρα τὸ ἐμ-
μελὲς μάκρος τῶν συλλαβῶν ἀρχίζει καὶ παύει μα-
ζὴ μὲ τὸ μέτρον.

§. 172. Ὅπου τύχοι ἐμμελὲς μάκρος συλλαβῆς, ἐ-
κεῖθεν ἀρχίζομεν νὰ χωρίζωμεν τὰ μέτρα, εἴτε τε-
τράχρονον εἶναι, εἴτε δίχρονον. Καὶ ἂν προηγήται
φθόγγος τελικὸς, ὅς τις δύναται νὰ εἶναι καὶ βρα-
χὺς, καὶ δίχρονος, καὶ τριχρονος, διορίζεται ὁ χρό-
νος τούτου τοῦ φθόγγου ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἔμφασιν.
Καθὼς εἰς τὸ αὐτὸ τροπάριον κατὰ τὴν λέξιν εὐχὰς,

ἡ συλλαβὴ χας γίνεται τρίχρονος διὰ τὰς ἐπομένας ἐμφάσεις τῶν συλλαβῶν κν καὶ ρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Ῥυθμῶν.

§. 173.

Εῤῥυθμον μέλος λέγεται ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου οἱ φθόγγοι τῆς μελωδίας φυλάττουσι τὴν αὐτὴν τάξιν, ἣν ἔχουσιν οἱ χρόνοι τοῦ ρυθμοῦ διὰ τοῦτο καὶ χωρίζονται οἱ χαρακτῆρες τῆς μελωδίας μὲ κατὰ κάθετον γραμμὰς, περιχλειούσας μέλος τόσων χρόνων, ὅσους περιέχει ὁ ρυθμός. Ἐκαστος δὲ ρυθμός συντίθεται ἀπὸ τοὺς εἰρημένους πόδας καὶ συντίθεται ἡ κατὰ συζυγίαν, ἢ κατὰ περίοδον. Κατὰ μὲν συζυγίαν, ὅταν εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ἀπὸ δύο πόδας ἀπλοῦς καὶ ἀνομοίου· κατὰ δὲ περίοδον, ὅταν εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ἀπὸ πόδας περισσοτέρους καὶ ἀνομοίου.

§. 174. Ῥυθμοὶ λοιπὸν κατὰ συζυγίαν εἰς τὸ δακτυλικὸν μὲν γένος εἶναι δύο οἱ ἐξῆς.

ο ἰ ο ἰ ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος.

ο ἰ ο ἰ ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος (α).

α) ἰωνικὸς ὠνομάσθη διὰ τὸ τοῦ ῥυθμοῦ γορτικόν, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἴωνες ἐκφομότηθησαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος συντίθεται ἐξ ἀπλοῦ σπονδείου καὶ προκελευσματικοῦ δισήμενον· ὁ δὲ δεύτερος, ἐναντίως. Τοῦτον τὸν ῥυθμὸν ὀνομάζει Βακχεῖον, Βακχεῖος ὁ Γέρων καὶ λέγει ὅτι συντίθεται ἀφ' ἡγεμόνος

§. 175. Εἰς τὸ Ἰαμβικὸν δὲ γένος εἶναι πάλιν οἱ ἐξῆς δύο.

1 0 0 1 Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 1 0 Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου (α).

§. 176. Κατὰ δὲ περίοδον εἰς τὸ Ἰαμβικὸν γένος εἶναι ῥυθμοὶ δώδεκα οἱ ἐξῆς.

1 0 0 1 0 1 0 1 Τροχαῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 1 0 0 1 0 1 Τροχαῖος ἀπὸ Βακχείου.

0 1 0 1 1 0 0 1 Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου.

0 1 0 1 0 1 1 0 Ἰαμβος ἐπίτριτος.

0 1 1 0 1 0 1 0 Ἰαμβος ἀπὸ Τροχαίου.

1 0 0 1 1 0 1 0 Ἰαμβος ἀπὸ Βακχείου.

1 0 1 0 0 1 1 0 Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

1 0 1 0 1 0 0 1 Τροχαῖος ἐπίτριτος.

1 0 1 0 0 1 0 1 Ἀπλοῦς Βακχεῖος ἀπὸ Ἰάμβου.

0 1 0 1 1 0 1 0 Ἀπλοῦς Βακχεῖος ἀπὸ Τροχαίου.

0 1 1 0 1 0 0 1 Μέσος Ἰαμβος.

1 0 0 1 0 1 1 0 Μέσος Τροχαῖος (β).

α) Βακχεῖοι ὠνομάσθησαν, ἀπὸ τοῦ ὅτι ἀρμόζουσι τοῖς βακχεῖοις μέλεσιν· ὃν ὁ μὲν ἔχει πρῶτον μὲν τὸν Ἰαμβον, δεύτερον δὲ τὸν Τροχαῖον· ὁ δὲ, ἐναντίως.

β) Τῶν κατὰ περίοδον δώδεκα ῥυθμῶν, οἱ μὲν τέσσαρες συνίστανται ἐξ ἑνὸς ἰάμβου καὶ τριῶν τροχαίων· οἱ δὲ ἐξῆς τέσσαρες, ἐξ ἑνὸς τροχαίου καὶ τριῶν ἰάμβων· οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἐκ δύο ἰάμβων.

§. 177. Μὲ τὴν μίξιν δὲ τούτων τῶν γενῶν γί-
 νοῦνται εἶδη ῥυθμῶν περισσότερα· οἷον,

1 0 0 0 1 Δόχμιος πρῶτος.

1 0 0 1 1 0 1 1 1 Δόχμιος δεύτερος (α).

1 0 0 1 | 0 1 0 1 } Προσοδιακοὶ δύο συζυγίων (β).
 0 1 1 0 | 0 1 0 0 }

0 1 1 0 0 1 Προσοδιακὸς ἐκ τριῶν.

0 1 1 0 0 1 1 0 Προσοδιακὸς ἐκ τεσσάρων (γ).

1 0 0 Ἰαμβοειδῆς } Χορεῖοι ἄλογοι (δ).
 1 1 0 Τροχοειδῆς }

α) Βακχεῖος ὁ Γέρων λέγει, ὅτι συντίθεται ὁ Δόχμιος ἐξ ἰάμ-
 βου, καὶ ἀναπαίστου, καὶ παιᾶνος τῇ κατὰ τὴν βάσιν 101100110.

Ὁ δὲ Παιᾶν συντίθεται ἐκ χορείου καὶ ἡγεμόνος· 0110.
 Ἐκτίθῃσιν ὁ αὐτὸς καὶ ἄλλον ῥυθμὸν, ὃν καλεῖ Ἐνό-
 πλιον· καὶ σύγκειται ἐξ ἰάμβου καὶ ἡγεμόνος καὶ χορείου
 καὶ ἰάμβου· 10100110. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι σύγκειται ὁ
 Ἐνόπλιος, ὅστις ὀνομάζεται καὶ Προσοδιακὸς ἐπὶ τινῶν, ἐκ

σπονδείου καὶ πυρρῆχλου καὶ τροχαίου καὶ ἰάμβου· 01010110.

β) Οὗτοι οἱ δύο συντίθενται ἀπὸ τῶν δύο Βακχείων καὶ Ἰω-
 νικοῦ τοῦ ἀπὸ μελίζονος.

γ) Τούτων ὁ πρῶτος συντίθεται ἐκ πυρρῆχλου καὶ ἰάμβου καὶ τρο-
 χαίου· ὁ δὲ, ἐξ αὐτῶν τῶν τριῶν καὶ ἰάμβου προστιθεμένης.

δ) Ὁ μὲν Ἰαμβοειδῆς συνίσταται ἐκ μακροῦς ἄρσεως, καὶ δύο
 βραχυῶν θέσεων· καὶ τὸν μὲν ῥυθμὸν ἔοικε δακτύλῳ· τὰ
 δὲ τῆς λέξεως μέρη κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἰάμβω. Ἔστι γὰρ

ἰάμβος, 100, ἥγουν 10. ὁ δὲ Τροχοειδῆς, ἐκ δύο βραχυῶν
 ἄρσεων, καὶ μακροῦς θέσεως.

0 0 1 1 1 1 1 Κρητικός (α).

0 0 1 1 Δάκτυλος κατὰ Βακχεῖον τὸν ἀπὸ Τροχαίου.

0 0 1 1 Δάκτυλος κατὰ Βακχεῖον τὸν ἀπὸ Ἰάμβου.

0 0 0 1 1 1 Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν Ἰαμβοειδῆ.

0 0 0 1 1 1 Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν Τροχοειδῆ (β).

0 0 1 0 Δάκτυλος ἀπὸ Ἰάμβου (γ).

178. Οἱ μὲν οὖν ὕθμοι, τοὺς ὁποίους διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Βακχεῖος ὁ Γέρων, τόσοι εἶναι. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἔχουσι ὕθμους τριάκοντα δύο σχεδόν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παθακαταλέγομεν δώδεκα τοὺς ἀπλουστέρους καὶ εὐχρηστοτέρους. Μεταχειρίζονται δὲ καὶ ἕτερα δύο σημεία, τὰ 2, 1—. Καὶ τὸ μὲν 2 φανερόναι δύο χρόνους βραχεῖς, θέσιν καὶ ἄρσιν· τὸ δὲ 1—, χρόνους βραχεῖς τέσσαρας· καὶ τὸ μὲν 2 προσφέρεται τεκὲ, καὶ κρούει πρῶτον

α. Ὡνομάσθη οὕτως ἀπὸ ἔθνους.

β) Ὁ μὲν πρῶτος δάκτυλος συνέστηκεν ἐκ τροχαίου θέσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως· ὁ δὲ δεύτερος, ἐναντίως· ὁ δὲ τρίτος δέχεται τὸν μὲν ἕτερον χορεῖον εἰς θέσιν· τὸν δὲ ἕτερον, εἰς ἄρσιν· καὶ ὁ τέταρτος, ἐναντίως.

γ) Ὁ Ἀριστείδης λέγει, ὅτι ὁ Κρητικός ὕθμος σύγκειται ἐκ τροχαίου θέσεως, καὶ τροχαίου ἄρσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως· καὶ ἐπειδὴ φαίνεται τὸ κείμενον ἐσφαλμένον, λέγον (εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι ὕθμοι, τὸν ἀριθμὸν ἔξ), καὶ καταλέγον ὕθμους πέντε, ὁ Μειβώμιος διορθῶν αὐτὸ, γράφει οὕτως·

Ὁ μὲν Κρητικός ὕθμος σύγκειται ἐκ τροχαίου θέσεως,

καὶ τροχαίου ἄρσεως· 0011. Ὁ δὲ Δάκτυλος ἀπὸ ἰάμβου ὕθμος σύγκειται ἔξ ἰάμβου θέσεως, καὶ ἰάμβου ἄρσεως·

0011. Καὶ ἔγενεν ἡ ἔκθεσις τούτου τοῦ ὕθμου ἀπὸ τὸν Μειβώμιον ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τοῦ Ἀριστείδου.

τὸ γόνυ τὸ δεξιὸν, ἔπειτα τὸ ἀριστερόν. Τὸ δὲ 1—
προφέρεται τεῖκ, καὶ κρούει πρῶτῳ τῇ ἀριστερᾷ τὸ
ἀριστερόν γόνυ, καὶ ἔπειτα ἀμφοτέραις ἀμφοτέρω
ὥστε 2 2 δύνανται ἐν 1—· ἀλλὰ τὸ μὲν 1— περαί-
νεται μὲ ἓνα ψόφον· τὰ δὲ δύο 2 2, μὲ τέσσαρας
ψόφους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Παρακαταλογὴ τῶν Ὀθωμανικῶν θυθμῶν.

§. 179.

Ο ὕσουλ λέγεται τουρκιστὶ ὁ θυθμός, καὶ αὐτὸς πρὸ
πάντων διδάσκεται εἰς τοὺς ἀρχαρίους· τελειώνει δὲ
κοντὰ εἰς αὐτοὺς διπλὴν χρεῖαν. Καὶ μία μὲν εἶναι,
ἐκείνη· ἥτις χρησιμεύει καὶ εἰς ἡμᾶς· ἡ δὲ ἄλλη εἶ-
ναι, ἐκείνη ἥτις ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῶν-
ται τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα διδάσκονται καὶ διδάσκουσιν.
Ἐπειδὴ οἱ Ὀθωμανοὶ μὴ μεταχειριζόμενοι χαράκτῆ-
ρας εἰς τὸ νὰ γράφωσι τὰ μέλη, κρατοῦσιν αὐτὰ εἰς
τὴν μνήμην διὰ τῶν θυθμῶν· τούτων λοιπὸν τῶν
θυθμῶν ἰδοὺ παρακαταλέγονται δώδεκα, οἱ ἐξῆς.

Σοφιὰν, 001, ἢ 02.

Δουγέκ, 01101, οὗ τὸ διπλῶν, 00101—22.

Σεμαῖ, 0201, οὗ τὸ ταχὺ, 01101.

Τζεμπέρ, 0200011101—22.

Δεβρικεπίρ, 0010120111001—22.

Περευσάν, 0101001001—22.

Μουχαμμέζ, 0201001201201—22.

Ρεμέλ, 020220201101001—22.

Χαφίφ, 0110110201102001201201—22.

Σαχίλ, 020220201100101102001201201—22.

Νίμσαχίλ, 0202202011—22.

Νίμ δεβίρ, 0010001—22.

§. 180. Παρατηροῦντες καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀθωμανικῶν θυθμῶν, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Σοφιὰν εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Παίωνα. Τὸ δὲ Σεμαὶ σύγκειται

ἀπὸ Παίωνα, καὶ ἀπὸ Σπονδεῖον, 001, 01· διότι

τὸ 001, εἶναι ταῦτὸν μὲ τὸ 02 κατὰ τὴν κρούσιν. Οὕτω δὲ ἴσως δυνάμεθα νὰ ἀναλύσωμεν εἰς πόδας καὶ τοὺς λοιποὺς ὀθωμανικοὺς θυθμοὺς, καὶ νὰ στοχασθῶμεν ὅτι εἰρίσκεται καὶ εἰς αὐτὰς λόγος'τις.

§. 181. Νίμ Σαχίλ ἀνομάσθη ἓνας θυθμὸς, ἐπειδὴ εἶναι μέρος τοῦ ὅλου θυθμοῦ Σαχίλ. Οὕτω λέγεται καὶ νίμ χαφίφ, καὶ νίμ δέβρι, δηλαδὴ ἡμισυ χαφίφ, καὶ ἡμισυ δέβρι· τὰ ὁποῖα εἶναι μέρη τῶν ὀλοκλήρων θυθμῶν Χαφίφ, καὶ Δέβρι. Ἄρα κατ' αὐτοὺς ἡ ἐπιτομή μεγάλου θυθμοῦ συνιστᾷ θυθμὸν μικρότερον. Συντιθέασι δὲ καὶ τινες θυθμοὺς ἃ μόνον ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡμίσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ δύο ὀλοκλήρων, καὶ ἐκ τριῶν, καὶ ἐκ τεσσάρων καὶ ἐκ πέντε.

§. 182. Ἡ ἑναρξίς τῷ θυθμῷ συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς μελωδίας· ἐνίοτε ὅμως προηγεῖται ἢ ἑναρξίς τῷ θυθμοῦ, καὶ τότε ἡ μελωδία ἀρχεται ἀπὸ τῆς δευτέρου, ἢ τρίτης σημείας τῷ θυθμοῦ. Ἔτι ἡ κατάληξις τῷ θυθμῷ συμπίπτει μὲ τὴν κατάληξιν τῆς μελωδίας· ἐνίοτε ὅμως περὶ τὰς μεσαίας καταλήξεις προηγεῖται ἢ κατάληξις τοῦ θυθμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Περὶ ἐμφάσεως ἑυθυμικῆς.

§. 183.

Εμφασις ἑυθυμικὴ εἶναι, τὸ νὰ συντρέχη κάθε ἕνας ψόφος τῷ ἑυθυμοῦ μὲ κάθε ἕνα φθόγγον τῆς μελωδίας· ἤγερν τὸ νὰ δέχεται ἕνα ψόφον ἄρσεως ἢ θέσεως τῷ ἑυθυμῷ κάθε ἕνας χαρακτήρ τῆς μελωδίας. Διὰ δὲ σαφήνειαν τούτου ἄς ἑυθυμισθῇ μὲ τὸν ἑυθυμόν, 0 0 0 1 1 1, ὅς τις ὀνομάζεται Δάκτυλος κατὰ χορεῖον τὸν λαμβοειδῆ, ἡ μελωδία τῷ Θεῷ καλυφθεῖς.

ἦχος γ.

0 0 0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 0

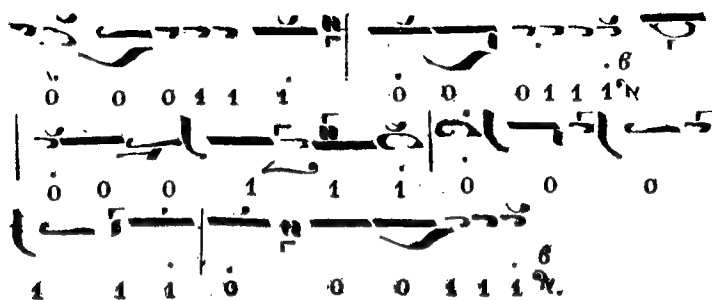
0 0 1 1 1 0 0 0 0 1 1 1 1

0 0 0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 0 0

0 1 1 1 0 0 0 1 1 1 1

0 0 0 1 1 1 0 0 0 1

1 1 0 0 0 1 1 1

§. 184. Αἱ κατὰ κάθ' ἑαυτὴν γραμμαὶ περικλείουσι χαρακτῆρας τῆς μελωδίας τόσους, ὅσους ὁ ὅθμος ζητεῖ διὰ λογαριασμὸν τῶν χρόνων του. Λοιπὸν ὁ ὅθμος μετὰ τὴν γραμμὴν κεῖται Ὀλίγον μαζὴ μὲ Κέντημα, καὶ παριστᾶται φθόγγος ὁ Δι' αὐτὸς ζητεῖ δύο χρόνους, καὶ συντρέχει μὲ τὸν πόφον τοῦ ο, ζητοῦντος δύο χρόνους, εἰτα κεῖνται δύο Ἰσα, παριστῶντα φθόγγους τοὺς Δι Δι, ζητοῦντας ἀνὰ χρόνον ἕνα, καὶ συντρέχοντας μὲ τοὺς πόφους τῶν οο, ζητοῦντων ἀνὰ χρόνον ἕνα. Ἐπειτα κεῖνται Ἀτόστροφος καὶ Ἰσον, παριστῶντα φθόγγους τοὺς Γα Γα, ζητοῦντας ἀνὰ χρόνον ἕνα, καὶ συντρέχοντας μὲ τοὺς πόφους τῶν 11, ζητοῦντων ἀνὰ χρόνον ἕνα. Μετέπειτα κεῖται Ὀλίγον, παριστῶν φθόγγον τὸν Δι, ζητοῦντα δύο χρόνους, καὶ συντρέχοντα μὲ τὸν πόφον τοῦ ι, ζητοῦντος χρόνους δύο, καὶ τελειώνει ὁ ὅθμος.

§. 185. Ὅποιος χαρακτήρ ἔχει Γοργὸν, ἢ Δίγορον, καὶ τὰ λοιπὰ, δέσεται μὲ τὸν ἡγούμενον φθόγγον, καὶ λογίζεται ὡς ἕνας φθόγγος, καὶ δύναται νὰ συντρέχη μὲ πόφον ζητοῦντα χρόνον ἕνα, καὶ ὁ ἡγούμενος χαρακτήρ ἔχη καὶ κλάσμα, ἢ διπλὴν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὁ φθόγγος τούτου μαζὴ μὲ τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος, ὅστις ἔχει τὸ γοργόν, ἢ δίγορον, παρεξέταξται μὲ τὸν πόφον τοῦ σημείου τῆς

θυμοῦ. Λοιπὸν οὕτω λέγομεν, ὅτι κάθε ἕνας ψόφος συντρέχει μὲ κάθε ἕνα φθόγγον.

§. 186. Ἄν τὰ τέλη τῶν μελωδιῶν τῶν ἄλλων στίχων, δὲν συγκαταλήγῃσι μὲ τὰ τέλη τῶν θυμῶν, τὸ τέλος ὁμῶς τῆς μελωδίας τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ τροπαρίου πρέπει νὰ συγκαταλήγῃ μὲ τὸ τέλος τῆς θυμοῦ. Διὰ τοῦτο ἂν οἱ πρῶτοι τρεῖς στίχοι περιέχῃσι δεκάκισ τὸν θυμὸν, οἱ τελευταῖοι δύο περιέχουσι τὸν αὐτὸν θυμὸν ἑξάκισ, ἤγουν τρεῖς ἑκαστός, χωρὶς νὰ περισεύῃ οὔτε τῆς θυμῆς ἢ μελωδίας τῆς στίχου, ἕτε τῆς μελωδίας αὐτοῦ, ὁ θυμὸς.

§. 187. Εἰς τὴν θυμικὴν ὁ χρόνος ὅς τις περναῖ χωρὶς φθόγγου πρὸς ἀγαπλήρωσιν τῆς θυμοῦ, (τὸ ὅποιον γίνεται ὅταν ὁ θυμὸς περισεύῃ τῆς μελωδίας περὶ τὰ μέσα τῆς τροπαρίου.) ὀνομάζεται χρόνος Κενός· τῆτον ἡμεῖς σημαίνομεν μὲ τὴν ἀπλήν, ἢ διπλήν, ἢ τριπλήν, κατὰ τὸ μᾶκρος τὸ ὅποιον ἔχει. Οὗτος ὁ Κενὸς χρόνος ἂν εἶναι ἐλάχιστος, λέγεται Λεῖμμα θυμῶν· καὶ ἂν εἶναι μακρὸς, ἤγουν διπλάσιος τῆς ἐλάχιστου, λέγεται Πρόσθεσις.

§. 188. Ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἡ πολυχρόνιος τριβὴ καὶ περιέργεια δύναται νὰ προσδιορίσῃ διὰ τὴν Ἐμφρασιν, εἶναι τὰ ἑξῆς. Ποία μελωδία ἰδιάζει τῷ ὁ, καὶ ποία τῷ ι, ἢ τῷ ο, καὶ τῷ ι· καὶ ποία μὲν μελωδία ἀνήκει τῷδε τῷ θυμῷ· ποία δὲ, τῷδε. Καὶ ἂν εἰς μίαν μελωδίαν ἀνήκῃσι διάφοροι θυμοί· ἢ ἂν εἰς ἕνα θυμὸν ἀνήκῃσι διάφοροι μελωδίαί. Καὶ ἔτι ποῖος μὲν θυμὸς συνάρχεται μὲ τὴν μελωδίαν, ποῖος δὲ θυμὸς προάρχεται τῆς μελωδίας, καὶ ποῖος ἀρχεται μετὰ τὴν ἐναρξίν τῆς μελωδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τρόπων τῶν θυμῶν.

§. 189.

Η θυμικὴ γνωρίζει τρόπους τρεῖς· Συσταλτικόν, Διασταλτικόν, καὶ Ἡσυχαστικόν. Καὶ συσταλικὸς μὲν εἶναι ἐκεῖνος, δι' ὃ κινούμεν πάθη λυπηρά· διασταλτικὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος, δι' οὗ ἐξεγείρομεν θυμόν· καὶ ἡσυχαστικὸς εἶναι ἐκεῖνος, δι' ὃ φέρομεν τὴν ψυχὴν εἰς ἡσυχίαν.

§. 190. Ἀπὸ τὰς ἀπλοῦς θυμῶν, ὅσοι μὲν ἄρχονται ἀπὸ θέσεων, εἶναι κατὰ τὸν τρόπον ἡσυχαστικοί· ὅσοι δὲ ἄρχονται ἀπὸ ἄρσεων, ἔχουσι τρόπον διασταλτικόν. Διότι ἐκεῖνοι μὲν φαίνεται ὅτι φέρουσιν εἰς τὸν νῦν κάποιαν ἀνάπαυσιν· ἔτοι δὲ, ταραχὴν καὶ ἀῆσυχίαν. Καὶ χαριέστερος μὲν διαφαίνεται ὁ ἡσυχαστικὸς τρόπος, ὅταν γίνηται ἀπὸ θυμῶν, τεταγμένους ἐν ἴσῳ λόγῳ· ἐνθουσιαστικώτερος δὲ φαίνεται ὁ διασταλτικὸς τρόπος, ὅταν γίνηται ἀπὸ θυμῶν, θεωρουμένων ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ. Ἔτι ὅσοι θυμοὶ ποιεῖσι τὰς ἀγωγὰς βραδείας, εἶναι ἡσυχαστικοί· καὶ ὅσοι ποιοῦσιν αὐτὰς ταχείας, εἶναι θερμοὶ καὶ δραστήριοι (α).

α) Τῶν δὲ θυμῶν ἡσυχαιτέροι μὲν, οἱ ἀπὸ θέσεων προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν· οἱ δὲ ἀπὸ ἄρσεων τῇ φωνῇ τὴν κροῦσιν ἐπιφέροντες, τεταραγμένοι. Καὶ οἱ μὲν δλοκλήρες τοὺς πόδας ἐν ταῖς περιόδοις ἔχοντες, εὐφυνέστεροι· οἱ δὲ καταληκτικοὺς, τούναντιον. Καὶ οἱ μὲν βραχεῖς τοὺς Κενούς ἔχοντες, ἀφελέστεροι καὶ μικροπρεπεῖς· οἱ δ' ἐπιμήκεις, με δ' αλοπρεπέστατοι. Καὶ οἱ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ τεταγμένοι, δι' ὁμαλότητα χαριέστεροι· οἱ ἐν ἐπιμορίῳ, διὰ τούναντιον, κεινημένοι. Μέσοι δὲ, οἱ ἐν τῷ διπλασίονι, ἀνωμαλίας μὲν διὰ τὴν ἀνισότητα μετηλειφότες· ὁμαλότη-

§. 191. Οἱ σύνθετοι θυμοὶ εἶναι κατὰ τὸν τρόπον Διασταλτικοί· διότι εἶναι παθητικοί, καὶ ἐπιφέρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ταραχὴν καὶ ἐνόχλησιν, ἐπειδὴ εὐρίσκονται ἄνισοι οἱ θυμοὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἑκείνοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους συντίθενται. Καὶ παθητικώτεροι γίνονται οἱ σύνθετοι θυμοὶ, ὅταν συνιστῶνται ἀπὸ περισσοτέρους θυμοὺς διαφορῶν γενῶν.

τος δέ, διὰ τὸ τῶν θυμῶν ἀκέραιον, καὶ τῷ λόγῳ τὸ ἀπρητισμένον. Ἔτι τῶν ἐν ἴσῳ λόγῳ, οἱ μὲν διὰ βραχείων γινόμενοι μόνον, τάχιστοι, καὶ θερμότεροι, καὶ κατεσταλμένοι· οἱ δ' ἀναμιξ, ἐπίκοινοί. Εἰδὲ διὰ μακίστων χρόνων συμβαλεῖ, γίνεσθαι τοὺς πόδας, πλείων ἢ κατάστασις ἐμφαίνουτ' ἂν τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο τοὺς μὲν βραχεῖς ἐν ταῖς Πυρρόχαις χρησίμους ὁρῶμεν τοὺς δ' ἀναμιξ, ἐν ταῖς μέσαις ὀρχήσεσι· τοὺς δὲ μακίστους, ἐν τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις, οἷς ἐκρῶντο παρεκτεταμένους· τὴν τε περὶ ταῦτα διατριβὴν μίαν καὶ φιλοχωρίαν ἐνδεικνύμενοι· τὴν τε αὐτῶν διάνοιαν ἱσότητι καὶ μήκει τῶν χρόνων ἐς κοσμιότητα καθιστάντες· ὥς ταύτην οὖσαν ἔγελαν ψυχῆς.

Τοὺς δ' ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ θεωρουμένους, ἐνθουσιαστικώτερος εἶναι συμβέβηκεν, ὥς ἔφη. Τούτων δ' ὁ ἐπιβατὸς κεκίνηκε μᾶλλον, συνταράττων μὲν τῇ διπλῇ θέσει τὴν ψυχὴν, ἐς ὕψος δὲ τῷ μεγέθει τῆς ἄρσεως τὴν διάνοιαν ἀνεξέγειραν. Τῶν δὲ ἐν διπλασίονι γινομένων σχέσει, οἱ μὲν ἄπλοῖ τροχαῖοι καὶ ἴαμβοι, τάχος τε ἐπιφαίνουσι, καὶ εἰσι θερμοὶ καὶ ὀρχηστικοί· οἱ δὲ ὄρθιοι καὶ σημαντοὶ, διὰ τὸ πλεονάζειν τοῖς μακροτάτοις ἤχοις, προάγουσιν ἐς ἀξίωμα· καὶ οἱ μὲν ἄπλοῖ τῶν θυμῶν τοιοῖδε.

Οἷγεμὴν σύνθετοι παθητικώτεροί εἰσι, τῷ τε κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ἐξ ὧν σύγκεινται θυμοὺς ἐν ἀνισότητι θεωρεῖσθαι, καὶ πολὺ τὸ ταραχῶδες ἐπιφαίνοντες· καὶ τῷ μηδὲ τὸν ἄρρυθμον, ἐξ οὗ συνεστᾶσι, τὰς αὐτὰς ἐκάστοτε διατηρεῖν τάξεις. Ἀλλ' ὅτε μὲν ἀπὸ μακρᾶς ἄρχεσθαι, λήγειν δὲ εἰς βραχείαν· ἢ ἐναντίως· καὶ ὅτε μὲν ἀπὸ θέσεως, ὅτε δ' ὥς ἐτέρως τὴν ἐπιβολὴν τῆς περιόδου ποιείσθαι. Πεπόνθησι δὲ μᾶλλον οἱ διαπλειόνων ἤδη συνεστῶτες θυμῶν· πλείον γὰρ ἐν αὐτοῖς ἢ ἀνωμαλία. Αἰὶ καὶ τὰς τῷ σώματος κινήσεις ποικίλως ἐπιφέροντες, οὐκ ἐς ὀλίγην ταραχὴν τὴν διάνοιαν ἐξάγουσιν. Ἀριστ. Βιβλ. Β', 97.

Διότι οἱ σύνθετοι ῥυθμοὶ οἵτινες μένουσιν εἰς ἓν γένος, κινουσι τὴν ψυχὴν ὀλιγώτερον. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες μεταβάλλουσιν εἰς ἄλλα γένη, σύρουσι τὴν ψυχὴν βιαίως εἰς κάθε διαφορὰν καὶ τὴν ἀναγκάζουσι ν' ἀκολουθῇ καὶ νὰ ὁμοιοῦνται μὲ τὴν ποικιλίαν.

§. 192. Ἡ μὲν ψαλμωδία, θεωρημένη κατὰ τὸν συστατικὸν καὶ ἡσυχαπτικὸν τρόπον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥυθμίζεται μὲ ῥυθμὸς ἐν ἴσῳ μὲν λόγῳ, μηκίστους δὲ καὶ ἐκτεταμένους. Αἱ δὲ Πυρρῆίχαι, δηλαδή αἱ ἐνόπλιαι ὀρχήσεις θεωροῦμεναι κατὰ τὸν διαστατικὸν τρόπον, ὡσαύτως ῥυθμίζονται μὲ ῥυθμοὺς ἐν ἡμιολίῳ μὲν λόγῳ, μικροὺς δὲ, τούτέστιν ἀπλῆς. Αἱ δὲ μέσαι ὀρχήσεις, αἵτινες θεωροῦνται μὲν κατὰ τὸν διαστατικὸν τρόπον, ὅμως ἐγείρουσι τὴν ψυχὴν ὄχι εἰς θυμὸν, ἀλλ' εἰς ἔφεσιν τοῦ νὰ κινήῃ τὸ σῶμα εὐχαρίστως, ῥυθμίζονται μὲ ῥυθμοὺς ἐν διπλασίονι μὲν λόγῳ, μικτοὺς δέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Μεταβολῆς ἐν ῥυθμοῖς.

§. 193.

Καθὼς θέλγεται ἡ ψυχὴ διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τῇ ποικιλίᾳ τῶν χρωμάτων διὰ δὲ τῆς ἀφῆς, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀπτῶν διὰ δὲ τῆς γεύσεως τῇ ποικιλίᾳ τῶν βρωμάτων διὰ δὲ τῆς ὀσφρῆσεως, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὀσμῶν οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἤχων καὶ τῶν ῥυθμῶν πολυειδῶς διατίθεται. Διὰ τῆτο καὶ οἱ μουσικοὶ, εἰς τι σκοποῦμενον ἀφορῶντες, μεταχειρίζονται τὴν Μεταβολὴν εἰς τὰς ῥυθμούς (α).

α) Πάλιν ἐν τοῖς περὶ τοὺς ῥυθμοὺς πολλὰ τοιαῦθ' ὀρώμεν

§. 194. Μεταβολή δὲ εἶναι, τὸ καὶ ἀλλάζωμεν ἢ τοὺς ῥυθμοὺς, ἢ τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν. Ὅθεν ἡ ταχύτερα ἢ βραδύτερα ἀπαγγελία τοῦ μέλους, εἰμὲν γίνεται κατὰ μεταβάσιν ἀπὸ ῥυθμοῦ εἰς ῥυθμόν, ὀνομάζεται μεταβολή ῥυθμική (β)· εἰδὲ φυλάττεται μὲν ὁ αὐτὸς ῥυθμὸς, ταχύνονται δὲ ἢ βραδύνονται οἱ χρόνοι τῶν, λέγεται Μεταβολή τῆς ἀγωγῆς.

§. 195. Ἀγωγή δὲ τοῦ ῥυθμοῦ εἶναι ταχύτης ἢ βραδύτης τῶν χρόνων· ὅταν δηλαδὴ σφύζονται μὲν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἔχουσιν αἱ θέσεις πρὸς τὰς ἄρσεις, προάγονται δὲ διαφόρως τὰ μεγέθη ἐκάστου χρόνου. Οἷον, τὸν ῥυθμόν οὐοίη, ὃς τις ὀνομάζεται Δάκτυλος κατὰ χρῆσιν τὸν τροχουίδῃ, ἀπαντῶμενον εἰς δύο διάφορα μέλη, εὐρίσκομεν, ὅτι φυλάττεται μὲν ὁ λόγος ὃν ἔχουσιν αἱ τρεῖς θέσεις πρὸς τὰς τρεῖς ἄρσεις, ἐξοδεύεται δὲ καίρως ὀλιγώτερος διὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμόν εἰς τὸ ἓν μέλος, καὶ περισσότερος εἰς τὸ ἄλλο τοσοῦτον, ὥστε τὸ μέλος, τὸ ὁποῖον περιέχει δεκάκις τὸν ῥυθμόν, ἐξοδεύει ἴσον καιρὸν μὲ τὸ μέλος, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸν αὐτὸν ῥυθμόν πεντάκις. Εἰς τὸν ῥυθμόν λοιπὸν προσδιωρισμένοι μὲν εἶναι οἱ λόγοι τῶν ἄρσεων πρὸς τὰς θέσεις· ἀπροσδιόριστος δὲ, ἡ Ἀγωγή.

§. 196. Μεταβολή λοιπὸν ἀγωγῆς διαφαίνεται εἰς

-
- γινόμενα· καὶ γὰρ μένοντος τοῦ λόγου, καθ' ὃν διώριστα τὰ γένη, τὰ μεγέθη κινεῖται τῶν ποδῶν, διὰ τὴν τῆς ἀγωγῆς δύναμιν· καὶ τῶν μεγεθῶν μενόντων, ἀνόμενοι γίνονται οἱ πόδες· καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος πόδατε δύναται καὶ συλῶναι· ὅλῳ δ' ὅτι καὶ αἱ τῶν διαρρέσεων καὶ σχημάτων διαφοραὶ περὶ μένοντι μέγεθος γίνονται. Καθόλου δ' ἐπεῖν, ἡ μὲν ἐνθαλαπεία πολλὰς καὶ παντοδαπὰς κινήσεις κινεῖται· οἱ δὲ πόδες, εἰς σημειώμεθαι τοὺς ῥυθμοὺς, ἀπλᾶς τε καὶ τὰς αὐτὰς μί. Ἀριστότερος Βιβλ. Β, 34.
- β) Οὕτως οἱ ῥυθμοὶ πῶν πεστέδων μεταβαλίνουσιν εἰς σημεῖα κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς.

όλα τὰ χερουβικά καὶ κοινωνικά, ὅσα ἔχουσι κρατή-
τήματα, σημειούμενη οὕτω μὲν χ διὰ τὸ ταχύ· $\epsilon\tau\omega$
δὲ χ , διὰ τὸ βραδύ. Διότι τὰ μὲν κοινωνικά καὶ χε-
ρουβικά ψάλλονται μὲ ἀγωγὴν βραδεῖαν· τὰ δὲ κρα-
τήματα, μὲ ἀγωγὴν ταχεῖαν. Πλὴν αὐτὰ ἂν μετα-
βάλλωσιν ἀγωγὴν, φυλάττουσιν ὁμως ἀπ' ἀρχῆς ἕως
τέλους ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἑυθμόν.

§. 197. Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀγωγῆς δὲν συγχωρεῖται
παντοῦ· ἀλλὰ εἰς μὲν τὰ χερουβικά καὶ κοινωνικά
συγχωρεῖται διὰ τὰ κρατήματα, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ
ἄλλα Παπαδικὰ μέλη, οἷά εἰσι Πολυέλεοι, Πασαπνοά-
ρια, Οἴκοι, Μαθήματα, Δοχαὶ, καὶ τὰ λοιπὰ. Εἰς
δὲ τὰς δοξολογίας ἡ ἀγωγή συγχωρεῖται ἐπὶ μὲν τὸ
ταχύ διὰ τὸ „Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἑξῆς· ἐπὶ δὲ τὸ
βραδύ, διὰ τὸ Ἀσματικόν. Εἰς δὲ τοὺς καλοφωνι-
κοὺς εἱρμους συγχωρεῖται εἰς τοιαύτας θέσεις μελω-
διῶν, οἷαί εἰσιν αἱ σημειούμεναι διὰ τῶν σημείων
τῆς ἀγωγῆς.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι Δ'.

Περὶ Ῥυθμοποιίας.

§. 198.

Ρυθμοποιῖα εἶναι δύναμις ποιητικὴ ἑυθμῶν. Δι-
αιρεῖται δὲ ἡ ἑυθμοποιῖα εἰς τρία· Ἀῆψιν, Χρῆσιν,
καὶ Μίξιν. Καὶ λήψις μὲν εἶναι τὸ νὰ γνωρίζωμεν,
ὁποῖον ἑυθμόν πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν· χρήσις
δὲ, τὸ νὰ ἀποδίδωμεν τὰς ἄρσεις πρεπόντως εἰς τὰς
θέσεις· καὶ μίξις, τὸ νὰ συμπλέκωμεν τοὺς πόδας ἢ
τοὺς ἑυθμούς πρὸς ἀλλήλους. Διότι τελεία ἑυθμοποιῖα

εἶναι ἐκεῖνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ θυθμικὰ σχήματα περιέχονται.

§. 199. Ἄν λοιπὸν θεωρῆς περὶ γενέσεως θυθμῶ, ἐκθες ὅλον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλαχίστων χρόνων, καὶ μέρισον αὐτὸν εἰς θυθμικὰ σχήματα· καὶ εἰμὲν ἔχουσιν αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα λόγον τινὰ, ὃν ἔχουσιν οἱ χρόνοι τῶν ποδῶν, εἶναι τὸ σχῆμα ἐξῥυθμον· εἰδὲ μὴ, πάλιν μετασχημάτισον, ἕως νὰ καταντήσῃ εἰς λόγους ἢ διαίρεσεις τῆς ἀριθμῶ.

§. 200. Ὅτε λοιπὸν εὐρίσκεται δεκάς 0000000000, παρατηρεῖς, ὅτι ἀπὸ μὲν δυάδος καὶ ὀκτάδος δὲν γίνεται θυθμός, διότι ὁ τετραπλάσιος λόγος δὲν εἶναι ἐξῥυθμός. Εἰδὲ μερίσεις τὴν ὀκτάδα εἰς τριάδα καὶ πεντάδα, πάλιν οὔτε μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἔχεις θυθμικὸν λόγον. Ἄν ὅμως μερίσῃς τὸν πέντε εἰς τρία καὶ δύο, 000, 00· 000, 00; τότε ὁ τρία ἔχει λόγον ἡμιόλιον ἐκάτερος πρὸς ἐκάτερον τῶν δισημῶν· ὥστε ὁ δεκάσημος διὰ τούτων συνίσταται.

§. 201. Πάλιν μέρισον τὸν δεκάσημον εἰς ἕξ καὶ τέσσαρα 000000, 0000, καὶ συνίσταται σχῆμα θυθμικὸν ἐξ ἑξασημου καὶ τετρασημου, ἔχον λόγον ἡμιόλιον. Ὡς μερισθῇ τέλος πάντων ὁ δεκάσημος εἰς δύο πεντασημους· 00000, 00000· καὶ εἰμὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀπλοῖ καὶ οἱ δύο, ἔχουσι τὸν ἴσον λόγον· εἰδὲ μὴ, μέρισον αὐτοὺς ὡς συνθέτες εἰς τρίσημον καὶ δίσημον, καθὼς προελαλήθη.

§. 202. Οὕτως ἡ μὲν Αἴψις ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς θυθμικὰ σχήματα τρία· 000,00, 000,00· 00000,00000· 000000, 0000· ἡ δὲ Χρῆσις ἀποδώσει τὰς ἄρσεις προπούσας εἰς τὰς θέσεις· διότι δὲν συνίσταται πούς ἐκ μόνων θέσεων. Λοιπὸν τῆς μὲν πρώτης θυθμικῆς σχήματος, ἐὰν ποιήσῃς τὰ μὲν τρία σημεῖα τῆς πρώτης πεντάδος δύο θέσεις μακρὰν καὶ βραχεῖαν, τὰ δὲ δύο, μίαν μακρὰν ἄρσιν, ἡ πρώτη πεντάς δίδει Παύσαν

διάγνιον ὀοι· ὁμοίως καὶ ἡ δευτέρα πεντὰς τούτου τῆ σχήματος. Ἄρα ὁλόκληρος ὁ δεκάσημος δίδει δύο

Παίωνα διαγνίους ὀοι, ὀοι· διότι διηρέθη κατὰ λόγον ἡμιόλιον, τὸν ὁποῖον ἔχει τὸ Παιωνικὸν γένος.

§. 203. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον θυθμικὸν σχῆμα, ὅπερ συνίσταται ἀπὸ ἐξάδα καὶ τετράδα, καὶ σφίξει λόγον ἡμιόλιον, 000000, 0000, ἐὰν ποιήσῃς τρεῖς μὲν θέσεις μακρὰς, δύο δὲ ἄρσεις ὁμοίως μακρὰς,

γεννᾶται ὁ ἐπιβατὸς Παίων οἰοοι.

§. 204. Εἰς δὲ τὸ τρίτον θυθμικὸν σχῆμα, ὅπερ συνίσταται ἀπὸ πεντάδα καὶ πεντάδα, καὶ σφίξει λόγον ἰσότητος, 00000, 00000, ἂν ποιήσῃς τὰ μὲν πέντε σημεῖα πέντε θέσεις βραχείας, τὰ δὲ λοιπὰ πέντε σημεῖα πέντε ἄρσεις βραχείας, γεννᾶται πενταπλῆς Προκελευσματικός. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ὁ πόνος δὲν εἶναι ἐν χρήσει, ἀνάλυσον τὴν πεντάδα εἰς τριάδα καὶ δυάδα, 000, 00· καὶ ἀπὸ μὲν τὴν τριάδα παράγεις Τροχαῖον οἰ, ἀπὸ δὲ τὴν δυάδα, Προκελευσματικὸν οἰ. Ὅμοίως εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῇ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πεντάδα, Ἰαμβος καὶ Προκελευσματικός 10, 01.

§. 205. Ἡ δὲ Μίξις εὐροῦσα πόδας ἐτοίμους, συμπλέκει αὐτοὺς, καὶ κατασκευάζει θυθμὸν ὁλόκληρον. Οἶον, ὅταν μὲν συμπλέξῃ Παίωνα μὲ Παίωνα, κα-

τασκευάζει δεκάσημον θυθμὸν τὸν 001001· ὅταν δὲ συμπλέξῃ Παίωνα μὲ Προκελευσματικὸν καὶ μὲ Ἰαμ-

βον, κατασκευάζει δεκάσημον θυθμὸν τὸν 0010110.

§. 206. Πάλιν ὅταν συμπλέξῃ Σπονδεῖον μὲ Προκελευσματικὸν, παράγει τὸν 0101, ὅς τις ὀνομάζεται Ἰωνικός ἀπὸ μείζονος· ὅταν δὲ συμπλέξῃ μὲ ἓνα Ἰαμβον τρεῖς Τροχαίους, παράγει τὸν 10010101.

§. 207. Ἡ Μίξις συμπλέκει ὄχι μόνον πόδας με πόδας, ἀλλὰ καὶ θυθμούς με πόδας, καὶ θυθμούς με θυθμούς, διὰ νὰ καταρτίσῃ ἐν σῶμα θυθμοῦ. Διότι ὁ μὲν Προσοδιακὸς ἐκ τριῶν, συνεπλάκη ἀπὸ πόδα μὲν Προκελευσματικὸν, ἀπὸ θυθμὸν δὲ Βακχεῖον,

011001· ὁ δὲ ἐξῆς Προσοδιακὸς 10010101, συνεπλάκη ἀπὸ θυθμὸν Βακχεῖον, καὶ ἀπὸ θυθμὸν Ἰωνικὸν τὸν ἀπὸ μεῖζονος.

Τόσα λοιπὸν καὶ περὶ θυθμῶν ἀναφέρομεν, τὰ ὅποια ἐξετέθησαν κατὰ τὴν γνώμην Ἀριστείδου τοῦ Κουῖντυλιανῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Περὶ Χειρονομίας.

§. 208.

Χειρονομία εἶναι κατὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς μυσικοὺς κίνησις τῆς χειρὸς, ἀφορῶσα εἰς ἰδεασμὸν τῆς μελωδίας, καὶ εἰς καταμέτρησιν τῆς χρόνου, ὁ ὅποιος ἐξοδεύεται εἰς αὐτὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς θυθμικῆς. Διὸ καὶ λέγουσι “Χειρονομία ἐστὶ νόμος πα-
 „ραδεδομένος τῶν ἁγίων πατέρων. Ἦνίκα γάρ ἡ
 „φωνὴ ἐκ τοῦ ψάλτου ἐξέρχεται, παραντίκα καὶ τὴν
 „χειρονομίαν ἀπάρχεται, ἵνα ἐκ τῆς χειρονομίας ἐπι-
 „δείξῃ τὸ μέλος τὸ ἀρχόμενόν. Ὡς γὰρ βοηθῶ χρω-
 „μενος ὁ ψάλτης, γνωρίζουσι τὸν ἐκάστου λόγον,
 „ἁρμοζόντως μελωδεῖ καὶ οὐκ ἀδιαφόρως.”

§. 209. Ἡ Χειρονομία ἦτον ἀναγκαῖα, λέγουσιν, εἰς τὸν ψάλτην, διότι δι' αὐτῆς ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰς συνθέσεις τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, καὶ ποιότητος, δι' ὧν ἐγράφετο πᾶσα μελωδία καὶ ὅποιος

ἐγίνωσκε καλῶς τὴν χειρονομίαν, ἔφαλλε μετὰ ἀρμονίας, καὶ ἔνθου, καὶ τάξεως. Εἰς ἡμᾶς ὅμως κατὰ τὸ παρὸν δὲν χρησιμεύει εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ νὰ μάθωμεν τὴν ἐτυμολογίαν τινῶν χαρακτήρων, οἵτινες ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς χειρονομίας.

§. 210. Τὸ μὲν Ἴσον ὠνομάσθη οὕτω, διότι κρατεῖ τὴν φωνὴν ἀλλύγουστον. Ἐχειρονομεῖτο δὲ διὰ τριῶν δακτύλων εἰς τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὡς τυποῦται ὁ Σταυρός.

§. 211. Τὸ δὲ Ὀλίγον ὠνομάσθη οὕτω, διότι δι' αὐτοῦ ἀναβαίνει κατ' ὀλίγον, ἤγουν μὲ διάστημα τόνου ἑνὸς, ἐν ᾧ διὰ μὲν τῆς Κεντήματος ἀναβαίνουмен ὑπερβατῶς δύο τόνους· διὰ δὲ τῆς Ὑψηλῆς, τέσσαρας. Συγκρίνεται δὲ τὸ Ὀλίγον μὲ τὸ Κέντημα καὶ μὲ τὴν Ὑψηλὴν, ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι εὐρέται τῶν χαρακτήρων αὐτὰς μόνους τοὺς τρεῖς χαρακτήρας μετεχειρίσθησαν διὰ τὴν ἀνάβασιν. Ἐχειρονομεῖτο δὲ τὸ Ὀλίγον εἰς τύπον τῆς ἁγίας χειρὸς τοῦ Κυρίου, εἰπόντος· “Βάλλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ „ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε „.

§. 212. Ἡ δὲ Πεταστὴ ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς χειρονομίας· διότι ὅταν ἐχειρονομεῖτο, ἡ χεὶρ ὡς πτερόν· ἀνίετο καὶ ἐπέτατο. Ἐχειρονομεῖτο δὲ μετὰ τῶν πέντε δακτύλων ἀθροισμένων, καὶ ἐδείκνυε τὴν χεῖρα ὡς πετῶσαν, εἰς τύπον τῆς χειρὸς τοῦ Κυρίου, εἰπόντος εἰς τὸν Παράλυτον· “Ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει „.

§. 213. Τὸ Κέντημα ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῆς χειρονομίας· διότι ὁ χειρονομῶν τὸ Κέντημα, ἐσχημάτιζε τὸν δάκτυλον τὸν λιχανόν, ὥσπερ κεντῶντα. Τὴν αὐτὴν δὲ χειρονομίαν εἶχον καὶ τὰ δύο Κεντήματα· ἐχειρονομοῦντο δὲ εἰς τύπον τῆς θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος.

§. 214. Ἡ μὲν Ὑψηλὴ αὐτῶς ὠνομάσθη, διότι

ἑδείς ἄλλος χαρακτήρ ὑποῖ τοσοῦτον τὴν φωνήν. Ἡ δὲ χαμηλὴ, διότι οὐδεὶς ἄλλος χαρακτήρ καταβιβάζει τοσοῦτον τὴν φωνήν. Τὸ δὲ κάτω κείμενον λέγεται Χαμηλόν. Δὲν ἐχειρονομῶντο δὲ αὐταὶ, καθὼς καὶ τὸ Κέντημα μοναχόν, ἐπειδὴ τέσσαρες χαρακτήρες, τὸ Κέντημα, ἡ Ὑψηλὴ, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ Χαμηλὴ, ἐλέγοντο πνεύματα καὶ συνεχειρονομῶντο μὲ τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὅλοι οἱ λοιποὶ χαρακτήρες, πλὴν τῆς Ὑποβόῃς, ἥτις οὔτε σῶμα ἐλέγετο, οὔτε πνεῦμα.

§. 215. Ἡ μὲν Ἀπόστροφος ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἀποστρέφει τὴν φωνήν ἀπὸ τῆς ὁξέως ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ἀντίκειται τῷ Ὀλίγῳ. Τὸ δὲ Ἐλαφρόν ὠνομάσθη οὕτω, διότι κατεβίβαζε δύο φθόγγους μὲ ἐλαφρότητα, καὶ ὄχι καθὼς κατέβαινον διὰ δύο ἀποστροφῶν. Ἡ δὲ Ὑποβόη ἐλάβε ταύτην τὴν ὀνομασίαν, διότι ῥέει, λέγουσι, δι' αὐτὴν ἡ φωνὴ διὰ τοῦ λάρυγγος, καθὼς τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς μικραῖς πέτραις.

§. 216. Ἀπὸ τὴν ἔμφρασιν φαίνεται, ὅτι ἡ χειρονομία εἶχε γένος θυμοῦ δακτυλικόν καὶ ἐπράττετο κατὰ τὸν διπλοῦν προκελευσματικὸν πόδα ἢ κατὰ τὸ μέτρον 4', ὅπερ πληροῦται μὲ δύο θέσεις καὶ μὲ δύο ἄρσεις (§. 164.). Διότι ὅλα τὰ παλαιὰ μέλη, ἃ τινα ἐμελίζοντο, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν εἰς προᾶξιν ἡ χειρονομία, μὲ τῷτο τὸ μέτρον μετρούμενα, εὐφρασκονται, ὅτι φυλάττουσιν ἔμφρασιν (§. 170.) (α).

α) Ἡ χειρονομία ἤρξατο νὰ ἐνεργῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐθύς μαζὶ μὲ τὴν χρῆσιν τῆς μελωδίας· προήχθη δὲ εἰς τὸν ὑψιστόν της βαθμὸν ἐπὶ Θεοφίλου αὐτοκράτορος, κατὰ τὸ 830 ἔτος ἀπὸ Θεογονίας· ἐπειδὴ ἐκαλλιεργεῖτο καὶ ὑπὸ Βασιλέων καὶ ἐνοστιμίνετο νὰ χειρονομήῃ οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐν παιδραῖς πανηγύρεσι. Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας παρήκμαζε μὲν κατ' ὀλίγον ἡ χειρονομία, ἐσώζετο δὲ μέχρι τοῦ α' χ' αἰῶνος· διότι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν Ἰάκωβός τις τοῦπικλὴν Βάρβαρος ἐκ τῶν Ἑνε-

ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῶν κατὰ Μουσικὴν Γενῶν.

§. 217.

Γένος εἰς τὴν μουσικὴν εἶναι ποιά διαίσεις τετρα-
χόρδου. Γένη δὲ τῆς μουσικῆς εἶναι τρία· Διατονικόν,
Χρωματικόν, καὶ Ἐναρμόνιον. Καὶ διατονικὸν γένος
καθ' ἡμᾶς εἶναι ἐκείνο (α), τὸ ὁποῖον γεμίζει τὸ Δια-

τῶν, ἠρώτησε τὸν ἐκ Κρήτης πρωτοψάλτην Δημήτριον
Ταμίαν, διὰ ποίαν αἰτίαν συνειθίζουσιν ἐν τῇ ἀνατολικῇ
ἐκκλησίᾳ νὰ χειρονομῶσι, καὶ νὰ ψάλλωσι τὸ τερερε; δέ-
δωκε δὲ τὴν περὶ τοῦτου ἀπόκρισιν ὁ φιλόσοφος Γεράσι-
μος καὶ Βλάχος καὶ Κοῆς, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημέ-
νου Δημητρίου Ταμία. Εἰς τοὺς ἐδικούς μας ὁμως και-
ροὺς εἶναι διόλου ἄγνωστος ἡ μεταχείρισις τῆς χειρονομίας.
„ Καὶ σὺν τῇ ἐπινεύσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν
„ Πατριάρχου, ἀπάρχεσθαι αὐτοὺς (τοὺς τέσσαρας δομι-
„ στικούς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας) τὴν τιμὴν καὶ θεάρε-
„ στον αἶνεσιν, τὴν ἐξ οἰκείων χειλέων τοῦ σοφωτάτου καὶ
„ Θεοπροβλήτου ἡμῶν Βασιλέως Λέοντος ἐξυφανθεῖσαν, καὶ
„ ἅμα τῇ αὐτῆς ἐκφωνήσει, καὶ πολυτέχνῳ τῆς χειρονο-
„ μίας κινήσει, ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας τοὺς ἀνακειμένους
„ ἄδειν καὶ συμπάλλειν τὸ ῥηθὲν ἱερὸν ᾠσμα, τὸ ἐκ μελιστα-
„ γῶν χειλέων σταλάξαι ἅπασιν τοῖς πιστοῖς ὑπηκόοις „
Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος. Τομ. Α'. σελ. 429.

α) Λέγομεν καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον διαφέρει τοῦ τῶν
Ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τοῦ τῶν Εὐρωπαίων, καθὼς γί-
νεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα.

πασῶν σύστημα μὲ τόνους ἑπτὰ, μείζοντας μὲν τρεῖς, ἐλάσσοντας δὲ δύο, καὶ ἐλαχίστους δύο (§. 51.).

§. 218. Τετράχορδον εἶναι τάξις φθόγγων, ἑξῆς μελωδουμένων, τῶν ὁποίων οἱ ἄκροι συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ Διατεσσάρων σύστημα· οἷον, τὸ ζω νη πα βου, λέγεται Τετράχορδον, ἐπειδὴ σύγκεται ἀπὸ τέσσαρας συνεχεῖς φθόγγους, καὶ συμφωνεῖ ὁ ἄκρος ζω μὲ τὸν ἄκρον βου.

§. 219. Διατονικὸν γένος κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ὅπερ ὠνόμαζον καὶ Πυθαγορικὴν Ὀκτάχορδον, ἔχουσαν οὕτω

κε, ζω νη πα βου γα δι Κε.

Ἡῦρε δὲ αὐτὴν ὁ Πυθαγόρας ὁδεύσαν ἀπὸ τῆ βαρέος εἰς τὸ ὀξὺ οὕτω· λεῖμμα, τόνος, τόνος· ἤγην ζω νη, νη πα, πα βου· καὶ τῆτό ἐστι τὸ διὰ τεσσάρων σύστημα. Καὶ πάλιν, λεῖμμα, τόνος, τόνος· ἤγουν βου γα, γα δι, δι κε· καὶ τῆτό ἐστιν ἄλλο διὰ τεσσάρων. Εἰτα προσέθηκεν ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν Προσλαμβανόμενον κε, ἔχοντα διάστημα τόνου.

§. 220. Τῆ μὲν τόνου τὸ διάστημα ἔχει λόγον τὸν ἐπὶ ὀγδοον, ἤγουν ὃν ἔχει τὰ 9 : 8· τῆ δὲ λείμματος τὸ διάστημα πρὸς τὸ τῆ τόνου ἔχει λόγον, ὃν τὰ 13 : 27. Ὅλα δὲ τὰ διαστήματα τῆς Πυθαγορικῆς Ὀκταχορδου, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀριστείδης, μὲ τοὺς ἑξῆς ἀριθμοὺς ἐγνωρίζοντο.

9216, 8192, 7776, 6912, 6144, 5832, 5184, 4608.

κε, ζω, νη, πα, βου, γα, δι, Κε.

§. 221. Ὅταν ἐδίπλασιάζον ταῦτα τὰ ἑπτὰ διαστήματα, παρῆγον τὸ Διοδιαπασῶν σύστημα· τὸ ὁποῖον διήρει ὁ Πυθαγόρας ἀπὸ τῆ Προσλαμβανόμενου ἕως τῆς νήτης ὑπερβολαίων μὲ πέντε τετράχορδα. Τετράχορδον ὑπατῶν, Τετράχορδον μέσων,

Τετράχορδον συνημμένων, Τετράχορδον διεzeugμένων, καὶ Τετράχορδον ὑπερβολαίων.

τόνος	Νήτη ὑπερβολαίων	2304 κε
τόνος	ὑπερβολαίων διάτονος	2592 δι
λείμμα	τρίτη ὑπερβολαίων	2916 γα
τόνος	νήτη διεzeugμένων	3072 βου
τόνος	διεzeug. διάτον. καὶ νήτ. συνημ.	3456 πα
λείμμα	συνημ. διάτον. καὶ τρίτ. διεzeug.	3888 νη
ἀποτομή	παράμεσος	4096 ζω
λείμμα	τρίτη συνημμένων	4374 ζωρ
τόνος	Μέση	4608 κε
τόνος	μέσων διάτονος	5184 δι
λείμμα	παρυπάτη μέσων	5832 γα
τόνος	ὑπάτη μέσων	6144 βου
τόνος	ὑπάτη διάτονος	6912 πα
λείμμα	παρυπάτη ὑπατιῶν	7776 νη
τόνος	ὑπάτη ὑπατιῶν	8192 ζω
	Προδοκίμβανόμενος	9216 κε

Τετράχορ. Τετράχορδ. Τετράχ. Τετράχ. διεzeug. Τετράχορδον
ὑπατιῶν μέσων συνημν. ὑπερβολαίων.

§. 222. Τὸ μὲν Τετράχορδον ὑπατιῶν περιέχει τὰς χορδὰς, ζω νη πα βου· τὸ δὲ Τετράχορδον μέσων περιέχει τὰς χορδὰς, βου γα δι κε· τὸ δὲ Τετράχορδον συνημμένων περιέχει τὰς χορδὰς, κε ζωρ ζω νη, ἢ ζωρ ζω νη πα· τὸ δὲ Τετράχορδον διεzeugμένων περιέχει τὰς χορδὰς, ζω νη πα βε· καὶ τὸ Τετράχορδον ὑπερβολαίων περιέχει τὰς χορδὰς, βε γα δι κε.

§. 223. Συναφή μὲν ὀνομάζεται, ὅταν εὐρίσκηται τόνος κοινὸς ἐν μέσῳ δύο τετραχόρδων, ἐξῆς μελωδουμένων οἶον, ζω νη πα βε, βε γα δι κε. Ὅθεν καὶ

συνημμένον Τετράχορδον. Διάζευξις δὲ λέγεται, ὅταν εὐρίσκηται τόνος ἀνὰ μέσον δύο τετραχόρδων, ἐξῆς μελωδουμένων· οἷον, κε ρ ζω νη πα, βου γα δι κε· ὅθεν καὶ διεξευγμένον Τετράχορδον.

§. 224. Ὁ Προσλαμβανόμενος δὲν συντελεῖ εἰς τὸ νὰ σχηματίσῃ τὸ τετράχορδον τῶν βαρυτέρων χορδῶν· καὶ δὲν προσελήφθη κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν βαρυτέραν Ὀγδόην, καὶ νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Μέσσην νὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Δισδιαπασῶν συστήματος, ἥτοι τοῦ πεντεκαιδεκαχόρδου (α).

§. 225. Ἡ δὲ ἡμετέρα κλίμαξ τῆς Διατονικῆς γένεσθαι πα βου γα δι, κε ζω νη Πα, σύγκειται κατὰ διάζευξιν ἀπὸ δύο τετραχόρδα ὁμοία· ἡ δὲ ὁμοιότης αὐτῶν γίνεται ἀπὸ τὰ ἀναλόγως ἴσα διαστήματα τῶν ἐν αὐτοῖς τόνων. Διότι τὰ ἐξ ἀνὰ μέρος τῶν δύο τετραχόρδων διαστήματα, ἀνὰ δύο μὲν ἐξεταζόμενα, εὐρίσκονται ἴσα· οἷον, τὸ μὲν πα βου εἶναι ἴσον τῷ κε ζω· τὸ δὲ βε γα, ἴσον τῷ ζω νη· τὸ δὲ γα δι, ἴσον τῷ νη Πα· ἀλλῶς δὲ θεωρούμενα, εὐρίσκονται ἄνισα.

§. 226. Ἄν θέλῃ τις νὰ γνωρίσῃ δι' ἀριθμῶν τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τῆς κατ' ἡμᾶς Διατονικῆς γένους ἐν τῷ Διαπασῶν συστήματι, λέγομεν, ὅτι οὕτως ἠύραμεν αὐτὰ ἐγγύτερον τῆς ἀληθείας (β).

- α) Ὡνομάσθη, λέγει ὁ Ἀριστείδης, ὁ μὲν Προσλαμβανόμενος οὕτως, ὅτι τῶν ὀνομαζομένων τετραχόρδων οὐδενὶ κοινῶν· ἀλλ' ἔξωθεν προσλαμβάνεται διὰ τὴν ἐπὶ Μέσσην συμφωνίαν, τονικὸν ἐπέχων λόγον πρὸς τὴν Ὑπάτην ὑπατῶν, ὃν ἔχει Μέσση πρὸς παραμέσον. Ὑπάτη δὲ ὑπατῶν ὀνομάσθη ἡ μετὰ τὸν Προσλαμβανόμενον χορδή, ὅτι τοῦ πρώτου Τετραχόρδου πρώτη τίθεται· τὸ γὰρ πρῶτον Ὑπατον ἐκάλεσαν οἱ παλαιοί. Παριπάτη δέ, ἡ παρ' αὐτὴν κειμένη.
- β) Τὸ διάστημα δι κε εἶναι μείζον τῆς κε ζω· καὶ τὸ κε ζω εἶναι μείζον τῆς ζω νη. Ὅταν ὑποτεθῇ τὸ δι κε ἴσον ¹². εὐ-

$$1 \quad \frac{2}{3} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{1}{2}$$

δι κε ζω νη πα βου γα Δι.

Ὅθεν εὐρίσκομεν τὴν σχέσιν δύο τόνων, θεωροῦν-
τες τὴν σχέσιν τῶν κλασμάτων αὐτῶν, καὶ πολλα-
πλασιάζοντες τὸν ἀριθμητὴν τῆ πρώτου ἐπὶ τὸν πα-
ρονομαστὴν τῆ δευτέρου, καὶ πάλιν τὸν ἀριθμητὴν
τῆ δευτέρου ἐπὶ τὸν παρονομαστὴν τῆ πρώτου· οἷον,
ὁ πα:βου:: $\frac{3}{4} : \frac{1}{2} = 36 : 33 = 12 : 11$. Πάλιν ὁ κε:
ζω:: $\frac{4}{3} : \frac{1}{2} = 216 : 198 = 108 : 99 = 12 : 11$.

§. 227. Οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι μῦσικοι κατανοήσαντες,
ὅτι οἱ παλμοὶ τῶν χορδῶν γίνονται διάφοροι ἀπὸ
τὰ διάφορα μήκη, ἔκριναν εὐλογον νὰ διορίσωσι τὴν

ρίσκεται τὸ μὲν κε ζω ἴσον 9, τὸ δὲ ζω νη ἴσον 7: Τότε
καὶ ἐπὶ τῆς χορδῆς εὐρίσκεται τὸ δι κε νὰ ἔχη λόγον πρὸς
μὲν τὸν κε ζω, ὃν $\frac{4}{3} : \frac{1}{2} = 12 : 11$ πρὸς δὲ τὸ ζω νη, ὃν $\frac{4}{3} : \frac{1}{2} = 12 : 11$.

$$\Delta \epsilon \tau \xi \iota \varsigma .$$

Ὡς $12 : 9 :: \frac{4}{3} : \chi$. Ἀρα $12 \chi = 9 \cdot \frac{4}{3} = 12$. ὥς $\chi = 1$.

Πάλιν ὥς $12 : 7 :: \frac{4}{3} : \chi$. Ἀρα $12 \chi \cdot \frac{4}{3} = 7$. ὥστε $\chi = \frac{7}{16}$.

$$= \frac{4}{3} = \frac{12}{9} = \frac{12}{11}$$

Λέγεται δὲ νὰ εὕρῃ τινὰς ταύτην τὴν ἀλήθειαν διὰ πέ-
ρας τῆτον τὸν τρόπον. Αἰσθάνει δύο πανδουρίδας, ἀπὸ τὰς
ὁποίας ἡ μία δὲν ἔχει δεδεμένους τοὺς τόνους, καὶ ἡ ἄλλη
τοὺς ἔχει δεδεμένους κατὰ τὴν ἡμέτεραν μουσικὴν ἀσφαλέ-
στατα τὸ κατὰ δύναμιν· εἶτα μὲ τὸν νη ταύτης ποιῇ σύμ-
φωνον τὸν βόμβον ἐκείνης, καὶ τὸν ὑποθέτει δι· καὶ ἐπὶ
τῆς πρώτης ἔχει τὸν πα, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τῆς ἀδέτου ζητεῖ τὸ
σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὔρῃ, γράφει τὸν κε. Τοῦτο τὸ
νεωστὶ εἰρεθὲν διάστημα δι κε διαιρεῖ εἰς 12 τμήματα.
Ἐπειτα μὲ τὸν πα ποιῇ σύμφωνον τὸν αὐτὸν βόμβον, καὶ
ἔχει τὸν βου, καὶ ζητεῖ τὸ σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὔρῃ,
γράφει τὸν ζω. Μετέπειτα μὲ τὸν βου ποιῇ σύμφωνον πα-
λιν τὸν αὐτὸν βόμβον, καὶ ἔχει τὸν γα, καὶ ζητεῖ παρο-
μοίως τὸ σύμφωνον, καὶ, ὅπου τὸ εὔρῃ, γράφει τὸν νη.
Ἐντέρον θεωρεῖ τοὺς νεωστὶ γραφέντας φθόγγους, καὶ εὐ-
ρίσκει γεγραμμένον εἰς μὲν τὰ 12, τὸν κε· εἰς δὲ τὰ 9, τὸν
βου· καὶ εἰς τὰ 7, τὸν γα.

ἀναλογίαν τῶν διαστημάτων τῶν τόνων ἀπὸ τοῦ παλμοῦς. Ὅθεν λέγουσιν, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ τῶν παλμῶν, οἵπερ εἰκονίζουσι τὰ διαστήματα τῶν κατ' αὐτοὺς τόνων, εἶναι ἐν λόγῳ ἀντιστρόφῳ τῶν μετῶν. Ἐχουσι δὲ οὕτως·

1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$

οὐτ, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι, Οὐτ.

§. 228. Ὅταν μὲν θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν σχέσιν δύο τόνων κατ' αὐτὰς, πράττομεν ὅσα ἐλαλήθησαν ἀνωτέρω. Ὅταν δὲ θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν σχέσιν δύο τόνων ἐνὸς μὲν κατ' αὐτοῦς, τοῦ δὲ λοιποῦ καθ' ἡμᾶς, τότε παραστήνομεν ~~τὸν~~ τόνον μὲ δύο φθόγγους, καὶ μὲ δύο κλάσματά· καὶ εὕρισκομεν κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὴν σχέσιν τῶ ἐνὸς τόνου χωριστά, καὶ τῶ ἄλλου χωριστά. Οἶον, ὅταν θέλωμεν νὰ γνωρίσωμεν, ποίαν σχέσιν ἔχει ὁ δι πρὸς τὸν ρε, ποιῶμεν οὕτως· ὡς γὰρ δι::τῶ:: $\frac{1}{2}$ = 18:16 = 9:8. Πάλιν· ὡς οὐτ::ρε::1: $\frac{1}{2}$ = 9:8. Ἄρα ὁ δι ἔχει τὴν αὐτὴν σχέσιν μὲ τὸν ρε.

Ἰδοὺ σοι καὶ πίναξ, ὅπου σημειόνονται τινὰ διαστήματα τὰ ἀναγκαῖότερα πρὸς γνώρισιν.

δι: κε	9: 8	ρε: μι	10: 9
νη: πα	9: 8	σολ: λα	10: 9
γα: δι	9: 8	οὐτ: ρε	9: 8
πα: βε	12: 11	λα: σι	9: 8
κε: ζω	12: 11	μι: φα	16: 15
βε: γα	88: 81	σι: οὐτ	16: 15
ζω: νη	88: 81	φα: σολ	9: 8
πα: δι	4: 3	λα: ρε	27: 20
κε: πα	4: 3	μι: λα	4: 3
δι: Δι	1: $\frac{1}{2}$	ρε: Ρε	1: $\frac{1}{2}$
πα: Πα	1: $\frac{1}{2}$	λα: Λα	1: $\frac{1}{2}$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Ἡμιτόνων.

§. 229.

Τόνοι ὠνομάσθησαν τὰ ἐπὶ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος πα βε γα δι ζε ζω νη Πα. Ὅταν δὲ χωρισθῇ ἐν ἀπὸ αὐτὰ δίχα μὲν, ὅχι ὅμως καὶ κατὰ μέσον ἀκριβῶς, καὶ ληφθῇ τὸ ἐν ἀπὸ τὰ δύο διαστήματα, τὸ τοιοῦτον διάστημα ὀνομάζεται Ἡμίτονον (α).

§. 230. Ὅταν εἰς τὸ διάστημα τῆς τόνου, θεωρημένου ἐπὶ τὸ ὁξὺ, προστεθῇ τὸ διάστημα τῆς ἡμιτόνου, καὶ γένη ἐν διάστημα ἀπὸ τὰ δύο, τὸ τοῖστον λέγεται Δίσεις· ἤγουν ἡ πλεονεξία τῆς τόνου, δηλαδὴ ὅταν σιωπᾶται μὲν ὁ τόνος, φθέγγηται δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτὸν ἡμίτονον. Σημαίνεται δὲ ἡ δίσεις τῷδε τῷ σημείῳ ζ· Ἡ δὲ μειονεξία τῆς τόνου, ἤγουν ὅταν σιωπᾶται μὲν ὁ τόνος, φθέγγηται δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν ἡμίτονον, τὸ τοῖστον λέγεται Ὑφesis, καὶ σημαίνεται τῷδε τῷ σημείῳ ρ. ἀφορῶσι δὲ καὶ ἡ Δίσεις καὶ ἡ Ὑφesis ἐπὶ τὸ ὁξὺ· εἰδὲ ἀφορῶσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, γί-

- α) Τὸ Ἡμίτονον δὲν ἐννοεῖ τὸν τόνον διηρημένον ἀκριβῶς εἰς δύο, ὡς τὰ δώδεκα εἰς ἕξ καὶ ἕξ, ἀλλ' ἀορίστως· ἤγουν τὰ δώδεκα εἰς ὀκτὼ καὶ τέσσαρα, ἢ εἰς ἑννέα καὶ τρία, καὶ τὰ λοιπὰ. Διότι ὁ γα δι τόνος διαιρεῖται εἰς δύο διαστήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ὁξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ εἶναι τριτημόριον· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὁξὺ, εἶναι δύο τριτημόρια, καὶ τὰ λοιπὰ. Εἶναι ἔτι δυνατόν νὰ διαιρεθῇ καὶ ἄλλῶς· τὸ ἡμίτονον ὅμως τοῦ βου γα τόνου καὶ τοῦ ζω νη, εἶναι τὸ μικρότερον; καὶ δὲν δέχεται διαφορετικὴν διείρεσιν· διότι λογίζεται ὡς τεταρτημόριον τοῦ μεζονος τόνου· ἤγουν ὡς 3:12.

νεται τὸ ἐναντίον· δηλαδή ἡ μὲν πλεονεξία τῷ τόνῳ δίδει ὕφειν· ἡ δὲ μειονεξία τῷ τόνῳ δίδει δέειν.

§. Δίεσιν λοιπὸν ποιῶ, ἐὰν φέρῃ εἰπεῖν καταβαίνων ἀπὸ τῆ κε, ἀφήσω τὸ τονιαῖον διάστημα τῷ δι, καὶ λάβω ἢ ἐν τριτημόριον, ἢ δύο τριτημόρια αὐτῷ τῷ τόνῳ· ἢ ἐν τεταρτημόριον, ἢ δύο, ἢ τρία· οὕτω ποιῶ δέσεις καὶ ὅλα τὰ ἄλλα διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος. Δυνάμεθα δὲ θεωρεῖν αὐτὰ μόνον ἐπὶ χορδῆς (α).

§. 232. Ὑφειν δὲ ποιῶ, ἐὰν καταβαίνων ἀπὸ τῆ κε ἀφήσω τὸ τονιαῖον διάστημα τοῦ δι, καὶ ἀφ' οὗ προσθέσω εἰς αὐτὸ ἐν τριτημόριον, ἢ δύο τριτημόρια, ἢ ἐν τεταρτημόριον, ἢ δύο, ἢ τρία, λάβω τὸ ἔτιω σύνθετον διάστημα, καὶ προσφέρω ἐκεῖ τὸν δι· ἔτιω ποιῶ ὕφειν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος.

§. 233. Δίεσις μὲν ἄρα ἐστὶ φθόγγος τόνου τῆς κλίμακος, ὁξυνθέντος ἡμιτόνω· ὅλον, ἐν τῇ παβου δ δι, κε ζω δ Πα κλίμακι, αἱ δύο δέσεις δεικνύουσιν, ὅτι οἱ φθόγγοι γὰ καὶ νη· προσφέρονται ἡμιτόνω ὁξύτεροι τῶν φυσικῶν. Ὑφεισις δὲ, φθόγγος τόνου τῆς κλίμακος, βαρυνθέντος ἡμιτόνω· ὅλον ἐν τῇ παβου γ δι, κε ζω γ Πα κλίμακι, αἱ δύο ὕφεισις

α) Τὰ σημεῖα δ γ λαμβάνονται ἀορίστως εἰς τὰ διαστήματα ἅτινα εἶναι μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ἀπὸ τὸν τόνον· ὅταν ὁμως ζητῇται ἀκριβῆς ἔρευνα εἰς αὐτὰ, οὕτω σημαίνουσιν ἐν ἀναβάσει.

Πλεονεξία μὲν		Μειονεξία δὲ	
τὸ μὲν δ ἑνὸς τεταρτημορίου	†	τὸ μὲν γ ἑνὸς τεταρτημορίου	†
τὸ δὲ δ δύο τεταρτημορίων	†	τὸ δὲ γ δύο τεταρτημορίων	†
τὸ δὲ ζ τριῶν τεταρτημορ.	†	τὸ δὲ ς τριῶν τεταρτημορ.	†
τὸ δὲ δ ἑνὸς τριτημορίου	†	τὸ δὲ γ ἑνὸς τριτημορίου	†
τὸ δὲ ζ δύο τριτημορίων	†	τὸ δὲ ς δύο τριτημορίων	†

μέ τὸν οὐτ καὶ ρε τῶν Εὐρωπαϊῶν, μηδ' ὅλως δια-
φέροντες αὐτῶν μήτε τῇ ὀξύτητι μήτε τῇ βαρύτητι·
ὁ δὲ κε εἶναι ἀνεπαισθήτως ὀξύτερος τῆ μι' ὁ δὲ ζῶ
εἶναι ἡμιτόνω ὀξύτερος τοῦ φα' ὁ δὲ νη εἶναι ἀνε-
παισθήτως τῆ σολ' ὁμοίως καὶ ὁ πα, ἀνεπαισθήτως
βαρύτερος τῆ λα' καὶ ὁ βου εἶναι δλίγῃ βαρύτερος
τοῦ σι.

§. 236. Αἱ ὑφέσεις τῶν Εὐρωπαϊῶν ὅλαι σχεδὸν
εἶναι δλίγῃ βαρύτεραι ἀπὸ τὰς ἡμετέρας ὑφέσεις·
καὶ ὅλοι μὲν οἱ ἡμέτεροι τόνοι γίνονται καὶ ὑφέσεις
καὶ διέσεις· τῶν δὲ Εὐρωπαϊῶν οἱ φα, οὐτ, δὲν
γίνονται ὑφέσεις· οὔτε οἱ σι, μι, γίνονται διέσεις.

§. 237. Ὅλοι οἱ φθόγγοι τριχῶς διακρίνονται· οἶον,
πα φυσικὸς, πα διέσις, καὶ πα ὑφεσις. Ὁ δὲ ζῶ
διακρίνεται τετραχῶς· οἶον, ζῶ φυσικὸς, ὃν δίδωσι
τὸ Διαπασῶν σύστημα, καὶ ὃς συνιστᾷ τὸ ζῶ κε διά-
στημα τόνον ἐλάσσονα· ζῶ βαρὺς ὃν δίδωσιν ὁ Τρο-
χὸς, καὶ ὃς προφέρεται μὲν αἰαες, ποιεῖ δὲ τὸ ζῶ νη
διάστημα τόνον μείζονα· ζῶ ὑφεσις· καὶ ζῶ διέσις.

§. 238. Οἱ αὐτοὶ φθόγγοι ἐν μὲν ἀναβάσει ποι-
ῶσιν εἰς τὴν ἀκοὴν ἄλλην ἐντύπωσιν, ἐν δὲ κατα-
βάσει ἄλλην. Ὅθεν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ εἰς
τὸν αὐτὸν τόνον ἐν μὲν ἀναβάσει ἐδιδόν ἄλλον φθό-
γγον· ἐν δὲ καταβάσει, ἄλλον. Οἶον, τὸν πα εἰμὲν
ἐθεώρουν ὑπὸ τοῦ νη, ἐφθέγγοντο αὐτὸν αἰῖαες·
εἶδε τὸν ἐθεώρουν, ἀπὸ τῆ βου, ἐφθέγγοντο αὐτὸν
αἰεαες· καὶ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ ὀνομάζεται ποιότης τῶν
φθόγγων (§. 73.).

§. 239. Ἡ διέσις καὶ ἡ ὑφεσις ἕως οὗ δὲν ἀπα-
γγελθῶσι, δὲκ ἀλλάζονται τὴν ποιότητα τῶν φθόγ-
γων. Οἶον, ἐν τοῖς πα βου γα δι ρ ζῶ διαστήμα-
σιν, εἰμὲν σφάρομαι εἰς τοὺς φθόγγους πα βε γα
δι, καὶ ποιήσω τὴν κατάληξιν εἰς τὸν δι, ὁ φθό-
γγος δι δάχνει ποιότητα τῆ αγια (§. 73.).

γγίσω καὶ ὀλίγον τὴν ὕφεισιν τοῦ κε, ὃ δι δείχνει ποιότητα τῆ λεχεαῖες. Εἰς δὲ τὴν ποιότητα τῶν φθόγγων συντελεῖ καὶ ἡ προφορά· διότι ποιότης τῆ μὲν αῖαῖες εἶναι, τὸ νὰ ἀκούηται ἡ προφορά του τερπνὴ καὶ λεῖα· αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς φθόγγους πα, κε. Τῆ δὲ λεαῖες, τὸ νὰ ἀκούηται ἡ προφορά του ἡδεῖα καὶ κεντητική· αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τοὺς βου, ζω. Τοῦ δὲ αῖα, βομβώδης καὶ ὀγκώδης, καὶ μεταδίδεται καὶ εἰς τὸν γα. Τῆ δὲ αῖα, ἀνδρική καὶ τραχεῖα· μεταδίδεται δὲ καὶ εἰς τὸν δι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ Χρωματικοῦ Γένους.

§. 240.

Χρωματικὸν δὲ γένος εἶναι ἐκεῖνο, τῆ ὁποίου εἰς τὴν κλίμακα εὐρίσκονται ἡμίτονα ἢ ἐν ὑφέσει, ἢ ἐν διέσει, ἢ ἐν διέσει καὶ ὑφέσει. Ἐν μὲν ὑφέσει ἔτω νη ρ βου γα, δι ρ ζω Νη.

ἐν δὲ διέσει οὕτω πα βου ς δι, κε ζω ς Πα· ἐν δὲ διέσει ἅμα καὶ ὑφέσει, οὕτω πα ς ρ δι, κε ς ρ Πα. Εἰς ταύτην δὲ τὴν κλίμακα ἀπαντῶνται δύο μὲν διέσεις, δύο δὲ ὑφέσεις.

§. 241. Χρῶμα δὲ λέγεται εἰς τὴν Μουσικὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βάψῃ τὴν γινομένην ποιότητα ἀπὸ τοὺς φθόγγους τῆς διατονικῆς κλίμακος, καὶ νὰ παράξῃ ποιότητα, ἔχουσαν ἥθος διάφορον· δύνανται δὲ νὰ ποιῶσι τῆτο αἱ διέσεις καὶ αἱ ὑφέσεις. Καὶ μία μόνη ὑφέσις δύναται νὰ χρωματίσῃ τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων τοῦ τετραχόρδου, καὶ νὰ

τὸ καταστήσῃ νὰ φαίνεται πάντῃ διάφορον· πολλῶ δὲ μᾶλλον, ὅταν εἶναι καὶ δύο (α).

§. 242. Μελωδεῖται δὲ τὸ χρωῖα, λέγει ὁ Εὐκλείδης, ἐπὶ μὲν τὸ βαρὺ κατὰ τριημιτόνιον, ἡμιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον· οἶον, γὰρ βου' πα νη'· διότι ἐδῶ τὸ μὲν γα βου διάστημα εἶναι τριημιτόνιον (ἐπειδὴ ὁ μὲν γα εἶναι δίεσις καὶ ὁ βου ὕφεσις.) τὸ δὲ βου πα διάστημα εἶναι ἡμιτόνιον καὶ τὸ πα νη, ἡμιτόνιον· ἐπὶ δὲ τὸ ὀξύ, ἐναντίως, καδ' ἡμιτόνιον, ἡμιτόνιον, καὶ τριημιτόνιον· νηδ πα βουδ γαδ'.

§. 243. Ὅχι καθὼς τὸ διατονικὸν γένος εἰς μίαν μόνην κλίμακα περιορίζεται, ἔτω καὶ τὸ χρωματικὸν γένος μίαν μόνην δίδει κλίμακα· ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ συγκροτήσῃ δύο μὲν διόλου χρωματικὰς κλίμακας· δύο δὲ μικτάς· αἱ ἰδοὺ καὶ ἐκτίθενται·

νη ρ βγ γα δι ρ ζω Νη	} Αἱ διόλου χρωματικαί.
πα ρ ρ δι κε ρ δ Πα	
πα δ ρ δι κε ζω νη Πα	} Αἱ μικταί. (β).
πα βου γα δι κε ρ δ Πα	

§. 244. Ἡ χρωματικὴ κλίμαξ νη ρ βου γα δι δ ζω Νη σχηματίζει ὅχι τετράχορδα, ἀλλὰ τρίχορδα πάντῃ ὅμοια καὶ συνημμένα τῷτον τὸν τρόπον·

νη ρ βου, βου γα δι, δι ρ ζω, ζω νη Πα.

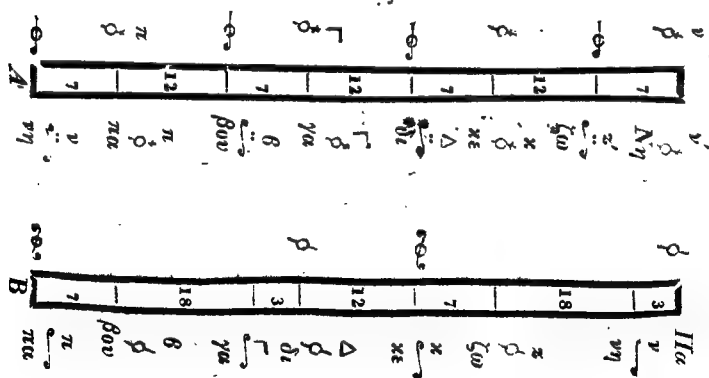
Αὕτη ἡ κλίμαξ ἀρχομένη ἀπὸ τῆ δι, εἰμὲν πρόεισιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, θέλει τὸ μὲν δι γα διάστημα τό-

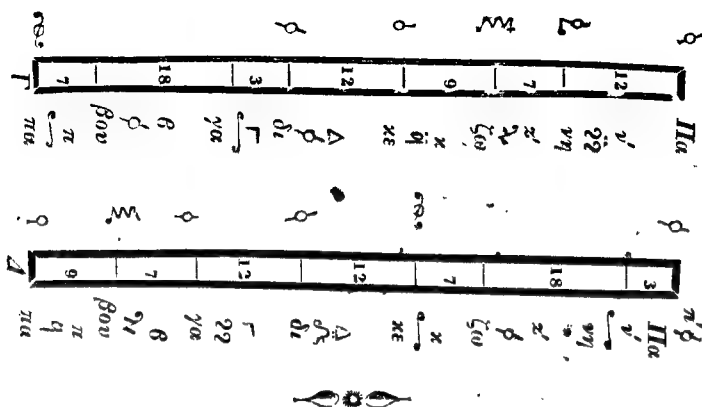
α) Τὸ διάφορον ἦθος, τὸ ὁποῖον προξενεῖ εἰς τὴν μελωδίαν ἡ ἀλλαγὴ τῶ γένους, εἶναι δυνατόν νὰ γνωρισθῇ ἔτω· παῖξαι δι ὄργανον ἐν χρωματικῷ γένει μελωδίαν διατονικοῦ γένους, καὶ τότε καταλαμβάνεις, ὅτι παραλλάττεται ἓνας ἐλληνικὸς στίχος τῆ Ὀμήρου, ὅταν προφέρηται ἀπὸ στόμα Ἀραβος, ἀγνοῶντος τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον.

β) Εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῶσι καὶ ἄλλαι κλίμακες χρωματικαὶ καὶ μικταί, περὶ ὧν ὕστερον ὁμιλήσωμεν. Αὗται δὲ παρετέθησαν ἐδῶ, ὡς εὐχρηστότεραι καὶ συστατικά ἤχων.

νον μείζονα· τὸ δὲ γα βου τόνον ἐλάχιστον· τὸ δὲ βου πα, τόνον μείζονα· καὶ τὸ πα νη, τόνον ἐλάχιστον. Εἰδὲ πρόεισιν ἐπὶ τὸ ὁξὺ, θέλει τὸ μὲν δι κε διάστημα τόνον ἐλάχιστον· τὸ δὲ κε ζω, τόνον μείζονα· τὸ δὲ ζω νη, τόνον ἐλάχιστον· καὶ τὸ νη Πα, τόνον μείζονα. Ὡστε ταύτης τῆς χρωματικῆς κλίμακος μόνον οἱ βου γα δι φθόγγοι ταυτίζονται μὲ τοὺς βου γα δι φθόγγους τῆς διατονικῆς κλίμακος· οἱ δὲ λοιποὶ κινῶνται. Διότι τὸ βου νη διάστημα κατὰ ταύτην μὲν τὴν κλίμακα περιέχει τόνους μείζονα καὶ ἐλάχιστον· κατὰ δὲ τὴν διατονικὴν κλίμακα περιέχει τόνους ἐλάσσονα καὶ μείζονα· ὁμοίως καὶ τὸ δι ζω διάστημα.

§. 245. Ἡ χρωματικὴ κλίμαξ, πα ρ δ δι, κε ρ δ Πα, σύγκειται ἀπὸ δύο τετράχορδα· ἐν ἐκατέρῳ δὲ τετραχόρδῳ κεῖνται τὰ ἡμίτονα οὕτως, ὥστε τὸ διάστημα πα βου εἶναι ἴσον μὲ τὸ κε ζω· τὸ δὲ βου γα εἶναι ἴσον μὲ τὸ ζω νη· καὶ τὸ γα δι εἶναι ἴσον μὲ τὸ νη Πα· καὶ ὅλον τὸ πα δι τετράχορδον εἶναι ἴσον μὲ τὸ κε Πα τετράχορδον. Εἶναι δὲ τὸ μὲν πα βου διάστημα ἴσον ἐλαχίστῳ τόνῳ, τὸ δὲ βου γα, τριημιτόνιον· καὶ τὸ γα δι, ἡμιτόνιον· ἤχουν ἴσον ᾤ.

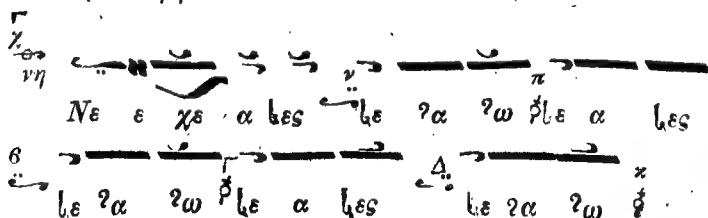

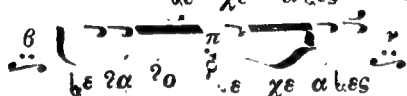
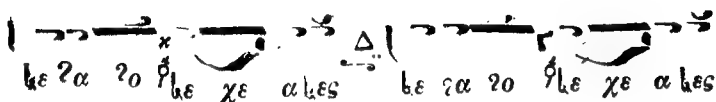
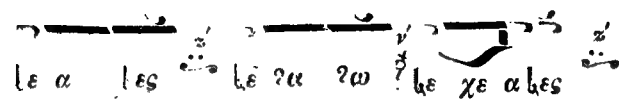
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Φθόγγων τοῦ Χρωματικοῦ γένους.

§. 246.

Φθόγγους διὰ τὸ Χρωματικὸν γένος παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ τέσσαρας λεχαλες, λεθαζω, λεαλες, λεαζο. Ἀπὸ τοὺς ὅποιες τοὺς μὲν δύο μέσους μεταχειρίζομεθα ἀνιόντες· τοὺς δὲ δύο ἄκρους, κατιόντες. Οἶον, τὴν *Α* κλίμακα νη ρ βου γα δι β ζω Νη, οὕτω ψάλλομεν ἐμμελῶς.

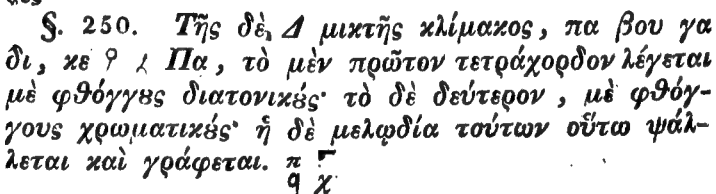

καὶ μεταχειριζόμεθα διαστήματα τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα, καθὼς διωρίσθησαν (§. 244.).

§. 247. Τὴν δὲ *B* κλίμακα πα ρ δ δι κε ρ δ Πα, μετὰ αὐτὰς μὲν φθόγγους ψάλλομεν, καὶ ἡ μελωδία τῶν μετὰ αὐτὰς χαρακτῆρας γράφεται· ὅμως οἱ φθόγγοι φυλάττουσι τὰ διαστήματα, ἅτινα διωρίσθησαν (§. 245.). Ὅθεν διαφέρει τὸ μὲν λεχεαες τῆς *A* τῷ λεχεαες τῆς *B*, καθὼς ἐκεῖνο μὲν ἀπηχεῖται μετὰ διαστήματα τόνου ἐλάχιστου καὶ τόνου μείζονος· τῷ δὲ, μετὰ διαστήματα τόνου ἐλαχίστου καὶ τριημιτονίου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον διαφέρουσι καὶ οἱ λεαες, λε²α²ω, καὶ λε²α²ο φθόγγοι.

§. 248. Ἀπὸ τοὺς ὅκτω φθόγγους ταύτης τῆς χρωματικῆς *B* κλίμακος οἱ τέσσαρες εἶναι ἑστώτες, ἡγουν οἱ αὐτοὶ μετὰ τοὺς τῆς διατονικῆς κλίμακος, μήτε τῇ δξύτητι μήτε τῇ βαρύτητι διαφέροντες, οἱ πα, δι, κε, Πα· οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες κινούνται εἰς ὑφέσεις καὶ διέσεις. Πῶς δὲ ἕκαστος μαρτυρεῖται, φαίνεται εἰς τὴν *B* κλίμακα.

§. 249. Ἡ μικτὴ κλίμαξ, ἔχουσα δύο τετράχορδα ἀνόμοια, τὸ μὲν ἐν χρωματικόν, καὶ τὸ ἄλλο διατονικόν, θέλει τὸ μὲν χρωματικόν καὶ προφέρηται μετὰ τοὺς χρωματικοὺς φθόγγους· τὸ δὲ διατονικόν, μετὰ τοὺς διατονικοὺς φθόγγους. Οἶον, οἱ φθόγγοι τῆς *I'* μικτῆς κλίμακος, πα γ δ δι κε ζω νη Πα, ἔτω ψάλλονται καὶ γράφονται πα γ

A 22α λε9λε α λε9 η 2α 2α 22 α γι α
Δ α 22α λε9 qλε 2α 2ω βλε α λε9 λε
2α 2ω βλε χε α λε9 λε2α 2ο βλε χε α
λε9 λε α α γι ε Α α α λε9 22 λε χε αλε9 η
α λε αλε9

§. 251. Ἐξετάζοντες τὰς χρωματικὰς φθόγγας διὰ ποιότητα, εὐρίσκωμεν, ὅτι ὁ μὲν *Ιεᾶ*·ες καὶ *Ιεχεα*·ες ἐκπίπτουσιν ἐλευθέρως καὶ λαμπρῶς, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐκφέρηται ἡ φωνὴ μὲ λεπτότητα καὶ γλυκύτητα· ἐπικρατεῖ δὲ αὐτὴ ἡ ποιότης εἰς ὅλην τὴν *Α* χρωματικὴν κλίμακα. Ὁ δὲ *Ιεᾶ*·αὼ καὶ *Ιεᾶ*·αὼ προφέρονται ἐμβριθῶς καὶ ἀγρίως, καὶ μὲ τὸ νὰ εὐγαίνει ἡ φωνὴ μὲ ὄγκον, καὶ μὲ κᾶποιαν γοερότητα· ἐπικρατεῖ δὲ αὐτὴ ἡ ποιότης εἰς ὅλην τὴν *Β* χρωματικὴν κλίμακα (α).

§. 252. Αἱ μαρτυρίαι τῆς μὲν *Α* χρωματικῆς κλίμακος γίνονται, μὲ τὸ νὰ προστιθῶμεν τὰ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν τῶν μονοσυλλάβων φθόγγων εἰς ταῦτα τὰ δύο σημεῖα *··*·[♯]· οὕτως ὁ μὲν *δι* μαρτυρεῖται *Δ*, ὁ δὲ *ξε* μαρτυρεῖται *χ*· καὶ τὰ λοιπὰ. Τῆς δὲ *Β* χρωματικῆς κλίμακος αἱ μαρτυρίαι γίνονται, μὲ τὸ νὰ προστιθῶμεν τὰ αὐτὰ εἰς ταῦτα τὰ δύο σημεῖα *— ρ*· οὕτως ὁ μὲν *δι* μαρτυρεῖται *Δρ*, ὁ δὲ *γα* μαρτυρεῖται *Γ*, καὶ τὰ λοιπὰ. Τῶν δὲ μικτῶν κλιμάκων αἱ μαρτυρίαι διὰ μὲν τοὺς χρωματικοὺς φθόγγους γίνονται ὡς λέγομεν· διὰ δὲ τὰς διατονικὰς φθόγγας γίνονται, καθὼς εἵπαμεν (§. 101.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Παραλλαγῆς τῆ Χρωματικοῦ γένους.

§. 253.

Ἄν εἰς τὸ Διατονικὸν γένος εἵπαμεν, ὅτι εἶναι χρησιμώτερον νὰ γίνηται ἡ παραλλαγή διὰ τῶν μονο-

α) *Ιεᾶ*·ες καὶ *Ιεχεα*·ες εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις, καὶ ἔξωγέλλει καὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον· διότι τὸν φθόγγον ὄν

συλλάβων φθόγγων, τῆτο ἦτον διὰ τὰ ἀπαλλαχθῶ-
μεν ἀπὸ τὰς πολλὰς δυσκολίας, καὶ τὰ καταντήσω-
μεν εἰς τὸ εὐχολον. Εἰς τὸ Χρωματικὸν ὅμως γένος
λέγομεν, ὅτι πρέπει τὰ γίνηται ἡ παραλλαγή μετὰ
πολυσυλλάβους φθόγγους, ἕως οὗ τὰ τοὺς συνειθίστη
χορταστικά ἢ ἀκοή· καὶ ἔπειτα δυνάμεθα τὰ μετα-
χειρισθῶμεν καὶ τοὺς μονοσυλλάβους (α).

§. 254. Διὰ τὴν προῆξιν τῆς παραλλαγῆς πρὸ τῆς
μελωδίας βλέπομεν, ἂν εἶναι καὶ χρωματικῇ, ποία
μαρτυρία εἶναι γεγραμμένη καὶ ἂν μὲν εἶναι ἡ Δ ,
εἶναι φανερόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ δι, ὅς τις
καὶ προφέρεται λεαλες· ἂν δὲ εἶναι ἡ π , εἶναι φα-
νερόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ κε, ὅς τις καὶ
προφέρεται λεαλες· ἂν δὲ εἶναι ἡ ν , εἶναι φανε-
ρόν, ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ νη, ὅς τις προ-
φέρεται λεαλες· ἂν δὲ εἶναι ἡ π , εἶναι φανερόν,
ὅτι φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ πα, ὅς τις προφέρεται
λεαλες· εἰδὲ εἶναι ἡ Γ , φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ
γα, καὶ προφέρεται λεαλες· ἡ δὲ ἡ Δ , φθόγγος
ἀρχτικός εἶναι ὁ δι, καὶ προφέρεται ὁμοίως· καὶ ἔτι
ἂν εἶναι ἡ Γ , φθόγγος ἀρχτικός εἶναι ὁ γα, ὅς
τις προφέρεται λεαλες.

- λέγομεν λεαλες ἐν ἀναβάσει, τὸν αὐτὸν λέγομεν εαλες ἐν
καταβάσει· ὅθεν καὶ ποιότητα μονοειδῆ σώζουσιν. Ὡσαύ-
τως καὶ λεαλες καὶ λεαλες εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις, καὶ
ἐξαγγέλλει ὡσαύτως ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, καὶ ἔχει
καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο.
- α) Πρέπει τὰ βάλλωσιν οἱ διδάσκαλοι πολλὴν προσοχήν, ὅταν
διδάσκωσι τοὺς μαθητὰς τοῦτο τὸ μελωδικώτατον γένος,
εἰς τὸ τὰ παρατηρῶσι καλῶς τὴν προφορὰν τούτων τῶν
μονοσυλλάβων φθόγγων· διότι ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ διδασκόμε-
τες τὸ διατονικὸν γένος, ἐσυνείθισαν τὰ τοὺς προφέρουσιν
μὲ τὰ διαστήματα τούτου τῷ γένους, τῶρα ἀκούοντες τὰς
τὰ προφέρωνται ἄλλῃ εἰς τὸ χρωματικὸν, εὐκόλως δὲν
δύνανται τὰ τοὺς ἀπαγγέλλωσι κατὰ τὰ διαστήματά του.
Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μέσον, μὲ τὸ ὅποιον οἱ προπάτορές μας
διέσωσαν ἕως εἰς ἡμᾶς τὸ τοιαῦτον γένος τῆς μελωδίας.

§. 255. Ὡς γραφῇ καὶ αὕτη ἡ παραλλαγή μετέκει-
νους τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας δι' ὧν ἐγράφη καὶ ἡ
διατονικὴ παραλλαγή.

Λοιπὸν ἐπειδὴ εὐρίσκεται πρὸ τῶν χαρακτῆρων
γεγραμμένη μαρτυρία ἡ π , ἀπάγγειλον τὸ μὲν Ἰσον
λεχεαες διὰ τὴν μαρτυρίαν· τὴν δὲ πρώτην Ἀπό-
στροφον, λεζαζο· καὶ τὴν δευτέραν, λεχεαες· ἔπειτα
τὸ μὲν πρῶτον Ὀλίγον, λεζαζω· τὸ δὲ δεύτερον,
λεαες· καὶ τὸ τρίτον, λεζαζω· καὶ πάλιν τὴν μὲν πρῶ-
την Ἀπόστροφον, λεχεαες· καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχὲς Παραλλαγή τοῦ Χρωματι-
κοῦ Γένους.

π ————— | ————— | —————
Πα νηζω νη πα βου πα νη πα ββ γα ββ
————— | ————— | ————— |
πα ββ γα δι γα ββ γα δι κε δι γα ββ
————— | ————— | —————
γα δι κε ζω κε δι γα δι κε ζω νη
————— | ————— | —————
ζω κε δι κε ζω νη πα νη ζω κε δι κε ζω
————— | ————— | ————— |
νη ζω κε δι γα δι κε ζω κε δι γα βου
————— | ————— | ————— |
γα δι κε δι γα ββ πα ββ γα δι γα ββ
————— | ————— | ————— (α).
πα νη πα ββ γα ββ πα νη ζω νη πα π

α) Ἀφ' οὗ γυμνασθῶσιν οἱ μαθηταὶ νὰ ψάλλωσι τοὺς πολυ-
λύβους φθόγγους τῶ χρωματικοῦ γένους, καθὼς εἶπαμεν,

§. 256. Διὰ δὲ τὸ ὑπερβατὸν, καὶ ἔτι διὰ πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῶν φθόγγων, καὶ διὰ τὰς ὑποστάσεις, ὅσα εἶπαμεν διὰ τὸ διατονικὸν γένος, ὅλα αὐτὰ ἄς ἐννοῶνται καὶ διὰ τὸ χρωματικὸν γένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῆ Ἑναρμονίου γένους.

§. 257.

Εναρμόνιον δὲ γένος εἶναι ἐκεῖνο τῷ ὁποίῳ εἰς τὴν κλίμακα εὐρίσκονται ἡμίτονα τουτέστι τεταρτημόρια τῷ μείζονος τόνου, ἢ ἐν θφέσει, ἢ ἐν διέσει, ἢ ἐν ὑφέσει καὶ διέσει ἐν μὲν ὑφέσει οὕτω·

πα ββ ρ δι κε ζω νη Πα· ἐν δὲ διέσει, οὕτω·

πα δ γα δι κε ζω νη Πα· ἐν δὲ ὑφέσει ἅμα καὶ διέσει, οὕτω·

πα δ γα δι κε ρ νη Πα.

§. 258. Ἀρμονία δὲ λέγεται εἰς τὴν μουσικὴν τὸ γένος ὅπερ ἔχει εἰς τὴν κλίμακά του διάστημα τεταρτημορίου τῷ μείζονος τόνου· τὸ δὲ τοῖστον διάστημα λέγεται ὑφεις ἢ διεις ἐναρμόνιος· καθὼς καὶ διεις χρωματικὴ λέγεται τὸ ἥμισυ διάστημα τῷ μείζονος τόνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐλάχιστος τόνος, λογιζόμενος ἴσος 7, διαιρούμενος εἰς 3 καὶ 4, δίδει τεταρτημόριον καὶ τριτημόριον τῷ μείζονος τόνου, ἡμεῖς ὅταν λάβωμεν ἐν διάστημα ββ γα, ἴσον 3, εὐρίσκομεν τὴν ἐναρμόνιον διεσιν· τὴν ὁποῖαν μεταχειριζό-

δύνανται νὰ γυμνασθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν καὶ τοὺς μονοσυλλάβους, καθὼς εἶναι ὑπογεγραμμένοι. Γίνονται δὲ αὐτὰ διὰ γύμνασιν.

μενοι εἰς τὴν κλίμακα, ἐκτελέσμεν τὸ ἐναρμόνιον γένος· διότι χαρακτηρίζεται, λέγει ὁ Ἀριστείδης, τὸ ἐναρμόνιον γένος ἐκ τῶν τεταρτημοριαίων διέσεων τοῦ τόνου.

§. 259. Ἐμελωδεῖτο δὲ τὸ ἐναρμόνιον γένος ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Εὐκλείδου, ἐπὶ μὲν τὸ βαρὺ κατὰ δίτονον, καὶ δίσιν, καὶ δίσιν· ἤγουν κατὰ δίτονον, καὶ τεταρτημόριον, καὶ τεταρτημόριον· ἐπὶ δὲ τὸ ὀξύ, ἐναντίως· κατὰ δίσιν, καὶ δίσιν, καὶ δίτονον· ἤγουν κατὰ τεταρτημόριον, καὶ τεταρτημόριον, καὶ δίτονον. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲν σώζονται μελωδίαι τοιούτων κλιμάκων· ἀλλὰ μία δίσιν ἐναρμόνιος καὶ μία ὕφεις ἐναρμόνιος εἶναι ὕχι μέσα εἰς ἐν τετράχορδον, ἀλλὰ εἰς δύο.

§. 260. Ἐν τῇ κλίμακι, πα δ γα δι κε ρ νη Πα, εὐρίσκεται τῷ ἐναρμονίου γένους μία μὲν δίσιν, μία δὲ ὕφεις· ἐπειδὴ τὰ διαστήματα βου γα, κε ζω, ἔχουσι μῆκος ὅχι περισσότερον ἀπὸ τεταρτημόριον σχεδὸν τοῦ μείζονος τόνου· καὶ ἡ ζω ὕφεις εἶναι ἐδῶ βαρυτέρα τῆς ἐν τῇ χρωματικῇ κλίμακι Πα ρ δ δι, κε ρ δ Πα, ὕφεισεως (§. 243.).

§. 261. Ἐν τῇ αὐτῇ κλίμακι, πα δ γα δι, κε ρ νη Πα, τὰ δύο τετράχορδα εἶναι ἀνόμοια, κατὰ τὰ ἐν μέσῳ διαστήματα. Διὰ τοῦτο ὅταν τὸ μέλος τῷ ἐναρμονίου γένους ἄρχηται ἀπὸ τῆ γα, θέλει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν γα ἡ ζω ὕφεις, καὶ ὅχι ὁ νη φθόγγος. Καὶ ἐκεῖνο ὅπερ εἰς τὴν διατονικὴν καὶ χρωματικὴν κλίμακα ἐγένετο διὰ τῆς τετραφωνίας, ἐδῶ γίνεται διὰ τῆς τριφωνίας

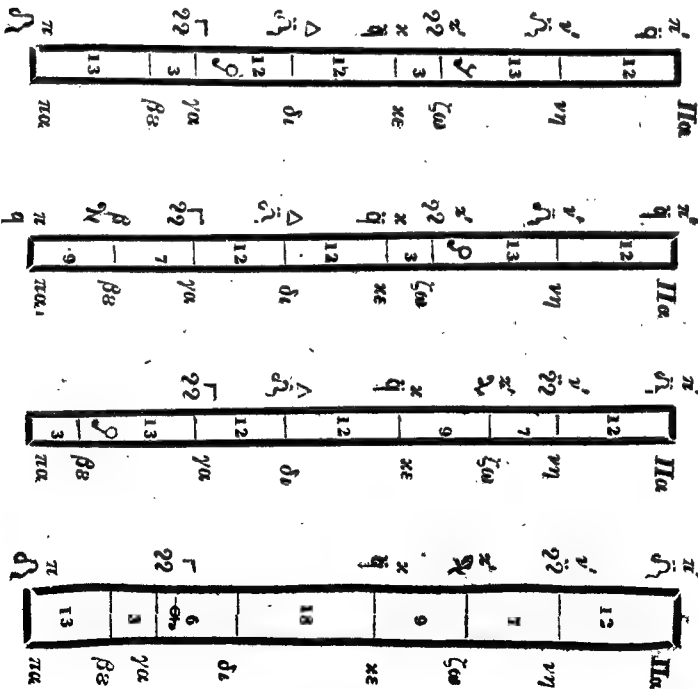
νη πα δ γα, γα δι κε ρ, ρ νη πα ρ.

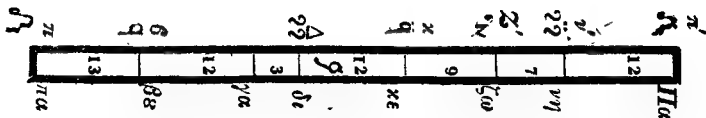
Ὡστε συγχροτοῦνται καὶ ἐδῶ τετράχορδα συνημμένα ὅμοια, διότι ἔχουσι τὰ ἐν μέσῳ διαστήματα ἴσα· τὸ μὲν νη πα ἴσον τῷ γα δι· τὸ δὲ πα δ, ἴσον τῷ δι κε· τὸ δὲ δ γα, ἴσον τῷ κε ρ· καὶ τὰ λοιπὰ.

§. 262. Μικταὶ κλίμακες καὶ ἐδῶ, ἐκ μὲν διατο-
νικοῦ καὶ ἑναρμονίου εἶναι δύο·

πα βη γα δι, κε ρ νη Πα, πα ρ γα δι, κεζω νη Πα.
Ἐκ δὲ χρωματικῆς καὶ ἑναρμονίου, ἑτεραι δύο·

πα δ γα ρ κε ζω νη Πα, πα δ ε δι κεζω νη Πα.
Ἀπὸ τὰς ὁποίας τῆς μὲν πρώτης τὰ διαστήματα ἔ-
χουσιν οὕτω· τὸ μὲν πα βη εἶναι μείζον τῷ μείζονος
τόνου· τὸ δὲ βη γα, τεταρτημόριον τῷ αὐτῷ· τὸ δὲ
γα δι, ἡμισὺν τῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ δι κε, τριμητόνιον.
Τῆς δὲ δευτέρας, τὸ μὲν πα βου εἶναι μείζον τοῦ
μείζονος τόνου· τὸ δὲ βη γα, ἴσον μείζονι τόνῳ· τὸ
δὲ γα δι, τεταρτημόριον τῷ μείζονος τόνου.

Αἵται αἱ κλίμακες εἶναι εἰς τὴν ψαλμωδίαν αἱ εὐχρηστότεραι διὰ τὸ ἑναρμόνιον γένος διότι εἶναι καὶ ἄλλαι, καθὼς γίνεται ὁῦλον ἐκ τῶν ἐπομένων.

§. 263. Ὡστε συμποσῶνται πέντε κλίμακες, αἵτινες πηγάζουσιν ἀπὸ τὸ ἑναρμόνιον γένος, καὶ εὐρίσκονται εἰς πολλὴν χρῆσιν, τῶν ὁποίων ἐσχηματίσαμεν καὶ τὰ διαγράμματα. Φθόγγους δὲ καὶ παραλλαγὴν, ἴδια τοῦ ἑναρμονίου γένους, οἱ διδάσκαλοι δὲν μᾶς παρέδωκαν, ἀλλὰ μὲ τοὺς φθόγγους καὶ μὲ τὴν παραλλαγὴν τῇ διατονικῇ γένους ἐφθέγγοντο καὶ κάθε μελωδίαν τῇ ἑναρμονίᾳ γένους. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν τὴν παραλλαγὴν αὐτῇ μὲ τῆς μονοσυλλάβους φθόγγους, πα βε γα δι κε ζω ηη Πα.

§. 264. Ἀπὸ τὰ λαληθέντα διὰ τὰ τρία γένη, γένηται ὁῦλον, ὅτι κάθε μελωδία εἶναι ἢ Διατονικῇ, ἢ Χρωματικῇ, ἢ ἑναρμόνιος, ἢ Μικτῇ, ἢ Κοινῇ. Καὶ διατονικῇ μὲν εἶναι ἐκείνη ἡ μελωδία, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν διατονικὴν κλίμακα. Χρωματικῇ δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν χρωματικὴν κλίμακα. ἑναρμόνιος δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ τὴν ἑναρμόνιον κλίμακα. Μικτῇ δὲ εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ κλίμακα, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνονται δύο ἢ τρεῖς χαρακτῆρες γενικοὶ, ἢ διατονικῇ δηλαδὴ καὶ χρωματικῇ, ἢ διατονικῇ καὶ ἑναρμονίᾳ, ἢ χρωματικῇ καὶ ἑναρμονίᾳ. Κοινῇ δὲ μελωδία εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ βαρὺ πρόοδος γίνεται μὲ κλίμακα, συγκεκλιμένην ἐκ

τῶν Ἑστώτων φθόγγων τίνες δὲ οἱ ἐστώτες φθόγγοι, ἐξῆς λέγομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ Χρωῶν.

§. 265.

Εστώτες μὲν φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οἱ τόνοι δὲν μεταπίπτουσιν εἰς τὰς διαφορὰς τῶν γενῶν, ἀλλὰ μένουσιν ἐπὶ μιᾷ τάσεως. Κινούμενοι δὲ ἢ φερόμενοι φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οἱ τόνοι μεταβάλλονται εἰς τὰς διαφορὰς τῶν γενῶν, καὶ δὲν μένουσιν ἐπὶ μιᾷ τάσεως· ἢ, ὃ ταῦτόν ἐστιν, οἱ ποτὲ μὲν ἐλάσσονα, ποτὲ δὲ μείζονα δηλοῦντες τὰ διαστήματα, κατὰ τὰς διαφοροὺς συνθέσεις τῶν τετραχόρδων.

§. 266. Χρῶα δὲ εἶναι εἰδικὴ διαίρεσις τῷ γένους. Παρῆγον δὲ τὰς χρῶας οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τὴν διάφορον διαίρεσιν τῶν τετραχόρδων, ἀφήνοντες μὲν Ἑστώτας φθόγγους τοὺς ἄκρους τῷ τετραχόρδον· ποιοῦντες δὲ Κινεμένους τοὺς ἐν μέσῳ. Εἶναι δὲ αἱ χρῶαι αἱ ρηταὶ καὶ γνώριμοι κατὰ τὸν Εὐκλείδην, ἕξ· Ἐναρμονίου μὲν γένους, μία· Χρωματικῆ δὲ τρεῖς· καὶ Διαιονικῆ, δύο.

§. 267. Λοιπὸν ἢ μὲν πρώτη χρῶα χαρακτηρίζεται ἐκ τῶν τεταρτημοριαίων διέσεων τῷ τόνῳ, καὶ ὀνομάζεται Ἐναρμόνιος. Ταύτης δὲ τὰ διαστήματα δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐξέφραζον· $6 + 6 + 48 = 60$ · κατὰ διέσιν, καὶ διέσιν, καὶ δίτονον. Ἡ δὲ δευτέρα χαρακτηρίζεται μὲν τριτημοριαία διέσει, ὀνομάζεται δὲ Μαλακὸν χρῶμα· ὃ δι' ἀριθμῶν οὕτως ἐξέφραζον·

$8 + 8 + 44 = 60$ · κατὰ δίσσιν, καὶ δίσσιν, καὶ τριημιτόνιον καὶ δίσσιν. Ἡ δὲ τρίτη χαρακτηρίζεται μὲν ἐκ διέσεων ἡμιολίων τῆς ἐναρμονίᾳ διέσεως· ὀνομάζεται δὲ Ἡμιολίου χρώματος· $9 + 9 + 42 = 60$ · κατὰ δίσσιν ἡμιόλιον, καὶ δίσσιν ἡμιόλιον, καὶ τριημιτόνιον καὶ δίσσιν. Ἡ δὲ τετάρτη ἴδιον μὲν ἔχει τὴν ἐκ δύο ἡμιτονίων ἀσύνθετον σύστασιν· ὀνομάζεται δὲ Τοναίᾳ χρώματος· $12 + 12 + 36 = 60$ · καὶ ἡμιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον, καὶ τριημιτόνιον. Ἡ δὲ πέμτη σύγκειται μὲν ἐξ ἡμιτονίᾳ, καὶ τριῶν διέσεων, καὶ λοιπῶν πέντε· ὀνομάζεται δὲ Μαλακὸν διάτονον· $12 + 18 + 30 = 60$ (α). Καὶ ἡ ἕκτη ἔχει μὲν ἡμιτόνιον, καὶ τόνον, καὶ τόνον· λέγεται δὲ Σύντονον διάτονον· $12 + 24 + 24 = 60$ · ἢ $24 + 24 + 12 = 60$.

§. 268. Ἡμεῖς δὲ ἐκλαμβάνοντες τὰ ἐπὶ διαστήματα τῆς διατονικῆς κλίμακος ὡς τοναῖα, δυνάμεθα νὰ μεταχειρίζωμεθα καὶ ἡμίτονα τέτων ἕξ. Ὅθεν παράγονται καὶ πολλαὶ κλίμακες, παραστατικαὶ τῶν χρωῶν. Πρὸς ὃ ἡ μὲν διατονικὴ κλίμαξ ἄς ὑποτεθῇ ὡς βάσις· ὅσαι δὲ κλίμακες εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῶσιν ἀπ' αὐτὴν, ἄς λέγωνται Χρῶα.

§. 269. Ὅταν γίνηται μία μεταβολὴ ἐν τῇ κλίμακῃ ἀπὸ ἐκάστου τῶν φθόγγων αὐτῆς, τότε ἄς λέγῃται κατὰ συμμονασμόν· ὅταν δὲ δύο, κατὰ συνδιασμόν· ὅταν δὲ τρεῖς, κατὰ συντριάσμόν· ὅταν δὲ τέσσαρες, κατὰ συντετρασμόν. ὅταν δὲ πέντε, κατὰ συμπεντασμόν· καὶ ὅταν ἕξ, κατὰ συνεξασμόν.

§. 270. Ὁ Προσλαμβανόμενος καὶ ὁ ὀγδοὺς ἐπὶ τὸ δξὺ φθόγγος, ἦτοι ἡ Μέση, εἴτε ἐπὶ τόνῳ καὶνταί, εἴτε ἐπὶ ἡμιτόνῳ, ἔσονται δύο φθόγγοι ἄχροι ἐσιώτες· οἱ δ' ἐν μέσῳ πάντες, κινούμενοι κατὰ τὴν χρεῖαν. Καὶ εἰ μὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραγῶμεν

α) Ταύτης τῆς χρέας ἑγγὺς εἶναι τὸ ἡμέτερον Διατονικὸν γένος.

ἀπὸ ἑνα τόνον δύο διέσεις, ἢ δύο ὑφέσεις, εἶναι ὁμῶς ἀδύνατον νὰ τεθῶσι καὶ αἱ δύο εἰς κλίμακα ἐνὸς διαπασῶν· ἐπειδὴ τότε τὸ διαπασῶν περιέξει διαστήματα ὀκτώ ὅπερ ἄτοπον (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Πόσαι αἱ δυναταὶ Χρόαι.

§. 271.

Τῆς διατονικῆς κλίμακος, πα βγ γὰ δι κε ζω νη, ὁ προσλαμβανόμενος ἄς μὴ γίνηται μήτε διέσεις, μήτε ὑφέσεις· οἱ δὲ λοιποὶ ἕξ φθόγγοι ἄς γίνωνται καὶ τὰ δύο. Ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς κλίμακος, κατὰ μὲν συμμονασμόν μεταβολῆς, κινουμένων τῶν φθόγγων ἢ διὰ διέσεως ἢ ὑφέσεως, εἶναι δυνατόν νὰ παρᾶ-γωμεν χρόας 12 (β), τὰς

πα ρ γὰ δι κε ζω νη (γ). πα ϛ γὰ δι κε ζω νη (δ).
πα βγ ρ δι κε ζω νη (ε). πα βγ ϛ δι κε ζω νη (ς).
πα βγ γὰ ρ κε ζω νη (η). πα βγ γὰ ϛ κε ζω νη (θ).
πα βγ γὰ δι ρ ζω νη (ι). πα βγ γὰ δι ϛ ζω νη (κ).
πα βγ γὰ δι κε ρ νη (λ). πα βγ γὰ δι κε ϛ νη (μ).
πα βγ γὰ δι κε ζω ρ (ν). πα βγ γὰ δι κε ζω ϛ (ξ).

α) Ἀτοπὸν ἔστι τῆτο καθ' ἡμᾶς διὰ τὰ εἰρημένα (§. 22.), καὶ κατὰ τὰς Ὀθωμανοῦς· δυνατόν δὲ καὶ εὐχρηστον παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις· διότι ἔτσι δύνανται νὰ γερῶσι τὸ διαπασῶν μὲ διαστήματα ἕως δώδεκα.

β) Εἰ μὲν ἦν ἡ μεταβολὴ σημαντικὴ μόνον διέσεως, ἦν ἂν ϛ = 1. Ἐπεὶ δὲ σημαίνει διέσιν τε καὶ ὑφέσιν, ἔσται = 2. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, οὓς ὑπέρχονται, ἕξ εἰσὶν ἄρα 2 + 6 = 12.

Ἐπειδὴ τὰ μακάμια τῶν Ὀθωμανῶν συνίστανται μάλι-

§. 272. Κατὰ δὲ συνδυασμὸν μεταβολῆς ὃ ἔστι δύο φθόγγων τῆς κλίμακος κινουμένων εἰς διέσιν καὶ ὕφεσιν, μετ' ἀλλήλων ἐκάστων, ἐκφύονται χροαί 60 (α) ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἐκτίθενται ὁκτώ.

πα ρ γα δι κε ζω ρ (β). πα δ γα δι κε ζω δ (γ).
πα ρ γα δι κε ρ νη (δ). πα δ γα δ κε ζω νη (ε).
πα ρ δ δι κε ζω νη (ζ). πα δ δ δι κε ζω νη (η).
πα βη δ δι κε ζω δ (θ). πα βη γα δ κε ρ νη (ι).

Παρομοίως δὲ παράγονται καὶ αἱ λοιπαὶ κλίμακες, ἕως τῶν ἐξήκοντα.

§. 273. Κατὰ δὲ συντριάσμὸν ἐκφύονται χροαί 160 (κ) ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἐκτίθενται τέσσαρες

στα ἐκ πῶν κλιμάκων, σημειόμενον τὰς ὀλίγας ταύτας κλίμακας μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν μακαμίων.

- γ) Ὅταν αὕτη ἡ κλίμαξ παράγῃ μέλος, ὀνομάζεται μακάμ Κιουρδί. — δ) Αὕτη δὲ, Μπουσσελίκ. — ε) Αὕτη δὲ, Σαζγκιάρ. — ζ) Αὕτη δὲ, Χιτζάζ. — η) Αὕτη δὲ, Σεμπά. — θ) Αὕτη δὲ, Χισάρ. — ι) Αὕτη δὲ Χουζάμ. — κ) Αὕτη δὲ, Ἐβιτζ. — λ) Αὕτη δὲ, Ἀτζέμ. — μ) Αὕτη δὲ, Μαχούρ. — ν) Αὕτη δὲ, Ζαβίλ. — ξ) Αὕτη δὲ, Σεχνάζ.

Ὁ Πρωτοψάλτης Παναγιώτης ὁ Χαλάτζογλους ἐμέλισε τὸν εἶρμόν „Ἐφριξε γῆ, κατὰ τὴν κλίμακα (λ).

- α) Ἐπειδὴ τὰ μεταβλητικὰ σημεία εἰσι δύο, καὶ ἑκάτερον δις ἐκλαμβάνεται, ἄρα τὰ δύο ὁμοῦ = 2. 2 = 4. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ' ὧν γίνεταί ὁ συνδυασμὸς, εἰσὶν 6, ἄρα 4 · 15 = 60. Ὡστε 15 · 4 = 60.

- β) Αὕτη μὲν λέγεται Ζαβίλ κιουρδί. — γ) Αὕτη δὲ Σεχνάζ μπουσσελίκ. — δ) Αὕτη δὲ Ἀτζέμ ἄσιράν. Ταύτης παράδειγμα ἔχεις μίαν δοξολογίαν Χουρμουζίσ διδασκάλου εἰς ἡχον βαρύν' ρ νη πα ρ γα δι κε ρ. — ε) Χισάρ μπουσσελίκ. — ζ) Ἡ τῆ πλαγίου δευτέρου ἡχον κλίμαξ. — η) Νισαβερέκι. — θ) Σεχνάζ τέλειον. — ι) Ἀρεμπάρ. Ἐδῶ δὲ ἡ ζω ὕφεις εἶναι ὁ βαρὺς ζω, ὃν δίδει ὁ τροχὸς ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅς τις εἶναι ἡμιτόνω βαρύτερος τῆ ζω, ὃν δίδει τὸ διπλασιῶν. — κ) Ἐπειδὴ τρία εἰσὶ τὰ μεταβλητικὰ σημεία, καὶ ἑκάτερον = 2, ἄρα τὰ τρία = 2 · 2 · 2 = 8. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ' ὧν γίνεταί ὁ συντριάσμὸς, εἰσὶν 6,

πα ς δ δι κε ρ νη (α). πα ρ γα ρ κε ρ νη (β).
πα ββ δ δι κε ρ β (γ). πα ββ ρ δι ρ ζω δ (δ).

Τοῦτον τὸν τρόπον παράγονται καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ συντριάσμον κλίμακας, ἕως τῶν 160.

§. 274. Κατὰ δὲ συντετρασμὸν μεταβολῆς, ἐκφύονται χροαὶ 240 (ε); κατὰ δὲ συμπεντασμὸν μεταβολῆς ἐκφύονται χροαὶ 192 (ζ). καὶ κατὰ συνεξασμὸν, 64 (η). Ὡστε, ὅταν εἶναι Προσλαμβανόμενος ὁ πα, αἱ παραγόμεναι ἐκ τῆς διατονικῆς κλίμακος τοῦ διαπασῶν δυναταὶ χροαὶ συμποσοῦνται 278 (θ).

§. 275. Ὅταν δὲ ὑποτεθῇ ὁ Προσλαμβανόμενος ἐπὶ ἡμιτόνου, δύο μόναι κλίμακες, αἱ ἔχουσαι ὅλως τῆς φθόγγου ὑφέσεις ἢ διέσεις δὲν ἐμπεριέχονται εἰς τὰς 728. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται μελωδία, τῆς ὁποίας ἡ κλίμαξ ἔχει τὸν προσλαμβανόμενον ἐπὶ ἡμιτόνου, καὶ δὲν ἔχει κἀνένα τόνον ἐν ὅλῳ τῷ διαπασῶν, περὶ τῶν οὐδένᾳ λόγον ποιῶμεν. Καὶ ἀκόμη ὅταν δὲν εἶναι προσλαμβανόμενος ὁ πα, δύο

ἄρα $4 \cdot 4 \cdot 4 = 20$. Ὡστε $8 \cdot 20 = 160$.

α) Αὕτη λέγεται Νισσαμπούρ. — β) Σουμπουλέ. — γ) Χου-
μαγιούν. — δ) Καρτζιγάρ.

ε) Ἐπειδὴ τέσσαρά εἰσι τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, ἴσα εἰσι κατὰ τὰ εἰρημένα τοῖς $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 16$. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ φθόγγοι, μεθ' ὧν γίνεται ὁ συντετρασμός, εἰσὶν 6, ἔσται ἄρα $4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 = 15$. Ὡστε $15 \cdot 16 = 240$.

ζ) Πέντε ὄντα τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, εἰσὶν ἴσα $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 32$. Καὶ ἐπειδὴ ὁ συμπεντασμός τῶν ἑξ φθόγγων γίνεται οὕτω $4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 = 6$. Ἄρα $32 \cdot 6 = 192$.

η) Ἐξ ὄντα τὰ μεταβλητικὰ σημεῖα, ἴσα εἰσὶ $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 64$. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀπομένει κἀνένας ἄλλος τόνος πλὴν τῶ ἐν τῷ προσλαμβανομένῳ, οὕτε αὐξήσις τῶν χροῶν γίνεται κατὰ συνεξασμὸν. Ἔστι γὰρ $4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 = 1$. Ὅθεν ἐὰν πολλαπλασιασθῇ τὸ 64 ἐπὶ τὸ 1, ἔσται τὸ αὐτό.

θ) Διότι $12 + 60 + 160 + 240 + 192 + 64 + 728$.

ἔτι χροαὶ παράγονται ἀφ' ἐκάστου τόνου, μία μὲν ἢ ἔχουσα αὐτὸν δίεσιν, καὶ ἄλλη ἢ ἔχουσα αὐτὸν ὕφεισιν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Προσλαβανόμενοι, οἵτινες δύνανται νὰ ἔχωσι τὸν πα δίεσιν καὶ ὕφεισιν εἶναι ἕξ, δώδεκα χροαὶ ἀκόμη ἐκφύονται. Ὡστε ἀπὸ μιᾶς διατονικῆς κλίμακος τῇ διαπασσῶν εἶναι δυνατόν νὰ παράγονται χροαὶ 740.

§. 276. Εὐρίσκεις δὲ, εἰς ποίαν χροάν ἀνάγεται ἐκάστη κλίμαξ δοθεῖσα, μὲ τὸ νὰ ποιήσῃς προσλαβανόμενον αὐτῆς τὸν πα, ἐὰν αὐτὸς δὲν εἶναι ἐπὶ ἡμιτόνου. Λοιπὸν ἢ μὲν, κε ρ δ πα βε δ δι, κλίμαξ ἀνάγεται εἰς τὴν, πα βε δ δι κε ρ δ, χροάν· ἢ δὲ δι κε δ ρ πα δ γα, εἰς τὴν πα δ γα δι κε δ ρ. κ.τ.λ.

§. 277. Εὐρέθη εὐλογον, ὅταν μελιζῶσι καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ, νὰ μεταχειρίζωνται κλίμακα μίαν ἀπὸ τὰς τοιαύτας χροάς· φθάνει μόνον νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι πρὸ αὐτῶν μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ τοιαύτην χροάν. εἰς καμμίαν ψαλμωδίαν· καὶ ἔτι νὰ πλησιάζωσιν εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς ὀκτῶ Ἦχους. Οὕτως ὁ Δανιὴλ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μελιθεῖσαν δοξολογίαν μετεχειρίσθη τὴν Χροάν, ζω νη πα βε δ δι δ· ὅμως μετεχειρίσθη ταύτην καὶ ὁ Βαλάσιος καὶ ὁ Πέτρος ὁ Γλυκὺς εἰς τοὺς καλοφωνικὰς εἰρημούς· καὶ ἔτι δὲν ἀπομακρύνθη καὶ τῇ βαρέος ἤχου.

BIBLION TETARTON

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄,

Περὶ Ἦχου.

§. 278,

Ηχος εἶναι ψόφος ὅς τις ἐκπίπτει ἀπὸ ἔμψυχα καὶ ἀπὸ ἄψυχα σώματα (α). Ψόφος δὲ εἶναι πάθος ἀέρος πλησσομένου (β). Εἶναι δὲ ὁ ψόφος τὸ πρῶτον καὶ γενικώτατον τῶν ἀκουστῶν συνίσταται δὲ ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆ ἀέρος διὰ τὸ κτύπημα τῆ ψοφητικῆ σώματος· τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κινῆται δολόκληρον, ἀλλὰ τὰ μερίδια αὐτῆ νὰ πάλλωνται, ἢ νὰ σείωνται, ἢ νὰ κινῶνται. Τρία δὲ τινα θεωρῶνται περὶ τὸν ψόφον· ψοφητικὸν σῶμα πληττόμε-

α) Οὗτος ὁ ὁρισμὸς εἶναι τῆ Ἀριστοτέλους. Λέγεται δὲ ὁ ἦχος καὶ Ἦχῃ ποιητικῶς. Ἦχῶ δὲ λέγεται τὸ ἀντίφθεγμα τῆς κραυγῆς. Μεγάλως δὲ φροντίζουσι ταύτης τῆς ἡχοῦς ἐν γένει οἱ μουσικοί.

Ὁ δὲ Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθίμος ὁ Γαζῆς οὕτως ὁρίζει τὸν ἦχον· Ὁ ἦχος εἶναι μία κυματοειδὴς κίνησις τῆ ἀέρος, παραγομένη ἀπὸ τὴν τρομώδη κίνησιν τῶν μερῶν ἐνὸς σώματος, ἥτις προξενεῖται ἀπὸ ἐισβολῆν. Αὐταὶ αἱ κυματοεῖς ἡκλονισμοὶ τῆ ἀέρος, κυττώντες τὸ τύμπανον τῶν ὠτίων μας, προξενοῦσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας αὐτὸ τὸ αἶσθημα διὰ μέσου τῶν νεύρων.

β) Κλαυδίου Πτολεμαίου εἶναι οὗτος ὁ ὁρισμὸς. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζει τὸν ψόφον· Ψόφος δὲ ἐστὶ κίνησις τῆ δυναμένου κινεῖσθαι τὸν τρόπον τῆτον, ὅνπερ τὰ ἀφαλλόμενα ἀπὸ τῶν λείων, ὅταν τις κρούσῃ.

νον· ἄῤῥο ὑπ' αὐτῶ κινούμενος· καὶ ἀκοὴ πληττομένη ὑπὸ τῆ οὕτω κινουμένου ἀέρος.

§. 279. Κατὰ δὲ τοὺς διαφόρους τιναγμοὺς τῶν προφούντων, ὁ ἄῤῥο κυμαινόμενος διαφόρως, ποιεῖ διαφόρους καὶ εἰδικοὺς ἤχους, ὀνομαζομένους μὲ ἴδια ὀνόματα· Ἠχὼ, Κέλαδος, Βόμβος, Κτύπος, Ὀγκηθμός, Φλοῖσβος, Ροῖζος, Δοῦπος, Πάταγος, Κλαγγή, Ζίγγος, Κραγή, Βοή, Οἰμωγή, Φωνή (α), Στεναγμός, Λαλιά, Ψιθύρισμα, Βροντή, Συριγμός, Θρῆς, Μηκασμός, Μύκημα, Βρόμος, Βρυγμός, Ὑλακή, Ὠρύωμα, Χρεμετισμός.

§. 280. Τοὺς τρόπους τῆς πτώσεως τούτων τῶν εἰδικῶν ἤχων παρατηροῦντες οἱ μουσικοὶ, ἀποιμῶμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς καιροῖς, ἐπιβάλλουσι μεγάλως. Οὕτω Πέτρος ὁ Γλυκὺς εἰς τὸν Εἰρμόν „Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτὲ, κατὰ τὴν λέξιν ἀμαρτίαν, μιμεῖται τὸν ὀγκηθμόν προσφυσέστατα. Καὶ ὁ Δανιήλ εἰς τὸ „ Μνήσθητι δέσποινα, κατὰ τὴν λέξιν στεναγμόν, προσφέρει πολλάκις τὸ ἤχ. Καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Πέτρος εἰς τὸ „ Νέες εὐσεβεῖς, κατὰ τὴν λέξιν διασυρρίζον, μιμεῖται τὸν συριγμόν· καὶ ἄλλοι ἄλλα.

§. 281. Ἰδιαιτέρον δὲ κατὰ τὰς Μουσικόνες, ἤχος εἶναι κλίμαξ συστηματικὴ, δι' ἧς ὠρισμένως ὁδεύοντες, ἀπεργάζονται τὴν μελωδίαν. Ἦγουν ὁ ἤχος εἶναι μία κλίμαξ τῶν συστημάτων, εἰς τὴν ὁποῖαν περιπατῶντες οἱ μουσικοὶ διωρισμένως, ἤχην ἀρχόμενοι ἀπὸ ῥητοὺς φθόγγους, καὶ διατρέβοντες εἰς ῥητοὺς φθόγγους, φυλάττοντες καὶ ῥητὰ διαστήματα, καὶ εἰς ῥητὰς φθόγγους καταλήγοντες, ποιοῦσι τὴν μελωδίαν· ὁ δὲ τούτων διορισμὸς ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρχαίων μουσικῶν.

α) Φωνὰ δ' ἐστὶ μὲν πλῆξις ἐν ἀέρι, δίκινουμένα ποτὶ τὰν ψυχὴν δι' ὧτων, ὧν τοὶ πόροι διέκοντι ἄχρις ἡπατος χωρέοντες. Πλάτων. Τιμ. Δοκ. φ. 21.

§. 282. Ἦχος εἶναι ἰδέα μελωδίας, συνισταμένη εἰς τὴν ἕξιν τῇ γινώσκειν, τίνας μὲν τῶν φθόγγων ἀφετέον, τίνας δὲ παραληπτέον· καὶ ἀπὸ τίνος τε ἀρκετέον, καὶ εἰς ὃν καταληγτέον (α).

§. 283. Ἀπὸ τὸν ἡμέτερον ἦχον ἢ οὐδὲν, ἢ ὀλίγον διαφέρει ἐκεῖνο ὅπερ οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον, Τρόπον, Εἶδος, Σχῆμα, καὶ Τόνον. Ὠνομάσθη δὲ Τρόπος, διότι ἐφανέρονε τάχα τὸ ἦθος τῆς διανοίας τῶν μελῶν. Ἐγίνοντο δὲ οἱ τρόποι, μὲ τὸ νὰ ἐσώζετο μὲν τὸ αὐτὸ μέγεθος τῶν συστημάτων, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διαστημάτων· ἐλάμβανε δὲ ἀλλοίωσιν μόνον ἡ τάξις καὶ σύνθεσις. Ἦσαν δὲ τρόποι τῇ μὲν Τετραχόρδου συστήματος, τρεῖς (β)· τῇ δὲ Πενταχόρδου, τέσσαρες (γ)· καὶ τῇ Διαπασῶν, ἑπτὰ (δ).

α) Πτελεῖαν ὀνομάζει τῆτο ὁ Ἀριστείδης· λέγει δὲ, ὅτι ἀφῆνονται φθόγγοι, διότι κάθε εἶδος μελωδίας εἶχε διωρισμένα πέρατα τῆς Ἀναβάσεως καὶ Καταβάσεως.

β) Οἱ τρόποι συνίσταντο ἀπὸ τῆν σχέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ ἡμιτόνια πρὸς τοὺς τόνους. Λοιπὸν ὁ Εὐκλείδης λέγει Πρῶτον μὲν τρόπον τῇ Διατεσσάρων Συστήματος ἐκεῖνον, τῇ ὁποίᾳ τὸ ἡμιτόνιον κεῖται πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων τῇ συστήματος· οἶον, γα βα πα νη. Δεύτερον δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων· οἶον, δι γα βε πα. Τρίτον δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων· οἶον, κε δι γα βε· ἢ ὁ ταῦτόν ἐστι, πρῶτον ἐπὶ τὸ ὀξύ τῶν τόνων· οἶον βου γα δι κε. Οὕτω δὲ ἔχουσιν οἱ τρόποι τῇ Διατεσσάρων Συστήματος καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο γένη.

γ) Ἵνα δὲ ἐξετάσωμεν τοὺς τρόπους τῇ Διαπέντε Συστήματος ἐν τῷ Χρωματικῷ καὶ Ἐναρμονίῳ γένει, ἃς λογιζήται τόνους τὸ τριημιτόνιον, ἢ τὸ διτόνιον. Ἦν λοιπὸν τοῦτε τῇ Συστήματος Πρῶτος μὲν τρόπος, οὗ πρῶτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· ρ ὁ δι κε ζω. Δεύτερος δὲ ὁ δεύτερος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· πα ρ ὁ δι κε. Τρίτος δὲ, οὗ τρίτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· νη πα ρ ὁ δι. Τέταρτος δὲ, οὗ τέταρτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξύ· ζω νη πα ρ ὁ.

δ) Ὁ μὲν Εὐκλείδης ἐπὶ τὰ θέλων τοὺς τρόπους, οὕτως αὐτοὺς παράγει καὶ εἰς τὰ τρία γένη τῆς μελωδίας· ἄλλοι δὲ πληθύνοντες τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἀπαριθμοῦσιν ἕως δεκαπέν-

§. 284. Ἵνα δὲ παραδειγματικῶς ἐξηγήσωμεν τὰς τρόπους τῆ Διαπασῶν, ἃς λέγεται Ἡμιτόνιον ὁ ἐλάχιστος τόνος ἡμῶν. Τούτου λοιπὸν τοῦ συστήματος ἐν τῷ Διατονικῷ γένει πρῶτος μὲν τρόπος ἦν ἐκείνος οὗ τὸ ἡμιτόνιον πρῶτον μὲν ἦν ἐπὶ τὸ βαρὺ τέταρτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· οἶον, Γα βου πα νη ζω κε δι γα· ὠνομάζετο δὲ Μιζολύδιος.

Δεύτερος δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· πρῶτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· οἶον, β8 γα δι κε ζω νη πα Β8· ὠνομάζετο δὲ Λύδιος. Τρίτος δὲ οὗ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον ἐφ' ἐκάτερα· οἶον, πα βου γα δι κε ζω νη Πα· ὠνομάζετο δὲ Φρύγιος.

Τέταρτος δὲ, οὗ τὸ ἡμιτόνιον πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· τρίτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· νη πα β8 γα δι κε ζω Νη· ὠνομάζετο δὲ Δώριος.

Πέμπτος δὲ οὗ τὸ ἡμιτόνιον τέταρτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· πρῶτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· ζω νη πα βου γα δι κε Ζω· ὠνομάζετο δὲ Ὑπολύδιος.

Ἑκτος δὲ, ὃ τὸ ἡμιτόνιον τρίτον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ· δεύτερον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· κε ζω νη πα β8 γα δι Κε· ὠνομάζετο δὲ Ὑποφρύγιος. Καὶ ἑβδομος, ὃ τὸ ἡμιτόνιον δεύτερον μὲν ἐπὶ τὸ βαρὺ τρίτον δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύ· δι κε ζω νη πα βου γα Δι· ὠνομάζετο δὲ Ὑποδώριος.

τε. Τούτους δὲ τοὺς δεκαπέντε τρόπους καταλέγει κατὰ τάξιν, καὶ ἐκτίθησι καὶ τὰ σημεῖα ἐκάστου αὐτῶν· εἰσὶ δὲ κατ' αὐτόν·

Λύδιος, Ὑπολύδιος, Ὑπερλύδιος, Αἰόλιος, Ὑπαιόλιος, Ὑπεραιόλιος, Φρύγιος, Ὑποφρύγιος, Ὑπεροφρύγιος, Ἰαζικός, Ὑποϊακτικός, Ὑπεριοϊακτικός, Δώριος, Ὑποδώριος, Ὑπερδώριος.

Ἐκαστος δὲ τούτων ἔχει Προσλαμβανόμενον ἴδιον, ὃς τις ἐμπεριέχεται τῷ Διαπασῶν· ἐμβαίνει πρὸς ταῦτοις ἑκαστος καὶ εἰς τὰ τρία γένη,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ τῶν ὀκτὼ Ἦχων κατὰ Μανουὴλ Βουέννου.

§. 285.

Οἱ ὀκτὼ ἦχοι τῆς Μελωδίας, ἐπὶ τῷ ὄργάνῳ δὲν τὰττονται ὅπου τύχοι, ἀλλὰ κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἔλαβεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ διωρισμένον τόπον· ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ χαρακτηρίζεται τὸ διάφορον εἶδος τῆς Μελωδίας. Διότι οἱ ἦχοι δὲν διαφέρουσιν ἀναμεταξύ των κατὰ ἄλλο, παρὰ κατὰ τὸν ὀξύτερον καὶ βαρύτερον τόπον τῆς φωνῆς, καὶ τῷ ὄργάνῳ.

§. 286. Πρῶτον λοιπὸν καὶ ὀξύτατον εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑπερμιξολύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πρῶτος·

Κε δι γα βε πα νη ζω κε.

§. 287. Δεύτερον δὲ εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Μιξολύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Δεύτερος·

Δι γα βον πα νη ζω κε δι.

§. 288. Τρίτον δὲ εἶδος τῆς Μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Λύδιον τόνον. Ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Τρίτος.

Γα βε πα νη ζω κε δι γα.

§. 289. Τέταρτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Φρύγιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Τέταρτος.

βε πα νη ζω κε δε γα Βου.

§. 290. Πέμπτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Δωρίον τόνον. ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Πρῶτος.

πα βε γα δι κε ζω νη Πα.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

§. 291. Ἐκτον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποκλύδιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Δεύτερος·
νη πα βε γα δι κε ζω Νη.

§. 292. Ἑβδομον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποφρύγιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Βαρύς·
ζω νη πα βε γα δι κε Ζω.

§. 293. Ὀγδοον δὲ εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑποδωρίον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τῆτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν Ἦχος Πλάγιος Τέταρτος.

§. 294. Αἰτίαν δὲ, δι ἣν ἕτος μὲν ὁ ἦχος ὠνομάσθη Πρῶτος, ἐκεῖνος δὲ Δεύτερος, ὁ αὐτὸς λέγει διτιπὴν. Οἱ μελοποιοὶ ὅταν μὲν ἀποβλέπωσι πρὸς τε τὸ ὑψύτερον καὶ βαρύτερον μέλος, τότε ὀνομάζουσι τῆτον μὲν τὸν ἦχον Πρῶτον, ἄλλον δὲ Δεύτερον, ἕως τῆ ὀγδὺς κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀριθμῶ. Ὅταν δὲ ἀποβλέπωσι πρὸς αὐτὰς τοὺς φθόγγους τῶν τετραχόρδων συστημάτων, δι ὧν διαγινώσκουσι ποῖον μὲν εἶδος τῆς μελωδίας εἶναι ὑψύτερον, ποῖον δὲ βαρύτερον, τότε ὀνομάζουσι τοὺς ἦχους ὕχι ἀπὸ τὴν τάξιν τῆ βαρυτέρου καὶ ὑψτέρου μέλους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν φθόγγων τῶν τετραχόρδων συστημάτων· παντὸς γὰρ τετραχόρδου συστήματος ὁ μὲν ὑψέτατος φθόγγος ὀνομάζεται Πρῶτος· ὁ δὲ βαρυταίος, Τέταρτος. { κε δι γα βε. }

§. 295. Ἐκαστος ἦχος περιέχει ἐπὶ διαστήματα, καὶ ὁκτὼ φθόγγους. Ὡν ὁ πρῶτος ἀπὸ τῆ ὀξείας λέγεται Νήτη· ὁ δὲ τέταρτος ἐπὶ τὸ βαρὺν, Μέση· καὶ ὁ ἑβδομος ἐπὶ τὸ βαρὺν, Ὑπάτη· καὶ ὁ ὀγδοὺς Προσλαμβανομένη.

§. 296. Ἐκαστος ἦχος ἀπὸ τῆς ἐαυτῆς Μέσης ἀφ-

ξάμενος, εἰμὲν ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ὀδεύει, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ Νήτην γενόμενος, ἴσεται· εἰδὲ ἐπὶ τὸ βαρύτερον, ἐπὶ τὴν Προσλαμβανομένην· διότι κἀνέναντος ἴχους οὔτε ἀναβαίνει ὑπὲρ τὴν Νήτην του, ἔτε καταβαίνει ὑπὲρ τὴν Προσλαμβανομένην του· εἰδὲ μὴ, ἢ ἑαυτὸν παραφθείρει, ἢ μεταβαίνει εἰς κἀνέναν ὑψηλότερον ἢ χαμηλότερον ἦχον.

§. 297. Ἐξ ὧν ἔτος ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει, συνάγεται, ὅτι οἱ ὀκτὼ ἦχοι διωρίσθησαν ἐπὶ τῇ Διατονικῇ Γένους τῆς μελωδίας· καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ ἐνὸς γένους εἰς ἄλλο γένος μετάβασις δὲν ἀλλάζει ἦχον. Ὅθεν καθε Χρωματικῇ Γένους μελωδία ὑπάγεται εἰς ἓνα ἀπὸ τῶν εἰρημένους ὀκτὼ ἦχους· ὡσαύτως δὲ καὶ Ἐναρμονίᾳ, καὶ μιξτῇ, καὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ὀκτὼ Ἦχων κατὰ τὰς ψαλμοφδούς.

§. 298.

Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ συνέστησαν τὰς τέσσαρας ἡχους ἀπὸ τῶν τεσσάρων τόνων ἐνὸς πενταχόρου, τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν πρῶτος τόνος ἦτον μείζων· ὁ δὲ δεύτερος ἐλάσσων· ὁ δὲ τρίτος, ἐλάχιστος· καὶ ὁ τέταρτος πάλιν μείζων. Οἷον,

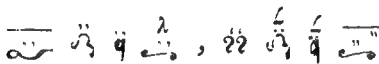
Ὅθεν ὅτε μὲν ἠθέλον νὰ εὐρωσι τὸν πρῶτον ἦχον, ἀπήχουν ἐπὶ τὸ ὀξὺ φθόγγον, περιέχοντα τόνον μείζονα· οἷος ἦν ὁ αἰῶνας. Ὅτε δὲ τὸν δεύτερον, ἀπήχουν ἐπὶ τὸ ὀξὺ φθόγγον, παριέχοντα τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα· οἷος ἦν ὁ

Πα	12	δι
νη	7	γα
ζω	9	β8
κε	12	πα
Δι		νη

λεαίης (α). Ὅτε δὲ τὸν τρίτον, ἀπὴχουν ἐπὶ τὸ ὀξὺ φθόγγον, περιέχοντα τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον· οἷος ἦν ὁ 2α2α. Ὅτε δὲ τὸν τέταρτον, ἀπὴχουν ἐπὶ τὸ ὀξὺ φθόγγον, περιέχοντα τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα, ἐλάχιστον, καὶ πάλιν μείζονα· οἷος ἦν ὁ 3α3α. Τῆτο δὲ γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ τὰς μαρτυρίας· διότι ἡ μὲν δεικνύει τόνους δύο· ἡ δὲ

τόνους τρεῖς· ἡ δὲ , τόνους τέσσαρας, διὰ τὴν ὑπερκειμένην ὑψηλήν. Ὅθεν λέγει καὶ Μανηὴλ ὁ Χρυσάφης· “Ἀπὸ γὰρ τῆ πρώτης ἤχου εἰ ἐξέλθῃς μί,, αν φωνήν, εὐρίσκεις δεύτερον ἤχον κατὰ πάντα,, εἰδὲ δύο, τρίτον· εἰδὲ τρεῖς, τέταρτον,,.”

§. 299. Τοὺς μὲν κυρίως τέσσαρας ἤχους συνέστησαν ἀπὸ τῆ εἰρημένῃς πενταχόρδῃς, θεωρῶντες τοὺς τόνους αὐτῆς ἀπὸ τῆ βαρέως ἐπὶ τὸ ὀξὺ. Ὅταν δὲ ἐθεώρουν αὐτῆς ἀπὸ τῆ ὀξείας ἐπὶ τὸ βαρὺ, παρήγον ἄλλας τέσσαρας ἤχους, τὰς ὁποίους ὠνόμασαν Πλαγίως. Ὅθεν τῆς κλίμακος

ἥτις συνίσταται ἀπὸ δύο τετραχόρδων διὰ δια, τὸ μὲν ὀξὺ τετραχόρδον περιέχει τοὺς Κυρίως ἤχους· τὸ δὲ βαρὺ, τὰς Πλαγίως. Κατεσκεύασαν δὲ καὶ τὸν τροχὸν ὀκτάποδα, διὰ τὴν περιέχει τούτους φθόγγους, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ ἤχοι. Ἐκαστος ἄρα πλάγιος ἤχος διίσταται τῇ κυρίῳ τῇ τετρατονίᾳ κατιούσῃ. Καὶ ἐὰν ζητῇ τις ἀπὸ

Δεύτερος	9	
Πρῶτος	12	
Τέταρτος	12	
Τρίτος	7	
Πλάγ. Β'	9	
Πλάγ. Α'	12	
Πλάγ. Α'	12	
Βαρύς.	7	

- α) Οὗτος ὁ λεαίης διαφέρει ἀπὸ τὸν χρωματικὸν λεαίης κατὰ τὴν ποιότητα τῆς μελωδίας ἐξ αἰτίας τῶν διαστημάτων. Διότι ὁ μὲν χρωματικὸς θέλει διαστήματα ἐπὶ τὸ ὀξὺ, τό-

τῇ κυρίῃ ἤχῃ, νὰ εὕρῃ τὸν πλάγιόν τε φυσικῶς, καταβαίνει τέσσαρας τόνους, ψάλλον πέντε φθόγγους· καὶ ὁ πέμπτος φθόγγος παραστήσει τὸν ζητούμενον Πλάγιον ἤχον.

§. 300. Ὡνομάσθη δὲ ὁ ἤχος Πλάγιος, καθὼς λέγει ὁ Βρυέννυος, διότι ἡ Μέση αὐτῇ παράκειται τῇ Ὑπάτῃ τῇ κυρίῃ· καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ προγραφέν διόγραμμα. Ἡ μᾶλλον ὠνομάθη πλάγιος, διότι ἀπ' αὐτῆς τῆς Μέσης, ἄρχεται νὰ πλαγιάζῃ ἡ μελωδία, καὶ νὰ ὁδεύῃ εἰς τὸν βαρύτερον τόπον τῆς φωνῆς. Ὡστε ἴδιον τῶν μὲν Κυρίων ἤχων εἶναι τὸ νὰ κατέχωσι τὸν ὀξὺν τόπον τῆς φωνῆς· τῶν δὲ Πλαγίων, τὸν βαρὺν τόπον αὐτῆς. (*)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν Συστατικῶν τῶν Ἦχων.

§. 301.

Συστατικά μὲν τῶν ἤχων εἶναι τέσσαρα· τὸ Ἀπλήχημα, ἡ Κλίμαξ, οἱ Δεσπόμενοι φθόγγοι, καὶ αἱ Καταλήξεις. Γνωριστικά δὲ εἶναι δύο· τὸ Ἀπλήχημα,

νοὺς ἐλάχιστον καὶ μέγιστον· ὁ δὲ διατονικὸς, μέγιστον καὶ ἐλάχιστον.

*) Ὅτι δύναται παρ' ἡμῖν τὸ Πλάγιος, τῷτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐδύνατο ἢ ὑπὸ. Περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀθήνσιος, ὅτι ὁρῶντες οἱ Μουσικοὶ τὸν ὄγκον καὶ τὸ προσποίημα τῆς καλοκαγαθίας ἐν τοῖς τῆς ἁρμονίας ἡθεσιν, Ὑποδώριον ἐκάλεσαν, ὥς τὸ προσεμφερὲς τῷ λευκῷ ὑπόλευκον· καὶ τὸ μὴ γλυκὺ μὲν, ἐγγὺς δὲ τῷ λέγομεν ὑπόγλυκον· οὕτω καὶ ὑποδώριον τὸ μὴ πᾶν δώριον.

καὶ αἱ Καταλήξεις. Διότι γνωρίζεται ὁ ἦχος εὐθὺς ἀπὸ τὸ ἀπὸ τὴν κατάληξιν στίχου τινὸς προσαλλομένῃ.

§. 302. Ἀπὸ τὰς καταλήξεις ἄλλαι μὲν εἶναι τελικαί· ἄλλαι δὲ, ἐντελεῖς· καὶ ἄλλαι ἀτελεῖς. Καὶ τελικαὶ μὲν καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆ τροπαρίας, ἢ οἰσθητοῦ μέλους· ἐντελεῖς δὲ καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς τὰ τέλη τῶν ἐν μέσῳ τῆ τροπαρίας περιόδων, ἢ οἰσθητοῦ μέλους· ὅπως δηλαδὴ γίνεται μὲν τέλος τῆ νοήματος, καὶ γράφεται τελεία στιγμή ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. Ἐπονται δὲ καὶ ἄλλοι λόγοι πρὸς ἀποπλήρωσιν τῆ ὕλης τροπαρίας ἢ μέλους. Ἀτελεῖς δὲ καταλήξεις εἶναι, ὅσαι φέρουσι μελωδίαν, ἀνήκουσιν εἰς τὰ τέλη τῶν ἐν μέσῳ τῆ τροπαρίας κώλων, ἢ κομμάτων· ὅπως δηλαδὴ δὲν γίνεται τέλος τῆ νοήματος, καὶ γράφεται μέση στιγμή ἢ ὑποδιαστολή ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. Ἐπειδὴ δὲ γίνονται αὗται αἱ καταλήξεις ἄλλῃ, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἴσον τῆ ἡχῆ, λέγονται ἀτελεῖς· ἐπειδὴ ἀφ' ἧς τὸ ἴσον ὑποτίθεται ἀρχὴ πάσης μελωδίας, εἰς τῷτο φαίνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ ἡ ἀκοὴ νὰ αἰσθανθῇ, ὅτι ἐπέστρεψεν ἡ μελωδία. Διότι ἡ ἀκοὴ ἀφ' ἧς μίαν φοράν προκαταληφθῇ ἀπὸ μίαν ἀρχὴν, ἡ κατάληξις ἣτις γίνεται ἄλλῃ, ἀφήνει αὐτὴν ὥσαν ἐν μετεώρῳ. Διὰ τῷτο ὅταν καὶ πολλῶν θέσεων, ἢ καὶ ὕλων τροπαρίων αἱ καταλήξεις γένωσιν ἀτελεῖς, ἡ τελευταία ὅμως θέσις, ἢ τὸ τελευταῖον τροπάριον ἀναγκάζεται νὰ λάβῃ τὴν κατάληξιν ἐντελεῖ, ἢ τελικὴν.

§. 303. Ἴσον τῆ ἡχῆ ὀνομάζουσι τὴν βάσιν, ὅθεν ἕκαστος ἡχος ἄρχεται. Λοιπὸν εἰμὲν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ πρῶτος ἡχος ἔχει τὸν κε τόνον Ἴσον, ὁ πλάγιος τῆ πρῶτης ἡχος τὸν πα τόνον ἔχει Ἴσον. Πάλιν εἰμὲν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ δεύτερος ἡχος ἔχει Ἴσον τὸν τόνον ζω,

ὁ πλάγιός τε ἔχει ἴσον τὸν βε. Ὅμοίως εἰμὲν ὑποτεθῆ ,
 ὅτι ὁ τρίτος ἤχος ἔχει ἴσον τὸν γα τόνον, ὁ βαρὺς ἤχος
 ἔχει ἴσον τὸν δ.τ' αὐτὸν ζω τόνον. Ὡσαύτως εἰμὲν
 ὑποτεθῆ, ὅτι ὁ τέταρτος ἤχος ἔχει ἴσον τὸν δι τόνον, ὁ
 πλάγιός τε ἔχει ἴσον τὸν νη τόνον. Εἰδὲ δοθῶσιν ἄλλα
 ἴσα εἰς τὰς κυρίους κατὰ τὰ διάφορα μέλη, δυσκό-
 λως συμβιβάζεται ἐπὶ τῇ διαλασῶν τὸ νὰ εὐρίσκη-
 ται τὸ ἴσον ἐκάστῃ πλαγίᾳ, τέσσαρας τόνους ὑπὸ τὸ
 ἴσον τῇ κυρίᾳ· διότι τὸ μὲν Διαλασῶν Σύστημα
 περιέχει τόνους ἐπτά, οἱ δὲ ἤχοι εἶναι ὀκτώ (§. 299.).

§. 304. Δεσπόζοντες μὲν φθόγγοι εἶναι ἐκεῖνοι,
 τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἐνεργεῖ εἰς τὸν ἤχον (§. 239.).
 Ὑπερβάσιμοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ φθόγγοι, τῶν ὁποί-
 ων ἡ ποιότης ἀπρακτεῖ παντάπασιν εἰς τὸν ἤχον.
 Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἤχος ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους δύο
 καὶ τρεῖς, καὶ κάθε φθόγγος ἔχει τὴν ποιότητά του,
 εἰς τὸν ἤχον εἶναι ἀνάγκη νὰ παράγῃται ἄλλη ποιό-
 της, ὅ ἐστιν ἡθος, ἐκ τῆς μίξεως τῶν δύο ἡτριῶν
 ποιότητων. Ἡ καὶ ἄλλως, Δεσπόζοντες μὲν εἶναι ἐ-
 κεῖνοι οἱ φθόγγοι, περὶ οὓς ὁ ἤχος χαίρει νὰ ἐν-
 διατρίβῃ. Ὑπερβάσιμοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τὰς ὁ-
 ποίας ὁ ἤχος δὲν θέλει νὰ ἐμφιλοχωρῇ, ἀλλὰ ἥ διό-
 λω τὰς σιωπᾶ, ἢ ταχέως ἀπὸ αὐτοὺς φεύγῃ, καὶ
 χρονοτριβῇ τὸ περισσότερον εἰς τὰς Δεσπόζοντας (α).

§. 305. Οὐτε μὲ μίαν μόνην κλίμακα περαίνεται
 ἓνας ἤχος, ἀλλὰ πολλάκις ἓνας ἤχος ζητεῖ πολλὰς
 κλίμακας· ἔτε εἰς ἓνα μόνον ἤχον ἀνήκει μία μόνη
 κλίμαξ, ἀλλὰ πολλάκις ἀναφέρονται εἰς ἓνα μόνον

α) Δεῖ δὲ τὴν ἁρμονίαν (τὸν ἤχον) εἶδος ἔχειν ἢ πάθος ἢ
 ἡθος· καταφρονητέον οὖν τῶν τὰς μὲν κατ' εἶδος διαφο-
 ρὰς ἐ δυνάμενον θεωρεῖν· ἐπακολουθοῦντων δὲ τῇ τῶν
 φθόγγων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι, καὶ τιθεμένων ὑπερμυζο-
 λήδιον ἁρμονίαν, καὶ πάλιν ὑπὲρ ταύτης ἄλλην. Ἀθήν.
 Διηροσ.

ἔχον πολλὰ κλίμακες. Διότι τὰς προκαταλεγείας (§. 275.) χρόας εἰς τὰς ὅκτω ἤχους οἱ ψαλμῳδοὶ συνειθίζουσι νὰ περικλείωσι καὶ ἀπὸ αὐτὰς, ὅσαι μόνον εἶναι ἐν χρήσει, τούτων διωρίσθησαν καὶ σημεία φθορῶν εἰς ἐνδειξιν.

§. 306. Κοινὸν εἰς τὰς ὅκτω ἤχους εἶναι, τὸ νὰ παράγωσιν ὁ κύριος καὶ ὁ πλάγιος τὰς τέσσαρας λεγόμενες Μέσους ἤχους· οἵτινες ἔτιωσ ὠνομάσθησαν, διότι εὐρίσκονται μέσον τῶν κυρίων καὶ τῶν πλα-

γίων. Καὶ τῷ μὲν $\overset{\circ}{\text{q}}$, ἤγουν τῷ πρώτῳ ἤχῳ, εἶναι μέσος ὁ $\overset{\circ}{\text{q}}$, ἤγουν ὁ τρίτος. διότι εὐρίσκεται μέσον

τῷ $\overset{\circ}{\text{q}}$ καὶ τῷ $\overset{\lambda}{\text{p}}$, Τῷ δὲ $\overset{\lambda}{\text{p}}$, ἤγουν τῷ δευτέρῳ εἶναι μέσος ὁ $\overset{\circ}{\text{q}}$. Τῷ δὲ $\overset{\circ}{\text{q}}$, ἤγουν τῷ τρίτῳ εἶ-

ναι μέσος ὁ $\overset{\circ}{\text{q}}$. Καὶ τῷ δὲ $\overset{\circ}{\text{q}}$, ἤγουν τῷ τετάρτῳ εἶναι μέσος ὁ $\overset{\circ}{\text{q}}$, ἤγουν λέγετος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Περὶ Ἀπήχημάτων.

Απήχημα εἶναι προετοιμασία τῷ ἤχῳ τῆς ψαλμῳδομένης ψαλμῳδίας, γινομένη δι' ἐνὸς τῶν ὅκτω πολυσυλλάβων φθόγγων (§. 66.). Λέγεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ Ἐνήχημα (α).

Δηλαδή προτοῦ νὰ ἀρχίσωμεν νὰ ψάλλωμεν ὁ-

α) Ἐνήχημά ἐστιν ἡ τῷ ἤχῳ ἐπιβολή. Γίνεται δὲ καὶ μονοσυλλάβως τὸ ἀπήχημα, ὅμως ὁ ἀρχάριος στοιχιᾶται διὰ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων διὰ τὴν ποιότητα.

ποιανῶν μελωδίαν, ψάλλομεν ἓνα ἀπὸ τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους, ἵνα δὴ ὡς διὰ γνωστῆ τῆ ἤχου ἀπιδώμεθα τῆς μελωδίας. Εἰδὲ πρέπει νὰ προτάτῃται εἰς τὸ τροπάριον στίχος τις, αὐτὸς πληροῦ τὴν χρεῖαν τῆ ἀπηχήματος, χρεωστῶν νὰ καταλήγῃ ὁμοίως μὲ τὸ ἀπήχημα.

§. 308. Ὅταν μὲν πρὸ τῆς μελωδίας ἡ μαρτυρία τῆ ἤχου μόνη γράφηται, τότε τὸ ἀπήχημα καταλήγει εἰς τὸ ἴσον τῆ ἤχου (§. 303.) ὅταν ὅμως ἡ

μελωδία προγράφεται ἔξωθεν δίτονος, ὡς $\pi \overset{\lambda}{\text{d}}$ —

ἢ τρίτονος, ὡς $\pi \overset{\lambda}{\text{e}}$ — ἢ τετράτονος, ὡς $\pi \overset{\lambda}{\text{q}}$

καὶ τὰ λοιπὰ, μὲ τὸ νὰ γράφονται κοντὰ εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆ ἤχου οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες φανερόνουνσι ταῦτα· τότε τὸ ἀπήχημα πρέπει νὰ καταλήγῃ εἰς τὴν διτονίαν, ἢ τριτονίαν, ἢ τετρατονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν σημαίνεται. Οἶον, ὁ πλάγιος τῆ πρώτης ἤχου ἀπηχεῖται διὰ τῆ αἰσαῖς, ὅταν λήγῃ εἰς

τὸν πα, μαρτυρούμενος διὰ τῆς $\pi \overset{\lambda}{\text{q}}$ ὅμως μαρτυρούμενος διὰ τῆς $\pi \overset{\lambda}{\text{q}}$, τότε ἀπηχεῖται διὰ τοῦ αἰσαῖς· ἢ διὰ τῆ προπαλλομένου στίχου, λήγοντος εἰς τὸν κε· διότι ἡ μελωδία προγράφεται Τετράφωνος, ἤγην Τετράτονος.

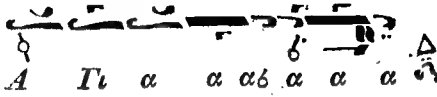
Πάλιν ὁ πλάγιος τῆ δευτέρας ἤχου ἀπηχεῖται διὰ τοῦ βεσαῖς, ὅταν λήγῃ εἰς τὸν πα, μαρτυρούμενος

$\pi \overset{\lambda}{\text{e}}$ · μαρτυρούμενος ὅμως $\pi \overset{\lambda}{\text{e}}$ —, τότε

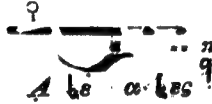
ἀπηχεῖται διὰ τῆ βεζαῶ, ἢ διὰ τῆ προπαλλομένου στίχου, λήγοντος εἰς τὸν δι.

Ὅμοιως καὶ ὁ τέταρτος ἤχος ἀπηχεῖται διὰ τῆ αἰα, ὅταν λήγῃ εἰς τὸν δι, μαρτυρούμενος διὰ τῆς

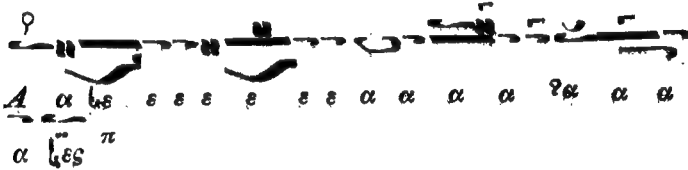
Κατὰ δὲ τὸν Πελοποννήσιον Πέτρον τοιαύτην μελω-
δίαν ἔχει τὸ Ἀπήχημα τῆς Τετάρτης ἤχου εἰς τὰς ἐξη-
γήσεις του.

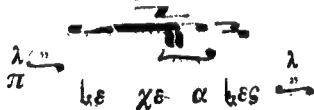
§. 313. Τῆς δὲ Πλαγίου πρώτου ἤχου τὸ Ἀπήχη-
μα κατ' ἡμᾶς μὲν καὶ γράφεται, καὶ ψάλλεται κα-
τὰ τοιαύτην μελωδίαν·

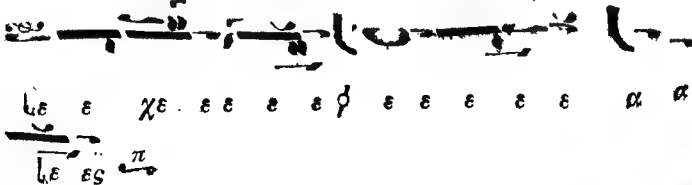
Κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς αὐτὸ μὲν ἐγράφετο τοῦτον
τὸν τρόπον, ἡ δὲ μελωδία τῆς ἐγένετο τοιαύτη, ὅταν
ἐξῆς παριστῶμεν διὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑμετέρας
Μεθόδου·

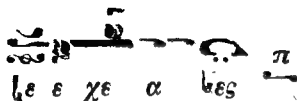
§. 314. Τῆς δὲ πλαγίως δευτέρου ἤχου τὸ Ἀπήχη-
μα κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς ἔτσι γράφεται

Ἐξάγεται δὲ μελωδία κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Θέ-
σεως τοιαύτη, ὅταν ἐξῆς γράφομεν

Καθ' ἡμᾶς δὲ γράφεται καὶ μελωδεῖται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

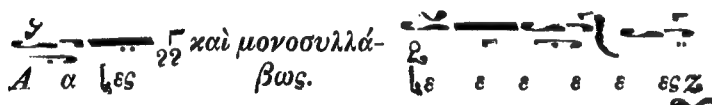
§. 315. Τῷ δὲ Βαρύος ἤχε τὸ Ἀπήχημα κατὰ μὲν τῆς παλαιᾶς ἔτι γράφεται

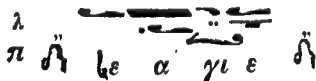
τῷ ὁποίῃ μελωδία κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς γραφῆς εὐγαίνει τοιαύτη οἷα ἐκτίθεται·

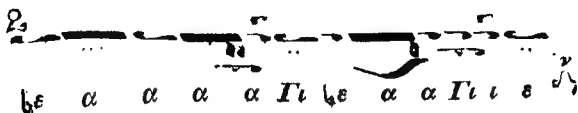
Καθ' ἡμᾶς δὲ γράφεται καὶ μελωδεῖται κατὰ τοὺς ἐξῆς δύο τρόπους. Πῶ δὲ γίνεται τῷ ἐνὸς τρόπου ἢ χρῆσις, καὶ πῶ τῷ ἄλλου φανερόνεται εἰς τὸν (§. 358.) παράγραφον.

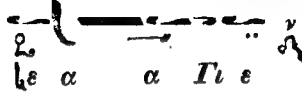
§. 316. Τῷ δὲ Πλαγίου τετάρτου ἤχου τὸ Ἀπήχημα γράφεται μὲν ἔτις ὑπὸ τῶν Παλαιῶν

Φέρει δὲ μελωδίαν, ὅταν ἐξηγῇται τὸ ἔτις γεγραμμένον, οἷαν ἐξῆς γράφομεν·

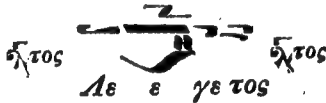
Καθ' ἡμᾶς δὲ τέτου τῆ ἤχου τὸ Ἀπήχημα μελωδεῖται καὶ γράφεται πολυσυλλάβως μὲν ἔτω,

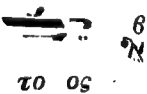
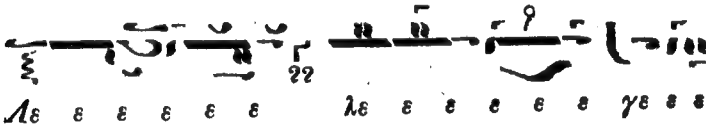
μονοσυλλάβως δὲ ἔτω, πληροῦν ὅμως τὴν αὐτὴν χρείαν.

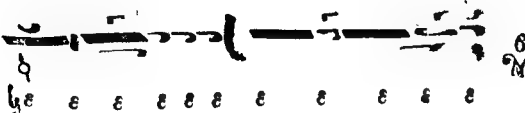
§. 317. Ἦχοι μὲν εἶναι ὀκτώ τῆς ψαλμωδίας· ἀπηχήματα δὲ σφύζονται δέκα. Διότι ὁ Τέταρτος ἦχος, καὶ ὁ Πλάγιος τῆ δευτέρου, ἔχουσιν ἀνὰ δύο ἀπηχήματα. Καὶ τῆ μὲν τετάρτου ἤχου τὸ δεύτερον Ἀπήχημα κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἔτω γράφεται·

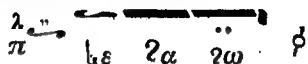
Φέρει δὲ μελωδίαν, ἐξηγούμενον καθ' ἡμᾶς, τοιαύτην, οἷα εἶναι ἡ ἐξῆς γραφομένη.

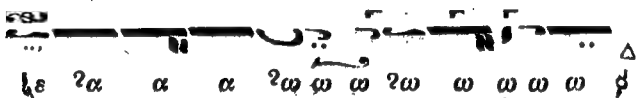
Κατὰ δὲ τὸν Ἰάκωβον οὕτω μελωδεῖται καὶ ἀπηχεῖται μονοσυλλάβως

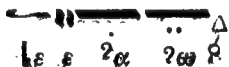
*Τὸ δὲ Πλαγίον δευτέρου τὸ δεύτερον Ἀπὸκάλυψιν κατὰ
τοὺς παλαιούς ἔτι γράφεται*

Φέρει δὲ μελωδίαν, ὅταν ἐξηγῇται καὶ ἡμᾶς, οἷα εἶναι ἡ ἀπόλουτος.

Κατὰ δὲ συντομώτερον τρόπον, ὅς τις εἶναι καὶ ἐν-
χρηστότερος, ἔτω μελωδεῖται καὶ γράφεται τὸ $\zeta^2\alpha^2\omega$.

*Γίνωσκει δὲ, ὅτι λαμβάνει καὶ διαφορετικὴν ἔκφρα-
σιν ἢ μελωδία τῶν ἀπηχημάτων, καὶ ὅτι εὐρίσκονται
καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον ἀπηχήματα, πλὴν ἐν πᾶσι
γίνεται προετοιμασία ἐνὸς ἤχου.*

ΚΕΦ ΑΛΛΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τοῦ Πρώτου ἤχου.

§. 318,

Πρωτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσι-
κοὶ ἐκείνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ αἰσθῆσαι καὶ ἂν
δὲν λέγεται ὁλόκληρος αὕτη ἡ λέξις, τὸ ἀπηχοῦμε-
νον ἑς δείχνει ἀνάβασιν τόνου μείζονος, καὶ ποιό-
τητα τῇ αἰσθῆσαι. ἔχει δὲ ἴσον κατὰ μὲν τὸ Σιχη-
ράριον τὸν τόνον κ'· κατὰ δὲ τὴν Παπαδικὴν τὸν πα.

§. 319. Ὡνομάσθη δὲ Πρῶτος ἦχος, ἐπειδὴ τὸ Ἀπὴχημά τε συνίσταται ἀπὸ μείζονα τόνου, ὃς τις τόνος εὐρέθη πρῶτος. Διότι τῆς ἁρμονικῆς ἀναλογίας, 6, 8, 9, 12, ζητουμένης ἐπὶ τῶν φθόγγων τῶν τόνων τῷ Διατονικοῦ Διαπασῶν συστήματος, ἂν τεθῇ τὸ 6 ἐπὶ τῷ δι, τὸ μὲν 8 ἔσται ἐπὶ τῷ νη, τὸ δὲ 9 ἐπὶ τῷ πα, καὶ τὸ 12 ἐπὶ τῷ Λι οὕτω·

6, 8, 9, 12.

δι κε ζω νη πα βη γα Λι.

Ἄρα ἔτε τὸν ἐλάσσονα τόνον, ἔτε τὸν ἐλάχιστον, ἀλλὰ τὸν μείζονα, δηλαδή τὸν ἔχοντα λόγον ἐπὶ γ-δοον ἐγνώρισαν οἱ Ἀρμονικοὶ Πρῶτον τόνον καὶ τέτον ἐκ τῷ νη πα διαστήματος. Ὅθεν οἱ Πυθαγορικοὶ, νομίζοντες, ὅτι ὁ πα φθόγγος εἶναι πρῶτος φθεγγτός, ἔλεγον αὐτὸν Τροφόν (α).

§. 320. Ὁ Πρῶτος ἦχος μεταχειρίζεται κλίμακα¹ διατονικὴν κατὰ τὸν Τροχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν ἑξῆς·

νη, πα βου γα δι, κε ζω νη Πα.

Ἦγουν ζητεῖ νὰ ἔχη τὰ δύο τετράχορδα ὁμοία· ἦτοι τὸ μὲν πα βη διάστημα ἴσον τὸ κε ζω· τὸ δὲ βη γα τῷ ζω νη· τὸ δὲ γα δι, τῷ νη Πα. Ὁ δὲ νη φθόγγος κεῖται εἰς τὴν κλίμακα Προσλαμβανόμενος, καὶ συμβάλλει εἰς ἀποπλήρωσιν τῷ πενταχόρδῳ, νη πα βου γα δι· καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ τονιαῖον διάστημα τῷ νη πα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσον μὲ τὸ δι κε·

α) Τούτων γὰρ τῶν ἀριθμῶν, 5, 13, 35, οἱ Πυθαγορικοὶ τὰ μὲν 5 Τροφόν, ὅπερ ἐστὶ φθόγγον, ἐκάλλον· διόμενοι, τῶν τῷ τόνου διαστημάτων πρῶτον εἶναι φθεγγτὸν τὸ πέμπτον· τὰ δὲ 13, Λεῖμμα, τὴν εἰς ἴσα τῷ τόνου διανομὴν ἀπογινώσκοντες· τὰ δὲ 35, Ἀρμονίαν, ὅτι συντέθηκεν ἐκ δυοῖν κύβων α'. ἀπ' ἀρτίου καὶ περιττοῦ γεγονότων, ἐκ τεσσάρων δ' ἀριθμῶν, τῷ 6 καὶ τῷ 8 καὶ τῷ 9 καὶ τῷ 12, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν περιεχόντων. Πλούταρχος·

διότι ὁ δι φθόγγος νοεῖται Προσλαμβανόμενος τῇ Πενταχόρδου, δι κε ζω νη Πα. Εἰδὲ ζητηθῇ καὶ περισσότερα ἀνάβασις, ὡς ἀπὸ Προσλαμβανομένου τῇ Πα γίνεται καὶ ἄλλον τετράχορδον ἐπὶ τὸ ὀξὺ, ὅμοιον τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν ζητηθῇ καὶ περισσότερα κατὰβασις.

§. 321. Δεσπόζοντες φθόγγοι ἐν τῷ Πρώτῳ ἤχῳ, ὅταν εἶναι τὸ μέλος ἀργοσύνθετον, εἶναι οἱ πα, γα, ἥ κε, νη· ὑπερβάσιμοι δὲ, οἱ λοιποί. Ὅταν δὲ εἶναι τὸ μέλος γοργοσύνθετον δεσπόζοντες μὲν εἶναι οἱ πα, δι· ὑπερβάσιμοι δὲ, οἱ λοιποί. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῇ Πρώτου ἤχου εἶναι τὸ δ, καὶ τίθεται ἐπὶ τῇ κε· ὅταν ὅμως μετατιθῇται καὶ ἐπὶ ἄλλου τόνου, αὐτὸς πρέπει νὰ ἀφίγη τὸν ἴδιόν του φθόγγον, καὶ νὰ φθέγγηται τὸν κε, καὶ νὰ δίδῃ ποιότητα τῇ ἀγῶαες, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος ὡς ἀπὸ τῇ κε.

§. 322. Καταλήξεις εἰς τὸν Πρῶτον ἤχον ἀτελεῖς μὲν γίνονται εἰς τοὺς φθόγγους γα, δι· ἐντελεῖς δὲ εἰς τοὺς πα, κε· τελικαὶ δὲ εἰς τὸν πα· εἰς κάθε δὲ κατάληξιν τίθεται μαρτυρία. Καὶ διὰ μὲν τὸν φθόγγον κε, τίθεται ἡ $\tilde{\eta}$. διὰ δὲ τὸν δι, ἡ $\tilde{\delta}$. διὰ δὲ τὸν γα, ἡ $\tilde{\gamma}$. διὰ δὲ τὸν βου, ἡ $\tilde{\beta}$. διὰ δὲ τὸν πα, ἡ $\tilde{\alpha}$. διὰ δὲ τὸν νη, ἡ $\tilde{\nu}$. διὰ δὲ τὸν ζω κατὰ μὲν τὸν Τροχόν, ἡ $\tilde{\zeta}$. κατὰ δὲ τὸ Διαπασῶν, ἡ $\tilde{\zeta}$. διὰ δὲ τὸν κε κατ' ἐκεῖνον μὲν ἡ $\tilde{\kappa}$. κατὰ δὲ τοῦτο. ἡ $\tilde{\alpha}$. καὶ διὰ τὸν δι κατ' ἐκεῖνον μὲν ἡ $\tilde{\delta}$. κατὰ δὲ τῆτο, ἡ $\tilde{\delta}$. κατὰ δὲ τὸν ἴδιον τρόπον συγχοροῦνται καὶ αἱ λοιπαὶ μαρτυρίαι τῇ Διατονικῷ γένους, ὡς φαίνονται εἰς τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

§. 323. Ἐνάρεται δὲ ὁ Πρῶτος ἦχος ἀπὸ μὲν βόμβη κατὰ μείζονα τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ· (δύναται δὲ νὰ ὑπονοῖται βόμβος κάθε φθόγγος.) ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίῳ πρώτου, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆ πλαγίου δευτέρου, κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ ἀπὸ τῆ αὐτῆ Ἰσου· ἀπὸ δὲ τῆ τρίτης καὶ τῆ βαρέως, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῆ τετάρτης λήγοντος εἰς τὸν βου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ κατ' ἐλάσσονα τόνον ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τόνον μείζονα, ἢ κατὰ πεντατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ κατὰ τὴν χρεῖαν· κατὰ δὲ περίστασιν ἔνια τούτων παραβαίνονται.

§. 324. Τὸ ἦθος τῆ Πρώτου ἦχε σφίξει χαρακτῆρα σεμνὸν καὶ ἐμβριθῆ, ἢ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξιωματικόν. Καὶ ἂν οὗτος ὁ ἦχος ταυτίζεται μετὸν Δωριον τῶν ἀρχαίων, ὁ Πλάτων ἐθεώρει τὴν σεμνότητα τούτου, ὡς οἰκίαν πρὸς τὴν βελτίωσιν τῶν ἡθῶν· καὶ παραιτησάμενος τὰς λοιπὰς διαλέκτους τῶν ἡχῶν ἐνέκρινε τὴν Δωρισί, ὡς ἀρμόζουσαν ἀνδράσι πολεμικοῖς καὶ σώφροσι. Διότι αὐτῇ τῇ ἐφαίνετο ἱκανῇ τὴν ψυχὴν, τῇ μὲν σωφρονοῦντος, νὰ τὴν ἐπιβώσῃ· τῇ δὲ ἀνοηταίνοντος, νὰ τὴν σωφρονίσῃ (α). Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήχῳ ἔτοι οἱ στίχοι εἰρέθησαν.

Τέχνη μελουργὸς σοὺς ἀγασθεῖσα κρότους,

Πρώτην νέμει σοι τάξιν' ὦ τῆς ἀξίας!

Ἦχος ὁ πρῶτος Μουσικῇ κληθεὶς τέχνη,

Πρῶτος παρ' ἡμῶν εὐλογείσθω τοῖς λόγοις.

Τὰ πρῶτα πρῶτε τῶν καλῶν λαχὼν φέρεις.

Πρωτεῖα νίκης πανταχοῦ πάντων ἔχεις.

- α) Ἡ μὲν οὖν Δωριος ἁρμονία τὸ ἀνδρῶδες ἐμφαίνει καὶ τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ οὐ διακεχυμένον οὐδ' ἱλαρὸν, ἀλλὰ σκνιθροπὸν καὶ σφοδρόν· οὔτε δὲ ποικίλον οὔδ' πολύτροπον. Ἄθῃν. Διπνος.

§. 325. Αἱ κατὰ τὸν Τρο-
χὸν μαρτυρίαι τῆ Διατονι-
κῆ Γένους.

α) Περὶ τοῦ Ἀρωμα τρόπου ὄρα
(§. 284.) Εἰς δὲ τὰς σωζομέ-
νους περὶ μουσικῆς χειρογρά-
φους βίβλους λέγεται, ὅτι ὁ
Πρῶτος ἤχος ὠνομάζετο ὑπὸ
τὸν Ἀρχαίων Ἀώριος. Ἐλα-
βε δὲ τὴν ὀνομασίαν ἐκ τῶν
Ἀωρίων διότι αὗτοι πρῶ-
τοι γνωρίζονται, οὗτοι μετεχει-
ρισθῆσαν αὐτόν. Ἐγεῦρε δὲ
αὐτόν, ὡς λέγουσιν, ὁ ἐκ
Θράκης Θάμυρις. Τὸν μετε-
χειρίζοντο δὲ καὶ εἰς τὰ τρία
γένη· πλὴν ἡμεῖς μόνον εἰς
τὸ διατονικὸν γένος μεταχει-
ριζόμεθα αὐτόν, ἑστώτας ἔ-
χοντα τοὺς τόνους τῆς δια-
τονικῆς κλίμακος.

Ὁ μὲν Ἀριστοφάνης θέλει,
 τὴν δωριστὶ μόνῃν ἁρμονίαν
 ἁρμόττεσθαι θαυὰ τὴν λύ-
 ραν· ἄλλην δ' οὐκ ἐθέλει λα-
 βεῖν. Ὁ δὲ Πλούταρχος λέ-
 γει, ὅτι ἡ μὲν δωριστὶ διά-
 λεκτος ἀποδίδωσι τὸ μεγα-
 λοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικόν· ἡ
 δὲ λυδιστὶ, τὸ παθητικόν.
 Ὁ δὲ Γαλλνὸς ἀναφέρει
 περὶ τῶν δωρίων ταῦτα· Δά-
 μων ὁ μουσικὸς, αὐλητρίδι
 παραγενομένης, αὐλοῦσά τῶν
 Φρύγιον νεανίας τισὶν οἰ-
 νωμένοις, καὶ μανικὰ ἅττα
 διαπραττομένοις, ἐκέλευσεν
 ἀλλῆσαι τὸ Δώριον· οἱ δ' εὖ-
 θὺς ἐπαύσαντο τῆς ἐμπλήκτης
 φθοᾶς. Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκ.
 καὶ Πλάτ. δογμ.

Αἰ κατὰ τὸ
Διαπασῶν
μαρτυρίαι
τῆς Διατομι-
αῖς Γένους

Αἱ φθοραὶ τῆς Διαποριᾶς Ἰένουσ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῆς Δευτέρου ἤχου.

§. 326.

Δεύτερον ἤχον ἀνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μετὰ τὸ κεαλες· τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δείχνει ἐπὶ τὸ δξύ τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα. Καὶ ἂν δὲν λέγεται ὁλόκληρος αὕτη ἡ λέξις, τὸ ἀπηχούμενον λες, δείχνει τὴν ποιότητα τῆς κεαλες· ἔχει δὲ ἴσον τὸν βου βόμβον διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διφωνίας, λαμβάνει ἴσον καὶ τὸν δι, καὶ τὸν νη.

§. 327. Ὡνομάσθη δὲ Δεύτερος ἤχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἓνα τόνον μείζονα εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς πρώτου ἤχου, ἀπὸ τῆς αὐτῆς βόμβου ἂν ἀναβῶμεν δύο τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τοῦ δευτέρου ἤχου. Ὅθεν τὸ ἴσον τῆς δευτέρου ἤχου εἶναι ὁξύτερον ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἤχου, κατὰ τόνον ἐλάσσονα. Ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, ἦσαν ὁ πρῶτος ἤχος ἔχη ἴσον τὸν πα· εἰδὲ αὐτὸς ἔχει ἴσον τὸν κε, ὁ δευτέρος ἔχει ἴσον τὸν δι· τὸ ὁποῖον ἴσον εἶναι φυσικώτερον, ἐπειδὴ δίδει καὶ τὸ ἀπήχημά τις ἡ διατονικὴ κλίμαξ μετὰ τὰ διαστήματα βου γα, γα δι.

§. 328. Ὁ Δεύτερος ἤχος μεταχειρίζεται χρωμα-

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῇ πρὸς τοὺς νέους παραινήσει διηγείται τοιαῦτα περὶ τῆς δωρίου. Λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν, κομιασταῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελῶσαι τὸν αὐλητὴν, τὸν τῆς κόμης κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἀρμονίαν, ἐπανλῆσαι σφίσι τὸ Δίωφον· τοὺς δὲ οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τῆς μέλους, ὥστε τοὺς στεφάνους ῥίψαντας, αἰσχυρομένους ἀπελθεῖν.

τικὴν κλίμακα, ἥτις ὁδεύει κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν οὕτως. Ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ δι φθόγγου, εὐρίσκομεν τὸ μὲν διάστημα δι γα, τόνον μείζονα· τὸ δὲ γα ββ, τόνον ἐλάχιστον· καὶ τὸ λοιπὸν ὡς εἴρηται (§. 244.) ὥστε συγκροτεῖται μία τοιαύτη κλίμαξ,

νη ρ βου γα, δι ρ ζω Νη.

Μεταχειρίζεται ὁμως πολλάκις καὶ τὴν (§. 245.) κλίμακα πα ρ ὁ δι, κε ρ ὁ Πα.

§. 329. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν Δεύτερον ἦχον διὰ τὴν πρώτην κλίμακα εἶναι οἱ φθόγγοι ββ, δι. Σημεῖα δὲ τῆς φθορᾶς τῆ δευτέρου ἦχου εἶναι δύο, τὸ ρ, καὶ τὸ δ. Καὶ τὸ μὲν ρ τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων, δι, βου, νη, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφωνῶν· τὸ δὲ δ τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων, κε, γα, πα, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφωνῶν· Ὅταν ὁμως μετατιθῶνται καὶ ἐπὶ ἄλλου τόνου, αὐτὸς πρέπει νὰ ἀφήνῃ τὸν ἰδίον του φθόγγον, καὶ νὰ φθέγγηται ἐκεῖνον, ὃν δείχνει ἡ φθορά, καὶ νὰ δίδῃ τὴν ποιότητα τοῦ αὐτοῦ, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτης τῆς φθορᾶς. Διὰ δὲ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους τῆς ἄλλης κλίμακος γίνεταί ὁμιλία εἰς τὸν πλάγιον τῆ δευτέρου ἦχον.

§. 330. Καταλήξεις εἰς τὸν Δεύτερον ἦχον ἀτελεῖς μὲν γίνονται εἰς τὸν βου· ἐντελεῖς δὲ, εἰς τὸν δι· αἱ δὲ τελικαὶ γίνονται εἰς τὸν δι· σπανίως ὁμως καὶ εἰς τὸν βου. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον διὰ μὲν τὸν φθόγγον Νη εἶναι τὸ ^ν· διὰ δὲ τὸν πα, τὸ ^π· διὰ δὲ τὸν βου, τὸ ^β· διὰ δὲ τὸν γα, τὸ ^γ· διὰ δὲ τὸν δι, τὸ ^Δ· διὰ δὲ τὸν κε, τὸ ^κ· διὰ δὲ τὸν ζω, τὸ ^ζ· καὶ διὰ τὸν νη, τὸ ^ν· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§. 331. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν Ἀπὸκρημα τῆ Δευ-

τέρου ἤχου ἀπὸ τῆ ββ, ὃν λήγῃ εἰς τὸν δι' ἂν ὁμῶς λήγῃ εἰς τὸν ββ, ἐνάρχεται μὲν ἀπὸ τῆ νη, ζητεῖ δὲ τὸ μὲν ββ πα διάστημα τόνου· μεῖζονα· τὸ δὲ πα νη, τόνον ἐλάχιστον. Ὅθεν οὗτος ὁ νη εὐρίσκεται διλίγον ὀξύτερος ἀπὸ τὸν διατονικὸν νη. Αὐτὸς δὲ ὁ δεύτερος ἤχος ἐνάρχεται ἀπὸ τῆ ββ, ἢ ἀπὸ τοῦ δι' μεταβαίνων δὲ ἀπὸ μὲν τῆ πρώτου ἤχου, φρίσει μὲν ἐνάρχεται κατ' ἐλάσσονα τόνον· ἐπὶ τὸ ὀξύ· μεταθέσει δὲ, ἀπὸ τῆ αὐτοῦ ἴσου· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ τετάρτου λήγοντος εἰς τὸν ββ, ἀπὸ τῆ αὐτοῦ ἴσου. Ἀπὸ δὲ τῶν πλαγίων, πρώτουτε καὶ δευτέρου καὶ τετάρτου, κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῆ τρίτου καὶ βαρέος, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ.

§. 332. Τὸ ἦθος ταύτης τῆ ἤχου, ἂν εἶναι ἐκεῖνος, ὅς τις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λύδιος, (*) σφίξει χαρακτῆρα ἐμπυχοῦντα καὶ κεντῶντα· ἔτι δὲ καὶ λυποῦντα καὶ πάθος ἐνστάζοντα ταῖς ψυχαῖς. Ἐφαίνεται δὲ οὗτος ὁ ἦθος, ὅτι ῥέπει εἰς τρυφήν, καὶ φέρει τὴν ψυχὴν εἰς ἀνανδρίαν. Ὅθεν λέγουσιν ὅτι ὁ Ὀρφεὺς ἡμέρονε τὰ θηρία διὰ μέσου τούτου τῆ ἤχου. Ὁ δὲ Πλάτων λέγει τὴν Λυδιστὶ συμποτικὴν καὶ ἀνειμένην. Ὅθεν καὶ παραιτεῖται αὐτὴν, διὰ τὸ νὰ ἐκχαυγῇ τὰς ψυχὰς τῶν νέων. Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήκῳ οὗτοι εὐφρύνονται οἱ στίχοι, τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐκφράζοντες.

Κἂν δευτέραν εἴληφας ἐν τάξει θέσιν,
 Ἀλλ' ἡδονὴ πρώτη σοι τῷ μελιρρύτῳ.
 Τὸ σὸν μελιχρὸν καὶ γλυκύτατον μέλος
 Ὅσα πιαίνει, καρδίας τ' ἐνηδύνει.
 Σειρῆνες ἦδ' ἄν Δευτέρου πάντως μέλη
 Οὕτω πρόως σοι θεῖ μελισταγὲς μέλος.

*) Τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀμφίων ἐφεῦρε τὸν Λύδιον τρόπον· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι πρῶτος ὁ Ὀλυμπος ἠύλησε Λυδιστὶ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ Τρίτου ἤχου.

§. 333.

Τρίτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ 2α^{ον} τὸ ὁποῖον ἀπῆχηται δείχνει ἐπὶ τὸ δὲν τρίτονον, ἤχουν διάστημα περιέχον τόνους τρεῖς, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον. Καὶ ἂν δὲν λέγεται ὁλόκληρος αὐτὴ ἡ λέξις, τὸ ἀπηχούμενον λε, ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ ὀγκώδη· ἔχει δὲ ἴσον τὸν γὰ φθόγγον· εἰς δὲ τὴν Παπαδικήν, καὶ τὸν νη ἐπὶ τῇ γὰ τόνῃ.

§. 334. Ὡνομάσθη δὲ Τρίτος ἤχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἕνα μὲν μείζονα τόνον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἤχου· δύο δὲ τόνους μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῷ δευτέρῳ ἤχου· ἀπὸ τῇ αὐτοῦ βόμβου ἕαν ἀναβῶμεν τρεῖς τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα καὶ ἐλάχιστον, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τῷ Τρίτῳ ἤχου. Ὅθεν τὸ ἴσον τοῦ τρίτου ἤχου εἶναι ὀξύτερον ἀπὸ τὸ ἴσον τῷ μὲν δευτέρῳ ἤχου, κατὰ τόνον ἐλάχιστον· τοῦ δὲ πρώτου ἤχου, κατὰ τόνους ἐλάσσονα καὶ ἐλάχιστον.

§. 335. Ὁ Τρίτος ἤχος μεταχειρίζεται τὴν ἐξῆς ἐναρμόνιον κλίμακα·

ἐπικῆδιον ἐπὶ Πύθωνι. Ὁ δὲ Πίνδαρος εἰς τοὺς Παιᾶνας λέγει, ὅτι ἡ λυδία μουσικὴ ἐδιδάχθη πρῶτον εἰς τοὺς γάμους τῆς Νιόβης. Ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Ἰαμβος ἱστορεῖ, ὅτι ὁ Τόρηβος πρῶτος μετεχειρίσθη τὴν λυδίαν μουσικὴν. Νικόλαος δὲ ὁ Λυμασκηνὸς λέγει, ὅτι ὁ παῖς τῇ Διὶ καὶ τῇς Τορῆβίᾳ πλαζόμενος περὶ τινα λίμνην, ἥτις ἀπ' αὐτοῦ Τορῆβία ἐκλήθη, φθογγῆς νυμφῶν ἤκουσεν, ἃς καὶ μύσας Ἀνδοὶ καλοῦσι, καὶ μουσικὴν ἐδιδάχθη, καὶ αὐτοῦς λυδοὺς ἐδίδαξε τὰ μέλη.

πα δ γα δι κε. ρ νη Πα.

Καὶ ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν κλίμακα δὲν εὐρίσκεται τόνος οὔτε ἐλάσσων, οὔτε ἐλάχιστος, ἀλλὰ πέντε μὲν τόνοι, δύο δὲ τεταρτημόρια τοῦ μείζονος τόνου, διὰ τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὸ διατεσσάρων σύστημα, ἦγεν εἰς τὴν Τριφωνίαν.

νη πα βουό γα, γα δι κε Ζωρ

ἢ ᾗ ἤτος ρρ, ἢ ᾗ ἤτος ρρ. (§. 261, καὶ §. 57.)

§. 336. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν Τρίτον ἦχον εἶναι οἱ πα, γα, κε. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ τρίτου ἦχου εἶναι τὸ ρ· τὸ ὁποῖον βίαν εὐρίσκειται ἐπὶ τῇ γα, ζητεῖ τὸν μὲν γα τόνον φυσικὸν τὰ δὲ λοιπὰ ἀνιόντα καὶ κατιόντα διαστήματα τῶν τόνων, τὰ ζητεῖ καθὼς διωρίσθησαν εἰς τὴν κλίμακά του· τιθέμενον δὲ ἐπὶ τῶν δύο φθόγγων, ζω, βε, τοὺς ζητεῖ μὲ ὕφεσιν. Ἐπὶ δὲ ἄλλου τόνου τιθέμενον, θέλει νὰ ἀφήνῃ μὲν αὐτὸς ὁ τόνος τὸν φθόγγον τε, νὰ φθέγγηται δὲ τὸν γα, καὶ νὰ συκιστᾶται ἡ ποιότης τοῦ Ζωρα, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ζητεῖ αὕτη ἡ φθορά.

§. 337. Καταλήξεις δὲ εἰς τὸν Τρίτον ἦχον ἀτελεῖς μὲν, γίνονται εἰς τὸν κε· ἐντελεῖς δὲ, εἰς τὸν πα· καὶ τελικαὶ εἰς τὸν γα. Διότι ἀρχόμενος ὁ τρίτος ἦχος, ἀφ' οὗ δείξῃ τὸν βου δίεσιν, φέρεται πρὸς τὸν κε, ὅπου καὶ καταλήγει ἀτελῶς· ἔπειτα στρέφεται ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ δείχνει τὸν βου φυσικόν, καὶ καταλήγει εἰς τὸν πα ἐντελῶς καὶ τέλος στρεφόμενος ἐπὶ τὸ ὀξύ, πέρνει τὸν βου δίεσιν, καὶ καταλήγει τελικῶς εἰς τὸν γα· σπανίως δὲ καταλήγει καὶ εἰς τὸν νη ἀτελῶς. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν τρίτον ἦχον εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐδιωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν Πρῶτον ἦχον· πλὴν τῶν μαρτυριῶν τῇ Ζω ἥτις γράφεται οὕτω ρρ, καὶ τῆς τριφωνίας αὐτοῦ.

ἐπὶ τὸ δξύ βου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑφρεῖς, καὶ γράφεται ὅ-
τως ἡ μαρτυρία τῶν ^β?? . Τούτῃς ἡ κατιοῦσα ἐπταφω-
νία εἶναι διέσεις εἰς τὸν τρίτον ἦχον, καὶ σπανίως
ζητεῖται ἡ μαρτυρία τῆς, ἐπειδὴ οὔτε κατάληξις γί-
νεται εἰς αὐτόν.

§. 338. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν Ἀπήχημα τῆς Τρίτης
ἦχου ἀπὸ τῆς νη καὶ λήγει εἰς τὸν γα' ὃ δὲ προπα-
λλόμενος στίχος ἀπὸ τῆς κε καὶ λήγει εἰς τὸν γα' μὲν,
ὅταν ἡ μαρτυρία τῆς τροπαρίου κεῖται μόνη, ὡς ᾄδ,

ἢ ^Γ?? . Ὅταν ὁμως παράκειται καὶ Ἐλαφρὸν, ὡς ^{πα}
^{πα}, ἢ ᾄδ ^{πα}, τότε λήγει εἰς τὸν πα. Αὐτὸς

δὲ ὁ τρίτος ἦχος ἐνάρχεται ἀπὸ τῆς γα' μεταβαίνων
δὲ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτου ἦχου, ἐνάρχεται κατὰ διτο-
νίαν ἐπὶ τὸ δξύ, ἢ ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τῶν πλα-
γίων, πρώτου καὶ δευτέρου, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ
δξύ· ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ δξύ· ὡσαύτως
καὶ ἀπὸ τῆς τετάρτου τῆς λήγοντος εἰς τὸν βου· ἀπὸ
δὲ τῆς Πλαγίου τετάρτου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ δξύ
καὶ ἀπὸ τῆς Βαρύος, κατὰ τὸ αὐτὸ ἴσον.

§. 339. Τὸ ἦθος τῆς Τρίτου ἦχου, ἂν εἶναι ἐκεῖ-
νος ὅς τις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων· Φρύγιος,
σῶζει χαρακτῆρα, σκληρὸν, ἐνθερμον, ἀλαζονικόν,
ὀρμητικόν, καὶ φρικώδη. Διὸ λέγει ὁ Ἀθηναῖος, ὅτι
ἐπὶ τῆς Φρυγίᾳ τρόπου ἦχουν τὰς σάλπιγγας καὶ τὰ
πολεμικὰ ὄργανα. Καθὼς δὲ φανερόνουσιν οἱ ἐν τῇ
Ὀκτιοήχῳ στίχοι, σῶζει καὶ τὸν ἀνδρικόν, ἀκομ-
ψον, καὶ ἀπλοῦν.

Εἰ καὶ τρίτος· εἰ, πλὴν πρὸς ἀνδρικοὺς πόνους

Σύνεγγυς εἰ πῶς τῆς προάρχοντος Τρίτε.

Ἀκομψος, ἀπλοῦς, ἀνδρικός πάνυ Τρίτε,

Πέφνης ὄντως, καὶ σὲ τιμῶμεν Τρίτε.

Πλήθους κατάρχων ἰσαριθμοῦ σοι Τρίτε,

Πλήθει προσήκεις προσφυῶς ἡρμοσμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τοῦ Τετάρτου ἤχου.

§. 340.

Τέταρτον ἤχον ὠνόμασαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ Ἀγία· τὸ ὁποῖον ἀπήχημα εὐρίσκεται καὶ εἰς πολλὰ μέλη γεγραμμένον μὲ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας. Παλλόμενον δὲ, ζητεῖ προφορὰν ἀνδρικήν καὶ τραχεῖαν, διὰ τὰ συσταθῆ ἢ ποιότητος τῆς αγια. Ἐχεῖ δὲ ἴσον τὰς φθόγγους, δι, πα, βου, ὁ τέταρτος ἤχος.

§. 341. Ὡνομάσθη δὲ Τέταρτος ἤχος, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς βόμβου, ὅθεν ἀναβαίνοντες ἓνα μὲν μείζονα τόνον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς πρώτου ἤχου· δύο δὲ τόνους, μείζονα καὶ ἐλάσσονα, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς δευτέρου ἤχου· τρεῖς δὲ τόνους, μείζονα, ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον, εὐρίσκομεν τὸ ἴσον τῆς τρίτης ἤχου· ἀπὸ τῆς αὐτῆς βόμβου· ἐὰν ἀναβῶμεν τέσσαρας τόνους, εὐρίσκεται τὸ ἴσον τῆς τετάρτου ἤχου. Ὅθεν ὅταν μὲν τεθῇ βόμβος ὁ νη, τὸ ἴσον τοῦ μὲν πρώτου ἤχου εἶναι ὁ κα· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ βου· τοῦ δὲ τρίτου ὁ γα· καὶ τοῦ τετάρτου ὁ δι. Ὅταν δὲ τεθῇ βόμβος ὁ δι, τότε τὸ ἴσον τῆς μὲν πρώτης ἤχου εἶναι ὁ κε· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ ζω· τῆς δὲ τρίτου, ὁ νη· καὶ τῆς τετάρτου, ὁ πα. Ὅταν δὲ εἶναι ἴσον τοῦ μὲν πρώτου ἤχου ὁ κε· τῆς δὲ δευτέρου, ὁ δι· τῆς δὲ τρίτου, ὁ γα· τότε εὐρίσκεται ἴσον τῆς τετάρτου ἤχου ὁ βε.

§. 342. Ὁ Τέταρτος ἤχος μεταχειρίζεται διατονικήν κλίμακα κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα. Διὰ τὸ τοῦ Ἀγια λαμβάνον ἴσα δύο, τὸν πα καὶ τὸν δι, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν πα, καταβαίνει τέσσαρας τόνους,

ἔχοντας διαστήματα ὅμοια μὲ τοὺς τέσσαρας τόνους τοὺς ἀπὸ τῆ δι κατιόντας. Καὶ ἐὰν μὲν διὰ τὴν κατὰ βᾶσιν δὲν εὐρίσκηται διαφορὰ εἰς τὰ δύο ἴσα τῆ αγια, διὰ τὴν ἀνάβασιν ὅμως εἶναι πολλή ἡ διαφορὰ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομοιότητος τῶν διαστημάτων· διότι εὐθὺς τὸ διάστημα δι κε διαφέρει ἀπὸ τὸ πα βᾶ· καὶ τὸ κε ζω, ἀπὸ τὸ βου γα· κ. τ. λ. Ὅταν δὲ ὁ τέταρτος ἥχος ἔχη βάσιν, ἦγαν ἴσον τὸν βου τόνον, τότε τὸ Ἀπήχημά τε εἶναι λεγέτος. Τὸν ἔχοντα δὲ τοιοῦτον ἴσον Μανουὴλ μὲν ὁ Βρυέννιος θέλει Τέταρτον ἦχον· οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ψαλμῳδοὶ θέλουσι νὰ λέγηται οὗτος ὁ ἥχος Μέσος τοῦ τετάρτου, διότι εὐρίσκεται ἀνὰ μέσον τῆ δι καὶ τῆ νη· καὶ φθέγγονται αὐτὸν λεγέτος· ὅθεν καὶ ἡ μαρτυρία μας ⁶.

§. 343. Δεσπόζοντες δὲ φθόγγοι εἰς τὸν Τέταρτον ἦχον εἶναι οἱ δι, βᾶ, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν βου, ὅτε θέλει νὰ ἀκούηται ἐνίοτε καὶ ἡ ὕψις τοῦ κε· ὅταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν πα, ἢ τὸν δι, τότε καὶ δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς πα, δι, ζω. Σημεῖα δὲ τῆς φθορᾶς τούτου τῆ ἡχου διὰ μὲν τὸν τόνον βου, τὸ ξ· διὰ δὲ τὸν δι, τὸ ς· καὶ κάθε ἄλλο σημεῖον, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα κατὰ τὸ Διαπασῶν (§. 325.). Γίνωσκε δὲ, ὅτι ὅταν μὲν δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἀκούηται μέλος τῆ ἑσάκης, τότε ἐπειδὴ εἶναι βάσις τῆ Αγια ὁ δι, δὲν χρειάζεται σημεῖον ἐτέρας φθορᾶς διὰ ἐνδειξιν. Ὅταν δὲ δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξὺ γίνηται Ζαζα, τότε εἶναι βάσις τῆ αγια ὁ πα, καὶ πρέπει νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆ πρώτου ἐπὶ τὸ ὀξὺ τόνου τὸ ξ, ἢ ἐπὶ τῆ δευτέρου τὸ ς, καὶ τὰ λοιπὰ διὰ ἐνδειξιν.

§. 344. Καταλήξεις δὲ ποιῇ ὁ Τέταρτος ἥχος, ὅταν ἔχη ἴσον τὸν βου, ἀτελεῖς μὲν καὶ ἐντελεῖς εἰς

τοὺς δι, βου· ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν βου.
 "Όταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν δι, ἀτελεῖς μὲν καταλήξεις
 ποιεῖ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν ζω· ἐντελεῖς δὲ καὶ
 τελικὰς εἰς τὸν δι. "Όταν δὲ ἔχη ἴσον τὸν πα, ἀ-
 τελεῖς μὲν καταλήξεις ποιεῖ εἰς τὸν δι, βου· ἐντελεῖς
 δὲ καὶ τελικὰς, εἰς τὸν πα· κατὰ δὲ τοὺς νεωτέ-
 ρους ποιεῖ τὰς τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν βου. Ση-
 μεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον εἶναι ἐκεῖ-
 να, ἃ τινὰ διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἦχον
 κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα (§. 325.).

§. 345. Ἐνάρχεται δὲ ὁ Τέταρτος ἦχος, ὁ ἔχων
 ἴσον τὸν πα, ἀπὸ τῆς τόνου πα, ὅπου καὶ λήγει ὁ
 προσαλλόμενος στίχος· ὅτε δὲ ἔχει ἴσον τὸν βου,
 λήγει καὶ ὁ προσαλλόμενος στίχος εἰς τὸν βου· με-
 ταβαίνων δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἦχων, κατὰ τὸ ἴσον
 λαμβάνει καὶ τὸ ποσὸν τῆς ἀναβάσεως καὶ κατα-
 βάσεως.

§. 346. Διαφέρει δὲ ὁ τέταρτος ἦχος ἀπὸ μὲν
 τὸν πρῶτον κατὰ τὸ Ἀναστασιματάριον τῆς Πέτρας,
 καθ' ὃ ὁ μὲν τέταρτος ἦχος τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ
 βαρὺ δεικνύει λεαγιε· ἡγουν ὁδεύει κατὰ τὸ Διαπα-
 σῶν· ὁ δὲ πρῶτος ἦχος ὁδεύων κατὰ τὸν Τροχὸν,
 τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ δεικνύει αλεαλες. Ἐν
 διαφέρει καὶ κατὰ τῆς Δεσπόζοντος φθόγγου· διότι ὁ
 μὲν πρῶτος ἦχος ἔχει Δεσπόζοντας τὰς πα, γα· ὁ δὲ τέ-
 τартος τὰς ββ, δι· καὶ ἔτι κατὰ τὰς καταλήξεις·
 διότι ὁ μὲν πρῶτος, ἀτελῶς μὲν λήγει εἰς τὸν γα,
 ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν πα· ὁ δὲ τέταρτος
 ἦχος λήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν δι, ἐντελῶς δὲ εἰς
 τὸν πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν ββ.

§. 347. Τὸ ἦθος τῆς Τέταρτης ἡχῆς σφῆζει χαρακ-
 τήρα τὸ πανηγυρικὸν καὶ τὸ χορευτικόν. Καὶ ὅταν
 μὲν ἔχη ἴσον τὸν δι, σφῆζει τὸ ἀξιωματικὸν καὶ με-
 γαλοπρεπές· ὅταν δὲ τὸν ββ, τὸ παθητικὸν καὶ ἡ-

δονικόν· καὶ ὅταν τὸν πα, τὸ ταπεινὸν καὶ διαπε-
ραστικὸν τῆς καρδίας εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν
δυνάμεων. Ἐν δὲ τῇ Ὀκτωήκῳ τοιαῦτον ἐκφράζεται
τὸ ἥθος αὐτῆς (*).

Πανηγυρισὴς καὶ χορευτὴς ὧν φέρεις

Τέταρτον εὐχος μουσικωτάτῃ κρίσει.

Σὺ τοὺς χορευτὰς δεξιέμενος πλάττεις,

Φωνὰς βραβεύεις, καὶ κροτῶν ἐν κυμβάλοις.

Σὲ τὸν Τέταρτον Ἦχον ὡς εὐφωνίας

Πλήρη, χορευτῶν εὐλογᾷς τὰ σίφη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆ Πλαγίου Πρώτου Ἦχου.

§. 348.

Πλάγιον τῆ πρώτου ἤχου ὠνόμασαν οἱ Ψαλμοδοὶ
ἐκεῖνον, ὅς τις εὐρίσκεται τέσσαρας τόνους βαρύτερον
ἔχων τὸ ἴσον ἀπὸ τὸ ἴσον τῆ Πρώτου ἤχου· του-
τέστιν ἂν τὸ ἴσον τῆ πρώτης ἤχου εἶναι ἐπὶ τῆ τόνου

*) Ἐν ὃ τέταρτος ἤχος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Ἀρ-
χαῖς Ἑλλήνας Μιζολύδιος, ἐφεῦρεν αὐτὸν ἡ Σαπφώ· διό-
τι πρὸ αὐτῆς τρεῖς μόνους τρόπους ἐγνώριζον οἱ μουσικοί,
Δώριον, Αὐδιον, καὶ Φρύγιον. Λαβόντες λοιπὸν αὐτὸν
τὸν τρόπον, συνέφευξαν μὲ τὸν Δώριον, καὶ μετέδωκαν εἰς
αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἥθη ἐκεῖνα.

Καὶ ἡ μισολύδιος δὲ παθητικὴ τις ἔστι, τραγῳδίας
„ ἀρμόζουσα. Ἀριστόξενος δὲ φησι, Σαπφῶ πρώτῃν εὐ-
„ ρασθαι τὴν μισολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς τραγῳδοποιούς
„ μαθεῖν. Λαβόντας γοῦν αὐτοὺς, συζεύξαι τῇ Δωριστί-
„ σιν, ἥ δὲ τὸ παθητικόν· μέμικται δὲ διὰ τούτων τρα-
„ γῳδία.“ Πλούταρχος.

κε, τὸ ἴσον τῆ πλαγίᾳ πρώτῃ ἤχου ἔχει ἴσον τὸν τόνον πα· διότι βάσιν ἢ ἴσον πρέπει νὰ ἔχη τοῖστον, ὥς ἐλευθέρως μὲν νὰ ἀναβαίνει τόνους ἐπτά, νὰ δεικνύῃ δὲ τὸν πρώτον ἤχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ· τοῖστος δὲ εἶναι ὁ τόνος πα, καὶ τῆτον ἔχουσιν ἴσον τὰ παπαδικὰ καὶ τὰ στιχηραρικά τέτου τῆ ἤχῃ. Τὰ δὲ εἰρμολογικὰ θέλουν ἴσον εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον τὸν τόνον κε· μὲ ὅλον τῆτο μὲ τὴν φθορὰν τοῦ πα· διότι ἡ κατάβασις γίνεται ὡς ἀπὸ τῆ πα, ἐπειδὴ τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ γίνεται ἀεαῖες, καὶ ὅχι βερεαῖες. Ἀπηχεῖται δὲ αὐτὸς ὁ ἤχος μὲ τὸ ἀεαῖες, τὸ ὁποῖον, δεικνύει ἀνόβασιν καὶ κατάβασιν δύο τόνων, ἐλάσσονος καὶ ἐλαχίστης· καὶ δὲν ζητεῖ Προσλαμβανόμενον ἐπὶ τὸ βαρὺ πρὸς μέτρῳ τῆ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν πα διασέματος, ἀλλὰ μετρώμενος μὲ τὰ ὑπὲρ αὐτὸν διατονικὰ διασέματα φανερόναι τὸν ἑαυτὸν του.

§. 349. Κλίμακα δὲ μεταχειρίζεται αὐτὸς ὁ ἤχος τὴν Διατονικὴν κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα· καὶ ἐπειδὴ θέλει πολλάκις τὸν ζω ὕφεισιν, καὶ ἐξεταζόμενον τὸ ζω κε διάστημα, εὐρίσκεται τεταρτημόριον τῆ μεῖζονος τόνου, λαμβάνει μίαν κλίμακα, ἣτις εἶναι μικτὴ ἐκ διατονικῆς καὶ ἐναρμονίᾳ γένους ὀλον,

πα βε γα δι, κε ρ νη Πα.

Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῆ Πλαγίου πρώτῃ ἤχου, ὅταν μεταχειρίζεται ταύτην τὴν μικτὴν κλίμακα, εἶνα τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τιθέμενον ἐπὶ τῆ ζω, τὸν ζητεῖ ὕφεισιν ὅταν ὅμως μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν κλίμακα, τότε τίθεται τὸ ρ ἐπὶ τῆ πα, ἢ ἐν ἀπὸ τὰ δειχθέντα (§. 325.) σημεία τῶν διατονικῶν φθορῶν εἰς τὸν ἰδιὸν τῆ τόπον, καὶ γίνεται γνωστόν. Μεταχειριζόμεθα δὲ τοιαύτην φθορὰν, ὅταν γίνῃται καμμίᾳ μεταβολῇ· διότι ἀλλέως εἶναι περιττόν.

§. 350. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους κατὰ μὲν τὰ

στιχηραρικά καὶ παπαδικὰ ἔχει τὰς πα, δι, κε' καὶ θέλει νὰ ἀκήηται καὶ ἡ ὕφεις τῇ ζω' κατὰ δὲ τὰ εἰρμολογικά, ἔχει τὰς κε, νη' καὶ δὲν θέλει νὰ ἀκούηται τόσον ὁ ζω ὕφεις, ἀλλὰ φυσικός· πρὸς δὲ διάκρισιν, ὅταν εἶναι ὁ ζω ὕφεις, τίθεται τὸ σημεῖον ρ ἐπὶ τῇ ζω.

§. 351. Καταλήξεις δὲ γίνονται κατὰ μὲν τὰ στιχηραρικά καὶ παπαδικὰ, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὰς δι, κε' ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαί, εἰς τὸν πα' κατὰ δὲ τὰ εἰρμολογικά, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν νη' ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν κε' τελικαί δὲ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν κε. Ὅταν δὲ γίνηται ἡ κατάληξις τῶν εἰρμολογικῶν εἰς τὸν πα, καταβαίνει ἡ περίοδος ἀπὸ τῇ κε φυσικῶς, καὶ ὅχι πλέον ὥς ἀπὸ τῇ πα. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν πλάγιον τῇ πρώτῃ ἤχον εἶναι ἐκεῖνα, τὸ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἤχον κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· ὅταν ὅμως μεταχειρίζεται τὴν μικτὴν κλίμακα, μεταχειρίζεται καὶ τὰς μαρτυρίας, ὥς ἐδηλώθησαν (§. 262.).

§. 352. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν ἀπήχημα τῇ Πλαγίῃ πρώτῃ ἤχου ἀπὸ τῇ πα, καὶ λήγει εἰς τὸν πα. Αὐτὸς δὲ μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τῇ κυρίῃ τε κατὰ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ ποιεῖ τὴν ἑναρξιν· ἀπὸ δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τῇ Βαρύῃ κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῇ δευτέρῃ, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ κατὰ τριτονίαν· ἀπὸ δὲ τῇ πλαγίῃ δευτέρου, ἀπὸ τῇ αὐτῇ Ἰσού· ἀπὸ δὲ τῇ τετάρτῃ λήγοντος εἰς τὸν βη, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῇ πλαγίῃ τετάρτου, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ.

§. 353. Διαφέρει δὲ ὁ Πλάγιος τῇ πρώτῃ ἤχῃ ἀπὸ μὲν τὸν πρῶτον κατὰ τῆτο· ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἀναβαίνει ἀπὸ τὴν βάσιν τε ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν πλάγιον τῇ πρώτῃ, καὶ καταβαίνει περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν· καὶ ἔτι κατὰ τὰς δεσπόζοντας φθόγγους,

καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καταλίξεις· ἀπὸ δὲ τὸν τέταρτον, κατὰ τῆς δεσπόζοντος φθόγγου· καὶ καθὼ δὲ μὲν τέταρτος ἀγαπᾷ τὴν ὕφεισιν τῆ γε, ὁ δὲ πλάγιος τῆ πρώτῃ τὴν ὕφεισιν τῆ ζω.

§. 354. Τὸ ἦθος τῆ Πλάγιοι πρώτῃ ἤχου κλίνει μὲν εἰς τὸ φιλοκτίριμον καὶ θρηνώδες διὰ τὰ σιχηραρικά μέλη καὶ παπαδικά· κλίνει δὲ εἰς τὸ διεγερτικὸν καὶ χορευτικὸν διὰ τὰ εἰρημολογικὰ εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου· εἰς δὲ βραδεῖαν, εἰς τὸ κεκηνὸς καὶ χαῦνον.

Θρηνωδὸς εἰ σὺ, καὶ φιλοκτίριμων ἄγαν.

Ἄλλ' εἰς τὰ πολλὰ, καὶ χορεύεις εὐρύθμως.

Ὁ μυσικὸς νῆς, ὃν ἐγνώρισε τέχνη,

Τὶς ἢ παρεκλίνουσα κλίσις πλαγίων;

Πέμπτον σε τάξις, ἀλλὰ πρώτον τῆ μόνου,

Ἔχει σε καὶ λέγει σε, Πρῶτε Πλαγίων (*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τῆ Πλάγις Δευτέρου Ἦχου.

§. 355.

Πλάγιον τῆ δευτέρου ἤχου ὠνόμασαν οἱ Ψαλμοδοὶ ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ λεχθεῖς· τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δεικνύει ἀνάβασιν ἡμιτονίῃς, τριη-

*) Τὸ μὲν θρηνώδες αὐτῆ καταφαίνεται ἐν τῇ Ἡ ζωῇ ἐν τάφῳ, καὶ ἐν τῷ, Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν σε· τὸ δὲ φιλοκτίριμον ἐν τῷ, τῷ Σωτῆρι Θεῷ, καὶ ἐν τῷ, Χαίρεις ἀσκητικῶν ἀληθῶς· τὸ δὲ χορευτικὸν ἐν τῷ, Πάσχα ἱερὸν ἡμῶν σήμερον, τὸ εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου· καὶ το χαῦνον εἰς τὰς καταβασίας τὰς ψαλλομένας εἰς βραδεῖαν ἀγωγὴν χρόνου.

μιτονίᾱ, καὶ ἡμιτονίᾱ, καὶ κατάβασιν τὴν αὐτήν. Βάσιν δὲ ἡ ἴσον πρέπει νὰ ἔχῃ τοῖστον, ὥστε ἐλευθέρως μὲν νὰ ἀναβαίνει τόνους ἑπτὰ, νὰ δεικνύῃ δὲ τὸν δευτέρου ἤχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ ὅξυ, ἢ καὶν τρεῖς. Τοῖστος δὲ εἶναι ὁ τόνος πα, καὶ τῆτον ἔχουσιν ἴσον τὰ παπαδικὰ καὶ τὰ στιχηρὰ εἰς τὸν πλάγιον τῷ δευτέρου ἤχον· τὰ δὲ εἰρμολογικὰ θέλουσιν ἴσον εἰς αὐτὸν τὸν ἤχον τὸν τόνον κε, ἢ καὶν τὸν δι. Φανερόν ἐστι δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τῶν χρωματικῶν διαστημάτων, πα βου γα, χωρὶς νὰ ζητῇ προσλαμβάνόμενον ἐπὶ τὸ βαρὺ πρὸς μέτρησιν τῷ ὑπὸ τὸν πα διαστήματος· ἢ διὰ τῷ εἰς αὐτὸν πλαγιασμῷ τοῦ κυρίᾱ του, καθὼς λέγουσιν οἱ ψαλμοῦδοί.

§. 356. Κλίμακα δὲ ἔχει τὴν ἑξῆς χρωματικὴν

πα ρ ε δι, κε ρ δ Πα·

ἥτις συντίθεται ἀπὸ δύο χρωματικὰ τετραχόρδα ὁμοῖα. Σημεῖα δὲ φθορᾶς διὰ ταύτην τὴν κλίμακα εἶναι δύο· τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τοῦ πα, καὶ ἐπὶ τοῦ κε· καὶ ἀποβλέπον εἰς τὸ ὅξυ, ζητεῖ ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον, ὡς παριζῶσιν οἱ ἐν τῷ διαγράμματι ἀριθμοί (§. 245.)· καὶ τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τῷ δι, καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸν Πα· καὶ ἀποβλέπον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ζητεῖ ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον, καὶ ἡμιτόνιον οὕτως, ὡς παριζᾶται (§. 245.)· μεταχειρίζεται δὲ πολλάκις καὶ τὴν ἑξῆς μικτήν

πα ρ δ δι, κε ζω νη Πα·

ἀλλὰ τότε πρὸς διάκρισιν τίθεται ἐπὶ τῷ πρώτῳ ἀπαντωμένου τόνου τοῦ διατονικοῦ τετραχόρδου σημεῖον μιᾶς τῶν διατονικῶν φθορῶν (§. 325.). Εἰς τὰ εἰρμολογικὰ ὅμως μεταχειρίζεται τὴν χρωματικὴν ἐκείνην κλίμακα, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν (§. 328.).

§. 357. Δεσπύζοντα δὲ φθόγγους κατὰ μὲν τὰ

σιχηραρικά καὶ παπαδικὰ ἔχει τοὺς πα, δι, κε ὅπου καὶ θέλει νὰ ἀκῆται ἡ δίσσις τῆ γα, διὰ νὰ χρωματίζεται ἀπὸ αὐτὴν ὁ δι' κατὰ δὲ τὰ εἰρηολογικὰ ἔχει τὴς δι, β8, ὅταν εἶναι καὶ ἴσον ὁ δι.

§. 358. Καταλήξεις δὲ ποιεῖ ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν δι' ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν πα' ἐνίοτε ποιεῖ καὶ τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν δι, διότι καὶ ἀπηχεῖται πολλάκις καὶ μὲ τὸ κεῖαζω, καθὼς εἶναι τὸ νεκρώσιμον, Ἄγιος ὁ Θεός· εἰς δὲ τὰ εἰρηολογικὰ ἀτελεῖς μὲν καὶ τελικὰς εἰς τὸν δι' ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν βου.

§. 359. Ἐνάρχεται δὲ τὸ μὲν ἀπήχημα τῆ πλαγίᾳ δευτέρου ἤχου ἀπὸ τοῦ πα, καὶ λήγει ἐπὶ τὸν πα μὲν, ὅταν εἶναι κεχεαλες· ἐπὶ τὸν δι δὲ, ὅταν εἶναι κεῖαζω. Αὐτὸς δὲ μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τῆ κυρίᾳ τ8, ἐνάρχεται κατὰ τριτονίαν ἢ τετρατονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆ πρώτου ἤχου τοῦ ἔχοντος ἴσον τὸν κε' ἀπὸ δὲ τοῦ πλαγίου πρώτου, καὶ τοῦ τετάρτου κᾶν λήγη εἰς τὸν β, κατὰ τὸ αὐτὸ ἴσον ἀπὸ δὲ τῆ τρίτου καὶ βαρέος, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῆ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ.

§. 360. Διαφέρει δὲ ἀπὸ μὲν τοὺς ἄλλους ἤχους κατὰ τὸ χρωματικόν· ἀπὸ δὲ τῆ δευτέρου, καθὸ αὐτὸς ἔχει περισσοτέραν ἔκτασιν ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ ὀλιγωτέραν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἐν ᾧ ὁ δεύτερος ἔχει ἔκτασιν ὀλιγωτέραν μὲν ἐπὶ τὸ ὀξύ, περισσοτέραν δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ ἐκείνων· καὶ ἔτι κατὰ τοὺς δεσπόμενους φθόγγους· καὶ κατὰ τὰς ἐντελεῖς, καταλήξεις· διότι εἰς τὰ σιχηρὰ ὁ μὲν δεύτερος ἤχος ποιεῖ τὰς ἐντελεῖς καταλήξεις δύο τόνους κατωτέρω τῆς βάσεως· ὁ δὲ Πλάγιος τῆ δευτέρου, εἰς τὴν αὐτὴν βάσιν.

§. 361. Τὸ ἦθος τούτου τοῦ ἤχου σῶζει χαρακτῆρα ὁμοῦζοντα εἰς ἄσματα ἐπικήθεια, καὶ εἰς με-

λέτας ὑψηλὰς καὶ θείας. Οὕτως ἔχει εἰς τὰ σιχηρὰ καὶ παπαδικά. Εἰς δὲ τὰ εἰρημολογικὰ σῶζει χαρακτῆρα ἡδονικόν, ὅπερ δηλαδὴ πλεονάζει μὲν ἡ ποιότης τῆς ἡεαλῆς· καὶ δὲν ἀκούεται ἡ τοῦ· ἡεδαῶ. Εἶναι δὲ ἡ ἡδονή του διπλασία τῆς τοῦ δευτέρου, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τοὺς ἐξῆς εἰχους.

Ἐκτος μελωδός, ἀλλ' ὑπέρπρωτος πέλεις,

Ὁ δῦτερος σὺ τῶν μελῶν δευτερεύων.

Τὰς ἡδονὰς σὺ διπλοσυνθέτις φέρεις,

Τοῦ δευτέρου πως δευτερεύων δευτέρως.

Σὲ τὸν μελιχρὸν, τὸν γλυκὺν, τὸν τέτιγ'α,

Τὸν ἐν πλαγίοις δεῦτερον τίς οὐ φιλεῖ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ Βαρύος Ἦχου.

§. 362.

Βαρὺν ἦχον ὠνόμασαν οἱ ψαλμωδοὶ τὸν πλάγιον τοῦ τρίτου ἦχον ἐξ ἀρχαιολογίας. Διότι, καθὼς λέγουσιν, ἐπινοήσας ὁ Ἑρμῆς τὴν λύραν ἐπτάχορδον, ἐδίδασκε καὶ φθόγγους ἐπτά, καὶ ἦχους ἐπτά· βαρύτατος δὲ τῶν ἐπτά φθόγγων ἦτον ὁ ζῶ, διὰ τὸτο καὶ ὁ ἦχος ὅς τις εἶχεν ἴσον τὸν ζῶ, ὠνομάσθη Βαρὺς ἦχος. Ὑστερον ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐξήσαντες εἰς ὀκτὼ τὰς χορδάς, καὶ τοὺς φθόγγους, καὶ τὰς ἦχους, δὲν ἡθέλησαν νὰ ἀλλάξωσι τὸ ὄνομα τῆς Βαρύος ἦχου, διὰ νὰ μὴν ἀλησμονηθῇ παντάπασιν ἡ ἀρχαῖος τρόπος λύρα. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ Βαρὺς ἦχος εἰ σμῆν τὰ σιχηρὰ καὶ εἰρημολογικὰ τοῦτον τὸν τρόπον

22 εἰς δὲ τὰ παπαδικὰ καὶ εἰς τὰς κα-

α α ἡες 22

§. 365. Καταλήξεις δὲ ποιῇ ὁ Βαρὺς ἦχος, ὅταν μὲν μεταχειρίζεται τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν δι, καὶ εἰς τὸν νη, καὶ σπανίως εἰς τὸν πα· ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικᾶς, εἰς τὸν γα· ὅταν ὁμως μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν κλίμακα, ἀτελεῖς μὲν λήγει εἰς τὸν δι, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν πα, καὶ εἰς τὸν ζω· τελικᾶς δὲ εἰς τὸν ζω. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὁ τρίτος ἦχος καὶ ὁ πρῶτος.

§. 366. Ἐνάρχεται δὲ τὸ ἀπήχημα τῷ Βαρύος ἦχου κατὰ μὲν τὸ στιχηράριον καὶ εἰρμολόγιον ἀπὸ τοῦ γα, καὶ λήγει εἰς τὸν γα· κατὰ δὲ τὴν παπαδικὴν καὶ τὸ καλοφωνικὸν εἰρμολόγιον, ἀπὸ τοῦ νη, καὶ λήγει εἰς τὸν ζω (§.362). Αὐτὸς δὲ ὁ στιχηραρικός Βαρὺς μεταβαίνων ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου ἦχου τῷ ἔχοντος Ἴσον τὸν κε, ἐνάρχεται κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἀπὸ δὲ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ τετάρτῳ τῷ λήγοντος εἰς τὸν βου, κατ' ἐλάχιστον τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῶν πλαγίων πρώτου καὶ δευτέρου, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀπὸ δὲ τῷ πλαγίου τετάρτου, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ ἀπὸ τῷ τρίτῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ Ἴσον.

§. 367. Διαφέρει δὲ ὁ Βαρὺς ἦχος ἀπὸ μὲν τὰς ἄλλους κατὰ τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα· ἀπὸ δὲ τὸν τρίτον ἦχον, κατὰ τὰς διαφορετικὰς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς διαφορετικὰς καταλήξεις· ὁ δὲ κατὰ τὰ παπαδικὰ βαρὺς ἦχος· διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅλως κατὰ τὸ Ἴσον καὶ τὰς καταλήξεις.

§. 368. Τὸ ἦθος τοῦ Βαρύος ἦχου κλίνει εἰς τὸ ἡσυχαστικόν· καὶ μάλιστα ὅταν μεταχειρίζεται τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα, σφύζει χαρακτῆρα γαλήνιον, εἰρηνικόν, καὶ δυνάμενον μετριάζειν τὸ ἐξορμητικόν τῷ τρίτῳ ἦχου, καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα· διὰ τοῦτο ἀπαρέσκει μὲν τοῖς νέοις καὶ τοῖς εὐγε-

νέσιν· ἀρέσκει δὲ τοῖς ἀπλοῖς καὶ γέρονσι τοῖς
δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Ὀκτιωήχῳ στίχων ἐκφράζεται
τὸ ἦθος αὐτοῦ.

Ὀπλιτικῆς φάλαγγος οἰκεῖον μέλος ,

Ὁ τῷ βάρους σὺ κλῆσιν εἰληφῶς φέρεις.

Ἦχον τὸν ἀπλοῦν, τὸν βάρους ἐπάννυμον,

Ὁ τὰς λογισμοὺς ἐν βοαῖς μισῶν φιλεῖ.

Ἀνδρῶν δὲ ἄσμα δευτερότῳ βρέμει,

Ἦν ποικίλος δὲ, τοὺς ἀπλῶς ἔχεις φίλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ τοῦ Πλάγιου Τετάρτου Ἦχου.

§. 369.

Πλάγιον τῷ τετάρτῳ ἦχον ὠνόμασαν οἱ ψαλμῳδοὶ
ἐκεῖνον, ὅς τις ἀπηχεῖται μὲ τὸ λεαγιε· τὸ ὅποιον
σφῆζον προφορὰν ἡγεμονικὴν καὶ σοβαρὰν δεικνύει
ἀνάβασιν καὶ κατόβασιν ἐνὸς μὲν τόνου, μείζονος· δύο
δὲ, μείζονος καὶ ἐλάσσονος· τριῶν δὲ, μείζονος, ἐλάσσο-
νος καὶ ἐλαχίστου, καὶ τὰ λοιπὰ. Βάσιν δὲ ἡ Ἰσον ἔχει τοι-
στῶν, ὥστε ἐλευθέρως μὲν ἀναβαίνει τόνους ἐπτά·
ἐλευθέρως δὲ καταβαίνει τόνους τρεῖς. Καὶ τέσσα-
ρας μὲν τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ δεικνύει ἀγία· τρεῖς δὲ
τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ, λεαγιε· τοῖς δὲ τόνους εἶναι
ὁ νη. Ὅταν ὁμοῦς ἔχη Ἰσον τὸν τόνον γα, τότε ἀ-
ληθινὰ τὸ Ἰσον τοῦ εἶναι τρεῖς τόνους ὀξύτερον,
πλὴν τὸ μέλος βαδίζει ἀπὸ τῷ γα, ὡς ἀπὸ τοῦ νη·
δηλαδὴ δύο τόνους ἐπὶ τὸ ὀξύ δεικνύει μέλος τῷ βε,
καὶ ὅχι τῷ κε, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ, Ἰδου ὁ νυμ-
φίος ἔρχεται, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ (§.308.).

§. 370. Κλίμακα δὲ ἔχει ὁ Πλάγιος τῷ τετάρτῳ

ἦχος τὴν διατονικὴν κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· θέλει οὕτως πολλάκις νὰ πέρνῃ τὸν ὑπ' αὐτὸν ζῶ διεσιν· καὶ τότε τίθεται τὸ γ ἐπὶ τῇ νη πρὸς σαφῆνειαν. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τῇ πλαγίου τετάρτου ἤχου εἶναι τὸ ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τῇ νη τόνου. Εἰς δὲ τὴν ἀντιφωνίαν αὐτῇ ἐπὶ τὸ δξύ, τίθεται τὸ ρ. Ὅταν ὅμως οὗτος ὁ ἦχος ἔχῃ ἴσον τὸν γα τόνον, τότε τίθεται τὸ ρ ἐπὶ τοῦ γα τόνου, καὶ αὐτὸς ὁ τόνος ἀφήνει τὸν φθόγγον τῇ γα, καὶ φθέγγεται τὸν νη, καὶ παραλλαγίζεται τὸ ἐξῆς μέλος ὥς ἀπὸ τῇ νη, ἐπειδὴ μεταβάλλονται καὶ τὰ διαστήματα.

§. 371. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους εἰς τὰ σιχηρὰ καὶ εἰρμολογικὰ ἔχει τῆς νη, ββ, δι· διότι εὐθύς ἀρξάμενος, ζητεῖ νὰ δείξῃ μελωδίαν ἀνήκουσαν τῷ ββ, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπιστρέφει πρὸς τὸ ἴσον· ἄλλοτε δὲ ἀφορῶν εἰς τὸ δξύτερον, δεικνύει τὸν δι· καὶ ἀναβαίνει ἕως εἰς τὴν ὀγδόην διὰ νὰ ποιήσῃ κατάληξιν, ἀτελεῖ μὲν εἰς τὸν δι, ἐντελεῖ δὲ εἰς τὸ ἴσον τε.

§. 372. Καταλήξεις δὲ ποιεῖ, ἀτελεῖς μὲν εἰς τῆς δι, βου, νη· ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν νη, καὶ σπανίως εἰς τὸν δι· καὶ τελικὰς εἰς τὸν νη. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν πλάγιον τῇ τετάρτου ἤχον δὲν εἶναι ἄλλα, παρὰ ἐκεῖνα ἃ τινὰ διωρίσθησαν εἰς τὸν πρῶτον ἤχον κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα.

§. 373. Ἐνάρχεται δὲ τὸ ἀπήχημα τῇ Πλαγίου τετάρτου ἤχῃ ἀπὸ τῇ νη, καὶ λήγει εἰς τὸν νη. Ὅταν ὅμως προγράφηται τὸ μέλος δίτονον, ὁ προπαλλόμενος εἶχος λήγει εἰς τὸν βου· ὅταν δὲ τρίτονον, εἰς τὸν γα, καθὼς εἵπομεν (§. 308.). Αὐτὸς δὲ ὁ πλάγιος τῇ τετάρτου ἤχος ἐνάρχεται αὐτόθεν ἀπὸ τῇ νη· ὁ δὲ προπαλλόμενος στίχος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῇ δι, κατιῶν διατονικῶς, λήγει εἰς τὸν νη. Μεταβαίνων δὲ ἀπὸ μὲν τῇ πρῶτου ἤχου, καὶ τῇ

πλαγίου τβ, καὶ τοῦ πλαγίῃ δευτέρου, ἔχόντων ἴσον τὸν πα τόνον, ἐνάρχεται κατὰ τόνον ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τβ δευτέρου καὶ τβ τετάρτου, ἔχόντων ἴσον τὸν ββ, κατὰ διτονίαν ἐπὶ τὸ βαρύ· ἀπὸ δὲ τβ τρίτου καὶ τβ Βαρύος, ἔχόντων ἴσον τὸν γα, κατὰ τριτονίαν ἐπὶ τὸ βαρύ.

§. 374. Διαφέρει δὲ ὁ Πλάγιος τβ τετάρτου ἤχος ἀπὸ μὲν τοὺς χρωματικὰς καὶ ἐναρμονίους ἤχους, κατὰ τὴν κλίμακα· ἀπὸ δὲ τῆς διατονικῆς κατὰ τὸ ἴσον, κατὰ τὰς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς καταλήξεις.

§. 375. Τὸ ἦθος τοῦ Πλαγίῃ τετάρτῃ ἤχῃ σφῆξει χαρακτηῖται, κλίνοντα εἰς τὸ θαλαττικόν, ἡδονικόν, καὶ ἑλκυστικόν εἰς πάθη· διὰ τῆτο καὶ οἱ κῶμοι κατὰ τοῦτον τὸν ἦχον ἐμελίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Πρὸς τοῦτοις κλίνει καὶ εἰς τὸ σεμνόν, ὅτε συμβάλλει μεγάλως ἡ βραδεία ἀγωγή τῆς χρόνου, καὶ ἡ μετάρθεσις τῆς τόνου ἀπὸ τῆ νη ἐπὶ τὸν γα (§.363.). Οἱ δὲ ἐν τῇ Ὀκτωήχῃ στίχοι τοιαῦτα λέγουσι περὶ αὐτοῦ.

Ἦχων σφραγὶς τέταρτε σὺ τῶν πλαγίων,

Ὡς ἐν σεαυτῷ πᾶν καλὸν μέλος φέρων.

Ἀνευρύνεις σὺ τοὺς κρότους τῶν ἔσμάτων,

Ἦχων κορωνὶς ὡς ὑπάρχων καὶ τέλος.

Ὡς ἄκρον ἐν φθόγγοις τε καὶ φωνῶν στάσει,

Ἄκρον σε φωνῆς δίς σε καλῶ καὶ τέλος.

§. 376. Τῶν εἰρημένων ὀκτὼ ἡχων αἱ βάσεις, ἡγουν τὰ ἴσα ἐκάστου αὐτῶν, ὅταν ζητῆται νὰ φανερωθῶσι, καὶ ἡ σφῆζομένη ἐν αὐτοῖς τάξις ἀπὸ τῆ ὀξείας ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ αἱ μαρτυρίαι αἵτινες φανερόνθῃσι τῆς ἡχους καὶ γράφονται πρὸ τῶν μελῶν, καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν φθόγγων τῆς μελωδίας, αἵτινες γράφονται περὶ τὰ μέσα αὐτῆς, εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφρασθῶσι μὲ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον παριστᾷ

ὁ ἐξῆς πίναξ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φθόγγοι τῷ διαπασῶν ἔχουσι τόνους ἑπτά, καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσιν ἴσα εἰς ὁκτὼ ἤχους, διὰ τοῦτο ὁ πα γίνεται ἴσον τῷ πλαγίῳ πρῶτου ἤχου, καὶ τῷ πλαγίῳ δευτέρου. Καὶ ἐὰν δὲν εὐρίσκηται φυλαττομένη ἡ τάξις τῶν πλαγίων πρὸς τοὺς κυρίους, τῆτο εἶναι, διότι συνέστησαν οἱ ὁκτὼ ἤχοι τῆς ψαλμωδίας κατὰ τὸν Τροχὸν, καὶ ὅχι κατὰ τὸ Διαπασῶν.

κε	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{L}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{q}}}$	Πρῶτος
δι	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{C}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\Delta}}$	Δεύτερος
γα	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{r}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{z}}}$	Τρίτος
ββ	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{X}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{z}}}$	Τέταρτος
πα	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{q}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λ}}}$ τῷ Πρώτῳ
νη	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λ}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{π}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{z}}}$ $\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{z}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{λ}}}$ τῷ Τετάρτῳ
ζω	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{C}}}$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{\text{z}}}$	Βαρύς

τῶν ἡχῶν
τῶν ἴσων

αἱ μαρτυρίαι
τῶν ἡχῶν

αἱ μαρτυρίαι
τῶν φθόγγων

οἱ ἤχοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

Περὶ Μεταθέσεως, ἢ Φθορῶν.

§. 377.

Κατανοήσαντες οἱ μουσικοὶ περιέργως, οὗ ὅταν ψάλλωσι καὶ ἐπιμένωσιν εἰς ἓνα τόνον, ἢ εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον ἐπὶ πολὺ, συνειθιζόμενον τὸ ἦθος αὐτοῦ τοῦ ἦχου, προξενεῖ κόρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ δυσαρέσκεια· ὅταν δὲ πρὸ τῆς κόρου μεταβαίνωσιν εἰς ἄλλον ἦχον, νέον ἦθος εἰσερχόμενον εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν, ἐξανιστᾷ ταῦτα, καὶ τὰ καταστῇναι προσεκτικὰ, ἐμεθοδεύθησαν νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τόνου εἰς τόνον, ἀπὸ γένους εἰς γένος, καὶ ἀπὸ ἦχου εἰς ἦχον, διὰ νὰ ἀποφεύγωσι μὲ τὴν ποικιλίαν, τὴν ἀηδίαν ἣτις προξενεῖται ἀπὸ τὸ μονότροπον ἦθος τῆς μελωδίας.

„Μονωδία γὰρ ἐν ἅπασιν ἐστὶ πλήσμιόν τε καὶ πρό-
„σαντες· ἢ δὲ ποικιλία, τερπνόν (*).“

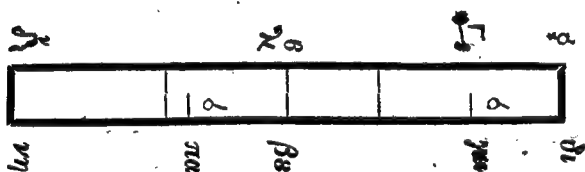
§. 378. Ἡ δὲ τοιαύτη μετάβασις λέγεται Φθορά. Καὶ ὅταν μὲν γίνηται ἀπὸ τόνου, ὡς εἴρηται (§. 370.), λέγεται καὶ Μετάθεσις· ὅταν δὲ γίνηται κατὰ ἄλλον τρόπον λέγεται μόνον φθορά. Μετάθεσις λοιπὸν εἶναι τὸ νὰ λαμβάνωμεν ἀντὶ τῆς τόνου, ὅς τις φυσικὰ γίνεται ἴσον τῆς ἦχου, ἓνα ἄλλον τόνον διὰ ἴσον, φυλάττοντες τὴν ἀναλογίαν τῶν διασημάτων τῆς κλίμακος τέτς, καὶ ὅχι ἐκείνης τῆς φυσικῆς. Οἷον τῆς δευτέρου ἦχου ἴσον εἴπομεν ὅτι εἶναι φυσικῶς ὁ τόνος δι· ὅταν ἀντ' αὐτῆς τῆς δι λάβω τὸν κε, καὶ φυλάξω τὴν ἀναλογίαν τῶν διασημάτων τῆς κλίμακος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς κε ὡς ἀπὸ τῆς δι, τὸ

*) Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ παίδων ἀγωγῆς λόγῳ.

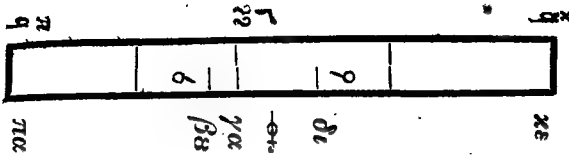
τε ψάλλω τὸν δεύτερον ἦχον κατὰ μετάθεσιν, λαμβάνων τὸν μὲν κε ἀντὶ τῆ δι, τὸν δὲ δι ἀντὶ τοῦ γα, καὶ τὸν γα ἀντὶ τῆ ββ, καὶ τὰ λοιπά· ἔτω γίνεται καὶ ἐπὶ τῆ (§.370.).

§. 379. Φθορά δὲ εἶναι ματαβολή, ἥτις γίνεται εἰς τὴν μελωδίαν ἢ κατὰ μετάθεσιν, ἢ ἀπὸ γένους εἰς γένος, ἢ ἀπὸ ἦχου εἰς ἦχον, ἢ ἀπὸ κλίμακος εἰς κλίμακα. Μεταχειρίζομεθα δὲ φθορὰς δεκαεῖς, τῶν ὁποίων καὶ τὰ σημεῖα ἰδὲ ἐκτίθενται· ἀπὸ τὰς ὁποίας ὀκτώ μὲν εἶναι διατονικαί, αἱ ρ, ϑ, ξ, ϕ, δ, ζ, ε. πέντε δὲ χρωματικαί, αἱ ς, ϑ, ϑ, ϑ, ϑ. αἱ δὲ τρεῖς ἐναρμόνιοι, ϑ, ϑ, ϑ.

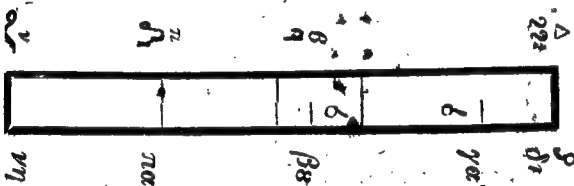
§. 380. Περὶ μὲν τῶν δεκατριῶν ὠμιλήσαμεν σποράδην εἰς τὰς ἰδίους τόπους, ὅπερ ἔχει κάθε μία εἰς τοὺς ὀκτὼ ἦχους· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τριῶν ἰδοὺ λέγομεν. Ἀρχόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τῆς ς, καὶ λέγομεν, ὅτι αὐτὴ τίθεται ἐπὶ τοῦ δι τόνου, καὶ ζητεῖ τὸν γα δίεσιν, καὶ τὸν πα δίεσιν οὕτω· δι δ βου δ νη· εἰδὲ τεθῇ καὶ ἄλλου, πάλιν ἐπὶ τὸ βαρὺ ζητεῖ τὰ αὐτὰ διάσηματα. Ταύτης ἰδοὺ καὶ ἡ κλίμαξ.

§. 381. Ταύτης δὲ τῆς φθορὰς τὸ σημεῖον ϑ, ὅπου τίθεται, ὁ φθόγγος ἀποκτᾷ μελωδίαν καὶ ποιότητα τοῦ λεαλες, καὶ ζητεῖται ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ ὕφεσις· ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ δίεσις τοιαύτη, ὥςτε νὰ εἶναι τὸ ἐπὶ τὸ βαρὺ πρῶτον διάσημα τεταρτημόριον τῆ μείζονος τόνου.

§. 382. Ταύτης δὲ τῆς φθορᾶς τίθεται ἐπὶ τῷ δι, καὶ τὸ μέλος ὁδεύον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ζητεῖ νὰ ἔ-
χη ὁ πρῶτος φθόγγος ἐπὶ τὸ βαρὺ τεταρτημόριον
τῷ μείζονος τόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ τὸ βαρὺ
μείζονα τόνον· ἐντεῦθεν ὁδεύων τις ἐπὶ τὸ δξύ φυ-
λάττει τὰ αὐτὰ διασχήματα.

§. 383. Ἐν συντόμῳ γίνωσκε, ὅτι κάθε φθορά ἔχει
δέσιν καὶ λύσιν καὶ εἰς μὲν τὴν δέσιν τίθεται τὸ σημεῖον
τῆς φθορᾶς, ὅπου γίνεται ἀρχὴ τῷ νὰ μεταβάλληται
ὁ ἦχος, ἢ τὰ λοιπά. Γίνεται δὲ ἡ μεταβολὴ ὅχι
πρὸ τῷ σημείου τῆς φθορᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ σημεῖον
καὶ εἰς τὴν λύσιν τίθεται τὸ σημεῖον τοῦ προτέρου
ἤχου, καὶ γίνεται πάλιν ἡ μεταβολὴ μετὰ τὸ σημει-
ον. Οἷον, ἐάν τις ψάλλῃ μέλος ἤχου πρῶτου, καὶ
θέλῃ νὰ ποιήσῃ φθορὰν εἰς τὸν δευτέρου ἤχον, τί-
θησιν τὴν φθ. ἐπὶ τῷ τόνου κε, καὶ φανερόν, ὅτι
ὅλα τὰ συστατικά τοῦ πρώτου ἤχου παύουσι, καὶ ἀ-
ναγεννῶνται τὰ τῷ δευτέρου ἤχου καὶ ὑποτίθεται ὁ
μὲν κε, δι· ὁ δὲ δι, γα· καὶ ὁ γα, βου· καὶ τὰ
λοιπά. Καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ποιήσῃ λύσιν, τίθησιν τὴν
φθ. ἐπὶ φθορικοῦ δι, δηλαδή εἰς τὸν τόνον τῷ κε,

καὶ φανερόν, ὅτι ὁ ἦχος τῆς μέλους ἐπιφέρει πάλιν ἐκεῖ, ὅθεν ἐξῆλθεν. Δύναται δὲ νὰ γένη ἡ λύσις, καὶ μὲ ὅ,τι ἄλλο σημεῖον τῶν διατονικῶν φθορῶν ζητεῖ ὁ πρῶτος ἀπαντῶμενος τόνος.

§. 384. Ἐνίοτε ὁ μουσικὸς μετὰ υἰάν φθορὰν δένει καὶ ἄλλην φθορὰν, καὶ ὕπερον ἐπιφέρει τὴν λύσιν. Οἶον, ἔαν τις ψόλλη τέταρτον ἦχον, καὶ ἀπαντήσῃ τὴν \ominus ἐπὶ τῇ δι τόνου, ἃς ἡξεύρη, ὅτι χρεωσεῖ νὰ ὁδεύῃ τὴν κλίμακα τῆς δευτέρου ἦχου, ἕως νὰ ἀπαντήσῃ τὴν λύσιν· ἔπειτα ἀπαντᾷ τὴν ϕ ἐπὶ τῇ αὐτῇ δι· τότε οὐ ποιεῖ λύσιν, ἀλλὰ χρεωσεῖ νὰ ὁδεύῃ τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίως δευτέρου ἦχου, ἕως δ νὰ ἰδῇ λύσιν. Ἐκατέρας δὲ ἡ λύσις γίνεται ἢ διὰ τῆς ϕ , τιθεμένης ἐπὶ τῇ δι, ἢ διὰ τινος ἄλλης τῶν διατονικῶν φθορῶν.

§. 385. Ἐνίοτε γίνεται καὶ τρίτη φθορὰ, καὶ ἐπάγεται πότε μία λύσις, πότε δύο, καὶ τλ. καὶ εἶναι ὅλα ἐπαινετά. Μὴ ἐπαινούμενον δὲ εἶναι τὸ νὰ δέσῃ τινὰς μέλος φθορικὸν, καὶ νὰ μὴν ἐπιφέρῃ λύσιν. Ὅπως δὲ καὶ ὅπως ἂν γίνωνται φθοραὶ, φυλάττουσι τὰ ἐξῆς.

Α'. Ὁ τόνος, εἰς τὸν ὁποῖον τεθῇ σημεῖον φθορᾶς, ὑποτίθεται ἀντ' ἐκείνου, τὸν ὁποῖον σημαίνει ἡ φθορὰ· καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαμβάνουσι τὴν ἀναλογίαν τῶν καὶ τῶν λοιπῶν τόνων τὰ διαστήματα, καὶ κατὰ ταῦτα λέγονται καὶ οἱ φθόγγοι, δι' ὧν παραλλαγίζεται τὸ μέλος.

Β'. Εἰς κάθε φθορὰν χρεωσεῖται τὸ εὐάρεστον· ὅθεν καλὸν εἶναι νὰ γίνηται προετοιμασία τις, καὶ νὰ τιθῇται ἡ φθορὰ ὡσὰν εἰς ἰδιὸν τῆς τόπον.

Γ'. Τὸ φθορικὸν μέλος δύναται νὰ καταλήγῃ ἀτελῶς καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς φθορᾶς· ὅθεν καὶ μαρτυρίας λαμβάνει ἰδιαζούσας τῇ φθορᾷ.

Δ'. Μετὰ τὸ φθορικὸν μέλος χρεωσεῖται νὰ γί-

νηται καὶ λύσις ὁμοίως μὲ προετοιμασίαν τοιαύτην, ὥς νὰ ἀκούηται ἡ λύσις εὐάρεστος.

§. 386. Μία δίεσις, ἢ μία ὕφεισις ἐν ἐνὶ τετρα-
χόρδῳ σύστημα φθορᾶς εἰ ποιεῖσιν ὅθεν μετὰ ταύ-
τας οὐδὲ λύσις ζητεῖται. Ὅταν δὲ ἡ δίεσις, ἢ ἡ ὕ-
φεισις διαρκοῦσιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς μέλους ἕως τέλους,
μὴ περιεχόμεναι εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἤχου, τότε πα-
ρὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἤχου σημειῖται ὁ φθόγγος μὲ
τὴν δίεσιν, ἢ τὴν ὕφεισιν ἔτω ἤχος \sim , ὁ κε?
ἤχος \grave{a} ὁ νηδ.

§. 387. Ἐξ αἰτίας τῶν φθορῶν συμβαίνει καὶ νὰ
ἐκπίπτῃ ἡ φωνὴ τῆς ψάλλοντος ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐ-
πὶ τὸ ὀξύ. Ὁ δὲ λόγος εἶναι, ὅτι ὅταν ἡ λύσις τῆς
φθορᾶς γένηται ἀπὸ τόνου βαρυτέρου τῆς φυσικοῦ, ἐκ-
πίπτει ἡ φωνὴ εἰς τὸ βαρὺ καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οἶον,
ἐὰν διὰ φθορὰν μεταβάλω τὸν γα εἰς δι, ἔπειτα
ποιήσω τὴν λύσιν ἀπὸ τῆς γα τῆς φθορικῆς κλίμα-
κος, ἐκπίπτει ἡ φωνὴ ἡμίτονον· εἰδὲ ποιήσω τὴν
λύσιν ἀπὸ τῆς πα, ἢ ἀπὸ τῆς δι, οὐκ ἐκπίπτει διὰ
τὸ ἰσότονον.

πα	βου	γα	δι	κε	ἡ φθορικὴ κλίμαξ
9	7	12	9	12	
12		9	7	12	ἡ φυσικὴ κλίμαξ
νη	πα	βου	γα	δι	

Αὐτὸ τὸ πάθος παρατηρήθη καὶ ἀπὸ τῆς παλαιούσης,
καὶ ὅταν συμβῇ ἔκπτωσις ἐπὶ τὸ βαρὺ ἐνὸς τόνου,
προσιθέασιν ἓνα τόνον, καὶ τὸν ὀνομάζουσιν Δίνα-
μιν. Ὅρα εἰς τὸ Δοξαστικόν Ἰακώβου, τῷ Τριτε-
τῷ τῆς ἐρωτήσεως, εἰς τὸ, αὐτὸν ἰκέτευε.

§. 388. Ἀναγκαῖον εἶναι εἰς κάθε μεταβολήν, νὰ

εἶναι ἐν κοινόν· ἢ φθόγγος, ἢ διάστημα, ἢ κλίμαξ. Λαμβάνεται δὲ ἡ κοινωνία εἰς τὴν ὁμοιότητα τῶν διαστημάτων· διότι ὅταν εἰς τὰς μεταβολὰς πέσωσιν ὅμοιοι φθόγγοι κατὰ τὴν μετοχὴν ἐπ' ἀλλήλους, ἡ μεταβολὴ γίνεται ἐμμελής· ὅταν δὲ ἀνόμοιοι, ἐκμελής. Οἶον, ἐμμελής γίνεται ἡ ἀπὸ τῆς τετάρτου εἰς τὸν δεύτερον ἤχον μεταβολή, διότι τὰ διαστήματα, δι' ἃ βα, εἶναι κοινῶς ὅμοια καὶ εἰς τοὺς δύο. Ὁμοίως καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πλαγίου πρώτου ἤχου εἰς τὸν πλαγιον τῆς δευτέρας· διότι οἱ νη πα, δι' ἃς φθόγγοι κατὰ τὴν ἐπ' ἀλλήλους μετοχὴν εἶναι ὅμοιοι· καὶ τὰ λοιπά.

BIBΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ

Μελοποιΐας.

§. 389.

Μελοποιΐα εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους. Κατασκευάζομεν δὲ μέλος, ὅχι μόνον ψάλλοντες τετριμμένας διαφοροὺς ψαλμωδίας, ἀλλ' ἐφευρίσκοντες καὶ γράφοντες καὶ ἴδια νέα μέλη, τοῖς ἀκροαταῖς ἀρέσκοντα (§.12.). Ἄρα διαφέρει ἡ μελοποιΐα τῆς μελωδίας· διότι ἡ μὲν μελωδία εἶναι ἀπαγγελία μέλους· ἡ δὲ μελοποιΐα εἶναι ἕξις ποιητικῇ. Διακρίνει λοιπὸν ἡ μελοποιΐα τόπους τῆς φωνῆς τρεῖς, Μεσοειδῆ, Νητοειδῆ, καὶ Ὑπατοειδῆ. Καὶ μεσοειδῆς

μὲν εἶναι, ὁ ἀπὸ τῆς ζ μέχρι τῆς ζ' ἐπὶ τὸ ὁξύ
προβαίνων· νητοειδῆς δὲ, ὁ ἀπὸ τῆς ζ' μέχρι τῆς ζ''
ἀναβαίνων· καὶ ὑπατοειδῆς, ὁ ἀπὸ τῆς ζ'' μέχρι τῆς
 ζ καταβαίνων (§. 111.).

§. 390. Μέρη δὲ τῆς μελοποιίας εἶχον οἱ παλαιοὶ
τρία· Λήψιν, Μίξιν, καὶ Χρῆσιν. Καὶ λήψις μὲν
ἦτον ἐκείνη, δι' ἧς εὗρισκεν ὁ μελοποιὸς, ἀπὸ ποῖον
τόπον τῆς φωνῆς ἔπρεπε νὰ ποιήσῃ τὴν μελωδίαν·
ἡγοῦν ἀπὸ μεσοειδῆ, ἢ νητοειδῆ, ἢ ὑπατοειδῆ. Καὶ
μίξις ἦτον ἐκείνη, δι' ἧς προσήρμοζεν ἀλλήλοις τὰς
φθόγγας, τοὺς τύπους τῆς φωνῆς, τὰ γένη, καὶ τὰς
ἡχας. Καὶ χρῆσις ἦτον ἡ διάφορος ἀπεργασία τοῦ
μέλους.

§. 391. Τῆς Χρήσεως πάλιν ἦτον εἶδη τέσσαρα·
Ἀγωγή, Πλοκή, Πεττεία, καὶ Τονή. Καὶ πάλιν τῆς
μὲν Ἀγωγῆς ἦτον εἶδη τρία. Εὐθεΐα, Ἀνακάμπτου-
σα, καὶ Περιφερής. Καὶ εὐθεΐα μὲν ἦν ἐκείνη ἥτις
ποιεῖ τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους ὥς

π
ἡ πα βου γα δι κε ζω.

Ἀνακάμπτουσα δὲ εἶναι ἐκείνη, ἥτις ποιεῖ τὴν κα-
τάβασιν μὲ τὰς ἐπομένους φθόγγους ὥς

ζ'
 η ζω κε δι γα βε Πα.

Καὶ περιφερῆς εἶναι ἐκείνη ἥτις ἀναβαίνει μὲν δια-
τονικῶς, καταβαίνει δὲ χρωματικῶς ὥς

η π ————— ϕ
π ————— π

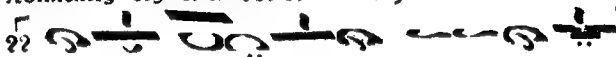
η πα βε. γα δι κε ζω νη Πα δη Πα νη ζω

κε δι γα βε πα π ἡ ἐναντίως.

§. 392. Πλοκή δὲ εἶναι ἐκείνη ἥτις ῥίπτει ἕναν
ἕνα φθόγγον διὰ διασημάτων ὑπερβατῶν δύο ἢ καὶ

περισσοτέρων, προτάττουσα τούτων ἢ τὰ βαρέα, ἢ τὰ ὀξύτερα. Παράδειγμα δὲ τῆς πλοκῆς ἔχεις τὴν ἐπὶ τὸ ὑπερβατὸν Παραλλαγὴν (§. 46.).

§. 393. Πεττεία δὲ εἶναι ἡ πλήξις ἣτις γίνεται πολλάκις εἰς ἓνα τόνον οἶον,

νη γα κε γα ζω γα γα γα νη γα. ??

§. 394. Τονὴ δὲ εἶναι ἡ διαρκῆσα ἐπιμονὴ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἓνα χρόνον, καὶ γίνεται εἰς μίαν προφορὰν φωνῆς, ἥγουν ἐπάνω εἰς ἓνα τόνον δι' ἑνὸς φθόγγου. Αὕτη δὲ ἡ τονὴ εἴτε καταρχὰς τῆς μελωδίας γίνεται, εἴτε ἐν τῷ μέσῳ, εἴτε περὶ τὸ τέλος, ὅταν μὲν ἐξοδεύωνται χρόνοι ἕξ, σημαίνεται τῇ πενταπλῇ· ὅταν δὲ πέντε, τῇ τετραπλῇ· καὶ τὰ λοιπὰ (§. 119.).

§. 395. Εἰς αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς χρήσεως εἶναι δυνατόν νὰ προστεθῇ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ πέμπτον ἡ Σιωπή. Εἶναι δὲ σιωπή, τὸ νὰ παρέρχηται χρόνος ἄφθεγκτος ἀνάμεσα εἰς τοὺς φθόγγους τῆς μελωδίας, ἢ διὰ ἀποπλήρωσιν τοῦ θυθοῦ, ἢ τῷ μέτρῳ, ἢ διὰ ἄλλην τινὰ χρεῖαν (§. 119.).

§. 396. Ἡθῆ δὲ τῆς μελοποιΐας ἦσαν τρία· Διασταλτικὸν, Συσταλτικὸν, Ἡσυχαστικόν. Ὀνομάσθησαν δὲ ἡθῆ, διότι διὰ τούτων ἐθωροῦντο καὶ διωροθοῦντο τὰ καταστήματα τῆς ψυχῆς. Εἶναι δὲ ἡθὸς μὲν διασταλτικὸν ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον σημαίνεται μεγαλοπρέπεια, καὶ διάγραμμα ψυχῆς ἀνδρώδες, καὶ πράξεις ἡρωϊκαί, καὶ πάθῃ οἰκεῖα εἰς ταῦτα. Μεταχειρίζεται δὲ τῷτο τὸ ἡθὸς μάλιστα μὲν ἡ τραγῳδία, καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ, ὅσα κρατῶσι τὸν χαρακτῆρα τοῦτον. Ἰδιάζουσι δὲ καθ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ ἡθὸς ὁ πρῶτος ἥχος καὶ ὁ τρίτος.

§. 397. Συσταλτικὸν δὲ εἶναι ἐκεῖνο, δι' οὗ συ-

νάγεται ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ εἰς ἀνδρὸν διάθεσιν. Ἀρμόζει δὲ τὸ τοιοῦτον κατὰστημα τῆς ψυχῆς εἰς ἐρωτικά πάθη, εἰς θρήνους, εἰς οἴκτους, καὶ εἰς τὰ παρόμοια. Ἰδιάζουσι δὲ κατ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ ἦθος ὁ δεύτερος ἦχος, καὶ οἱ πλάγιοι, πλὴν τὸ βαρέος.

§. 398. Ὑποχαστικὸν δὲ εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποῖα ἀκολουθεῖ ἡρεμότης ψυχῆς, καὶ κατὰστημα ἐλευθερίον τε καὶ εἰρηγικόν. Ἀρμόζουσι δὲ αὐτὸ ὕμνοι, παιᾶνες, ἐγκώμια, συρβελαὶ, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἰδιάζουσι δὲ εἰς τὸτο τὸ ἦθος ὁ Βαρὺς ἦχος, καὶ ὁ Πρῶτος.

§. 399. Θεωρεῖται δὲ εἰς τὴν μελοποιῖαν καὶ Μεταβολή. Εἶναι δὲ μεταβολή, μετάρθεσις ὁμοίου τινὸς εἰς ἀνόμοιον τόπον. Λέγεται δὲ μεταβολὴ τετραχῶς· κατὰ Γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ Σύστημα, καὶ κατὰ Μελοποιῖαν. Λοιπὸν κατὰ γένος μὲν μεταβολὴν ποιεῖμεν, ὅταν ἀπὸ διατονικὸν μεταβαίνωμεν εἰς χρωματικόν, ἢ εἰς ἐναρμόνιον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ ἦχον δὲ μεταβολὴν ποιεῖμεν, ὅταν ἀπὸ ἡχοῦ μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλον ἦχον. Κατὰ σύστημα δὲ γίνεται μεταβολή, ὅταν ἀπὸ τῶ διαπασῶν μεταβαίνωμεν εἰς τὸ πεντάχορδον, ἢ εἰς τὸ τετράχορδον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ δὲ μελοποιῖαν πράττεται μεταβολή ὅταν ἐκ διασταλτικῆ μεταβαίνωμεν εἰς συσταλτικόν, ἢ εἰς ἡσυχαστικόν καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἀπὸ τὰ σαφόμενα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων μουσικῶν, Ἀριστοξένου, Εὐκλείδου, Ἀριστείδου, καὶ τῶν λοιπῶν, τοιαῦτα τινὰ συνάγονται περὶ μελοποιίας τὰ κυριώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Πῶς ἐμελίζοντο αἱ Ψαλμωδίαι.

§. 400.

Οἱ δὲ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῆς ψαλμωδίας ἔψαλλον καὶ ἔγραφον, ποιῶντες καὶ θυθμούς, καθ' οὓς ἐχειρονόμουν, καὶ ἐφευρίσκοντες καὶ μέλη, ἀρμόζοντα τοῖς σκοπουμένοις. Ἐσύνθετον δὲ καὶ θέσεις χαρακτῆρων μουσικῶν, ἵνα συροπτικῶς γράφωσι τὸ ψαλλόμενον, καὶ παραδίδωσι τοῖς μαθηταῖς εὐμεθόδως τὰ πονήματά των. Ὅτε δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ἐμελοποιῶν, ἐμιμῶντο τὸν τρόπον τῶν διδασκάλων (*). Τῆτο δὲ παραπολὺ συνήργησεν εἰς τὸ νὰ διάσφωθῇ ἕως εἰς ἡμῶς ἡ διαφορὰ τῶν μελῶν τῶν εἰδῶν τῆς ψαλμωδίας.

§. 401. Εἶδη δὲ τῆς ψαλμωδίας εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἀνοιξαντάρια, Κεκραγάρια, Δοξαστικά, Στιχηρά, Δοχαὶ, Τροπάρια, Ἀπολυτίκια, Ἀναξάσιμα, Καθίσματα, Ὑπακοαὶ, Ἀντίφωνα, Πολυέλεει, Πασαπνοάρια, Κανόνες, Ὁδαὶ, Εἱρημοὶ, Καταβασαί, Κοντάκια,

*) Οἱ πρὸ ἡμῶν διδάσκαλοι σύμφωνοι ἦσαν ἀλλήλοις καὶ ἑαυτοῖς καὶ οὐδὲν ἐν ἑδρῇ διεφέροντο, τῷ πρωτοτύπῳ κανόνι τῆς ἐπιστήμης ἐπόμενοι.... Ὁ γὰρ χαριτώνυμος μαῆζωρ Ἰωάννης ὁ Κεκουζέλης ἐν τοῖς ἀναγραμματισμοῖς αὐτοῦ, τῶν παλαιῶν οὐκ ἐξίσταται στιχηρῶν, ἀλλὰ κατ' ἔχνος τῆτοις ἀκολουθεῖ, δυνάμενος ἂν πάντως καὶ αὐτὸς, ὡς οἱ νῦν, καὶ πολλὸν μᾶλλον ἔπερ οὗτοι, μελημῶνα ποιεῖν ἴδια, μηδὲν τι κοινωνοῦντα τοῖς πρωτοτύποις αὐτῶν στιχηροῖς. Ἀλλ' εἰ οὕτως ἔποιε, οὔτε καλῶς ἂν ἐποίηε, οὔτε τῆς ἐπιστήμης προσήκοντως ποιεῖν ἐδόκει. Διὸ κατ' ἀκρίβειαν τῆ τῶν παλαιῶν στιχηρῶν ἔχεται δρόμον, καὶ αὐτῶν πάνυ τι ἐξίσταται, τοῖς τῆς ἐπιστήμης νόμοις πειθόμενος. Κἀν τοῖς κατανυκτικοῖς δὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ τῇ τέχνῃ ἐνευδοκίμησαντα μιμεῖται ὁ μετ' αὐτόν καὶ ἐν τοῖς κρατήμασι, καὶ ἐν τοῖς μεγαλυνασίσι ὁμοίως. Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης.

Οἴκοι, Μεγαλυνάρια, Ἐξαποστειλάρια, Αἶνοι, Προσόμοια, Ἰδιόμελα, Ἑωθινὰ, Δοξολογίαι, Ἀσματικά, Μαθήματα, Τυπικά, Μακαρισμοὶ, Εἰσοδικὰ, Τρισάγια, Ἀλληλουάρια, Χερσβικά, Κοινωνικά, Κρατήματα, Καλοφωνικοὶ Εἵρμοι· καὶ τὰ λοιπά.

§. 402. Ταῦτα τὰ εἶδη τῆς ψαλμωδίας ἀνάγονται εἰς τέσσαρα γένη μελῶν· Στιχηραρικὸν παλαιόν, Στιχηραρικὸν νέον, Παπαδικόν, Εἰρμολογικόν. Καὶ τὸ μὲν παλαιόν στιχηραρικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ παλαιὸν Ἀναστασιματάριον, εἰς τὰ παλαιὰ στιχηράρια, καὶ εἰς τὸ Δοξαστικόν Ἰακώβου. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ στιχηραρικὸν μέλος Δοξαστικά, στιχηρά, ἀναστάσιμα, αἶνοι, προσόμοια, ἰδιόμελα ἑωθινά.

§. 403. Τὸ δὲ νέον στιχηραρικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἀναστασιματάριον Πέτρου τῆ Πελοποννησίᾳ. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος, Δοξαστικά, στιχηρά, ἀναστάσιμα, ἔξαποστειλάρια, αἶνοι, προσόμοια, ἰδιόμελα, ἑωθινὰ, καθίσματα, ἀντίφωνα, εἰσοδικά.

§. 404. Τὸ δὲ παπαδικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὰ κοινωνικά καὶ χερσβικά. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος Ἀνοίξαντάρια, κεκραγάρια, δοχαὶ, πολυέλεοι, πασαπνοάρια, οἴκοι, μεγαλυνάρια, ἄσματικά, μαθήματα, εἰσοδικὰ, τρισάγια, ἄλληλῆάρια, χερσβικά, κρατήματα.

Αἱ δὲ δοξολογίαι, οἱ στίχοι τῶν πολυελέων, τὸ Μακάριος ἀνὴρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, μετέχουσι τῆ νέας στιχηραρικοῦ καὶ τῆ παπαδικοῦ μέλους.

§. 405. Τὸ δὲ εἰρμολικὸν μέλος εἶναι τοιῆτον, οἷον εὐρίσκεται εἰς τὸ Εἰρμολόγιον τῆ Βυζαντίου Πέτρου. Μελίζονται λοιπὸν μετὰ τοιῆτον μέλος Τροπάρια, ἀπολυτίκια, ἀναστάσιμα, καὶ μάλιστα τὰ τῶν ἀπὸ στίχου, καθίσματα, ὑπακοαὶ, ἀντίφωνα,

καρόνες, ῥῥοαῖ, εἰρμοὶ . κοντάκια, μεγαλυνάρια, ἐξαποστειλάρια, αἶνοι, μακαρισμοὶ, στίχοι τῶν Θεοῦ κύριε, καὶ λοιποὶ δοξολογίαι, τυπικὰ, εἰσοδικὰ, καὶ ἔτι αἱ καταβασαὶ αἱ ἀργότερα ψαλλόμεναι. Τὸ δὲ Καλοφωνικὸν Εἰρμολόγιον μετέχει καὶ τῆ εἰρμολογικῆς καὶ τῆ παπαδικῆς μέλους.

§. 406. Ἐγγραφον δὲ τὰ εἰρημένα μὲ χαρακτῆρας τῶν φθόγγων δεκαπέντε· διότι πρὸς τοῖς δέκα εἰρημένοις (§.27.) χαρακτῆρσιν εἶχον εἰς χρῆσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ καὶ ἄλλες πέντε χαρακτῆρας· τρεῖς μὲν ἀνιόντας, Ὁξεῖαν , Πελαστὸν , Κέφισμα καὶ δύο κατιόντας, Σύνδεσμον , καὶ Κρατημοῦπόρροον .

§. 407. Μετεχειρίζοντο ἀκόμη καὶ ὑποστάσεις, ὅχι τόσας ὥσας ἀνεφέραμεν (§.116.), ἀλλὰ καὶ ἄλλας διὰ χειρονομίαν, καὶ διὰ πλατυσμὸν τῶν μελῶν· αἱ ἰδὲ καταλέγονται, καὶ σημαίνονται ἅπασαι.

Παρακλητικὴ , Σταυρὸς , Ἐπέγεσμα , Σύναγμα , Ἐσω θεματισμὸς , Ἐξω θεματισμὸς , Χόρευμα , Οὐράνισμα , Σείσμα , Θεὸς καὶ ἀπόθεσις , Θέμα ἀπλὸν , Τρομικὸν , Ἐκστρεπτὸν , Τρομικὸν σύναγμα , Ψηφιστὸν σύναγμα , Παρακάλεσμα , Ἐτερον , Ψηφιστὸν παρακάλεσμα , Ἠμίφωνον , Ἠμίφθορον , Ἐναρξίς , Κράτημα , Κύλισμα , Ἀντικενωκύλισμα , Λύγισμα , Κλάσμα , Σηρὸν κλάσμα , Ἀργοσύνθετον , Γοργοσύνθετον , Πίσσμα , Βαρῖα , Διπλῇ , Γοργὸν , Ἀργὸν , Ὀμαλὸν , Ψηφιστὸν , καὶ Ἀπόδομα .

§. 408. Ὅταν τινὰς θέλῃ νὰ καταλάβῃ τὰ μέλη, τὰ ὁποῖα, ἐγράφοντο διὰ τῶν εἰρημένων δεκαπέντε χαρακτῆρων, καὶ διὰ τῶν κατηριθμημένων ὑποστάσεων, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τούτα διὰ τοῦ παραλλη-

λισμῷ. Ἐὰν φέρ' εἰπεῖν θέλει νὰ γνωρίσῃ, ποῖον μέλος ἔγραφε τὸ Κρατημοῦπόδῃσον, ἃς πάρῃ τὸ Κοινωνικὸν τῷ Δανιῇλ, τὸ εἰς ἔχον $\lambda \frac{\pi}{\alpha}$, γεγραμμένον

μὲ τὴν παλαιὰν μέθοδον, καὶ γεγραμμένον μὲ τὴν νέαν, καὶ διὰ τῶ παραλληλισμῷ εὐκόλως τὸ εὗρίσκει. Πάλιν ἔ-
αν θέλῃ νὰ γνωρίσῃ, πῶς ἐγίνετο τὸ μέλος τῷ Οὐ-
ρανίσματος διατονικῶς, ἃς ἔδῃ εἰς τὸ, Τὴν παγκό-
σμιον δόξαν τῷ Χρυσάφου τὰς λέξεις, πύλην, οὐ-
ρανὸς, Θεοῦ, πῶς εἶναι γεγραμμένοι κατ' αὐτὸν,
καὶ πῶς εἶναι κατ' ἡμᾶς. Χρωματικῶς δὲ, ἃς ἔδῃ
εἰς τὸ, Παρῆλθεν ἡ σκιά, τὴν λέξιν, ἔμεινας. Τὸ
ἴδιον δύναται νὰ κάμῃ καὶ διὰ τὸ ψηφιστὸν παρα-
κάλεσμα, καὶ διὰ ὅλα τὰ λοιπὰ. Διότι οἱ εἰρημένοι
χαρακτήρες, καὶ αἱ ὑποστάσεις, ὅταν ἀλλάζωσι τό-
νους, ἡλλάζον καὶ τὴν δύναμιν οἷον, τὸ Παρακά-
λεσμα ἄλλο μὲν μέλος ἔγραφεν ἐν τῷ τόνῳ τῷ πα-
ἄλλο δὲ ἐν τῷ τόνῳ τοῦ βῆ' καὶ τὰ λοιπὰ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Τωρινὸς Τρόπος τῷ μελίζειν.

§. 409.

Τὸ ἥθος τοῦ ἤχου διδάσκει τὰς τωρινὰς νὰ με-
λίζωσιν, ἢ κατ' ἐμπειρίαν, ἢ κατὰ τέχνην, ἢ κατ'
ἐπιστήμην. Ὅσοι λοιπὸν μελίζουσι κατ' ἐμπειρίαν,
αὐτοὶ δὲν γνωρίζουσιν οὔτε τοὺς μωακῆς χαρακτή-
ρας, οὔτε κἀνένα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅσα διδάσκονται τε-
χνικῶς, ἢ ἐπιστημονικῶς εἰς τὴν Μουσικὴν ἄλλὰ
ἀπὸ πολλὴν ἀσκήσιν καὶ τριβὴν τῷ ψάλλειν, ἀπέκ-
τησαν εὐκολίαν καὶ δεξιότητα, τῷ νὰ μελίζωσιν τρα-

πάρια κατὰ τὴς ὁκτωῦ ἤχους, ὅποιος προταθῇ. Καὶ ψάλλει κατ' ἐμπειρίαν, ὃ ψάλλης τὸ δοθέν τροπάριον. εἰς πρῶτον ἤχον, φέρεῖ εἰπεῖν, καὶ οὔτε αὐτὸς διστάζει, ὅτι ψάλλει πρῶτον ἤχον, οὔτε οἱ ἀκροαταὶ κρίνουσιν ἀλλεοτρόπως, καὶ ἂν εἶναι καὶ κατ' ἐπιστήμην Μουσικοί. Μελίζουσι δὲ οἱ τοιοῦτοι ἀτελῶς, διότι μὴ γράφοντες τὸ μέλος μὲ τὴς μουσικῆς χαρακτῆρας (§. 6.), ἀδυνατῶσι νὰ λέγωσιν αὐτὸ παρομοίως, ὁσάκις θέλουσιν.

§. 410. Ὅσοι δὲ μελίζουσι κατὰ τέχνην, αὐτοὶ γνωρίζουσι μὲν τοὺς μουσικῆς χαρακτῆρας, κρατῶσι δὲ εἰς τὴν φαντασίαν, ὅσα κατὰ λόγον διδάσκονται, ἕως ἐκεῖ ὅπου φθάνει ἡ κρίσις τῆς αἰσθήσεως των. Αὐτοὶ ὅταν εἶναι φύσεως ῥοπὴν ἐχούσης εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ καταβάλλωσι πολλὴν ἀσκησιν καὶ τριβὴν εἰς αὐτήν, ἀποκτιῶσι τὴν δύναμιν τῇ νὰ γράψωσι μὲ τοὺς μουσικῆς χαρακτῆρας, ὅτι μέλος ἀκούσωσιν, ἢ φαντασθῶσι, καὶ νὰ ψάλλωσιν αὐτὸ πάντοτε παρομοίως καὶ ἀπαρραλλάκτως· ἐπειδὴ ψάλλουσιν ἐντέχνως (§. 7.).

§. 411. Ὅσοι δὲ μελίζουσι κατ' ἐπιστήμην, αὐτοὶ γνωρίζουσι μὲν τὴς μουσικῆς χαρακτῆρας, κρατῶσι δὲ εἰς τὴν φαντασίαν, ὅσα κατὰ λόγον διδάσκονται, ἕως ἐκεῖ ὅπου φθάνει ἡ κρίσις τῇ νοός των· γινώσκουσι δὲ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μουσικῆς. Αὐτοὶ λοιπὸν, ὅταν εἶναι φύσεως, ἥτις ἔχει ῥοπὴν εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἀσκησιν καὶ τριβὴν αὐτῆς, ἀποκτιῶσι δύναμιν τῇ νὰ ἐφευρίσκωσι μέλη τοιαῦτα, ὥστε νὰ δύνανται νὰ κινῶσι τὴν ψυχὴν τῇ ἀκροατῇ εἰς ὅτι θέλουσι (α). Μεταχειρίζονται δὲ εὐεπηρό-

α) Ὁ Τέρπανδρος ἤνωσε διὰ τῆς μελωδίας τὴς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἳ τινὲς ἦσαν διγρημένοι πρὸς ἀλλήλους. Πλάτ. Τ. 2. φύλ. 1146. Διόδωρ. Τ. 2. φύλ. 639. Ὁ Σόλων ἔ-

λως μὲν τὰς μελωδίας, προσφύεσσι. δὲ τὰς χα-
ρακτῆρας. ὄντες δὲ καὶ φιλόσοφοι, καὶ τῆς πρώτης
τάξεως ἄνθρωποι, συντιθέασι καὶ στίχους ἰδίους,
ἐκλέγοντες καὶ λέξεις ἀρμόδιας εἰς τὰς σκοποὺς τῶν
καὶ τότε μὲ τρία δυνατὰ μέσα, μὲ τὴν μελωδίαν
δηλαδή, μὲ τὸν ῥυθμὸν καὶ μὲ τὴν λέξιν, ἐκτελέ-
σι κάθε σκοπόν. Ὁ μὲν Ἀμφίων ἐμψυχώνει μὲ τὴν
μελωδίαν τὰ τοὺς κτίζοντας τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν·
ὁ δὲ Ὀρφεὺς ἡμερώνει τὰ θηρία· ὁ δὲ Τιμόθεος ἐν
τῇ τραπέζῃ ἀρματώνει τὸν Ἀλέξανδρον (α)· καὶ τὰ
λοιπά.

§. 412. Εἰς μὲν τὰς κατ' ἐμπειρίαν μελίζοντας
ἄλλο δὲν συμβελεύομεν, εἰμὴ τὸ νὰ μιμῶνται κατὰ
δύναμιν τοὺς κατὰ τέχνην, ἢ κατ' ἐπιστήμην μελί-
ζοντας. Καὶ ἐὰν θέλωσι νὰ διαφυλαχθῇ καὶ κἀνέ-
να τῶν μέλος, ὅς τὸ ὑπαγορεύουσιν εἰς κἀνένα τε-
χνίτην μουσικόν, διὰ νὰ τὸ γράφῃ, ἂν τὸ κρίνῃ ἄξιον.

§. 413. Εἰς δὲ τὸν κατὰ τέχνην μελίζοντα συμ-
βουλεύομεν, εἰμὴν τὸ μελιζόμενον εἶναι προσόμοι-
ον, νὰ μεταχειρίζεται τὸ ἀπαράλλακτον μέλος, τὸ
ὁποῖον διεσφῶθῃ εἰς ἡμᾶς ἢ διὰ τῆ Πέτρε, ἢ δι' ἄ-
λλου τινὸς διδασκάλου ἢ καὶ νὰ μὴν ἀπομακρύνη-
ται τὸ ἐδικόν τε μέλος ἀπὸ τὴν μελωδίαν καὶ ἀπὸ
τὸν ῥυθμὸν, τὸν ὁποῖον οἱ πρὸ αὐτῆ διδάσκαλοι
ἀπέδωκαν εἰς τὸ πρῶτον προσόμοιον.

§. 414. Εἰδὲ εἶναι ἰδιόμελον, νὰ προσέχη πρῶτον
εἰς τὸ ἦθος τῆ ἤχου· καὶ ἂφ' οὗ γράψῃ τὴν μαρ-
τυρίαν αὐτῆ νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελωδίαν ἀπὸ τὰς δε-
σπόζοντας φθόγγους. Καὶ ὅσakis μὲν ἀπαντᾷ τὴν
ὑποδιαστολὴν εἰς τὰς λέξεις τῆ κειμένου, νὰ ποιῇ

σινε διὰ τῆς μελωδίας τὰς τὰς Ἀθηναίους εἰς τὴν νῆσον
τῆς Σαλαμῖνος, κτλ. Πλούτ. ἐν Σόλ. Τ. 1. φύλ. 82.
α) Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῇ πρὸς τὰς νέους παρακλήσει.

καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μελωδίαν τὴ ἀτελῇ κατάληξιν τῇ ἤχῃ· ὁσάκις δὲ ἀπαντᾷ τελείαν στιγμὴν, νὰ ποιῇ ἐντελῇ κατάληξιν τῇ ἤχῃ· ὁσάκις δὲ ἀπαντᾷ μέσσην στιγμὴν, ἂν εἶναι τέλος μεγάλης περιόδου, καὶ πάλιν ἔπεται μεγάλη περίοδος, νὰ ποιῇ ἐντελῇ κατάληξιν· εἰδὲ εἶναι τέλος κόμματος, ἢ κῶλον, καὶ πάλιν ἔπεται κόμμα ἢ κῶλον, νὰ ποιῇ ἀτελῇ κατάληξιν· τελικὴν δὲ κατάληξιν τότε μόνον νὰ ποιῇ, ὅταν τελειώνει τὸ κείμενον, καὶ ἔπεται ἐκφώνησις Ἱερέως. Ἔστω εἰς παράδειγμα τὸ ἐξῆς κείμενον, καθὼς ἐμελίσθη ἀπὸ τὸν Πέτρον.

„ Τὸν κήρυκα τῆς πίστεως, καὶ ὑπηρέτην τῆ
 „ λόγου, Ἀνδρέαν εὐφημήσωμεν· οὗτος γὰρ τὴν ἀν-
 „ θρώπων, ἐκ τῆ βυθῆ ἀλιεύει. Ἀντὶ καλάμου,
 „ τὸν Σταυρὸν, ἐν ταῖς χερσὶ διακρατῶν, καὶ ὡς
 „ σπαρτίον χαλῶν τὴν δύναμιν, ἐπανάγει τὰς ψυ-
 „ χὰς, ἀπὸ τῆς πλάνης τῆ ἐχθροῦ, καὶ προσκομι-
 „ ζει τῷ Θεῷ, δῶρον εὐπρόσδεκτον. Ἀεὶ τούτων
 „ πιστοὶ, σὺν τῇ χορείᾳ τῶν μαθητῶν, τῷ Χριστῷ
 „ εὐφημήσωμεν· ἵνα πρεσβεύῃ αὐτῷ, ὅπως ἴλεως γε-
 „ νήσῃτε ἡμῖν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.“

Μετὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἤχου, ἄρχεται τῆς μελωδίας ἀπὸ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους δι, νη· καὶ λήγει ἀτελῶς ἐπὶ τῇ δι εἰς τὸ, πίστεως. Καὶ πάλιν ἀτελῶς ἐπὶ τῇ βου εἰς τὸ, λόγου· καὶ ἐντελῶς λήγει εἰς τὸ, εὐφημήσωμεν. Καὶ τὰ λοιπὰ πάντα φυλάττονται, καθὼς εἶπαμεν,

§. 415. Δύναται ὁ τεχνίτης μελοποιὸς νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὸ μέλος του καὶ φθορὰν, κατὰ τὸ νόημα τοῦ κειμένου, σπανίως ὅμως· κατὰ τοῦτο μιμούμενος τὸν Πελοποννήσιον Πέτρον, ὅς τις πολλὰ τροπάρια ἐμέλιζε χωρὶς φθορὰν. Διότι αἱ συχναὶ φθοραὶ δεικνύουσιν ἀδυναμίαν τῇ μελοποιῷ, μὴ δοναμένου εὐρεῖν ὕλην πολλὴν εἰς ἓνα ἤχον, καὶ διὰ

τῷτο καταφεύγοντος ἐκ πολλοῦς. Ὅταν δὲ μέλλῃ νὰ ποιήσῃ δέσιν φθορᾶς, ἢ λύσιν φθορᾶς, πρέπει νὰ ζητῇ τὸ εὐάρεστον ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀκροατῶν, καὶ τὴν ἐμμελῇ μεταβολήν (§. 388.). Ταῦτα παρατηροῦνται, καὶ ὅταν μελίζῃται, ὅ,τι ἄλλο εἶδος ψαλμοδίας ζητηθῇ, ἀναγόμενον εἰς μέλος νέου στιχηραρίου (§. 403.).

§. 416. Οὕτω μὲν δύναται νὰ μελίξῃ κατὰ τὸ νέον στιχηράριον ὁ τεχνικὸς μουσικὸς· κατὰ δὲ τὸ παλαιὸν στιχηράριον, πῶς; Εἰς τὰς ἡμέρας μας ὀλίγον ζητεῖται τὸ μελίξιν κατὰ τὸ παλαιὸν στιχηράριον· ἐπειδὴ εὐρίσκονται μεμελισμένα ἀπὸ παλαιούς μῦθους καὶ στιχηρὰ, καὶ δοξαστικά, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ δύναται τινὰς νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἔτοιμα. Εἰδὲ θέλει τις τῶν μελοποιῶν νὰ μελίξῃ καὶ τοιῷτον μέλος, εἰς τῷτον συμβεβημένον νὰ ποιήσῃ πολλὴν ἀσκησιν, καὶ τριβὴν, καὶ περιέργειαν εἰς τὸ παλαιὸν στιχηράριον· καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐρανιζόμενος μέλη, νὰ τὰ ἐφαρμόξῃ εἰς τὰς λέξεις τῆς κειμένου του· ἐπειδὴ εἰς τὸ παλαιὸν στιχηραρικὸν μέλος ἕως τῶρα ξένα μέλη δὲν παρεστέχθησαν, καὶ ἃς μὴ γένη αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς κιβδηλώσεως. Ἐρανιζόμενος δὲ τὰ μέλη, ἐξηγημένα κατὰ τὴν ἡμετέραν Μέθοδον, τὸ νὰ τὰ λαμβάνῃ ὁλόκληρα, καὶ ὅχι κολωβὰ, στέκεται εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ αὐτῷ διὰ τῆς παραλληλισμοῦ τὴν κατὰ τὰς παλαιούς χρῆσιν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων (§. 27. καὶ 406.), καὶ τῶν ὑποστάσεων (§. 118. καὶ 126. καὶ 407.). Διότι ἂν ἐξαρχῆς διὰ τὸ στοιχειῶδες δὲν ἐνεκρίναμεν ὅλους τοὺς χαρακτήρας, καὶ ὅλας τὰς ὑποστάσεις κατὰ τὴν ἀρχαίαν δύναμιν· ὅμως εἰς τὸν μελοποιὸν, ὅς τις θέλει νὰ περιεργάζεται ταῦτα, συμβουλευόμεν νὰ βάλλῃ πολλὴν προσοχὴν εἰς αὐτὰ, καὶ διὰ τῆς παραλληλισμοῦ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ, πῶς ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πατέραςιν

ἡμῶν, καὶ ἀφ' οὗ εὐρίσκει τὸ μέλος αὐτῶν, γὰρ τὸ μεταχειρίζεται καὶ αὐτὸς οἰκείως κατὰ τὰς χρείας· καὶ τότε δύναται νὰ ἐλπίξῃ, ὅτι συντάττει καὶ αὐτὸς μελωδίας ἀπὸ θέσεις ἐκκλησιαστικὰς, καὶ πατρο-
 παραδότας.

§. 417. Κατὰ δὲ τὸ παπαδικὸν μέλος παρὰ πολὺ ζητεῖται τὴν σήμερον τὸ μελίζειν, καὶ μάλιστα χερουβικά καὶ κοινωνικά. Λοιπὸν ὅς γινώσκει ὁ μελοποιὸς, ὅτι μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῇ ἤχῳ γίνεται ἀρχὴ μελωδίας ἀρρῦθμον, ἥτις ὁμοιάζει μὲ προοίμιον· διότι εἰς αὐτὴν δεικνύεται ἡ ὁδὸς τῇ ἤχῳ καὶ ἐπὶ τὸ ὅξυ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ· ἔπειτα γίνεται ἐντελής κατὰληξις εἰς τὸ ἴσον τῇ ἤχῳ. Ἡ τοιαύτη δὲ μελωδία λέγεται Παρακλητικὴ, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ μεταχειριζόμενοι καὶ ἀρχὰς τὴν παρακλητικὴν οὕτω , ἐξέφραζον τοιαύτην τινὰ μελωδίαν.

§. 418: Τὴν μὲν περισσοτέραν ὕλην ὁ μελοποιὸς ἐρανίζει ἀπὸ τὰς μελωδίας, τὰς ὁποίας ἀφῆκαν οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ εἰς τὰ ὅμοια ποιήματά των· καὶ εἰς τῷτο βοηθεῖται μεγάλως ἀπὸ τὴν συχνὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην, δυνάμενος νὰ ποιῇ διὰ τῆ παραλληλισμοῦ εἰς τὰ ποιήματα τῶν παλαιῶν. Διότι ἀφ' οὗ ἀποκτήσει τὴν μάθησιν τῇ μέλῳ πολλῶν χαρακτήρων ἢ ὑποστάσεων, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐφαρμόξῃ αὐτὸ εἰς διαφόρους τόνους, εὐκόλως δύναται νὰ μεταχειρίζεται τὸ μέλος αὐτῶν πολλάκις, χωρὶς νὰ ὑποπίπτῃ εἰς κατηγορίαν, ὅτι ταυτολογεῖ. Ὁ Δανιὴλ ἐνδεκάκις μετεχειρίσθη τὸ Κρατημοῦπόρ-
 ροον ἐν ἐνὶ κοινωνικῷ εἰς ἤχον $\pi \dot{\eta}$. Ὁ Πέτρος ἐ-

ξάκις μετεχειρίσθη τὸ Πελαστὸν ἐν τῷ, Σωτηρίαν ἐργάσω, κοινωνικῷ. Τὸ δὲ Ἐπίσημον πρέπει νὰ εἶναι, ἢ καὶ νὰ νομίζεται ἐφεύρεσις ἐδική τῃ· διότι δὲν φθάνει μόνον τὸ νὰ ἐρανίζηται μέλη ἀπὸ ἄλλης, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατακόρως, ἀλλὰ νὰ

ἔχη καὶ αὐτὸς ὀλίγην ὕλην νεωστὶ ἐφευρεθεῖσαν ἢ ἀπὸ αὐτὸν, ἢ ἀπὸ ἄλλης εἰς ἄλλα, τὴν ὁποίαν νὰ μεταχειρίζηται διαφόρως, διὰ νὰ διακρίνηται τὸ ἐπίσημον. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀναφαίνονται καὶ διάφορα νέα μέλη, καὶ διάφοροι νέοι κλίμακες. Εἰδὲ καὶ δὲν ἔχει κανένα ἐπίσημον, ὥς μὴν ἐπιχειρῇ νὰ μίλῃ νέον, ἀλλ' ὥς μεταχειρίζηται τὰ ἔτοιμα (α).

§. 419. Πλατύνονται δὲ τὰ μέλη μὲ Παλλιλλογίαν, Ἐπανάληψιν, Μίμησιν πρὸς τὰ νοούμενα, Μεταβολὴν, καὶ Ἀπόδοσιν. Εἶναι δὲ Παλλιλλογία μὲν τὸ νὰ ποιῶμεν τὴν ἀνάβασιν, ἢ κατὰβασιν τῆς μελωδίας διὰ τῆς αὐτῆς θέσεως (β). Οὕτως ὁ Πέτρος ἐν τῷ κοινωνικῷ, Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κατ' ἀρχὰς ἀναβαίνει ἀπὸ τῆς νῆς εἰς τὸν δι' αὐτὸν μετὰ παλλιλλογίαν. Ἐν δὲ τῷ, Ἐπεφάνη ἡ χάρις τῷ Θεῷ, ἐν ἡ-
 χῳ \sim , κατὰ μὲν τὸ Ἐπεφάνη μεταχειρίζεται τὴν παλλιλλογίαν δις· κατὰ δὲ τὸ ἡ σωτήριος, τὴν μὲν πρώτην παλλιλλογίαν δις· τὰς δὲ δύο ἐφεξῆς, πολλάκις.

§. 420. Ἐπανάληψις δὲ εἶναι, τὸ νὰ μεταχειρίζομεθα ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόνων ἐκ δευτέρου μίαν θέσιν, ἢ ὁλόκληρον περίοδον μελωδίας· καθὼς μάλιστα συνειθίζεται εἰς τὰ μαθήματα καὶ κρατήματα τῶν παιδιῶν. Μετεχειρίσθη δὲ τὴν ἐπανάληψιν καὶ ὁ πρωτοψάλτης Ἰωάννης κατ' ἀρχὰς τῆς κρατήματος τῆς δοξαστικῆς τῆς πολυελέως τῆς εἰς ἡχὸν $\pi \dot{\eta}$.

§. 421. Μίμησις δὲ πρὸς τὰ νοούμενα εἶναι, τὸ

- α) Ὡςπερ καὶ οἱ μουσικοὶ, ἐκ οἷς ἂν μάθωσι, τῆτοις μόνον χρώται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πειρῶνται ποιῆν. Καὶ σφόδρα καὶ ἐν ταῖς μεσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ. Ξενοφῶν. Κύρ. Παιδ. Βιβ. Α'. 50.
- β) Θέσιν ἐννοοῦν ἐδῶ μελωδίαν ἑνὸς μέτρου, ἢ ὁρθμῆς, ἢ δύο τὸ πολὺ· περίοδον δὲ, μελωδίαν μέτρων πολλῶν, ἢ δύο τῶνλάχιστον.

να μελίζωμεν μὲ ὀξεῖαν μὲν μελωδίαν ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τι ὕψος· ὡς οὐρανός, ὄρος· μὲ βαρεῖαν δὲ μελωδίαν ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τι χθαμαλόν· ὡς γῆ, ἄβυσσος, ἔδης. Καὶ μὲ τερπνόν μὲν ἦχον ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τις χαρά· ὡς παράδεισος, νίκη· μὲ σκυθρωπὸν δὲ ἦχον ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα νοεῖται τις λύπη· ὡς θάνατος, καταδίκη· καὶ τὰ λοιπά.

§. 422. Μεταβολὴ δὲ εἶναι, μετάθεσις ὁμοίᾳ τι-νός εἰς ἀνόμοιον τόπον. Λέγεται δὲ μεταβολὴ τετρα-χῶς· κατὰ Γένος, κατὰ ἦχον, κατὰ Σύστημα, καὶ κατὰ Μελοποιῖαν. Καὶ κατὰ γένος μὲν μεταβολὴν ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ διατονικὸν μεταβαίνωμεν εἰς χρωματικὸν ἢ εἰς ἐναρμόνιον· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ δὲ ἦχον μεταβολὴν ποιῶμεν, ὅταν ἀπὸ ἐνός ἡχου μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλον (§. 415. καὶ 377.). Κατὰ δὲ σύστημα γίνεται μεταβολή, ὅταν ἀπὸ τῆ Διαπασῶν μεταβαίνωμεν εἰς τὸ Πεντάχορδον, ἢ εἰς τὸ Τετράχορδον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Κατὰ δὲ μελοποιΐαν ἀναφαίνεται μεταβολή, ὅταν ἐκ Διασταλτικῆς ἡ-θους μεταβαίνωμεν εἰς Συσταλτικὸν, ἢ εἰς Ἑσυχαστικόν· καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

§. 423. Ἀπόδοσις δὲ εἶναι, τὸ να μελίζωμεν τὰ τέλη τῶν περιόδων τῆ κειμένου μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάληξιν, τῆς ὁποίας ἡ μελωδία ἐκτείνεται εἰς δύο, ἢ τρία μέτρα ἐν τέσσαρσι χρόνοις διὰ τὸ νέον στιχηράριον· εἰς περισσότερα δὲ μέτρα διὰ τὴν παπαδικήν· καθὼς εἰς τὸ, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς, ἡ ἄγιε κύριε, ἡ ἄφεισιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἡ ἐν κόσμῳ τὴν ὀνάσασιν· καὶ εἰς τὸ χερουβικὸν τῆ Πελοποννησίᾳ Πέτρον, ὅς τις ἐμέλισε τὸ ἐκλονίζοντες, τὸ προσάδοντες, καὶ τὸ μέριμναν, μὲ ταύτην τὴν θείαν

(— — — — —)

§. 424. Ἐπειδὴ εἰς τὸ κείμενον τῶν χειρουβικῶν καὶ κοινωνικῶν δὲν εὐρίσκεται τελεία στιγμή ἢ μέση, εἰμὴ μόνον ὑποδιαστολαί, γίνονται αἱ μὲν ἐντελεῖς καταλήξεις εἰς τὰς ὑποδιαστολάς· αἱ δὲ ἀτελεῖς, εἰς τὰ τέλη τῶν λέξεων· καὶ ἡ τελικὴ, εἰς τὸ τέλος τῆς Ἀλληλουΐα. Ἐχεις εἰς ταῦτα παράδειγμα τὸ εἰρημένον χειρουβικὸν τῆς Πέτρας. Ὅταν ὁμως τὰ μέλη τῶν χειρουβικῶν εἶναι πολλὰ ἐκτεταμένα, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνωνται ἐντελεῖς καταλήξεις, καὶ ὅπου δὲν εἶναι ὑποδιαστολή. Φυλάττει δὲ ταῦτα καὶ τὸ κοινωνικὸν, ὅταν ἔχῃ πολλὰς λέξεις, καθὼς τὸ

Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἡμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, εἶπεν ὁ Κύριος.

Ὅταν ὁμως τὸ κοινωνικὸν ἔχῃ τρεῖς λέξεις, τότε εἰς κάθε μίαν γίνεται ἐντελής κατάληξις. Γίνωσκε δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ καταλήξεις γίνονται, καθὼς διωρίσθησαν εἰς κάθε ἡχόν· αἱ δὲ ἀτελεῖς γίνονται κατὰ τὴν θέλησιν τῆς μελοποιῆς.

§. 425. Κατὰ δὲ τὸ εἰρμολογικὸν μέλος ὀλίγον ζητεῖται τὴν σήμερον τὸ μελίζειν· ἐπειδὴ τὰ περισσότερα μὲν ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θέλουσιν εἰρμολογικὸν μέλος εἶναι προσόμοια· τὰ δὲ λοιπὰ, ὅσα ψάλλονται μὲ ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου, (διότι τὰ μὲν εἰρμολογικὰ δέχονται καὶ ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου, καὶ βραδεῖαν· τὰ δὲ στιχηρακὰ ζητῶσιν ἀγωγὴν χρόνου βραδεῖαν.) ἐμελίσθησαν ἀπὸ τοὺς διδασκάλας, Πέτρον Πελοποννήσιον, καὶ Πέτρον Βυζάντιον. Εἶδὲ ζητηθῆναι νὰ μελισθῶσιν εἰρμολογικῶς αἱ νοι, καὶ ἐσπερία, παρατηρεῖς εἰς τὴν διδασκαλίαν κάθε ἡχοῦ τὰ λεγόμενα περὶ μέλους εἰρμολογικῆς, καὶ οὕτω μελίξεις. Οἶον, ἐὰν θελήσης νὰ μελίσῃς εἰρμολογικῶς τὸ, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς, ἐπειδὴ τὸ εἰρμολογικὸν μέλος διαφέρει ἀπὸ τοῦ στιχηρα-

κὸν εἰς τὸν πρῶτον ἦχον, κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους καὶ τὰς καταλήξεις, καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν τῷ χρόνῳ, (καθὼς γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ (§: 321.) ἀρχόμενος ἀπὸ τῆ πα, ποιεῖς τὰς μὲν ἀτελεῖς καταλήξεις εἰς τὸν δι, τὰς δὲ ἐντελεῖς εἰς τὸν πα· ἐν ὅλῃ τῇ μελωδίᾳ περιφερόμενος εἰς τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους πα, δι· εἰς τοῦτο ἔχεις καλὸν παράδειγμα τὸ εἰρμολογικόν, Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς, τοῦ Πέτρου. Ἐνίοτε ποιεῖ καὶ μίαν ἀτελεῖ καταλήξιν εἰς τὸν γα, ἥτις προμηνύει τελικὴν ἢ ἐντελεῖ καταλήξιν διὰ τὸ τέλος τῆ τροπαίᾳ ἢ στίχῳ, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν εἰρμολογικὴν δοξολογίαν τῆ Πέτρου.

§. 426. Τὸ δὲ Καλοφωνικὸν Εἰρμολόγιον, ἐπέχον τὸν ἄνωτάτω βαθμὸν τῆς ᾠσματικῆς τέχνης, θέλει καὶ τὸν μελοποιὸν εἰδήμονα πολλῶν μὲν μελῶν, ὅλου δὲ τῆ καλοφωνικοῦ εἰρμολογίᾳ, καὶ ἐντελῶς ἡσκημένον τῇ ψαλμωδίᾳ. Διότι Πέτρος ὁ Περκετής, ὃς τις ἐμέλισε περισσότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς πρὸ αὐτῆ, αὐτὸς μόνος ἐπέτυχεν εἰς τὸ τοιῦτον μέλος, καὶ οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ εὐδοκίμησαν, οὔτε οἱ μετ' αὐτόν. Ὅθεν ὃς τις θέλει νὰ μελίση κατ' αὐτὸν εἰρμὸν καλοφωνικόν, ἂψ οὐ καταστήσει τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοιῦτον, οἷον εἶπαμεν, τότε παρατηρῶν τὸν τρόπον καὶ τὴν ἔμφασιν, τὴν ὁποίαν μόνος οὗτος εἰς τοὺς εἰρμὸς τοῦ μετεχειρίσθῃ, δύναται νὰ μελίξῃ κατὰ τὰ ἀρέσκοντα τῷ αἰωνόσ του.

§. 427. Εἰς τὰ τοιαῦτα μέλη συνειθίζουσι νὰ μεταβάλλωσι μὲν τὴν ἀγωγὴν τῷ χρόνῳ συχνότερον· νὰ λαμβάνωσι δὲ τὴν ὕλην, καθὼς εἶπαμεν εἰς (§. 418.)· νὰ πλατύνωσι δὲ τὰ μέλη, καθὼς εἶπαμεν εἰς (§. 419.)· νὰ μεταχειρίζωνται δὲ καὶ φθορὰν σπαιώσ· νὰ ποιῶσι δὲ τὴν ἀγωγὴν τῆς μελωδίας, δεύσαν ταχέως ἀπὸ τοῦ ὀξέος ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ τὸ

ἀνάπαλιν· νὰ ζητῶσιν ἡθος κλῖνον εἰς τὸ μαλακὸν καὶ ἡδονικόν· νὰ ἐμφανίζωσι τὸ ἐπίσημον, τὸ δοπο-
ον λείπον ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰρημούς, ἰδιάζει εἰς τὸν ἕνα.

§. 428. Μετὰ τὸν εἰρημὸν ἐπάγεται καὶ κράτημα τοῦ ὁποῖου ἡ μὲν μελωδία ἔχει παρομοίωσιν μετὰ τὴν τῆς εἰρημοῦ· ἡ δὲ ἀγωγή τῆς χρόνου ταχίνεται εἰς τὸ διπλάσιον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λέξεις τῆς κρατήματος εἶναι ἀσήμεντοι, ἡ μελωδία πρέπει νὰ εἶναι ἱκανή, νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὸν ἀκροατὴν τὸ σκοπούμενον πάθος. Μετὰ δὲ τὸ κράτημα εἶναι τὸ ἐπιφώνημα· τὸ ὁποῖον εἶναι εἰρημός, φέρων μελωδίαν παρομοίαν μὲν ὅπως οὖν μετὰ τὴν προηγησαμένην, συντομωτέρον δέ.

§. 429. Οὕτω μὲν μελίζει ὁ τεχνίτης κατὰ τὰ τέσσαρα γένη τῶν μελῶν (§. 402.). Ὅταν δὲ τις ἐμπειρικός ψάλτης λέγῃ τινὰ μελωδίαν, διὰ νὰ τὴν γράψῃ μετὰ τοὺς μουσικοὺς χαρακτῆρας ὁ τεχνίτης μουσικός, ὁ μὲν ἐμπειρικός πρέπει νὰ εἴπῃ τὴν αὐτὴν μελωδίαν δις καὶ τρίς· ὁ δὲ τεχνίτης νὰ βάλῃ προσοχὴν νὰ εὕρῃ, πρῶτον μὲν τὸν ἦχον τῆς μελωδίας, δεύτερον δὲ τὴν ἀγωγὴν τῆς χρόνου ταύτης. Εὐρίσκεται δὲ ὁ μὲν ἦχος ἀπὸ τὰ τέσσαρά του συστατικά (§. 301.)· ἡ δὲ ἀγωγή τῆς χρόνου, ἀπὸ τὰς συλλαβὰς τοῦ μέλους αἱ ὁποῖαι φεύγουσι μετὰ βραχὺν χρόνον· διότι εὐκολώτερον οἱ μακροὶ φθόγγοι διορίζονται ἀπὸ τῆς βραχείας, παρ' ὅτι διορίζονται οἱ βραχεῖς φθόγγοι ἀπὸ τῆς μακροῦ.

§. 430. Λέγει πάλιν ὁ ἐμπειρικός μέλος τῆς μελωδίας ἅπαξ καὶ δις, ἕως οὗ ὁ τεχνίτης νὰ τὸ ἐννοήσῃ, νὰ τὸ γράψῃ, νὰ βάλῃ καὶ τὴν μαρτυρίαν. Μετέπειτα λέγει καὶ ἄλλο μέρος τῆς ψαλμοδίας ὁ ἐμπειρικός, καὶ ἄλλο πάλιν ἀπὸ τὸ λειπόμενον, ἕως οὗ νὰ γράψῃ τὴν μελωδίαν ὅλην ὁ τεχνίτης ἐκ διαλειμμάτων. Καὶ ὕστερον λέγει πάλιν ὅλην τὴν μελωδίαν ὁ ἐμπειρικός, καὶ ἀναθεωρεῖ τὸ γεγραμμένον ὁ τεχνίτης, καὶ διορθώνει τὰ σφάλματα.

§. 431. Τέλος πάντων δοκιμάζεται τὸ γεγραμμένον, μετὰ τὸ νὰ τὸ ψάλλῃ παραλλαγῇ ὁ τεχνίτης μουσικός· διότι ἂν εἶναι λάθος κᾶνένας τόνος ἐπὶ τὸ βαρὺ ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ, διὰ τῆς παραλλαγῆς εὐρίσκεται. Πλὴν καλλιωτέρα καὶ βασιμωτέρα δοκιμὴ γίνεται διὰ τικὸς ὄργάνου μουσικοῦ· διότι τότε εὐρίσκεται καὶ λάθος ἡμιτόνου, καὶ τεταρτημορίᾳ τόνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ Μουσικῶν Ὀργάνων.

§. 432...

Καθὼς ὁ προφήτης Δανιὴλ, διδασθεὶς τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων, δὲν ἔβλαψε παντελῶς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν διδασκαλίαν· οὕτω καὶ ὁ φιλόμουσος, ὅταν ἀποκτήσῃ τὴν ἰδέαν ἐνὸς ὄργάνου μουσικοῦ καὶ τὴν χρῆσιν, ὡσὰν ἡ μέλισσα, θέλων νὰ τρυγᾷ μόνον τὰ χρήσιμα, καὶ νὰ παρατρέχῃ τὴν εἰς τὰ ἀνίερα μεταχειρίσιν τοῦ ὄργάνου, δὲν βλάπτει τὴν ἱερὰν ψαλμωδίαν, ἐνδυναμούμενος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Μουσικῆς. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα ἃ τινα ποιεῖ ἀοράτως ἡ φωνὴ μέσα εἰς τὸν λάρυγγα καὶ εἰς τὸ στόμα, ταῦτα δύναται νὰ βλέπῃ μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ μουσικός ἐπὶ τοῦ ὄργάνου. Ὅσα δὲ σφάλματα τύχῃ νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ νοός, ὅταν μελίξῃ τινὰς μόνον μετὰ τὴν φωνήν, αὐτὰ διὰ τοῦ ὄργάνου φανερόνται, καὶ ἀξιοῦνται διορθώσεως.

§. 433. Ἀπὸ τὰ μουσικὰ λοιπὸν ὄργανα, ἄλλα μὲν εἶναι ἐμπνευστὰ, ἄλλα δὲ ἐντιὰτὰ, καὶ ἄλλα κροστὰ. Καὶ ἐμπνευστὰ μὲν εἶναι, Αὐλὸς, Ψαλμ.

λος, Πλαγίανλος, Φώτιγξ, Σύριγξ, Σάλπιγξ, Κάι-
δα, καὶ τὰ λοιπά. Ἐντατὰ δὲ, Λύρα, Κιθάρα, Κιν-
νύρα, Σπάδιξ, Πανδουρίς, Φόρμιξ, Πικτίς, Σαμ-
βύκη, Λεξίς, Τρίγωνον, Κανόνιον, Σαντοῖρ, Κλα-
βεσσέν, καὶ τὰ λοιπά. Χρουστά δὲ εἶναι τὰ Τύμ-
πανα, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ὅμοια, μὴ διακρίνοντα
ὀξύτητα καὶ βαρύτητα (α).

§. 434. Ἀπὸ ταῦτα πάλιν, τὰ μὲν χρουστά εἶναι
θυσμικά, καὶ τέρπουσι τὴν ἀκοὴν διὰ τῆ θυσμοῦ·
τὰ δὲ ἐμπνευστὰ καὶ ἐντατὰ εἶναι μελωδικὰ, καὶ
διατιθέασιν τὸ αἰσθητήριον διὰ τῆς μελωδίας. Καὶ
ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ἄλλα μὲν παίζονται κατὰ μονό-
φθογγον, ἄλλα δὲ κατὰ πολυφθογγον. Κατὰ μὲν
πολυφθογγον παίζονται, ἡ κιννύρα, τὸ κανόνιον,

α) Καὶ χωρὶς τῶν ἐμφυσωμένων, καὶ χορδαῖς ἐπιλημμένων
ἔτερα εἶναι φασιν ὄργανα, ψόφον μόνον παρασκευαστικά,
καθάπερ τὰ κρέμβαλα ὧν ὅτε τις ἄπτοιο τοῖς δακτύλοις
ποιεῖν λεγερὸν ψόφον. Ἀθήν. Λεων.

Ἀὐτὰ λέγονται τῇ καθομιλουμένη διαλέκτῳ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν,
τερκιστὶ, Λαβέλια, Κιόσια, Τεμπελέκια, Τέφια, Λαγερέ-
δες, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται τερκιστὶ Τεμπελέκ, εἶναι
ὄργανον πεποιημένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, καὶ κωνοειδές. Σκέ-
πεται δὲ μὲ δερμάτιον ὁμαλόν, ξηρόν, καὶ ἀτρώπητον·
παίζεται δὲ, κροθόμενον μὲ δύο ξυλάριαι.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται τερκιστὶ Κιόσι, διαφέ-
ρει ἀπὸ τὸ τεμπελέκι κατὰ τὸ μέγεθος· ἐπειδὴ τὸ κιόσι εἶ-
ναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ κροστὰ ὄργανα. Λέγεται
ὅτι εὐρίσκεται κιόσι, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι μικρὰ τεμ-
πέλεια πολυάριθμα, τὰ ὁποῖα ἀντηγῶσι μὲ τὴν ἤχην τῆ
κιόσιαι. Σκέπεται δὲ τὸ κιόσι μὲ δέρμα χοιρῶν, ὁμαλῶς
ἐξεσμένον.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Λαβέλ τερκιστὶ, εἶναι
ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, κυλινδροειδές·
τὸ ὁποῖον σκέπεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
μὲ δέρματα ὁμαλά, ξηρά, καὶ ἀτρώπητα. Παίζεται δὲ,
κροθόμενον δεξιόθεν μὲν μὲ ῥόπαλον, ἐξεσμένον ἐξεπλάτους·
ἀριστερόθεν δὲ μὲ λεπτήν ῥάβδον πελεκημένην ἐπιτετατή.

ἡ κιθάρα, ἡ κάϊδα, τὸ σαντάρ, τὸ κλαβεσσέν (α)· κατὰ δὲ μονόφθογγον τὰ λοιπὰ πάντα.

§. 436. Ἀπὸ τὰ μελωδικὰ ὄργανα ἡ πανδουρίς ἐρχεται εὐκολωτέρα εἰς διδασκιν, καὶ σαφειτέρως γνωρίζονται ἐπάνω εἰς αὐτὴν οἱ τόνοι, τὰ ἡμίτονα, καὶ ἀπλῶς κάθε διάστημα. Λέγεται δὲ καὶ Πανδοῦρα, καὶ Φάνδουρος· καθ' ἡμᾶς δὲ, Ταμποῦρα, ἢ Ταμπούρ. Ἐχουσα δὲ δύο μέρη τὴν σκάφην καὶ τὸν ζυγὸν, ἐπὶ τούτου δεσμεύονται οἱ τόνοι καὶ τὰ ἡμίτονα, καθὼς ἐλαλήθη (§. 63, καὶ 64.). Εἶναι δὲ τριχορδος ἡ πανδουρίς, καὶ ἡ μὲν πρώτη χορδὴ βομβεῖ τὸν δι, ¹¹ ἡ δὲ δευτέρα τὸν γα, ²² καὶ ἡ τρί-

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Τέφ, θμιούζει μὲ μισὸν Λαβέλι, καὶ εἶναι ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ξύλον κοῖλον, κυλινδροειδές, τὸ ὁποῖον σκέπεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ δέρμα ξηρὸν, ὁμαλὸν, καὶ ἀτρώπητον. Παιζόμενον δὲ, κρατεῖται μὲν μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, κρέσσεται δὲ μὲ τὴν δεξιὰν παλάμην, καὶ μὲ τὰς δακτύλους καὶ τῶν δύο χειρῶν. Εἶναι δὲ οἰκείον εἰς τὰς χορὰς τῶν θηρίων.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Λαγερές, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ εἰρημένον τέφι· πλὴν ὅτι τῆτο σκέπεται μὲ τὴν κύστην τῶν βοῶν, καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια λεπτὰ δερμάτια· ἔχει δὲ τινὰς τροχίσκους δριμυταίνους περὶ τὰ πλάγια· οἱ ὅποιοι, ὅταν κρέσσεται ὁ Λαγερές, ἀποτελεῖσι ψόφον κωδώνων. Μεταχειρίζονται δὲ τῆτο οἱ μελωδοὶ, οἱ τινες κατὰ τὰς Ὀθωμανὰς λέγονται Χανέντέδες.

- α) Ἡ Κάϊδα, ἥτις εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχει πολλὴν χρῆσιν παρὰ τοῖς δημόταις τῆς Τερχικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὄργανον κατεσκευασμένον ἀπὸ ἄσκον, ὅστις γεμίζεται ἀπὸ ἄερα διὰ τινος ξυλίνου σῶλῆνος, πρὸς τὸν λαμῖον τῷ ἄσκῳ πεπηγμένον, καὶ εἰς τὰ ὕψισθεν δύο ποδάρια τῷ ἄσκῳ εἶναι πεπηγμένοι δύο αὐλοὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ ἓνας ὢν ἀτρώπητος ἄνωθεν, βομβεῖ τὸν πα· καὶ ὁ ἄλλος ἔχων τρύπας ἐπὶ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰβασιν τῆς μελωδίας.

Τὸ δὲ κανόνιον, σαντάρ, καὶ κλαβεσσέν εἶναι πολύχορδα, καὶ κάθε χορδὴ ἀπὸ ἓνα φθόγγον, καὶ δὲν εἶναι τοῦ σκοπέως μας νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ σφόδρα περὶ αὐτῶν.

διαφόρῳ πνεύματι ἐκπέμπεται ὁ κε καὶ ὁ Κε· ἦγαν οἱ μὲν βαρύτεροι φθόγγοι ἐκπέμπονται ἐν ἀδυνάτῳ πνεύματι· οἱ δὲ ὀξύτεροι ἐν σφοδροτέρῳ.

§. 437. Ἡ δὲ λύρα σφώς καὶ ἀρίστως ἤχει κάθε γένος, καὶ κάθε σύστημα τῆς μουσικῆς, ἐπειδὴ ἔχει τοὺς τόνους ἀπροσδιορίστους, καὶ δύναται νὰ τοὺς διατάττῃ, καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζηται παντοιοτρόπως κατὰ τὰς χρείας. Ἀλλὰ διὰ τῆτο δὲν συμβάλλει πρὸς δίδαξιν τῆς μουσικῆς εἰς τὸς πρωτοπείρους, διότι εἶναι ἀόρατα καὶ ἀδιόριστα τὰ μουσικὰ διαστήματα ἐπάνω εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ εἰς τὸ μηχανήμα τοῦ ἡμετέρου σώματος. Εἶδη δὲ τῆς λύρας διακρίνονται καθ' ἡμᾶς τρία· τὸ Τρίχορδον, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ χυδαῖοι τῶν νῦν Ἑλλήνων· τὸ Τετράχορδον, ᾧ μάλιστα χρῶνται οἱ Εὐρωπαῖοι, ὀνομάζοντες αὐτὸ Γαλλιστὶ Violon καὶ τὸ Ἐπτάχορδον, ᾧ καθ' ὑπερβολὴν ἐνηθύνονται οἱ εὐγενεῖς τῶν νῦν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ὀνομάζοντες αὐτὸ τουρκιστὶ Κεμάν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Διαθέσεις τῶν ἀκροωμένων τῆς Μουσικῆς.

§. 438.

Εἰς μὲν τὸν κατὰ τέχνην μελίζοντα τοσαῦτα συμβουλευόμεν, νομίζοντες, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἱκανὰ, νὰ στοιχειώσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Μελopoίαν. Ὁ δὲ κατ' ἐπιστήμην μελίζων, ἐπειδὴ ἔχει σκοπούμενον τὸ νὰ διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς κἀνένα πάθος, λέγομεν, ὅτι πρέπει πρὸ πάντων νὰ προγνώριση, εἰς ποίαν διάθεσιν εὐρίσκονται διὰ τὴν Μι-

οικὴν οἱ ἀκροαταὶ του. Διότι εὐρίσκονται μὲν τινὲς ἐκ φύσεως κακῶς διωργανισμένοι διὰ τὴν Μουσικὴν, μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσι, μήτε τόνον, μήτε θυθμόν, μήτε μέτρον· ἀπὸ τὰς ὁποίων ἀκάζεται ἡ μουσικὴ καὶ εἰς πλατύτατα μέλη ἕνας φθόγγος βομβοειδὴς, ἢ ὡς ἕνας βύκανισμός. Λοιπὸν εἰς αὐτοὺς κομίζομεν ὅτι εἶναι ἡ Μουσικὴ ἕνας ψόφος ἐνοχλητικός, καὶ πολλάκις δαγκαστικός, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῶσιν οὐδ' ὀλίγην τέρψιν, ἢ ἕτερον ψυχικὸν πάθος. Ὅθεν εἰς αὐτοὺς εἶναι ὁ Μουσικός ἀρεστός περισσότερον, ἢν σιωπᾷ, παρὰ ἢν ψάλλῃ, διότι εἶναι ἐσκληρυμένοι κατὰ τὴν ἀκοήν. Εἰσφέρονται δὲ καὶ τινες, ἐκ φύσεως καλῶς διωργανισμένοι διὰ τὴν Μουσικὴν, καὶ δύνανται νὰ διακρίνωσι καὶ τόνους, καὶ θυθμούς, καὶ τὰ λοιπά. Τοὺς τοιοῦτους λοιπὸν ἀκροατὰς ὁ μουσικός δύναται νὰ εὐρῇ εἰς τρεῖς διαθέσεις μάλιστα· ἀπὸ τὰς ὁποίας εἰς κάθε μίαν πρέπει νὰ δίδῃ μέλη πρόσφορα, καὶ ἁρμόδια, διὰ νὰ ἀρέσκῃ εἰς ὅλους, ἢν εἶναι δυνατόν· τὸ ὅποιον εἶναι ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ Μουσικοῦ.

§. 439. Πρώτη μὲν διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται ἐκεῖνοι, οἱ τινες ἢ ἐκ φύσεως, ἢ ἀπὸ ἔνδειαν συνηθείας καὶ γνωρίσεως τῆς μουσικῆς, δὲν εἶναι μὲν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν μετὰ τὰς ἐσκληρυμένους κατὰ τὴν ἀκοήν, εἶναι δὲ τοῖστοι, ὥστε ὀλίγον κινεῖται μετὰ τὰ δραστήρια μέλη καὶ ἔρῳ θυμῷ καὶ εὐχαριστῶνται εἰς ἀπλουστέρας θυθμούς, ἢ εἰς μέτρα καλὰ σεσημασμένα, καὶ εἰς ἤχους πολλὰ διακεκριμένους, καὶ εἰς ἓν μόνον γένος τὸ διατονικόν. Εἰς ταύτην δὲ τὴν διάθεσιν εὐρίσκονται οἱ δημῶται, καὶ μάλιστα οἱ ναῦται καὶ χειροτέχναι.

Διὰ τοὺς τοιοῦτους ὁ μελοποιὸς δὲν πρέπει νὰ ζητῇ θυθμούς μακροσκελεῖς, καὶ μέτρα ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, καὶ μελωδίας χρωματικὰς, καὶ

ποικίλας, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζηται ὁυθμοὺς μὲν ὀλιγοσήμους· μέτρα δὲ, ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν, ἢ τέσσαρσι χρόνοις· ἤχους δὲ ζωηροὺς, τερπνοὺς, καὶ ἐμψυχοῦντας, ὥστε νὰ δύνανται νὰ κινῶσιν ἀνθρώπους, τὰς ὁποίους δὲν ἐξελέπτυνεν ἡ φύσις ἱκανῶς, οὔτε ἡ διὰ τὴν χρῆσιν συνήθεια· τόνους δὲ νητοειδεῖς περισσότερον, παρὰ ὑπατοειδεῖς, ἤγην ὀξεῖς περισσότερον παρὰ βαρεῖς. Εἶναι ἀκόμη καλὸν νὰ προλέγῃ ὁ μουσικὸς εἰς αὐτὰς ὅταν μέλλῃ νὰ ψάλλῃ, τοὺς ὁυθμοὺς καὶ τοὺς ἤχους, τοὺς ὁποίους προγνωρίζαντες καὶ προσυνειθίσαντες αὐτοὺς, νὰ τοὺς αἰσθάνωνται εὐκολώτερον. Οἱ τοῖστοι προκρίνουσιν ὄργανα τὰ ψοφωδέστερα, παρὰ τὰ λεπτύφωνα· καὶ ἀκόμη τὰ ὀξυφωνότερα, παρὰ τὰ βαρυφωνότερα.

§. 440. Δευτέρα δὲ διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τινὲς εἰδήμονες ἅμα καὶ ἑρασταὶ τῆς Μουσικῆς· τὰς ὁποίους ἐξυπάζει μὲν ὅχι δλίγον καὶ σύνηδες μέλος· ὅταν ὁμως ἀκούσῃσι νέον μέλος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦλθεν ἄλλοτε εἰς τὴν ἀκοήν των, ἐμπαθῶς ὑπ' αὐτῇ διατίθενται, καὶ κυριεύονται ἀπὸ τὸ τοῖστοι μέλος ὑπὲρ τὸν Ὀδυσσεά, ὅταν περιέπλεε τὰς Σειρήνας. Οὗτοι ὁποῖα πάσχουσιν, ὅταν ἀκούσῃσι μέλη, καλῶς πεποιημένα, καὶ περιέργως ἐρῶθυμισμένα, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀποκλίνοντα; Ὅποιαν δὲ τέρψιν αἰσθάνονται, ὅταν τὰ οὕτως ἔχοντα μέλη, ψάλλωνται διὰ λαμπρᾶς καὶ λιγυρᾶς φωνῆς, συνοδευμένης ἀπὸ ἐπτάχορδον λύραν, ἀπὸ τρίχορδον πανδουρίδα, ἀπὸ πλαγίαυλον, καὶ ἀπὸ μικρὸν τύμπανον, ἤγην τεμπελέκι (α);

α) Δὲν εἶναι καλὸν οἱ ἔχοντες τοιαύτην διάθεσιν νὰ ἀναβιβάζωσι τὴν ἔφεισιν καὶ μίμησιν τῆς μουσικῆς εἰς ἓνα βαθμὸν ὑπέρτατον· διότι ἀπὸ ἐμπαθῆ ἔρωτα τῆς μουσικῆς καταντῶσι νὰ γένωσιν ἀναμιφιθῶς ἀχαλίνωτοι χριτικοί. Ἐπειδὴ δύνανται μὲν κάθε μέλος, ὅπως καὶ ἂν εὐρίσκηται νὰ

Εἰς τοὺς τοιοῦτους εἶναι πρέπειν νὰ προσφέρῃ ὁ μουσικὸς μέλη μὲν ἐμβριθῇ καὶ ἐκτεταμένα, μεταχειριζόμενος ἀπὸ μὲν τὰ γένη, τὸ χρωματικὸν μάλιστα, μεταβάλλων ὅμως καὶ εἰς τὸ διατονικὸν καὶ ἐναρμόνιον· ἀπὸ δὲ τοὺς τόνους, τὴς ὑπατοειδεῖς περισσότερον παρὰ τὴς νητοειδεῖς· καὶ ἀπὸ τὴς ἤχους, ἐκείνους τὴς ὁποῖους ζητεῖ τὸ νόημα τῶν λέξεων, καὶ τὴς, ὁποῖας ὑπαγορεύει ἡ χρεία· ἄνθρωπος δὲ μακροσκελεῖς καὶ πολυσήμης· ὄργανα δὲ ἐκείνα, τῶν ὁποίων ἡ πτώσις τῶν φθόγγων γίνεται ἡπία, ἀμβλεῖα, καὶ ἀδυνάτως προσβάλλουσα τῷ ᾠτῇ.

§. 441. Τρίτῃ δὲ διάθεσις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τινές, ἀρεσκόμενοι μερικῶς εἰς ἤχον ἓνα, προκρίνοντες αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων· καὶ ὄργανον ἐν μόνον ἤρεσεν αὐτοῖς, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἐπιθυμεῖσι νὰ ἀκοῦσιν. Εἶναι δὲ τῆτο καρπὸς προλήψεως, μαθήσεως, καὶ συνηθείας· ὅμως δὲν σινηιδίξει νὰ παραμένῃ κοντὰ εἰς αὐτοὺς ἕως τέλους ἡ τοιαύτη διάθεσις· διότι ἡ ἡλικία καὶ τὰ καθημερινῶς προσπίπτοντα δύνανται νὰ μετακινῶσιν αὐτήν, καὶ νὰ εἰσάγωσιν ἄλλην. Διὰ τῆτο καὶ λέγεται, ὅτι οἱ δύο χρωματικοὶ ἤχοι ἀρμόζουσιν εἰς τοὺς νέους. καὶ οἱ τέσσαρες διατονικοὶ, εἰς τοὺς ἄνδρας· καὶ οἱ δύο ἐναρμόνιοι, εἰς τοὺς γέροντας (α). Ἐτι διὰ τὴν μερικὴν ἀρέσκειαν λέγονται καὶ ταῦτα. Ἄλλοι μὲν ἤχοι φαίνονται δραστικοὶ

τὸ νομίζουσιν ἀρίστην μουσικὴν· δύνανται δὲ νὰ εὐρίσκωσιν ἐλλιπεῖς τὴς φθόγγος καὶ τῶν σωστοτάτων καὶ ἀκριβεστάτων τόνων. Καὶ ἔτι δὲ δύνανται νὰ ἀπολαμβάνωσιν ἀπὸ τὴν μουσικὴν οὐδὲ τὸ πολλοστημόριον τῆς ἡδονῆς, ἣν κατὰ ἄλλον τρόπον ἀπελάμβανθν. Διότι τὸ πολὺ εὐαίσθητον ποιεῖ τέλος πάντων αὐτὴς ἀναισθήτους.

- α) Εἰσὶ δὲ τισι καὶ κατὰ γένη καὶ ἡλικίας πρὸς εἶδη τινὰ μελωδίας ἐπιτηδεύοντες· αἱ μὲν γὰρ παίδων, δι' ἡδονὴν· αἱ δὲ γυναικῶν, κατὰ πολλὴν διὰ λύπην· αἱ δὲ πρεσβυτέρων, δι' ἐνθουσιασμόν. Ἀριστείδης Κουῖντλ. Βιβλ. Β'. 67.

τὸ Ἕαρ, ἄλλοι δὲ τὸ Θέρος, ἄλλοι δὲ τὸ Φθινόπωρον, καὶ ἄλλοι τὸν Χειμῶνα. Καὶ πάλιν ἄλλοι μὲν ἤχοι ἀρέσκουσι τὴν ἡμέραν, ἄλλοι δὲ τὴν νύκτα, ἄλλοι δὲ τὸ πρωῒ, ἄλλοι δὲ τὴν μεσημβρίαν, καὶ ἄλλοι τὴν ἑσπέραν.

Εἰς τοὺς τοιοῦτους, ἔργον εἶναι τῇ μουσικῇ νὰ προσφέρῃ μέλη, ἀφ' οὗ πρότερον γινώσκει, ποῖα εἶναι τὰ ἀρέσκοντα· εἰς αὐτούς. Διότι ἀφ' ἧς γινώσκει ταῦτα, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ καὶ ἤχους, καὶ τόνους, καὶ ἑυθυμίας, καὶ ὄργανα, κατ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως αὐτοὶ ἐνασμενίζονται. Καὶ διὰ νὰ εἴπω συντόμως, ἡ φυσικὴ κλίσις αὐτῶν διδάξει τὸν μελοποιόν, ἃ δεῖ ποιεῖν.

§. 442. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, νὰ εἶναι τὶς εἰδήμων τῆς Μουσικῆς, διὰ νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀπ' αὐτῆς ἡδονήν, ὅταν ἀκούῃ κανένα μέλος· εὐάρεστον, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ καλὴν αἴσθησιν· διότι ὁ ἔρως ἢ ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ γνώρισις, τὰ ὁποῖα παρέπονται εἰς τὴν μουσικὴν, δύναται νὰ αὐξάνωσι τὴν ἡδονὴν αὐτῆς· δὲν συμπληρῶνουσιν ὅμως τὸ ὅλον αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεναντίας μερικαῖς φοραῖς καὶ τὸ ὀλιγοστεύουσιν· διότι ἡ τέχνη βλάπτει τὴν φύσιν. Διότι ἡ Μουσικὴ εἶναι μία ἄλυστος τρόπος τινὰ τόνων, οἱ ὁποῖοι διῴστανται ἀπ' ἀλλήλων περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον κατὰ τινας κανόνας, τὰς ὁποῖας κάθε ἄνθρωπος καλῶς διωργανισμένος, ἐκ γενετῆς ἔχει. Διότι οἱ τόνοι ἀναφέρονται εἰς τὸν διοργανισμόν τῇ σωματικῇ μηχανήματος· καὶ ἐξαρτῶνται ἢ ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ τακτικὴν κίνησιν τῶν ἰνῶν τῇ ὥτῳ, ἢ ἀπὸ ἔρωτα, τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἐκ φύσεως εἰς τινὰ μεθοδικὴν τάξιν. Διὰ τῆτο πρέπει νὰ εὐρίσκηται κάποια ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ὥτῳ, καὶ τῶν τόνων, καὶ τῶν ἑυθυμῶν. Διότι εὐρίσκεται εἰς τὴν μουσικὴν ἐνίοτε ὑπατοιειδῆς, τῇ ὁποίᾳ οἱ τόνοι ἀδυνατοῦσι νὰ

ἐυαρεστήσωσιν εἰς τὸ οὖς. Καὶ πάλιν νητοιειδὲς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ περάσῃ ὁ Μῆσιχος, χωρὶς νὰ προξενήσῃ εἰς τὸ ἕς καὶνένα ἐνοχλητικὸν αἰσθημα (α). Ὅθεν ὅση ἀνάβασις καὶ κατὰβασις ἐδόθη συνήθως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν, διὰ νὰ γίνηται μὲ ὀλίγον ἀγῶνα, τόσῃν ὅταν ὁ μελοποιὸς μεταχειρίζηται, δὲν ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τὴν μεταξὺ τῶν τόνων καὶ τῆς ὥτῃς.

§. 443. Ὅταν δὲ συμπλέκῃ πρὸς ἀλλήλους τοὺς τόνους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται μεταξὺ τούτων τῶν δύο δυσαρεστούντων περάτων, εἶναι καλὸν ὁ μελοποιὸς νὰ ποιῇ τοιαύτην μίξιν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν εἰς κάθε ἀκροατὴν σχεδὸν, εὐκόλως νὰ ἐννοῇ τὴν σχέσιν ἣν ἔχουσιν οἱ τόνοι πρὸς ἀλλήλους· διότι τῆτο γέννη τὸ νὰ ἀρέσκῃ ἡ μελωδία· τὸ ὁποῖον θεμελιῖται ἐπάνω εἰς τὴν εὐκολίαν, ἣν ἔχει τὸ ἕς διὰ νὰ ἐννοῇ τὴν μελωδίαν.

§. 444. Τοὺς δὲ θυμοὺς καὶ τὰ μέτρα πρέπει νὰ ποιῇ διακεκριμένα, εὐδιάλυτα, καὶ τακτικῶς ὀδεύοντα· διότι κατ' ἄλλον τρόπον οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι φύσιν νὰ διατιθῶνται ποιῶς ὑπὸ τῆς Μουσικῆς, εἰμὴ νοῶντες, ὅτι μηχανικῶς πως αὐτὰ παρακολουθεῖσιν. Ἐπειδὴ τὸ σῶμα τῆς ἀκροατοῦ ὑποτασσόμενον εἰς τὸν μηχανικὸν τρόπον, ἐπιθυμεῖ νὰ

- α) Οἱ Ἀρχαῖοι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Προσλαμβανομένου, ἀνέβαινον ἕως εἰς τὴν νήτην ὑπερβολαίων (§. 221.), καὶ ἔπαινον ὅθεν δὲν ἐδέχοντο ἀνάβασιν ὑπὲρ τὸ Διοδιαπασῶν διὰ τῆτο, καθὼς ἀπαγγέλλει ὁ Γερασηνὸς Νικόμαχος „ Διὰ τὸ μὴ „ ἐπιδέχεσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων φωνήν, μήτε ἐπὶ τὸ „ βαρὺ παρὰ ταύτας τὰς χορδὰς βαρύτερον, τῆς λεγομένης „ παρ' αὐτῶν Βυκανισμοῦς καὶ Βηχίας, φθόγματα ὕψιμα, καὶ „ ἁερθρα, καὶ ἐκμελῇ ἐπὶ δὲ τὸ δξὺν, τῆς τε Κοκυσμῆς, „ καὶ τοῖς τῶν λύκων ὠρυγμοῖς φθόγγους παραπλησίως „ ἀξυνέτεςτε καὶ ἀναρμόστους, καὶ ἐκ ἐπιδεχομένους συμ- „ γωνίας κοιωνίαν.“ Βιβλ. Β, 35.

συσχηματίζεται με τὸ σῶμα τῆ μουσικῆς, διὰ τῶν κινήσεων τῆ ποδός, ἢ τῆς χειρὸς, ἢ τῆς κεφαλῆς· αἵτινες κινήσεις γίνονται ἐκταυτομάτου, ἢ ἀπροσεκτὶ καὶ ἀπροβλεπτῶς, καὶ ὥσάν να συσσύρῳνται τὰ μέλη τῆ σώματος ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς Μουσικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Χρῆσις τῆς Μουσικῆς.

§. 445.

Πρὶν να κινηθῇ εἰς πρᾶξιν μέλος ὁ μελοποιὸς, πρέπει να προὔπαρξη σκοπὸς εἰς τὸν νῦν του, ἢ καὶ να συλλάβῃ καὶ νέον ἐπειδὴ

„ Πᾶν τὸ κινέμενον ἐνεκά του κινεῖται. “

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χρῆσις τῆς μουσικῆς ἀφορᾷ μάλιστα εἰς τρία, εἰς Ὑμνον, εἰς Ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ εἰς διαφόρους χρήσεις ἀλόγων ζώων, ὁ μὲν ὕμνος δίδει σκοπὸν εἰς τὸν μελοποιὸν, τὸ να διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς φόβον καὶ εἰς ἀγάπην Θεῷ μάλιστα (α). Καὶ παραδείγματα μὲν εἰς τοῦτον τὸν

- α) „ Τὰς μὲν ἔν ἀπὸ τῆς Μουσικῆς ἀπαρχὰς τῷ Θεῷ κατὰ „ χρεὸς ἀνατιθέντες, ἐν τῇ ἱερᾷ ψάλλειν ἐκκλησίᾳ ταχ- „ θέντες, ἐν κατανύξει τὸν Θεὸν, τῷ ἀοράτῳ ἐκεῖ πα- „ ρόντα δοξολογήσομεν. Καὶ γὰρ ἐντάξει φασὶ τῶν ἁγ- „ γελικῶν καὶ ἀρχαγγελικῶν ταγμάτων, ταῦτα τὰ σειρηνο- „ μελῆδόντα μέλη, καὶ πνευματοκίνητα ὅσματα τῇ ἐκκλη- „ σίᾳ τυπικῶς παρεδόθησαν. Καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι πολυ- „ εἰδῶς, ποικίλως τε καὶ διαφόρως μετὰ φόβον καὶ εὐλα- „ βείας παριστάμενοι τῷ Θεῷ, τοῦτον ἀκαταπαίστως ἀ- „ νυμοῦσιν ὁ μὲν τὸ „ Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος Ἰσχυρὸς, ἅ- „ γιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς “ ἀσιγήτως βοῶν ὁ δὲ τὸ „ Ἀλληλούϊα καὶ ἄλλος τὸ „ Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος

σκοπὸν ἔχει πολλὰ, ἡγουν ὅσα ἀπρηθμήθησαν (§. 401.)· ὑποθήκας δὲ τόσας, ὅσας ἡ ὀλιγομάθειά μας ἐδυνήθη νὰ δώσῃ. Τὴν εἰς ὕμνον δὲ τῆς μουσικῆς χρῆσιν θέλων νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Ὀμηρος, λέγει·

„ Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ Θεὸν ἱλάσκοντο,
„ Καλὸν δοῖδοντες παῖονα κῆροι Ἀχαιῶν. “

§. 446. Εἰς δὲ τὴν πρὸς ἀνθρωπαρέσκειαν χρῆσιν τῆς Μουσικῆς, ἰδέαι διακρίνονται δύο· Λογικῇ, καὶ Ἄλογος. Καὶ λογικῇ μὲν εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἀφορᾷ εἰς ψυχικὰ πάθη (§. 189, καὶ 396.)· ἄλογος δὲ, ἐκείνη, ἥτις ἀφορᾷ εἰς σωματικὰ πάθη. Διότι ἡ μουσικὴ προξενεῖ καὶ εἰς τὸ σῶμα παθήματα, φέρουσα εἰς αὐτὸ μεταβολὰς ἀναλόγους μὲ ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων (α). Αὐ-

„ Σαββαῖον· καὶ ἕτερον τὸ „ Σὲ ὕμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, καὶ
„ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἄλλος ἄλλο, πολλὰ καὶ διάφορα δοξολογοῦντες
„ χρεωστικῶς, τὸν ποιητὴν ὕμνῃσιν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπόμενοι
„ τούτοις, καὶ συναμιλλώμενοι, μετὰ φόβου καὶ τρόμου
„ καὶ πολλῆς εὐλαβείας ὀφειλομένους ἵστασθαι, τὰ ἅγια συν-
„ νάδοντες ἅσματα, ἐν λέξεσι σημανταῖς καὶ ἀσημάντοις.
„ Ὁδρανὸς γὰρ ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ θεοδι-
„ δάκτοις διδασκάλοις ἀπεικονίσται καὶ προσηγόρευται.
„ Τὸ γὰρ τερερε, καὶ τὸ, τοτοτο, καὶ τὸ, τιτιτι, καὶ τὸ,
„ λε2υ22αλε, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰς τύπον ἐκείνων τῶν ἁγγε-
„ λικῶν δοξολογιῶν, τῶν σημαντοῖς καὶ ἀσημάντοις λέξεσι
„ γινομένων. Εἰ καὶ αἱ ἀσημαντοὶ δοκῶσαι λέξεις, αἰνέ-
„ τονται τι. Τῇρὶ γὰρ φησι, τίτι παρίστασαι, καὶ τί
„ προσάδεις. Καὶ τότε πῶς ἀπολογήσῃ τῷ κριτῇ, ὅθεν στή
„ γε φύσις καὶ διαλυομένη τυγχάνων ὡς ἄνθρωπε; Παρά-
„ γεται γοῦν τὸ μὲν τερερε, ἀπὸ τοῦ τῇρὶ ροῦ· τὸ δὲ
„ τοτο, ἀπὸ τῆς τότε τότε· τὸ δὲ τιτι, ἀπὸ τοῦ τι τίτι.
„ Ἐδρον αὐτὰ γεγραμμένα ἐν τινι γραμματικῇ τῆς Μουσικῆς
„ ὁμως ἐλήφθησαν, ἐξ ὧν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἐί-
„ ρηκεν Ἰωάννης ὁ Λαμασκηνός.

- α) Οἱ φθόγγοι μεταδίδονται εἰς τὸ οὗς διὰ τῆς ἀέρος, κινουμέ-
νου ὑπὸ φωνῆς· καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ μεταδίδονται εἰς τὴν
ψυχὴν, ὅφ' ἥς διακρίνονται. Ὅθεν ἐπειδὴ διὰ τοῦ ἀέρος
ἐνεργεῖ ἡ μουσικὴ, δὲν εἶναι, μοι φαίνεται, περιττὸν· νὰ

ται λοιπὸν αἱ ἰδέαι δίδουσι σκοπὸν εἰς τὸν μελοποιὸν ἢ ἀντίθετον τοῦ ἐπικρατέντος πάθους, ἢ ἐπαυξητι-

ἐκτεθῶσιν ἰδῶ μερικαὶ ἰδέαι φιλοσόφον, οἵτινες ἔγραψαν περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν ἀέρα ἕξ αἰτίας τῆ ἥχου (§. 278.)· ἐπειδὴ τότε γνωρίζεται, πῶς ἡ μουσικὴ ἐνεργεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνύχων σωμάτων.

Οἱ φθόγγοι καὶ ἀπλῶς οἱ ἥχοι ἀραιώνουσι τὸν ἀέρα· διότι εἰς μεγάλας πανηγύρεις ἐορτῶν, ὅτε πλήθη ἀνθρώπων ποιεῖν ἐπικλήσεις δυνατὰς, ἐφάνησαν καταπίπτοντα πτηνὰ, τὰ ὁποῖα περιέπταντο τότε τὸν ἀέρα ἐκεῖνον. Πρὸς τοῦτοις ἐμεταχειρίσθησαν τοῦτον τὸν τρόπον μίαν φοράν οἱ στατιῶται διὰ νὰ πιάνωσι τὰς περιστεράς, τὰς ὁποίας ἔσπελλον δύο πολιορκούμεναι πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ἐπειδὴ ἐμποδίσθη εἰς αὐτὰς ἡ διὰ γῆς κοινωνία, διὰ νὰ μηνύωσιν ἀμοιβαδὸν τὴν κατάστασιν ἀλλήλων. Ἀκόμη φαίνεται κατ'ἡμερινῶς καὶ τὰ σύννεφα, ὅτι διαλύονται διὰ τοῦ ψόφου τῶν καμπανῶν, καὶ διὰ τῆς βροντῆς τῶν κανονίων. Καὶ αἱ ἀστραπαὶ δέ, ὅτι παύουσι διὰ τὰ αὐτὰ, ἢ ὅτι φεύγουσιν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τὰς πεδιάδας, ὅσα εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι φωνάζοντες. Γίνωσκε δὲ ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα γίνονται ὁλέθρια μάλιστα καὶ εἰς τὰς ἀνθρώπους, ἂν τινὰς μεταχειρίζηται αὐτὰ παρ' ὧραν, δηλαδὴ ὅταν τὰ σύννεφα δὲν εἶναι ἀκομὴ ἔξω τῆς σφαίρας τῆ ἥχου· διότι ὁ ἥχος κινεῖ τὸν ἀέρα, σφαιροειδῶς ἀπλούμενον.

Διὰ τοῦτο ὁ ἀήρ ἐπίσης φέρει τὴν προσβολὴν τῶν φθόγγων εἰς τὰ πέριξ σώματα, ὅσα ἐπίσης ἀφίστανται ἀπὸ τῆ θθεγγόμενου, ἢ ψάλλοντος. Διότι δύνασαι νὰ ἰδῇς εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ θέατρα, ὅτι συμφώνως καὶ συμμετρως πάλλονται αἱ φλόγες τῶν λαμπάδων, ὁ καπνὸς καὶ τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται σπρονόμενα ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὴν ἐδθυβολίαν τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀπὸ θυρίδος. Διὰ τοῦτο οἱ συμπάλλοντες πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ στόματα πλησίον ἀλλήλων.

Ὁ ἀήρ εἰσπνέεται εἰς τὸ σῶμα, καταπίνεται, ἐκροφᾶται, καὶ ἐμπεριέχεται εἰς ὅλα τὰ ἡμέτερα ὄργανα, καὶ συλλέγεται ἐνδον ὑπὸ σχήματι μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ ιδιωμάτων, ἐν τῷ στομάχῳ, ἐν τοῖς ἐντέροις, ἐν τῷ στήθει, μάλιστα μεταξὺ τῷ πλεθρῶν καὶ τοῦ πνεύμονος, ὅτε καὶ ὀνομάζεται Ἐνθωρακικὸς ἀήρ. Οὗτος ὁ ἐνδομυχῶν ἀήρ βιαζόμενος νὰ ἔλθῃ εἰς ἰσορροπίαν μετὰ τὸν ἔξω ἀέρα, τὸν ὑπὸ

κὸν αὐτοῦ. Οἷον ἡ μὲν λογικῇ, ὅταν ἐπικρατῇ εὐθυμία, κατὰ μὲν τὸν ἀντίθετον σκοπὸν προξενεῖ

τῷ ἡχῳ πάσχοντα, ποιεῖ τὰς προσβολὰς εἰς τὰ εἰρημένα μέρη τῷ σώματος, καὶ βιωδύναται νὰ φέρῃ μεταβολὰς εἰς αὐτό. Πόσων δὲ μεγάλων μεταβολῶν, εἶναι ἀκόλουθον, νὰ αἰσθάνηται τὸ σῶμα ἀπὸ ῥευστῶν, διὰ τὸ νὰ ἔχῃ πολλὴν οὐκ ἐκείνητα μὲ αὐτὸ, καὶ διὰ τὸ νὰ εἶναι ἡνωμένον τόσον οἰκειότατα μὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ;

Ἄν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ συμφύρωμεν ὑποθέσεις μὲ πράγματα, τὸ νευρώδες ὕγρον νομίζεται ὅτι εἶναι φύσεως παρομοίας μὲ τὴν τῷ ἄερος· καὶ ἂν τοῦτο ἔχῃ ὡς τῶς, ἀντιφιδόλως ὅλαι αὐταὶ αἱ δυνάμεις εἶναι πρὸς τὸ νὰ ἐμποιώσιν εἰς τὸ σῶμα, ὅταν εἶναι πεπρωτισμένον μὲ ἀκριβῆ αἰσθητήρια, μεγάλας ἐνεργείας· καὶ μάλιστα ἐκεῖνο τὸ εὐάρεστον αἰσθημα, τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὴν ἡδονήν, ἥτις εἶναι τὸ κύριον ἀποτέλεσμα τῆς Μουσικῆς. Ὅθεν ἔπεται νὰ δοκιμάζῃ καὶ τὸ σῶμα ὅχι μικρὰς μεταβολὰς ἀπὸ τὴν Μουσικὴν.

Ὁ ὑπὸ τοῦ ἡχῳ χορδῆς ταραχθεὶς ἄρσ διδὲ κίνησιν εἰς ἄλλην ἰσότητον. Ὅσον (λέγει ὁ Ἀριστοτέλης Βιβλ. Β', 107. „Εἴτις δύο χορδῶν ὁμοφώνων ἐν τῇ αὐτῇ κιδάρα, „ εἰς μὲν τὴν ἐτέραν σμικρὰν ἐνθεῖν καὶ κοδῶν καλὰ μὲν, „ τὴν δ' ἐτέραν πόρρω τεταμένην πλήξειεν, ὥσπερ τὴν „ καλαμηνφόρον ἐναργέστατα συγκινουμένην.“

Καὶ ἀκόμη, ἂν τινὰς ἔχῃ δύο λύρας εἰς ἓνα θάλαμον, εὐ πολλὸν ἀφροσύνας, ὁμοτόνως ἡρμοσμένας, καὶ παίζει τὴν μίαν, ποιεῖ τὸν αὐτὸν ἡχῳ καὶ ἡ ἄλλη. Ἐστοχάσθη δὲ τοῦτο εἰς τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα καὶ Γεωργίος τις, ἀόμματος, τῷ γένει Γραικός, καὶ τῆς παρ' Ὀθωμανοῖς μουσικῆς ἐμπειρότατος. Καὶ ἐποίησε μὲν τὴν λύραν ἐπτάχορδον, ἥτις καθ' ἡμᾶς λέγεται Βιολὶ κατὰ δὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς Κεμάν ἦν δὲ πρὸ τούτου τοῦ Γεωργίου τετράχορδος. Ὑπὸ δὲ τὰς παιζομένας χορδὰς, ἔβαλεν ἄλλας ἐπτά χορδὰς ὀρειχαλκίνας, ὀλίγον ἀπεχούσας ἐκείνων, διὰ νὰ ἀκούωνται οἱ φθόγγοι ἐκ τοῦ ὀργάνου γλυκύτεροι διὰ συνῳδίας.

Καὶ ὁ Κιρχέρος λέγει, ὅτι εἶχεν εἰς ἓνα θάλαμον ὄργανον πολὺχορδον, καὶ ἤκουε μίαν ἀπὸ τὰς χορδὰς αὐτοῦ νὰ ἀντηχῇ διακριτικώτατα ὅλους τοὺς ψόφους τῆς κωνίαν, χρονομένης εἰς μίαν γειτνιαζούσαν Ἐκκλησίαν.

λύπην· κατὰ δὲ τὸν ἐπαυξητικὸν, αὐξάνει τὴν εὐθυ-
μίαν. Οὕτως ἀντιθέτως εἰς μὲν τὴν θλίψιν δίδοται
σκοπὸς ἢ τέρψις· εἰς δὲ τὴν χαύνωσιν, ἢ ἐνδυνά-
μωσις· εἰς δὲ τὸν θοῆγον, ἢ παρηγορία· εἰς δὲ τὸν
ἔρωτα, ὁ σφραγισμός· εἰς δὲ τὸ πολυφρόντιστον, ἢ
παρακυσθία· εἰς δὲ τὸ πολύπονον, ἢ ἄνεσις· εἰς δὲ
τὴν ἐξαργίωσιν, ἢ ἐξημέρωσις, εἰς δὲ τὴν ὀργὴν, ἢ

Ἐὰν τινὰς γεμίῃ ἀπὸ ὑδάτος, ἢ ἀπὸ ἄλλου ὑγροῦ, ποτήρια
ὅμοια καὶ ἰσοπεποιημένα κείμενα πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἐξέσῃ
τὸ χεῖλος ἐνὸς αὐτῶν διὰ τῶν διατύλων, ταράττεται τὸ
νερόν, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ποτήριον καὶ εἰς
τὰ ἄλλα. Σημειοῦνται δὲ εἰς ταύτην τὴν πείραν, τὴν ὁ-
ποίαν πρῶτος ὁ Κισχέρως ἐδοκίμασεν, ὅτι τὰ ἑτερογενῆ
ὑγρά τόσῳ περισσότερον πηδῶσιν εἰς αὐτὰ τὰ ποτήρια,
ὅσῳ λεπτότερα εἶναι· ὥστε τὸ μὲν πνεῦμα τοῦ οἴνου τα-
ράττεται περισσότερον· ὀλιγώτερον δὲ ὁ οἶνος· καὶ ἀκόμη
ὀλιγώτερον τὸ νερόν.

Ὅταν θεωρῶμεν τὸ ἀνδρῶπινον σῶμα, ὡς συνέλευσιν
ἰσῶν μᾶλλον ἢ ἥττον τεταμένων· καὶ ὡς πλήρωμα ὑγρῶν
διαφόρων φύσεως, εἶναι ἀκόλαστον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ Μα-
σική δύναται νὰ ποιῇ εἰς αὐτὸ τὰ αὐτὰ μὲν ἀποτελέσμα-
τα εἰς τὰς ἡνας, ἃ ἐποίει καὶ ἐπὶ τῶν χορδῶν τῶν πλη-
σίον ὀργάνων.

Ὅτι πᾶσαι μὲν αἱ ἡνες τῆ ἀνδρῶπινης σώματος βάλλον-
ται εἰς κίνησιν.

Ὅτι αἱ μᾶλλον τεταμέναι καὶ αἱ μᾶλλον λεπταί, μᾶλλον
ταράττονται.

Ὅτι ὅσαι εἶναι εἰς μονοτονίαν, φυλάττουσι τὴν κίνησιν
διαρκέστερον.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὰ ὑγρά τῆ σώματος,
ἃ ἐποίει καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποτηρίων.

Ὅτι ὅλα τὰ εἰς τὸ σῶμα ἐμπεριεχόμενα ὑγρά, βάλλον-
ται εἰς ταραχὴν.

Ὅτι ὁ λόγος τῆς ταραχῆς αὐτῶν, εἶναι ἐν λόγῳ τῆς λε-
πτότητος τῶν μεριδίων αὐτῶν.

Ὅτι τὸ μὲν νευρώδες ὑγρὸν, ἂν ὑπάρχῃ, ἐμπνεῖται πε-
ρισσότερον ἀπὸ τοῦς φθόγγους· ὁ δὲ λέμφος ὀλιγώτερον.
Καὶ ἂν εἶναι τῆτο, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ βάλλωνται εἰς κί-
νησιν· ἡνες, ὅταν παλῇ τις ὄργανον χορδικόν, ἢ ἐμπνευ-
σίου.

καθησυχασίς (α), καὶ τὰ λοιπὰ. Ἐπανηξιακῶς δὲ, ὁποῖος δίδεται σκοπὸς εἰς τὰ πάθη, εἶναι πασιδηλον.

§. 447. Ἡ δὲ ῥιλογος κατὰ μὲν ἀντίθετον σκοπὸν, ὅταν ἐπικρατῇ τὸ σῶμα νόσος, ἀποβλέπει εἰς ὑγείαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπανηξιακὸν, ἀποβλέπει εἰς αὐξήσιν τῆς νόσου (β). Αὕτη γοῦν ἡ ἰδέα τῆς Μουσικῆς διὰ τὸ εἶπω ἀπλῶς, ἀντίγειν τὴν ὀρεξιν (γ)· δίδει τόνον εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, καὶ ἐνδυναμώνει τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὸ νὰ ἀντί-

α) Ὁ Ἀχιλλεὺς μεταχειρίσθη τὴν Μουσικὴν μέσον διὰ τὸ χρεῖν τὴν ὀρχήν ἣν εἶχε κατὰ τὴν Ἀγαμέμνονα (ἐξεδάχθη γὰρ καὶ τὴν μουσικὴν ἀπὸ τὸν σοφώτατον Χείρωνα.) ἐπειδὴ λέγει ὁ Ὀμηρος.

„ Τὸν δ' ἔδρον φρένα τερόμενον φόρμιγγι λιγείη,

„ Καλῇ, Δαυδαλαίῃ, περὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν.

„ Τὴν τ' ἄρετ' ἐξ Ἐνάρων, πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας,

„ Τῇ δ' ἔγε θυμὸν ἑτεροπῆ· ἤειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.“

β) Ὁ Μένανδρος ἀναφέρει τὸ ἐξῆς παραδοξότατον ἀποτέλεσμα τῆς μουσικῆς, ἔχον μάκροτα ἀτόπητα καὶ ἀξιοπίστον τὸν αὐτόν.

„ Μουσικὸς τις κτὰ πρός τινα τῶν ἡχῶν ἀηδεστάτως ἐ-

„ χροῖται, μετ' ἄκρας ἀντιπαθείας αὐτοῦ ἀκούοντα, δι' οὗ

„ ἡχον, ὁσάκις ἀν' ἐπαλξετο, ὁ κύνων ἐταράττετο, ἐβόα,

„ καὶ ὠροῦμενος, ἄκραν τινὰ δυσχέρειαν, καὶ ἀθυμίαν ὁ-

„ περβολικὴν ἐνεδείκνυ. Βουλόμενος οἷν ποτε ψυχαγωγῆ-

„ θῆναι τε καὶ ἡμᾶς ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ μουσικὸς, τί τὸ ἐντεῦ-

„θεν ἀποβησόμενον, ἤρξατο παίζειν ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ ἡ-

„ χῶν, συγχάνει αὐτὸν ἐπαναλαμβάνων, ἐνταῦθα πολλὸν

„ καταναλίσκων χρόνον τῇ πράξει· ὁ δὲ κύων ματιωδῶς

„ πολλὰκις καταραχθεὶς, εἴτα σπᾶσμοις ἐμπεσὼν ἐξέπνευσε.“

γ) Εἰς τοὺς ὑμνιόντας τὴν μουσικὴν, λέγουσι, συμβάλλει πολλὰ διὰ τὰς ὀρέξεις, παραδίδουσα ταύτας, καὶ τρόπον τινὰ ἀναστομοῦσα, παρακινεῖν τοὺς ἡχοαυτοῦς, καὶ φέρονται ἀχορτιάστως καὶ ἀκρατῆτως εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Ἐπειδὴ διηγοῦνται στρατηγοὶ τινές, ὅτι τὰ στρατεύματα τρώγουσι πολυχρονιωτέρως ἐνταῦθα καὶ μετὰ πλείονος ἐπιθυμίας ὑπὸ φθόγγους αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἀραβες ἔλεγον, ὅτι ἡ μουσικὴ παρῶν αὐτοῦς. Ἀκόμη καὶ οἱ ἰδῶ κρατοῦντες τρώγουσιν, ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων συμφωνίᾳ. Καὶ ὁ Ὀμηρος·

„ Φόρμιγγός τ' ἦν δαιτὶ Θεοὶ ποίησαν ἑταίῳη.“

χωσιν εἰς χορούς (α), εἰς ὁδοιπορίας, εἰς κήπους (β)·
προξενεῖ ὕπνον ἐρεθίζει πληγὰς· θεραπεύει πά-
θη ἐπιληπτικά (γ)· ἐπικουφίζει τὰ ὄλγη τῆς ἰσχιά-

- α) Καθημερινῶς βλέπομεν, ὅτι ἀκολουθεῖ τῆτο. Ἄνθρω-
πος, ὃς τις δὲν στέργει νὰ χορεύῃ μήτε μίαν ὥραν,
διὰ ὑπερβολὴν ὀκνηρίας, ἥτις τὸν κρατεῖ, καὶ μήτε φω-
νὴν καλὴν ἔχει διὰ μουσικὴν, μήτε ὄργανον μεταχειρίζεται
μουσικόν· οὗτος διερεθιζόμενος ἀπὸ μίαν ἀρέσκουσαν εἰς
αὐτὸν μελωδίαν, δύναται νὰ περάσῃ χορεύων ὁλόκληρον
νύκτα, χωρὶς νὰ αισθάνηται διόλου κόπρασιν. Ἡ τοιαύτη
ἐγκαρδιώσεις καὶ ἐνδυνάμωσις, καὶ ἔτι ἡ δύναμις τῆς μου-
σικῆς τοῦ νὰ παύῃ τὰς φρίκας, καὶ νὰ καταπραῖνῃ τὸν
θυμὸν, καὶ νὰ προκαταλαμβάνῃ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ὑπὸ
μέθης ὁρμὰς, ἴσως ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μουσικοὺς, νὰ
ψάλλωσιν εἰς τὴν μετὰ τὴν θοίνην ὀπωροφαγίαν, μέρος
ἔσαν τῇ δειπνῶν· ὅταν ὀλιγώτερον μὲν τρώωσι, περισσό-
τερον δὲ πίνουσι, καὶ μάλιστα καὶ διάφορα εἶδη οἶνων.
- β) Ὁ Ἀμφίων διὰ τῆς μουσικῆς ἐλάφρυνε τοὺς κόπας εἰς τὰς
κτίστας, ὅταν ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Ὀρθῶν. Τὰ δὲ μουσικά
ὄργανα, λύραι, αὐλοὶ, σάλπιγγες, κιθάραι, τύμπανα, κύμβαλα,
καὶ τὰ λοιπὰ, πάντοτε ἦσαν; καὶ εἶναι εἰς χρῆσιν κοντὰ
εἰς τὰ στρατεύματα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ μουσικὴ ὑπηρε-
τεῖ εἰς τοὺς στρατιώτας ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐνστάξῃ εἰς αὐ-
τὰς θάρσος, τόλμαν, καὶ σταθερότητα κατὰ τῶν πολεμί-
ων· ἀλλὰ καὶ ἰδιὰ νὰ προκαταλαμβάνῃ τὴν ταραχὴν καὶ
τὸν φόβον αὐτῶν. Καὶ ἔτι διὰ νὰ βαδίσῃ ὁ στρατιώτης
ἐμμέτρως, νὰ αὐξάνῃ, ἢ νὰ ἐλαττώνῃ τὴν ταχύτητά του,
καὶ νὰ διευθύνῃ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις, αἵτινες
ἀλλοιοῦνται πολυειδῶς· καὶ διὰ νὰ ἐλαφρύνῃ τοὺς κόπας
ὁδεύσεώς τινος κοπιαστικῆς.
- γ) Ὅταν ψάλλῃ τις ἢ παίζῃ κἀνένα μουσικόν ὄργανον κοντὰ
εἰς νερόν, φαίνεται κῆποινα ἐντίδωσις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν
τοῦ νεροῦ, πολλὰ ἀξιοσημείωτος. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν,
λέγουσι, συμβαίνουν καὶ κωφώσεις τῶν ὠτων ἐκτίνος ἀ-
προσδοκῆτον καὶ μεγάλης βροντῆς· καὶ ἔτι σπασμοὶ, μα-
νίαι, καὶ ἐπιληψιῶν συμπτώματα. Πρὸς τοῦτοισι ἐρεθί-
ζονται καὶ πληγαί· διότι λέγουσιν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὰ
στρατόπεδα χειρουργοὶ, ὅτι αἱ πληγαὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ
τραυματισθέντων χειροτερεύουσιν, ὅταν γίνηται πόλεμος,
καὶ ἀκούονται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς αἱ βρονταὶ τῶν κανονίων.

δος (α)· ιατρεύει τὸ δάγκμα τῆς λοβόλου ἐράχ-

ᾧ ὅτι δὲ θεραπεύει ἡ μουσικὴ καὶ πάθη ἐπιληπτικά, εἶναι φανερόν ἐκ τῆς ὅτι αἱ περίοδοι τῆς μανίας, ἢ μελαγχολίας, αἱ ὁποῖαι ἠνώχλουν τὸν Σαυὺλ, δὲν ἔπανον, εἰμὴ διὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Δαβίδ. Ἡ Χρυσόπη λέγει, ὅτι ἡ καταύλησις εἶναι ἀρίστη θεραπεία εἰς τὴν ἐπιληψίαν, καὶ εἰς τὴν ἰσχυάδα. Ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης ἐφρόνει, ὅτι δὲν εἶναι καλὸν ἵαμα οἰκειότερον ἀπὸ τὴν μουσικὴν, εἰς τὸ νὰ λατρεῖται τοὺς φρενητιῶντας, καὶ εἰς τοὺς νοσοῦντας, ὅποιον νόσημα τοῦ νοός τύχοι. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη ἐπεκτερώθη μὲ πολλὰς πείρας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰδοὺ ἀναγέρομεν μερικὰς.

Ἄνθρωποι φρενητιῶντες ἐθεραπεύθησαν ἐντελῶς, δι' ἁρμονίαν πολλῶν ὁργανικῶν φωνῶν, ζητηθεῖσαν ἀπὸ αὐτοῦς μὲ πολλὴν ἔφεσιν. *Histoire de l'Ac. roy. des sciences ann. 1707. p. 7.* Τὸ δὲ ἄξιον περιεργείας εἶναι τὸ, ὅτι τὰ συμπτώματα τοῦ πάθους κατεπραῖνοντο, ὅταν ἐπράττετο ἡ ἁρμονία, καὶ ὅταν ἔπαυε, πάλιν ἤρχοντο νὰ αὐξάνωσι.

Ὁ Βονρδελότ ἀναφέρει, ὅτι ἰατροὶς τις ἐθεράπευσεν ἀπὸ τὴν μανίαν γυναικα φίλου του, κρηγίως ὑπαγαγὼν μουσικοὺς εἰς τὸν θάλαμον ἐκείνης, καὶ προστάξας αὐτοὺς νὰ παίζωσι τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν ἥχους ἁρμόζοντας εἰς τὴν διάθεσιν ἐκείνης. *Histoire de la Musique Chap. 113, pag. 48.* Αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ διὰ ἓνα ὁργανικὸν μουσικόν, ὅτι ἀπεσώθη ἀπὸ βιαιῶν φρενίτιδα εἰς ὀλίγον καιρὸν, δι' ἁρμονίαν πολλῶν φωνῶν ἐξ ἀνθρώπων, ἡ ἐξ ἀργάνων, τὴν ὁποίαν συνεκρότησαν φίλοι του εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ αὐτὸς διηγεῖται καὶ διὰ ἓναν ἡγεμόνα, ὃς τις ἀπηλλάγη ἀπὸ φρικτὴν μελαγχολίαν διὰ μουσικῆς.

Λέγει δὲ καὶ Βιλχιάμ Ἀλβρέχτ, ὅτι διὰ μουσικῆς ἐθεράπευσεν μελαγχολικόν, ὅστις ἀνωφελῶς ἐδοκίμασε κάθε εἶδος θεραπείσεως, τῆτον τὸν τρόπον. Προσέταξε νὰ ψάλλωσιν ἐν ἁμαρτίῳ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς σφοδρὰς περιόδους τῆς νόσου ἁδιακόπως τὸ ὅποιον ἐξυπνίσαν καὶ τέφραν τὸν ἀσθενῆ, προεξένησεν αὐτὸν γελῶτα, καὶ οὕτω διελέθη ὁ παροξυσμός. *affectu Musique §. 314.* Κόρη δέ τις ἔπαυσεν ἀπὸ ὑστερικῶν πάθος, καὶ ἀφ' οὗ ἐδοκίμασεν ὅλους τὰς θεραπευτικοὺς τρόπους, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇ, ἕως γυμνασικοποῖς ἔρριψεν ἐξείλην πιστόλιον κοτὰ εἰς τὴν κλίνην ἐκείνης τὸ ὅποιον ἐποίησεν εἰς τὸ μηχανήμα τοῦ σώματός της ἄτακτον κίνησιν τόσοι μεγάλην καὶ σφοδράν,

νης (β). Διὰ ταῦτα λέγει καὶ ὁ Ἀριστείδης Βιβλ. Β', 64. „Οὐκ ἐν ἐνεσσι πρᾶξις ἐν ἀνθρώποις, ἥτις ἀνευ μουσικῆς τελείται. Θεῖοι μὲν ὕμνοι, καὶ τιμαὶ, μουσικῇ κοσμεῖνται· ἑορταὶ δὲ ἴδιαι καὶ πανηγύρεις πόλεων ἀγάλλονται· πόλεμοι δὲ καὶ ὁδῶν πορεύει διὰ μουσικῆς ἐγείρονται τε καὶ καθίστανται ναυτιλίας τε καὶ εἰρεσίας, καὶ τὰ χαλεπώτατα τῶν χειρωνακτῶν ἔργων, ἀνεπαχθῇ ποιεῖ, τῶν πόνων γινομένη παραμύθιον.“ Ταῦτα δὲ τὰ πιθανὰ, ἅτινα εἰσάγουσι τὴν μουσικὴν εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν, ὅς τις πρῶτος ἔβαλε περιέργειαν εἰς τοῦτο· ἀπὸ τὸν Θεόφραστον, ὅς τις μετεχειρίθη τὴν μουσικὴν εἰς θεραπείαν

ὥστε παρενθὺς ὁ πύροξυσμός διελύθη, καὶ πλεον δὲν τῆς ἦλθεν.

- α) Ὅτι δὲ καὶ νόσους ἴαται ἡ Μουσικὴ; Θεόφραστος ἰστορήσεν ἐν τῷ περὶ ἐνθουσιασμοῦ. Ἰσχυρὸς φάσκων ἀνόσους διατελεῖν, εἰ καταυλήσοι τις τοῦ τύπου τῇ Φρυνιστὶ ἀρμονίᾳ. Ἀθήν. Δειπν.

Ἀπὸ τὰ εἰρημένα εἰς τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ §. 138. δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὐρεθῶσιν οἱ λόγοι τῆς θεραπείας τῆς ἰσχυάδος, τῆς ποδαλγίας, τῆς ὑστερικῆς πάθους, καὶ ἄλλων ἀσθενειῶν νευρικῶν, ἥτις γίνεται διὰ τῆς Μουσικῆς. Διότι ἐνεργεῖ αὐτὴ ἐπὶ τῶν κλονῶν τοῦ ἀκουστικῆς νεύρου, καὶ διὰ τῶν δεσμῶν καὶ κοινώσεων τέτων τῶν νέρων ἐνεργεῖ πρὸς ὅλον τὸ μὴχάνημα τῆς σώματος.

Ὁ Θεόφραστος μετεχειρίζετο τὸν Φρύγιον ἦχον εἰς τὸ νὰ ἐπικουφίῃ τὰ ἄλλα τῆς ἰσχυάδος. Ὁ δὲ Βοννέτος εἰδε, λέγει, αὐτοὺς τινὰς πάσχοντας ἀπὸ ἀρθρίτιδος, νὰ ἀναρρώσθωσιν ἐντελῶς διὰ τῆς Μουσικῆς. Ὁ δὲ Δεσώλτος φρονεῖ, ὅτι ἡ μουσικὴ ὠφελεῖ καὶ εἰς τὴν φθίσιν. Dissert. sur la Musique.

- β) Εἰς τοὺς χρόνους τῆς Γαλίου (Galien) μετεχειρίζοντο τὴν μουσικὴν εἰς τὰ δαγκάματα τῶν ἐχιδνῶν, τῆς σκορπίου, καὶ τῆς ἀράχνης τῆς Πούλης, μὲ τὴν προσταγὴν ἐκείνου. Ὁ δὲ Δεσώλτος, ἄριστος ἰατρὸς τῶν νοσοκομείων, λέγει, ὅτι μετεχειρίσθη τὴν μουσικὴν ἐπωφελῶς εἰς τὸ δάγκαμα κυνῶν λιτσωμένων. Τέλος πάντων ἐφανερῶς, ὅτι ἡ μουσικὴ γί-

τῆς Ἰσχυιάδος ἀπὸ τὸν Ἱέρωνα, Τύραννον τῆς Σικελίας, ὅς τις νοσήσας μουσικώτατος ἀνεβρώσθη (α) ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖον τὸν δεύτερον, ὅς τις συνειδήσας εἰς τὴν μουσικὴν ἦν ἐπαίζον κοντάτου, ὅταν ἦτον ἄρρώστος, ἀπέμεινε Μουσικός· καὶ ἀπὸ τὸν Ὀμηρον, λέγοντα·

„Ἐπαιδοῖ δ' αἶμα κελαινὸν ἔσχεθεν..“

Οἱ δὲ νεώτεροι ἐποίησαν καὶ πειράματα πολλὰ, καὶ συγγράμματα ἀρκετὰ περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ Βαγλιβὶ ἐξέδωκε καὶ ἰδικὸν ἐγχειρίδιον (β).

νεταί θεραπεία εἰς τὸ δάγκυμα τῆς ἰοβόλου ἀρούρης· ὅπου ἰατρεῖται μὲν ὅταν ἐρεθίσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς χόρευσιν· ἀπρακτεῖ δὲ ὅταν δὲν παύσῃ τὸ τοῦτο ἀποτέλεσμα. Ἄνθ. Γαζ. Ἀρχ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς μεταχειρίζονται τὴν Μουσικὴν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἀσθενείας, διὰ τὰ ἀνακαλῶσι τὸ θάρσος καὶ τὰς δυνάμεις τῷ ἀρρώστου, καὶ τὰ διαλύωσι με τοῦτον τὸν τρόπον τὸν φόβον καὶ τὴν ἀκόλουθον θλίψιν· διότι συχνάκις αὐτὰ φαίνονται ὀλεθριώτερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. Λέγουσι πρὸς τέτοις, ὅτι καὶ ἡ βασιλὶς Ἐλισάβετ, ὅταν ἔπνευ τὰ λείσθια, ἔστειλε καὶ ἐφώναξε μουσικῆς, θέλουσα διὰ τῆς μουσικῆς τὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἀπὸ τὸν φρικτὸν στοχασμὸν τοῦ θανάτου.

- α) „Ἱερωνάφασι τὸν Σικελίας Τύραννον τὰ πρῶτα ιδιώτην
 „εἶναι, καὶ ἀνθρώπων ἀμουσώτατον, καὶ τὴν ἀγροικίαν
 „ἀλλὰ μηδὲ κατ' ὀλίγον τῷ ἀδελφῷ διαφέρειν τῷ Γέλωνος.
 „Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ συνηνέχθη νοσήσαι, μουσικώτατος
 „ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν σχολὴν τὴν ἐκ τῆς ἀρρώστιας
 „εἰς ἀκοῦσματα πεπαιδευμένα καταθέμενος.“ Ἀλλαν.
- β) Ἐξετάζοντες, πότε ἐμβῆκεν ἡ μουσικὴ εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἐρρίσκομεν τὴν εἰσοδόντης ἀρχαιοτάτην, καὶ χανομένην εἰς ἐκείνους τὰς σκοτινὰς καὶ μυθώδεις αἰῶνας, εἰς τοὺς ὁποῖους ἡ ἱστορία δὲν ἐδυνήθη τὰ εἰσχωρήσῃ· διότι ἡ μουσικὴ ἦτον μέρος τῆς μαγικῆς καὶ ἀστρολογικῆς ἱατρικῆς, ὑπὸ τὰ μυστήρια τῆς ὁποίας οἱ παλαιοὶ λαοπλάνοι ἔκρινον τὰ ἀληθῆ ἀποτελέσματα τῆς μουσικῆς, διὰ τὴν ἁμφορῶσι τὰ ἀπατῶσι τὰς ὄχλους ἀσφαλιστέρως, ἰδόντες

§. 448. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα θέλγονται ἀπὸ τὴν Μουσικὴν ἀναλόγως μὲ τὸν διοργανισμὸν τῆ σώματος αὐτῶν πρὸς τὸν τῆ ἀνθρώπου, καὶ ἄλλο εἶδος ζῶων προκρίνει ἄλλους ἤχους, ἄλλην φωνὴν καὶ ἄλλο ὄργανον, καὶ ἄλλο ἄλλα, καθὼς ἐξῆς φανερόνομεν· καλὸν εἶναι νὰ ἐκλέγῃ ὁ Μουσικὸς καὶ ἐδῶ τὰ χρήσιμα, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζηται εὐεπηγύλως. Οἶον, οἱ μὲν ἵπποι καὶ ἔλαφοι θέλγονται ἀπὸ τὰς σύριγγας καὶ αὐλούς· ὁ δὲ ὦτος (τὸ καθ' ἡμᾶς τῷ), ἀπὸ τὸν θυμὸν γοητεύεται· οἱ δὲ πάγουροι, ἀπὸ τὰς φώτιγγας ἀπατῶνται· καὶ ἡ θρίσσα ἀναβαίνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μὲ τὴν μελωδίαν καὶ μὲ τὸν κρότον.

„Κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξι καὶ αὐ-
 „λοῖς· ὁ δ' ὦτος ὀλισκεται γοητευόμενος, ὀρχήμε-
 „νος ἐν ὄψει μεθ' ἡδονῆς, ἅμα θυμῷ γλιχόμενος
 „τοὺς ὤμους εὖ διαφέρειν· καὶ τοὺς παγούρους ἐκ
 „τῶν χηραμῶν ἀνακαλῶνται, βιαζόμενοι ταῖς φώ-
 „τιγξι· καὶ τὴν θρίσσαν ἁδόντων καὶ κροτέντων,
 „ἀναδύεσθαι καὶ προΐεναι λέγουσι (α).“

χαρακτῆρα μυστηριώδη καὶ ἄβυσσον εἰς τὰς γινόμενας φυσικὰς πράξεις ἀπὸ συνήθεις αἰτίας. Λοιπὸν ὁ σοφὸς Βοεραῖος λέγει κριτικώτατα, ὅτι πρέπει νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὴν μουσικὴν ὅλα τὰ μυθολογούμενα τεράστια περὶ θεραπείας ἀρρώστων.

- Κλονίας γοῶν ὁ Πυθαγόρειος καὶ τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἡ-
 θροῖς διαφορῶν, εἵποιε συνέβαινε χαλεπαίνειν αὐτὸν δι' ὄρ-
 γήν, ἀναλαμβάνων τὴν λύραν ἐκιδάριζε· πρὸς δὲ τοὺς ἐ-
 πιζητῶντας τὴν αἰτίαν, ἔλεγε πρᾶννομαι. Ἀθήν. Δειπνοσ.
 α) Ὁ μὲν Πλούταρχος ἀναφέρει ταῦτα· ὁ δὲ Κιοχέρους διηγεῖται
 περὶ τιμος μικρῶ ζῶον, τὸ ὁποῖον ἤδει τὴν νίκτα τοὺς ἐπὶ
 τὰ φθόγγους τῆς διανοικτῆς κλίμακος, Γαδικε ζωνηπι βε
 Γα. Τῆτο διὰ τὴν μελωδίαν καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τῶν
 ποδῶν μόλις εἰς δύο ἡμέρας φθάνει τὴν κορυφὴν τῆ δέν-
 δρου. Ὁ Αἰναιὸς ὀνομάζει τοῦτο Βραδύποδα. Τοῦτο
 ὀνομάζεται καὶ Ἀῖ· διότι συνειδέει νὰ φωνάζῃ αἰ αἰ.

Ὁ ψιπτακὸς καὶ τὸ κανάριον διὰ τὸ πρὸς Μουσικὴν φίλτρον διδάσκονται καὶ μελωδίας. Ὡς ἴδωμεν με ποίαν ἡδονὴν καὶ προσοχὴν τὸ κανάριον ἀκούει τὴν μελωδίαν τῆς Σερινέτης. (Μουσικὸν ὄργανον, δι' ἃ τὰ τοιαῦτα τῶν πτηνῶν διδάσκονται μέλη διάφορα.) Πρῶτον μὲν προσεγγίζει τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ κάγκελα τῆς καφασίς, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κεκλεισμένον, μένον ἀκίνητον καὶ ἄλαλον εἰς ταύτην τὴν θέσιν ἕως τῆς συντελείας τῆς μελωδίας. Ἐπειτα μαρτυρεῖ τὴν χαρὰν μετὰ τὴν κροῦσιν τῶν πτερύγων καὶ τέλος πάντων ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ᾄσμα, συμφωνοῦν τῷ διδάσκοντι μετὰ μίαν φωνὴν περίσῳρον (α). Διὰ ταῦτα καὶ ὁ μὲν ἐπιτήδειος κυνηγὸς ἔχει πρὸς ἑαυτὸν τὰς ἐλάφους, ἔδων ἢ αὐλῶν· ὁ δὲ ἀρκτοτρόφος μετριάζει τὴν ἀγριότητα τῶν ἀρκτων διὰ τῆς

Εἶναι δὲ τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὁποῖον ἔχει τρία δάκτυλα. Γεώργ. Βεντ. φέλ. 241.

Ἡ ἱστορία τῆς Δελφίνος εἰσληχθεῖσα ἀπὸ τὸν μουσικὸν Ἀρίωνα, εἶναι λέγουσιν Ἀλληγορία, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἡθελήσαν νὰ γνωστοποιήσωσι τὸν ἔρωτα, τὸν ὁποῖον ἔχουσιν οἱ Ἰχθύες πρὸς τὴν μουσικὴν, ὅστις ἦτον ἐγνωσμένος εἰς ἄλλους καιροὺς.

Τινὰ δὲ τῶν ἀλόγων ζῴων ὑπάγονται καὶ εἰς χορεύσιν ὑπὸ τῆς Μουσικῆς διὰ τινων εὐρύθμων κινημάτων, καὶ ἐμμέτρων πηδημάτων. Ὁ Ἀκανθόχοιρος ὅταν πιασθῇ συστρέφει τὸ δέσμη, καὶ κρύπτει ἑαυτὸν, καὶ ἔτω δὲν βλέπομεν ἄλλο εἰμὴ τὰς ἀκάνθους του. Ὅταν ὅμως κρῇ τις εὐρύθμως χάλασμα, ἢ τέμπανον, αὐτὸς φανερώνει τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἄρχεται νὰ πηδᾷ εὐρύθμως. Ὁ Ἀλδροβάνδε βεβαίως, ὅτι εἶδεν ὄνον χορεύοντα ἄριστα, καὶ ὑπὸ φθόγγων ὀργάνων. Ὁ δὲ Βορδέλντ ἀναφέρει τὸ αὐτὸ περὶ πολλῶν μυῶν, ἃς παρόστησέ τις τῷ λαῷ σχηματίζοντας ἐπὶ χορδῆς χορὸν πολυσύνθετον ὧν οἱ ὀκτὼ ἦσαν ἐπιτηδεότεροι τῶν ἄλλων, χορεύοντες μετὰ ἐντελῇ εὐταξίᾳ.

- α) Περὶ τῆς Μουσικῆς τῶν πτηνῶν πολλὰ λέγεται· μάλιστα τῶν αἰδόνων, τῶν χελιδόνων, τῶν κύκνων, τῶν τεττίγων τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν.

σύριγγος (α). ὁ δὲ ἐλεφαντοτρόφος καθημερόναι τὰς ἐλέφαντας μὲ μελωδίαν ἀνθρωπίνων φωνῶν ὁ δὲ κτηνοτρόφος παρακινεῖ τὰ κτήνη νὰ πῶσι περισσότερον νερόν, σφυρίζων εἰς αὐτὰ συνήθη μελωδίαν. τὰς δὲ καμήλους εὐχαριστῶσιν εἰς τὸ νὰ βαστάζωσι τὰ βαρύτερα φορτία, καὶ νὰ περιπατῶσι ταχύτερον, παίζοντες κοντὰ εἰς αὐτὰς ὄργανα Μουσικά, ἢ καὶ κρεμῶντες εἰς αὐτὰς κωδούνια (β). Ἰσως ἐκ τούτων αἰτιῶν ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ τῶν βοσκῶν συνήθης τοῦ αὐλεῖν χοῆσις.

Προσέτι ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς ἡ περὶ τούτου γινομένη περιέργεια εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, ὅτι μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ δεικνύουσι τὴν δύναμιν τῆς Μουσικῆς μὲ μίαν ἄκραν ἀποστροφὴν καὶ ἀντιπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι πρὸς τινὰς ἤχους, ἢ καὶ πρὸς αὐτὴν ὅλως τὴν Μουσικὴν. Ὁ Βαγλμβι ἀναφέρει, ὅτι εἶδε κύνα πάντοτε λυπούμενον, ὠρυόμενον καὶ ὀδυρόμενον, ὅταν ἤκουεν ἤχον κιθάρας, ἢ καὶ ὁποῖσιν Μουσικῇ ὀργάνου. Τὸ δὲ παραδοξότατον εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ἀναφέρει ὁ Μεάδ (§. 447.).

§. 449. Ἀπὸ τέτων δὴ καὶ τῶν ὁμοίων παρατηρήσεων, ὧν ἡ γνῶσις ἴσως δὲν εἶναι πάντῃ ἄχρηστος. τῷ μελοποιῷ, στραφέντες ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν πάλιν, λέγομεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρου

α) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἀναντιρρόητως διὰ τῆς Μουσικῆς ἐνεργοῦμενον ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων, εἶναι τὸ ἕξις ὄρκοι καὶ πλῆθες ἐγγεγυμνασμένοι εἰς διάφορα εἶδη χορῶν, ἡξεύρουσι νὰ μεταβάλλωσι τὸ εἶδος τῆς χορᾶς μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῆς μελωδίας καὶ τῆς ῥυθμῆς καὶ χορεύουσιν ὑπὸ τὴν δὲ τὴν μελωδίαν καὶ ὑπὸ τὸν δὲ τὸν ῥυθμὸν ἄλλο εἶδος χορᾶς καὶ ὑπὸ τὴν δὲ καὶ ὑπὸ τὸν δὲ, ἄλλο.

β) Αἱ κάμηλοι, καθὼς βεβαιῶσιν οἱ περιηγηταὶ τῆς Ἀσίας, σηκώνουσι ἀπὸνως τὰ βαρύτερα φορτία, καὶ περιπατοῦσι τόσον εὐκόλα, ὥσταν νὰ μὴν ἐσῆκοναν φορτία, ὅταν παίζηται κοντὰ εἰς αὐτὰς ὄργανα μουσικά· καὶ ἐν ᾧ παύσουσιν αὐτὰ, ὀλιγοστεύει καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν τῶν καμήλων, καὶ βραδύνουσι τὸν δρόμον αὐτῶν, θέλουσαι νὰ σταθῶσι.

τὴν Μουσικὴν οἰκείαν εἰς τὸ νὰ ἡμερόνη τὰ ἥθη, καὶ νὰ εὐγενίσῃ τοὺς ὄχλους τῆς βαρβάρους καὶ φύσει ἀγρίου· διὸ καὶ τὴν ἐνόμιζον μέγαν θησαυρόν·

„Μέγας, ὦ μακάριοι, θησαυρός ἐστι καὶ βέβαιος

„ἡ Μουσικὴ ἅπασιν τοῖς μαθοῦσι παιδευθεῖσιν τε καὶ

„γὰρ τὰ ἥθη παιδεύει, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς καὶ τὰς

„γνώμας διαφορὰς καταπραῦνει (α).“

Καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς Μουσικῆς, τὸ ὁποῖον κατέστη τὴν σήμερον τόσον ἡδονικὸν καὶ μαλθακοποιόν, ὥστε φαίνεται ὅτι ἐγινε διὰ τὰ αἰχμαλωτίσῃ καρδίας, καὶ νὰ ἐνστάσῃ ἔρωτα εἰς τὰς ψυχὰς, εὐρίσκετο τόσον διαφορετικὰ κοντὰ εἰς τὰς ἀρχαίους, ὥστε ἐνῆργει τὸ ἐναντίον· διότι ἐκεῖνοι μετεχειρίζοντο τὴν Μουσικὴν φυλακτήριον κατὰ τῶν βελῶν τῷ ἔρωτος, καὶ βεβαίαν θεραπεῖαν εἰς ἐγκράτειαν (β). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤσκει παρ' αὐτοῖς ἀρετὴν ἢ Μουσικὴ, δι' αὐτῆς καὶ ἐπαιδαγωγοῦν, κερδαίνοντες τὸν σκοπὸν τους,

α) Ὁ μὲν Ἀθήναιος ὁ Λειπνοσοφιστὴς ταῦτα ὁ δὲ Πολύβιος εἰς τὴν ἐπιμελείαν τῆς Μουσικῆς ἀποδίδει τὴν εὐρισκομένην διαφορὰν τῶν ἡθῶν εἰς τοὺς δύο λαοὺς τῆς Ἀρχαίας· διότι ὁ ἓνας λαὸς, ὅστις ἐφρόντιζε τῆς Μουσικῆς ἐπιμελῶς, ἐτιμᾶτο καὶ ἡγαπᾶτο διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν ἡθῶν, καὶ διὰ τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειχεν εἰς τὸς ξένους, διὰ τὴν εὐλάβειαν ἣν εἶχεν εἰς τὸς Θεούς. Καὶ ὁ ἄλλος λαὸς, ὅστις ἔξ ἐναντίας κατεφρόνει τὴν Μουσικὴν, ἦτον ἄτιμος καὶ ἐμισεῖτο διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ διὰ τὴν ἀγριότητα.

β) Ὅταν ἐμελλον οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες νὰ ξενιτεύωνται πολὺν καιρὸν, ἔδενον τὰς γαμετάς των μὲ ζῶνὰς ἰσχυράς, τὰς ὁποίας αὐτοὶ πάλιν ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των ἔκρεπε νὰ λύσωσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τῆτο ἐφαίνετο σκληρὸν εἰς ἄνδρας εὐγενεῖς, αὐτοὶ ὅταν ἐμελλον νὰ ταξειδεύσωσιν, ἔκρινον ἄξιον, νὰ ἀφήνωσι κοντὰ εἰς τὰς γαμετάς των Μουσικὰς, διὰ νὰ παίζωσιν εἰς αὐτάς ἤχους, δυναμένους νὰ μετριάζωσι τὰς αἰσχυράς ἡδονάς. Ὅθεν ὁμολογεῖται ὅτι ὁ Αἰγυπτιῶτης δὲν ἐδύνατο νὰ σβύσῃ τὸ κατ' αὐτὸ μῦθος τῆς Κλυταιμνήστρας, ἂν δὲν ἐφόνευσεν τὸν Μουσικὸν Δημόδοκον, τὸν ὁποῖον ἀφῆκεν ὁ Ἀγαμέμνων κοντὰ εἰς τὴν σύζυγόν του,

περιεργαζόμενοι τὴν συνήθειαν, τὸ γένος, καὶ τὴν μορφὴν (α).

§. 450. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ μελοποιὸς τῆς μὲν μελωδίας τὴν ἐκλογὴν δύναται νὰ ποιῇ τοῦτον τὸν τρόπον. Εἰς κάθε ψυχὴν νὰ προσφέρῃ μελωδίαν ἢ κατ' ἐναντιότητα, ἢ καθ' ὁμοιότητα (§. 446.)· καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενον τὸ κρυπτόμενον ἥθος, διὰ πειθοῦς βελτιοῖ τὸτο (β). Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι τὸ ἥθος ἀγενὲς ἢ σκληρόν, φέρει αὐτὸ διὰ μεσότητος εἰς τὸ ἐναντίον· ἐὰν δὲ εἶναι τὸ ἥθος εὐγενὲς καὶ μαλακόν, αὐξάνει αὐτὸ εἰς τὸ σύμμετρον δι' ὁμοιότητος. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι τὸ ἥθος φανερόν, εἶναι χρεῖα τῇ πρόποντος ἤχου καὶ μέλους· ἐὰν δὲ εἶναι ἀφανέροτον καὶ δυσκολογνώριστον, πρῶτον φέρει εἰς αὐτὸ τὴν τυχοῦσαν μελωδίαν. Καὶ ἐὰν μὲν εὐχαριστῇται εἰς αὐτήν, εἰς αὐτήν καὶ ὁ μελοποιὸς διατρίβει· ἐὰν δὲ

διὰ νὰ διδάσκῃ διὰ τῆς Μουσικῆς τὴν ἐγκράτειαν τῶν παθῶν εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ Φίλιμος, ὁ ἀδελφὸς τούτου τῆς μουσικῆς, ὅστις διωρίσθη νὰ μένῃ κοντὰ εἰς τὴν Πηγελοπὴν, ἀπηλλάγη μὲ εὐτυχίᾳ καὶ ἀγαθῇ ἐκβασιν, κερδίσας τὴν σωτηρίαν του μὲ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἐρασιῶν ἐκείνης.

α) Τὶ οὐκ; ἄρ' ἐ γυμναστικῇ καὶ Μουσικῇ, μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει, τέτοις ἐν ἅπασι τεθραῦθαι; Πλάτων.

β) Ὑπόκειται δ' αὐτῇ (τῇ ψυχῇ) θεωρεῖν τὴν ἐν τούτοις διπλὴν, ἀλλοιότητά τε φημί καὶ θηλότητα... Οὕτως ἐν μὲν ἀνδρῶσι θῆλυς ἐπιτρέχει μορφή· ἐν δὲ γυναιξὶν ἀνδρείον εἶδος, ὃ καὶ τὸ ἥθος ὅμοιον τεκμαιρόμεθα. Προσέει καὶ ἄνδρες μὲν ἀγένειοι, καὶ γενειάσκει γυναικες. Καὶ τις ἀνδρὴν ἐβλεπεν ὑγρόν, καὶ γυναικὲς γοργὸν προσεῖδον· ὥστε καὶ τῶν ἡθῶν ἕκαστα θηράσεις ἕκαστα σονοῦν. Ἀριστείδ.

„ Μουσικὴ δὲ ἐναργέστατα πείθει τοιοῦτοις γὰρ ποιῆται τὴν μίμησιν, οἷς καὶ τὰς πράξεις αὐτὰς ἐπ' ἀληθείας ἀποτελεῖσθαι συμβαίνει. Ἐν γὰρ τοῖς γινόμενοις, βελῆς μὲν καθηγουμένης, ἐπομένως δὲ λόγου, μετὰ δὲ ταῦτα τῆς πράξεως ἀποτελουμένης, ἐννοίαις μὲν ψυχῆς ἡθρὴ μιμεῖται καὶ πάθῃ· λόγους δὲ ἁρμονίαις καὶ φωναῖς πλάσσει· πράξιν δὲ ὀρθοῖς καὶ κινήσεσι σώματος.... Τὶ δὲ θαυμάζομεν, εἰ συνέβη τὰς παλαιὰς πλείστην ἐπανόρθωσιν πεποιῆσθαι διὰ Μουσικῆς; “

δυσαρεστῆται καὶ μένη τὸ ἥθος ἀκίνητον, ποιεῖ μεταβολὴν ταύτης τῆς μελωδίας εἰς ἄλλην· διότι ἐκεῖνος ὅστις ἀηδιάζει τὸ τοιοῦτον μέλος, ὥσως νοστιμευθῇ τὸ ἐναντίον.

§. 451. Διὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν τῆ ὁυθυμοῦ, ὅταν γνωρισθῇ ἡ αἰτία τῆ ἐπικρατέντος πάθους, ὁ μελοποιὸς δύναται νὰ διορίζῃ τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆ Πλάτωνος. Τοὺς μὲν ἀμβλεῖς, νωθροὺς, καὶ ἀθύμους νὰ ἀνατρέφῃ με ὁυθυμοὺς τοὺς ὀρθοὺς, καὶ με μελωδίαις ἰσχυρῶς κινῆσας τὴν ψυχὴν, καὶ με ἕτερα τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα τοὺς δὲ θυμικωτέρους καὶ μαυικωτέρον ἄνθρωπον, με τὰ ἐναντία. Οὕτως ὁ Πυθαγόρας ἰδὼν νεανίαν ἐκμανέντα, καὶ ἐτοιμασθέντα νὰ πυρπολήσῃ τὴν οἰκίαν τῆς ἀπίστου ἐρωμένης του, προσέταξε τὸν Μισοκὼν, νὰ μεταβάλλῃ τὸ μέτρον τῶν στίχων, καὶ νὰ μελωδίσῃ κατὰ τὸν Σπονδεῖον· καὶ εὐθὺς τὸ σοβαρὸν τῆς Μουσικῆς κατεπράυνε τὰς ταραχὰς τοῦ καταφρονηθέντος ἐραστῆ (α). Τοὺς δὲ ἀσθενῶς ἔχοντας πρέπει νὰ ἀποστρέφωμεν ἀπὸ τὸ νὰ συλλογίζονται ἀδιακόπως διὰ τὴν κατάστασίν των, εὐρίσκοντες εὐάρεστα μέλη εἰς αὐτοὺς, καὶ ὁυθυμὸς ἀνήκοντας εἰς τὴν διάθεσιν ἐκείνων. Ἐπειδὴ ἡ συλλογὴ βαρύνει τὸ αἰσθητήριον τῶν νεύρων, καθυπαβάλλουσα αὐτὸ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν πόνων· καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν μὲν κακοπάθειαν, ταρακτικωτέραν τὰς δὲ θλίψεις, ἀφορητοτέρας. Λοιπὸν ὁ Μουσικὸς ὡς προσέχη νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ νὰ διαλύῃ τοὺς πόνους τῶν ἀσθενῶν, με τὸ νὰ προλαμβάνῃ τὰ θανατηφόρα συμπτώματα, καὶ με τὸ νὰ ἀντείσάγῃ τὰς ἐπὶ σωτηρίαν ἐλπίδας.

α) Εὐρέθη τῆτο εἰς τὰ λεξικά τῶν ἐπιστημῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ Ἀρμονίας.

§. 452.

Η ὀνομαζομένη Ἀρμονικὴ πραγματεία, εἶναι κατὰ τὸν Ἀριστόξενον μία ἀπὸ τὰς ἰδέας, εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ περὶ μέλους ἐπιστήμη. Αὕτη ἡ ἀρμονικὴ ἔχει δύναμιν στοιχειώδη, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἀρμονικὴν οἱ παλαιοὶ ἔδιδον τὰ πρωτεῖα τῆς τάξεως, ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς ἰδέας. Εἶναι δὲ ἡ ἀρμονικὴ, ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τῆς φύσεως τοῦ ἡρμωσμένου. Ἠρμωσμένον δὲ λέγει ὁ Εὐκλείδης, τὸ ἐκ φθόγγων καὶ διαστημάτων, ποιὰν τάξιν ἐχόντων, συγκαίμενον. Ὡστε ἡρμωσμένον εἶη ἂν τὸ Πεντάχορδον σύστημα, τὸ Τετράχορδον, καὶ τὸ Τρίχορδον καθ' ἡμᾶς· τὸ δὲ ἐκ τούτων σύνθετον ἦτοι τὸ Ὀκτάχορδον ἐλέγετο Ἀρμονία.

§. 453. Ἀρμονία λοιπὸν εἶναι, καθὼς λέγει καὶ ὁ Εὐκλείδης, σύνταξις συστημάτων. Λέγεται δὲ ἀρμονία, διότι ἡρμόσθη ἀπὸ δύο συμφωνίας, τὴν τε διὰ τεσσάρων καὶ τὴν τε διὰ πέντε.

„ Ἀρμονίαν ἐκάλουν οἱ παλαιότατοι τὴν Διαπασῶν,
 „ ὅτι πρῶτιστή ἐκ συμφωνιῶν συμφωνία ἡρμόσθη.
 „ Συλλαβὴν δὲ τὴν διὰ τεσσάρων· πρώτη γὰρ σύ-
 „ λληψις φθόγγων συμφώνων. Διοξεῖαν δὲ, τὴν
 „ διὰ πέντε· συνεχὴς γὰρ τῇ πρωτογενεῖ τῇ διὰ τε-
 „ σσάρων ἐστὶν ἡ διὰ πέντε, ἐπὶ τὸ ὁξὺ προχωρεῖ-
 „ σα. Σύστημα δὲ ἀμφοτέρων συλλαβῆς καὶ διοξεί-
 „ ας, ἡ Διαπασῶν (α).“

§. 454. Συμφωνίας κατεδείξαμεν (§. 57.) τέσσα-

ρας· τὴν διαπασῶν, τὴν διὰ πέντε, τὴν διὰ τεσσάρων, καὶ τὴν διὰ τριῶν. Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν ἡ μὲν διαπασῶν εἶναι ἡ ἐντελεξέρα, καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς εὐαρεστοτέρα· διὰ τὸτο καὶ τὸ Διαπασῶν σύστημα προτιμᾶται, καὶ μόνον εἶναι εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς Μουσικοῖς Εὐρωπαίοις τε καὶ Ὀθωμανοῖς· οἵ τινες κατὰ τοῦτο μόνον τογίζουσι τὰ Μουσικά των ὄργανα. Ἡ δὲ διὰ πέντε συμφωνία εἶναι ὀλιγώτερον ἀρεστή, πλὴν ἀξιωματικὴ καὶ μεγαλοπρεπής. Διὰ τὸτο καὶ ὁ Τροχὸς ἐφάνη ἀρμοδιώτερος καὶ χρησιμώτερος εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς διὰ τὰς περισσοτέρας Ψαλμωδίας. Ἡ δὲ διὰ τριῶν εἶναι παρ' ἡμῖν μετρίως ἀρεστή, δι' ἧς μάλιστα περαινέται ὁ δεύτερος ἦχος· τὸν ἔσχατον δὲ τόπον τῆς ἀρεσκείας ἐπέχει ἡ διὰ τεσσάρων.

§. 455. Ἀρμονίαν δὲ λέγουσιν ἔτι καὶ τὸ τέλειον μέλος (§. 4.)· καὶ τὸ ἑναρμόνιον γένος (§. 258.), καθὼς γίνεται δῆλον ἀπὸ τὸν Ἀριστόξενον λέγοντα·

„ Τὸς μὲν οὖν ἔμπροσθεν ἀρμονικοὺς εἶναι, βέλεσθαι μόνον· αὐτῆς γὰρ τῆς ἀρμονίας ἤπτοντο μόνον“ τῶν δ' ἄλλων γενῶν οὐδεμίαν πώποτε ἔννοιαν εἶχον. “

Καὶ σχεδὸν τόσον πλάτος ἔδιδον εἰς τὴν λέξιν Ἀρμονία, ὥστε ἐσήμαινε καὶ τὴν μελωδίαν, καὶ τὸν τρόπον, καὶ πᾶν τὸ ἡρμοσμένον (α), καὶ αὐτὴν τὴν Μουσικὴν. Ὅθεν ὠνόμαζον Ἀρμονικοὺς καὶ τοὺς Μουσικοὺς ἀπλῶς.

§. 456. Οἱ μὲν Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὴν λέξιν Ἀρμονίαν εἰς ταύτας τὰς εἰρημένας σημασίας· Οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι μεταχειρίζονται τὴν Ἀρμονίαν ἐπὶ τῇ ἐξῆς σημασίᾳ.

α) Πᾶν τὸ ἡρμοσμένον, ὃ συνέστηκεν ἐκ πλειόνων ἢ ἐνὸς τραχώδον, διαφεύγει εἰς συναφήν τε καὶ διάλεξιν. Ἀριστόξεν. Βιβλ. Γ', 52.

Ἄρμονία εἶναι σειρά συμφωνιῶν, ἀλλήλας διαδεχομένων, καὶ ἀρεσκουσῶν τῇ ἀκοῇ (α). Καὶ καθὼς ἡ μελωδία γίνεται ἀπὸ τὴν πλοκὴν τῶν φθόγγων, οὕτω καὶ ἡ ἄρμονία περαίνεται ἀπὸ τὴν πλοκὴν τῶν συμφωνιῶν.

§. 457. Ἡ συμφωνία κατ' αὐτοὺς σύγκειται ἀπὸ φθόγγους ὅχι μόνον δύο, ἀλλ' καὶ τρεῖς, ὡς γὰρ κε νη' καὶ τέσσαρες, γὰρ κε νη Γα' καὶ πέντε, γὰρ κε νη βου Γα'.

§. 458. Μέρη δὲ τῆς Ἀρμονίας τὰ κυριώτερα εἶναι τρία· Ὑπατοιδεῖς, Μεσοειδεῖς, καὶ Νητοιδεῖς. Ἐκαστον δὲ τούτων ὄν ὁλόκληρος μελωδία συνεοργάζεται τὸ αὐτὸ μέλος, ὅμως μὲ φθόγγους διαφόρου ποσότητος, καὶ ἐνταυτῷ συμφώνον· ἢ παραφώνους, ἰδιάζοντας εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. Οἶον, ἐὰν ἀρχηται ἡ Ἀρμονία ἀπὸ τοὺς ἐξῆς φθόγγους, ζω δι βη, τὸ μὲν ὑπατοιδεῖς κληροῦται τὸν φθόγγον βου· τὸ δὲ μεσοειδεῖς, τὸν δι, καὶ τὸ νητοιδεῖς, τὸν ζω. Πολλάκις ὅμως ἡ ἄρμονία περιέχει καὶ περισσότερα μέρη.

§. 459. Ψάλλεται δὲ ἡ Ἀρμονία παρὰ πολλῶν· διότι εἰς μὲ μίαν φωνὴν δὲν δύναται νὰ ψάλλῃ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀρμονίας. Ὅθεν ὅταν αἱ συμφωνίαι τὰττωνται οὕτως, ὥστε νὰ διαδέχωνται ἀλλήλας, καὶ ἕκαστος τῶν ψαλτῶν τῇ ἰδίᾳ του φωνῇ ψάλλῃ τοὺς φθόγγους, οἱ τινες τυχαίνουσιν εἰς τὸ μέρος τῆς Ἀρμονίας, ὅποιον λάχοι εἰς αὐτὸν, μεταβάντων ἀπὸ φθόγγον συμφωνίας, εἰς φθόγγον τῆς ἰπομένης, καὶ ἡ ἐξερχομένη φωνὴ παρὰ τῶν ψαλτῶν ἔτω συμμιγῆς ἀρέσκη εἰς τοὺς ἀκροατάς, τότε ψάλλεται ἡ Ἀρμονία. Τὸ δὲ οὕτω συμπάλλειν λέγεται Συμφωνία Accompanement.

α) Εἰσάκουσται καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὅρισμοὶ τῆς τοιμῆς Ἀρμονίας· ὅλος εἶναι καὶ ὁ ἐξῆς. Ἀρμονία εἶναι τέχνη τῆ τέρας τῇ ἀκοῇ διὰ κράσεως πολλῶν φθόγγων, ἕκαστος ἀκρομένων.

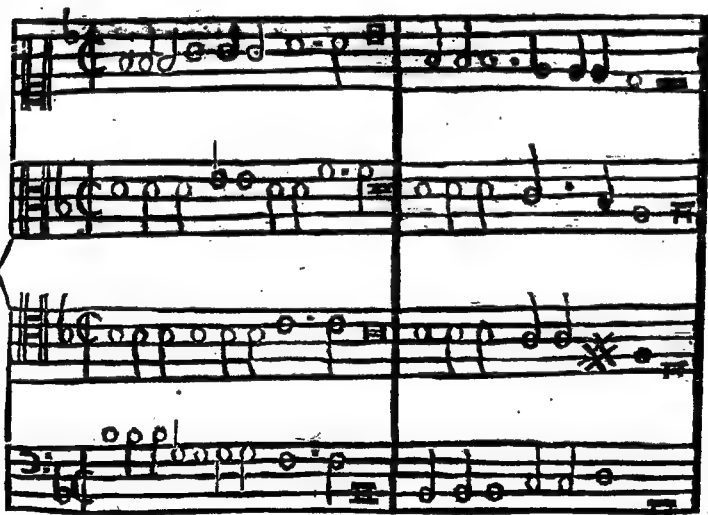
§. 460. Συμφωνίας δὲ δύο μεθόδους διδάσκουσι καὶ μία μὲν εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι γενικῶς εἰς τὴν φωνητικὴν σύνθεσιν τῆς Ψαλμοδικίας ἢ δὲ ἄλλη εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι διὰ τῶν ὀργάνων. Ἡ πρώτη λοιπὸν μέθοδος, ἣτις ἦτον ἢ τῶν ἀρχαίων, θέλει κάθε φθόγγον ἐνὸς μέρους τῆς Ἀρμονίας νὰ ἀντικρύξῃ κάθε φθόγγον τῶν ἄλλων μερῶν· αἱ δὲ συλλαβαὶ τῶν λέξεων τῷ μέλους δύνανται νὰ λέγωνται παρὰ τῶν ψαλτῶν καὶ συγχρόνως, καὶ μὴ, κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀρμονίας. Συνειθίζεται δὲ νὰ τιθῇται τὸ ἀρχικὸν μέλος ἐν τῇ μεσοειδεῖ μέρῃ (tenore), ἐνεργούμενον δι' ἐντελῶν συμφωνιῶν.

§. 461. Τὸ μὲν μέλος συντιθέμενον, ἀφορᾷ πρὸς μόνην τὴν τέρεσιν τῆς ἀκοῆς, χωρὶς παρατήρησιν κανόνων, ἢ πολλὰ ὀλίγην. Καὶ ὅ,τι μὲν ἐπιτύχοι εἰς τῆς ἀρέσκειαν, ἀκανονίστως ἐγκρίνεται· τὸ δὲ μὴ οὕτως ἔχον, ἀποδοκιμάζεται παρομοίως. Ἡ δὲ Ἀρμονία κατασκευάζεται, καταστρόνεται, καὶ γράφεται, ἀφορῶσα εἰς κανόνας, χωρὶς νὰ δοκιμάζηται παντελῶς μετὰ τὴν ἀκοήν. Καὶ ἀφ' ὧ συντεθῇ οὕτω, ψάλλεται καὶ εὐρίσκειται πολλάκις ἀρέσκειαν εἰς αὐτήν. Λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο εἶδη τῆς Μουσικῆς τὸ μὲν ἐν γίνεταί ἐκταυτομάτῃ καὶ τὸ ἄλλο, ἔργον ἢ ἀρμονία, ἐκ τέχνης. Καὶ μέλος μὲν συντίθησι καὶ ὁ πάντῃ ἀμύητος τῆς Μουσικῆς, καὶ ἀρέσκει περισσότερον σχεδὸν καὶ ἀπὸ τὸν Θάμυριν· ἀρμονίαν ὅμως πράττει μόνον ὁ κατὰ ἀκριβείαν διδαχθεὶς τὰς κανόνας τῆς Μουσικῆς.

§. 462. Οἱ περὶ τῆς τοιαύτης Ἀρμονίας κανόνες εἶναι τόσον πολλοὶ, ὥστε δύνανται νὰ γεμίσωσι βιβλίον ὀλόκληρον· εἶναι καὶ τόσον ἀκριβῶς ἐστηριγμένοι ἐπὶ τῶν διαστημάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς διατονικῆς κλίμακος, ὥστε ἐὰν ζητηθῇ νὰ εφαρμοσθῶσιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας διατονικῆς κλίμακος, πρέπει νὰ μεταβάλλω-

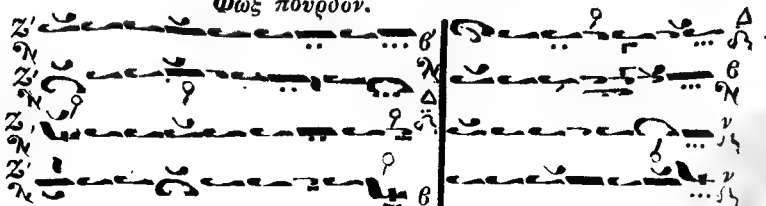
σι τὰ διαζήματα αὐτῆς. Αὐτὴ δὲ πάλιν ἡ ἁρμονικὴ συνωνία ζητεῖ καὶ ἀκροατὰς, συνειδυμένους νὰ ἡδυνῶνται ἀπὸ αὐτήν. Ὅθεν εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἔτετὴν παραμικρὰν ἡδονὴν λαμβάνομεν ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἁρμονικὴν συνωνίαν, ὁ περὶ ταύτης πλατύτερος λόγος εἴη ἂν περιττός· ἐπειδὴ ἔτε τῆς ἀκροατὰς εὐχαριστοῦμεν, καὶ ὅποιος διὰ περιέργειαν θέλει τὴν περὶ ταύτης ἀκριβῆ ἔρευναν, δύναται νὰ μετέλθῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς βίβλους, αἱ ὁποῖαι λεπτομερῶς περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης πραγματεύονται, καὶ νὰ εὐχαρισήσῃ τὴν περιέργειάν τε. Ἵνα δέ σοι δείξωμεν μόνον πῶς γράφεται ἡ Ἀρμονία, ἰδὲ σοι ἐκτίθεται καὶ παράδειγμα, εἰλημμένον μὲν ἀπὸ τῶν τῷ Ἀλεξάνδρῳ Χορὸν, μεταπεφρασμένον δὲ παρὰ Χρυσάνθου.

Faux - bourdons.

Gloria patri & fili o & spiri tu i sancto

Φωξ πουρδόν.

Γλορι α πα τρι ετ φι λι ο | ετ σπι ρι του ι σαγκτο

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

1990-1991

ΛΦΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ

τῆς

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Τῆς Μουσικῆς, ἣν εἶπον συνέχειν τὸ πᾶν (α), εἰς ὅποιον μὲν εἶναι περιέρχως ἐπιθυμία, νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθεστάτην ἀρχὴν, εἰς τῷτον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέχῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν διαλέκτων ἔθνους ἐκάστη. Διότι ἐπειδὴ κάθε γλῶσσα φαίνεται ὅτι ἔχει προσφθίαν ἰ-

- α) Μουσικὴν οἱ παλαιοὶ συνέχειν εἶπον τὸ πᾶν. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων συμμετρίας ὑπερ καὶ ἀναλογίας ἔστιν. Ἀλλ' ἔ-
 δέ τι τῶν γινόμενων, μὴ μετὰ συμμετρίας καὶ ἀναλογίας
 τῆς πρόσθεσιν γινόμενον, καλῶς ἂν ποτε γένοιτο· καὶ
 τεχνικὸν εἶη, καὶ φυσικόν, καὶ αἰσθῆσαι ληπτὸν, καὶ περὶ
 μόνῃ νόσιν θεωρούμενον. Ἡ δὲ Μουσικὴ αὐτοσυμμετρία τίς
 ἐστὶ καὶ ἀναλογία τὸ πᾶν, οἷα τῷ παντὸς ἀρμονία τεχνά-
 νουσα. Τάχα δ' ἂν τις καὶ τὸ θεῖον αὐτὸ ἐκ ἀπεικότητος
 ἀρμονίαν ἔαντ' τε καὶ τῷ παντὸς ὀνομάσῃ, ἐν ᾧ τὸ πᾶν
 ἀρμολογούμενον καὶ συμβιβάζομενον, εὖτε καὶ ὡς ἄριστα δια-
 φαίνεται ἔχον· τοσούτον τὴν Μουσικὴν ἡξίησαν θαύματος.
 Ἦς ἐν ἅπασιν ἔτω θεωρουμένης, καὶ πάντα διεπούσης καὶ
 κοσμέσης, καὶ ἰδούνη μὲν τῇ αἰσθῆσει, ἀρμονίαν δὲ τῇ
 φύσει, μακαριότητα δὲ τῇ νοήσει χαριζομένης, περὶ τῆς
 ἐν αἰσθῆσει μουσικῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐν μιᾷ τῶν αἰσθῆ-
 σεων τῇ ἀκοῇ θεωρουμένης, ἐν ἐπιτόμῳ διαληφόμεθα. Μα-
 νουὲλ ὁ Ψελλός.

διαιτέραν, διὰ τῆτο κάθε ἔθνος πρέπει νὰ ἔχη καὶ ἰδιαιτέραν φωνητικὴν Μουσικὴν, ἣμιν κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ Τερψιχόρης ἀποτελέσματα. Διὰ τῆτο καὶ πολλοὶ τῶν κριτικῶν ιστορικῶν, ἐξετάζοντες ἔθνους ἐκάστω τὴν Διάλεκτον καὶ τὴν Μουσικὴν, ἀπορῶσιν εἰς τὸ, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο συνέστη πρότερον, τὸ λέγειν ἢ τὸ ψάλλειν. Διότι λέγουσιν, ἦτον καιρὸς ὁπότε παρὰ τοῖς Ἑλλήσι τὸ λέγειν ἦτον ψάλλειν, καὶ τὸ ψάλλειν λέγειν. Ἄρα ἡ τοιαύτη περιέργεια καταντᾷ εἰς ἰδέας μυθῶδεις, καὶ ἐμπίπτει περισσότερον εἰς παχύτατα ψεύδη, παρὰ εἰς ψηλαφητὰς ἀληθείας.

2. Ὅποιος ὅμως εὐχαριστεῖται εἰς τὸ νὰ ἰχνηλατῇ τὸ πιθανὸν περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Μουσικῆς, καὶ ὥς ἐπιτήδειος κυνηγὸς νὰ ἐπιτρέχῃ μὲ σκέψιν ἀκριβῆ καὶ φιλόσοφον ἐρευναν εἰς τὰ σωζόμενα περὶ αὐτῆς ἀπομνημονεύματα τῶν ιστορικῶν, καὶ ἔτω νὰ ζητῇ τὸ σκοπόμενον, εἰς τῆτον δὴ καὶ αὕτη μὲν ἡ Βίβλος ἐπαγγέλλεται, ὅτι δύναται νὰ δώσῃ ὀλίγην τινα καὶ ἀμυδρὰν ἰδέαν, καὶ ὁ Πλάταρχος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ἐξαιρέτως δὲ ἡ Ἁγία Γραφή, ἀφ' ἧς καὶ ἀρχόμεθα.

3. Πρὸ τῆς Κατακλυσμῆ παραδίδωσιν ἡμῖν ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ὁ Ἰσβὰλ ἐπενόησε ψαλτήριον καὶ κιθάραν (α). Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν ἐπὶ τῆς Ἰακώβ, φαίνεται, ὅτι φιλοτίμως ἡ Μουσικὴ καὶ ἐπιμελῶς ἐνηργεῖτο. Διότι ὅταν ὁ Ἰακώβ ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὸν Λάβαν, ἔτος παραπονέμενος διὰ μίαν τοιαύτην φυγὴν, λέγει· „ Εἰ ἀνήγγειλάς μοι, ἔξα- „ πέστειλα ἂν σε μετ' εὐφροσύνης καὶ μετὰ μουσικῶν „ τυμπάνων καὶ κιθάρας (β). “

4. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του παιδεί-

α) Γενέσι. Καφάλ. Δ', 21. -- β) Αὐτόθι. Καφάλ. ΛΑ., 27.

ας, ἐπαιδεύθη καὶ τὴν Μουσικὴν, καὶ κατέσχευασε καὶ μουσικὰ ὄργανα. „ Εὗρεν ὁ Μωϋσῆς καὶ Βυκά-
 „ νης τρόπον ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος ἔστι δὲ τοιαύ-
 „ τη μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγων λείπον στενὴ
 „ δέ ἐστι σύριγξ, ἀλλὰ βραχὺ παχυτέρα. Περιέχ-
 „ σα δὲ εὖρος ἀρχὴν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδο-
 „ χὴν πνεύματος, εἰς κῶδα ταῖς σάλπιγξι παραπλη-
 „ σίας τελῶν. Ἀσῶστρα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσ-
 „ σαν καλεῖται (α). “ Ἦσαν δὲ καὶ Δεββῶρα καὶ
 Βαράκ (β).

Ὁ δὲ Δαβὶδ, εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐχρημάτισεν
 ἀπὸ τῆς ἱκανοτάτης μουσικῆς, δυνάμενος νὰ τραγᾷ
 τῆς ὠρίμου καρπῆς τῆς Μουσικῆς ἐπειδὴ δι' αὐτῆς
 πολλάκις ἐθεράπευε τὸν Σαουλ ἀπὸ τὴν περιοδικὴν
 του μανίαν.

„ Καὶ ἐγεννήθη ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ
 „ Σαουλ, καὶ ἐλάμβανε Δαβὶδ τὴν κιννύραν, καὶ
 „ ἔψαλλεν ἐν χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἀνέπνευχε Σαουλ. Καὶ
 „ ἀγαθὸν ἦν αὐτῷ. Καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτῆς τὸ πνεῦ-
 „ μα τὸ πονηρὸν (γ). “

Βασιλεύσας δὲ, ὅταν συνεκρότησεν ἐν συνάθροι-
 σμα μουσικῶν, ἔς διώρισε νὰ ψάλλωσι, μεταχειρι-
 ζόμενοι τὰ ὄργανα, ἐν ᾧ ἀνεβίβαζε τὴν Κιβωτὸν
 τῆς Θεᾶς, συγκατέταξε μὲ αὐτὸς καὶ τὸν ἑαυτὸν του.
 „ Καὶ Δαβὶδ καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παίζοντες ἐνώπιον
 „ Κυρίου ἐν ὄργανοις ἡρμουςμένοις, ἐν ἰσχύϊ, καὶ
 „ ἐν ᾠδαῖς, καὶ ἐν κιννύραις, καὶ ἐν νάβλοισι, καὶ

α) Ἰώσηπος, καὶ Ἀρθ. Κεφάλ. Α', 1.— β) Κριτῶν. Κε-
 φάλ. Δ'.

γ) Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι τὸ τὸν Δαβὶδ θεραπεύειν διὰ
 Μουσικῆς ἔκ τῃ φυσικῶν, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν ὁ γὰρ Δαβὶδ
 ἐδέδεκτο τὴν χάριν τῆς Θεοῦ πνεύματος. Τέτον τοίνυν διὰ
 τῆς Δαβὶδ ἐνεργήσαντος, τὸ παμπόνηρον ἡσυχάζει πνεῦμα, καὶ
 τὸ τῆς λύρας μέλος βέλος κατὰ τῶν δαιμόνων ἐπέμπετο.
 Σειρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων.

„ ἐν τυμπάνοις, καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν αὐλοῖς (α).“

Ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ λοιποὶ συνέγραφον στίχους, καὶ περιετίθεσαν εἰς αὐτὰς μέλη, καὶ τοὺς ἔψαλλον ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεῷ ἐκ στόματος, μαζὴ μὲ διάφορα μυσικὰ ὄργανα, πρὸς δόξαν Θεῷ, θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀλλαλαγμῶν ὀνομάζοντες αὐτὰς. Διότι νομίζοντες τὴν Μουσικὴν πολυτιμώτατον καὶ τιμαλφρότατον πρᾶγμα, δι' αὐτῆς ἐθύσιον τῷ Θεῷ τοὺς δὲ τοιοῦτους στίχους ὠνόμαζον Ψαλμοὺς.

6. Κατὰ τούτους τὰς χρόνους ἤκμασε καὶ ὁ Ἀσάφ υἱὸς Βαραχίε, Λευΐτης, καὶ ψάλλτης εἰς τὸν οἶκον τῷ Θεῷ ὅς τις Ἀσάφ εἶχε καὶ τὰς νύκτας ψάλλοντας ἐν τῷ ναῷ τῷ Θεῷ. Καὶ ὅσοι ψαλμοὶ ἐπιγράφονται εἰς τὸ ὄνομα τῷ Ἀσάφ, ἔτσι συνεγράφοντο μὲν ὑπὸ τῷ Δαβίδ, ἐδίδοντο δὲ τῷ Ἀσάφ, διὰ τὰς ψάλλη.

7. Ὑπῆρξαν ψαλμῶδοι καὶ δύο Αἰμάν· ὧν ὁ μὲν ἦν υἱὸς Ἰωὴλ· ὁ δὲ υἱὸς Αἰθάμ. Οὗτος ὁ Αἰμάν εἶχεν νύκτας δεκατέσσαρας, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζετο εἰς τὸ νᾶ ψάλλωσι μαζήτου· οἱ αὐτοὶ δὲ ἦσαν καὶ Λευΐται, καὶ ἔψαλλον ἐν κυμβάλοις, καὶ κιννύραις, καὶ ἄλλοις μυσικοῖς ὀργανοῖς (β).

8. Ὁ δὲ Σολομὼν κατὰ τὴν Γραφὴν σοφισθεὶς ὑπὲρ Γαϊθὰν τὸν Ἰσραηλίτην, Ἡμὰν, καὶ τὸν Χαλχὰλ καὶ τὸν Δαρδὰ, νύκτας Αἰθάμ, ἐλάλησε τρισηλίας παραβολὰς, καὶ ἦσαν ὧδαὶ αὐτῷ πεντακισχί-

α) Βασιλ. Β'. Κεφάλ. 5', 5.

β) Ψαλμῶδοι δὲ πρὸς οἷς ἐθαυμάζοντο καὶ ἄλλοις, ἐχορημάτι-
σαν καὶ ἔτσι διὰ κιννύρας, καὶ ναύλας καὶ κυμβάλων τὰ
τῷ Θεῷ θαυμάσια μελωδῶντες. Ἦν δὲ τῷ μὲν Αἰθάμ πρό-
γονος ὁ Μαρὶ, ὅς καὶ εἰς ἀρίθμησιν τῶν παιδωντῶ Λευὶ
τρίτην ἀνεπλήρου τάξιν. Ὁ δὲ Αἰμὰν παῖς μὲν ἦν Ἰωὴλ,
νύκτας δὲ τῷ προφήτῳ Σαμονήλ ὃν τὰ λόγια εἰς τὴν Κο-
ρὲ συνάπτει συγγένειαν. Ἀνεψιοὶ δὲ Μωσέως τῷ νομο-
θέτῳ οἱ περὶ Κορέ ὥστε καὶ τῷ Αἰμὰν ἐκεῖθεν ἡ σωμα-
τικὴ ἀποβόη τῷ γένους. Φωτίος.

λιαί. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ παρ' Ἑβραίοις ἐμυσούρησαν. Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται νὰ ἀναφέρωμεν διὰ τὸ σύντομον μόνους τὰς ἐπισημοτέρους, περὶ ἐκείνων ἔδεν λέγομεν· ὥστε ἀπὸ μὲν τῆς Ἀγίας Γραφῆς ταῦτα συνάγομεν περὶ ταύτης τῆς ὕλης ὡς ἐπισημότερα. Ζαχαρίας.

9. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἔχοντες μεγάλην ἔφεσιν εἰς κάθε εἶδος φιλοσοφίας, οὐδὲ τὴν τῆς Μουσικῆς γνῶσιν ἠθέλησαν νὰ τάξωσιν ἔξω τῆς χωρείας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων· ἀλλὰ καὶ Πυθαγόροι, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλεις, καὶ διὰ νὰ εἴπω, ὅλοι σχεδὸν, ὅσοι μετέσχον φιλοσοφίας, ἐτίμων αὐτὴν καὶ ἐπρέσβευον ὡς θεόδοτον, καθὼς ἀπὸ διαφόρων ἱστορικῶς πληροφορούμεθα (α), καὶ διδασκόμενοι καὶ διδάσκοντες αὐτὴν, πολλὰ περὶ αὐτῆς ἀνερευνῶντες συνέγραφον·

α) Ἡ γὰρ Μουσικὴ Θεῶν μὲν εἶναι δῶρον ὁμολογεῖται. Πλάτωνα. ἐκ Πλάτωνος περὶ Διαιδαιμονίας, Τόμ. 5. σελ. 638. Ὅρα καὶ Ἀθήναον Βιβλ. 14. σελ. 624.

Οὐ παραληπτέον τὴν Μουσικὴν ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ γοητείᾳ παρεισχῆσθαι τοῖς ἀνθρώποις· ἔδὲ τὰς παλαιὰς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, αὐτὸν καὶ ἠνθμόν εἰς τὸν πόλεμον ἀντὶ σάλπιγγος εἰκὴ νομιστέον εἰσαγαγεῖν· ἔδὲ τὰς πρώτους Ἀρκάδων εἰς τὴν ὅλην πολιτείαν τὴν Μουσικὴν παραλαβεῖν, ὥστε μὴ μόνον ἐν παισὶν, ἀλλὰ καὶ ἐν νεανίσκοις γενομένοις ἕως τριάκοντα ἐτῶν, κατ' ἀνάγκην σύντροφον ποιεῖν αὐτὴν, τὰλλα τοῖς βίοις ὄντας ἀδυστηροτάτους. Παρὰ γὰρ Ἀρκάδων οἱ παῖδες ἔδειν ἐθίζονται ἐκ νηπίων κατὰ νόμον τὰς ὕμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι κατὰ τὰ πατρια τὰς ἐπιχαρίους Ἦρωας καὶ Θεὰς ὕμνοισι. Μετὰ δὲ ταῦτα τὰς Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου νόμους μανθάνοντες, χορεύουσι κατὰ ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αἵλοις ἐν τοῖς θεάτροις. Οἱ μὲν ἦν παῖδες τὰς παιδικὰς ἀγωνίας, οἱ δὲ νεανίσκοι τὰς τῶν ἀνδρῶν. Καὶ παρ' ὅλον δὲ τὸν βίον ἐν ταῖς συνουσίαις ταῖς κοιναῖς ἢ διὰ τῶν ἐπεισάκτων ἀκροαμάτων, ὥς διὰ τῶν ἀνὰ μέρος ἔδειν ἀλλήλοις προστάττοντες. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαθημάτων ἀρνηθῆναι τι μὴ εἶδέναι ἔδεν αὐτοῖς αἰσχρόν ἐστι· τὸ δὲ ἔδειν ἀποτρίβεσθαι, αἰσχρόν παρ' αὐτοῖς νομίζεται. Ἀθήν. Λεπτοσ.

„ Τῶν τε γὰρ Πλατωνικῶν οἱ πλείστοι , καὶ τῶν
 „ ἀπὸ περιπάτου φιλοσόφων οἱ ἄριστοι , περὶ τε τῆς
 „ ἀρχαίας Μουσικῆς συντάξαι ἐσπούδασαν , καὶ περὶ
 „ τῆς αὐτῆς γεγεννημένης παραφθορᾶς· ἀλλὰ καὶ γρα-
 „ μματικῶν καὶ ἀρμονικῶν οἱ ἐπ' ἄκρον παιδείας
 „ ἐληλακότες , πολλὴν σπουδὴν περὶ τούτου πεποίη-
 „ ται (α). “

10. Ἡ λέξις Μουσικὴ κατὰ τὰ ἀπομνημονεύματα
 τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων ἀπὸ τῆς Μῆσα παρα-
 γομένη παραπέμπει τὸν περιέργον εἰς τὰς μυθολο-
 γουμένας , ἢ μᾶλλον ὀλληγοφουμένας Μούσας , ὅταν
 ἐξετάζη περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς.
 Αἱ Μοῦσαι λοιπὸν κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο τρεῖς. Με-
 λέτη , Μνημοσύνη , καὶ Ὡδή. Καὶ διὰ μὲν τῆς Με-
 λέτης ὀλληγορεῖται κατὰ τὴν ἡθικὴν ὁ στοχασμὸς ,
 τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη τις εἰς τὴν ἐργασίαν του·
 διὰ δὲ τῆς Μνημοσύνης , ἢ ἐνθύμησις , ἣτις διαιω-
 νίζει τὰς λαμπρὰς πράξεις· καὶ διὰ τῆς Ὡδῆς , τὸ
 μέλος , τὸ ὁποῖον συντροφεύει τὴν διήγησιν αὐτῶν.
 Ἀπὸ δὲ τῆς Μουσικῆς ἀποδίδεται εἰς τὰς τρεῖς Μῆ-
 σας ἡ εὐρεσις τῶν τριῶν Μουσικῶν τόνων· ἡγουν τῆς
 Ἀδρῆς , τῆς Ἰσχρῆς , καὶ τῆς Μέσου· τῆς Βαρῆος , τοῦ
 Ὁξείος , καὶ τῆς Ἰσού· τῆς Δωρίου , καὶ Αὐδίου , καὶ
 Φρυγίς· τῆς Μείζονος , Ἐλαχίστης , καὶ Ἐλάσσονος.
 Κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τριῶν Μουσῶν ἐφεῦρε , λέ-
 γουσιν , ὁ Πυθαγόρας τὰ τρία μέρη τῆς ἐν Μουσικῇ
 ποσότητος· Ὑπατιδὲς , Νητοιδὲς , καὶ Μεσοειδὲς.
 Ἐνταῦθα θετέον καὶ τὴν διὰ τριῶν συμφωνίαν. Κα-
 τὰ τὸν αὐτὸν λόγον , λέγει συγγραφεὺς τις μεταγε-
 νέστερος (β) ἐφεῦρε καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοὺς τρεῖς
 χαρακτηρὰς τῆς Μουσικῆς· τὸ Ἰσόν , τὸ Ὀλίγον , καὶ
 τὴν Ἀπόστροφον.

α) Πλάταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Διαλόγῳ.
 β) Ἐγχειρίδιον Ἰωάννου τῆς Λαμασκηνῆς.

11. Τινὲς δὲ παραδίδουσι τὰς Μῆσας τέσσαρας ἑτέροι, πέντε καὶ ἄλλοι, ἑπτὰ. Καὶ εἰς μὲν τὰς τέσσαρας ἀποδίδουσι τὴν εὐρεσιν τῆς διὰ τεσσάρων συμφωνίας, τῇ Τετραχόρδου συστήματος, καὶ τῶν μονοσυλλάβων τεσσάρων φθόγγων, τε καὶ τη τω· εἰς δὲ τὰς πέντε, τὴν εὐρεσιν τῆς διὰ πέντε συμφωνίας, καὶ τῇ Πενταχόρδου συστήματος· εἰς δὲ τὰς ἑπτὰ, τὴν εὐρεσιν τῆς ἑπταχόρδου λύρας, τῇ Διαπασσῶν συστήματος, τῶν ἑπτὰ αὐτῇ διαστημάτων. Κατὰ τῆτον δὲ τὸν ἀριθμὸν ἐφευρέθησαν καὶ ἑπτὰ στοιχειώδεις χαρακτῆρες, δι' ὧν εἶναι δυνατόν, λέγουσι, νὰ γράφηται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας ἀσφαλῶς. Ὅπου ἂν προστεθῶσι, τὸ Γοργὸν καὶ ἡ Ἀπλῇ, γράφεται καὶ τὸ ποῖόν (α).

12. Ὅθεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος (β) παραδίδουσι τὰς Μῆσας ἑννέα, θυγατέρας τῇ Διὶ καὶ τῆς Μνημοσύνης. Αὐτὰ εἰς τὸν Ἑλικῶνα (γ) ἄλλην φροντίδα δὲν εἶχον, εἰμὴ νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ χορεύωσι μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ ἡδονῆς, καὶ νὰ ὑμνῶσι τὰ κατορθώματα τῶν Θεῶν, καὶ τῇ πατρὸς αὐτῶν Διὶ. Συνάδουσαι δὲ μίαν ἁρμονίαν μὲ τὰς ἡδυτάτας αὐτῶν φωνὰς, ἐχόρευον ἐκεῖ περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς, ἔχουσαι ἀρχηγὸν τῆς χορείας τὸν Ἀπόλλωνα, ὅς τις εἰς τὸ μέσον ἱστάμενος, ἔκρουε τὴν λύραν τε· καὶ δι' αὐτὸ καὶ Μοσηγέτης ἐπωνομάζετο (δ). Ἐκ-

α) Γαβριὴλ Ἱερομόναχος. -- β) Ἐν ὕμνῳ εἰς Ἀπόλλωνα. -- γ) Ἐν Θεογονίᾳ.

δ) Αἱ Μῆσαι βασιλεύουσιν ἐπὶ τῇ Ἑλικῶνος, ὅς τις εἶναι ὄρος τῆς Βοιωτίας. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ πρῶτοι ποιηταὶ ἐκπληττόμενοι τὴν ὡραιότητα τῆς φύσεως, κατήντησαν νὰ χρειασθῶσι τὸ νὰ ἐπικαλῶνται τὰς νέμφας τῶν δάσεων, τῶν βενῶν, τῶν βρύσεων, κτλ. Καὶ ἐπείκοντες τῇ ἡδονῇ τῆς ἀλληγορίας, τῆς τότε γενικῆς ἐπικρατήσεως, ἐσημείωσαν τὰς Μῆσας δι' ὀνομάτων σχετικῶν εἰς τὴν ἐπιβρόχην, ἣν αὐταὶ ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῶν καρπῶν τῆς πνεύματος. Αὐταὶ ὁμῶς αἰετοὶ ἐγέννησαν εἰς ἓνα βάρβαρον τόπον, οἷος ἦν ἡ Θράκη.

τὸς δὲ τῆς φροντίδος τῆ ψάλλειν καὶ χορεύειν, ἐκάστη ἐφευρέτι, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐφώρευεν (α). Ἡ μὲν Κλειώ ἤρε τὴν Ἱστορίαν, καὶ εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τῆς. ἡ δὲ Θάλεια, τὴν Φυτουργίαν· ἡ δὲ Εὐτέρπη, Ἀὐλὴς· ἡ δὲ Μελπομένη, Ὠδὴν· ἡ δὲ Τερψιχόρη, Χορείαν· ἡ δὲ Ἐρατώ, Γαμικὰ καὶ Ὀρχησιν· ἡ δὲ Πολύμνια, Γεωργίαν· ἡ δὲ Οὐρανία, Ἀστρολογίαν καὶ ἡ Καλλιόπη, Ποίησιν (β). Ἀπὸ τῆ πρωτίστου λοιπὸν καὶ κυρίως ἔργου τῶν ἐννέα Μῦσων ὠνομάσθη τὸ ψάλλειν Μουσική.

13. Τὸ μὲν ὄνομα ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἡ Μουσική. Τίς δὲ ὁ πρῶτος αὐτῆς ἐφευρετής; Ἀπὸ μὲν τὰς Θεοῦς ἄλλοι θέλουσιν εὑρετὴν τὸν Ἀπόλλωνα (γ), καὶ ἄλλοι τὴν Ἀθηνᾶν (δ). Ὁ δὲ Γερασσηνὸς Νικόμαχος εἶπεν, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἐφεύρε τὴν Λύραν, καὶ κατεσκεύασεν αὐτὴν ἐπτάχορδον, καὶ παρέδωκε τὴν μάθησιν εἰς τὸν Ὀρφεά· ὁ δὲ Ὀρφεὺς ἐδίδαξε τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Λίνον· ὁ Λίνος τὸν Ἡρακλῆην καὶ τὸν Ἀμφίωνα (ε).

κη, μεγάλα προϊόντα· διότι ἐν μέσῳ τῆς ἀμαθίας ἀνεφάρησαν εὐθὺς ἔμμουσαι ἄνδρες, Ὀρφεὺς, Λίνος, καὶ οἱ μαθηταῖ των. Αἱ Μῦσαι λοιπὸν ἐτιμῆθησαν ἐκεῖ εἰς τὰ βεβὰ τῆς Πιερίας· ἐκεῖθεν δὲ ἀπλώσασαι τὰς ἐπικρατείας των συνεστήθησαν κατὰ διαδοχὴν εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου τῆ Παρνασσῆ, τῆ Ἐλικῶνος, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐρημικὰς τόπους. Εἶπον δὲ αὐτὰς καὶ Θεὰς, καὶ Μῦσας ὡς ὁμοῦ ἔσους.

α) Ἡσίοδ. ἐν Θεογ. καὶ Πίνδαρος ἐν α', Πυθίων. - β) Ἡσίοδ. αὐτόθι.

γ) Ὁ Πλάταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Διαλόγῳ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἐν τῇ Μουσικῇ λέγει, ὅτι πρῶτος ὁ Ἀμφίων ὁ υἱὸς τῆ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης ἐπενόησε τὴν Κιθαριδίαν καὶ τὴν Κιθαριδικὴν ποίησιν, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν ὁ πατήρ του. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐγενεν εὑρετής τῶν ἀπὸ τῆς μουσικῆς ἀγαθῶν. Ἡ δὲ Κόρινθα λέγει, ὅτι καὶ ἐδιδάχθη ὁ Ἀπόλλων ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς νῦν αἰλῇ. -- δ) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

ε) Περὶ τούτων βρα τὸ σύγγραμμα τὸ καὶ τύποις ἐκδομένον τῆ Γερασσηνῆ Νικομάχου τῆ Πυθαγορικῆ.

14. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀνθρώπους ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἀμφίωνα τὴν ἐφεύρεσιν τῆς παρ' Ἑλλησι Μουσικῆς (α), πρῶτον ἐπινοήσαντα τὴν Κιθαρωδίαν καὶ τὴν Κιθαρωδικὴν ποιήσιν. Ἐδίδαξε δὲ ὁ Ἀμφίων τὸν Ὀρφέα· ὁ δὲ Ὀρφεὺς τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Αἶνον· καὶ ὁ Αἶνος τὸν Ἡρακλῆ, ὃν ἔχει καὶ ἀνῆρέθη. Θηβαῖος δὲ ἦν ὁ Ἀμφίων, ὃς ὅτε ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν, ἔπαλλε καὶ ἐνεψύχονε τὴς κτίστας.

15. Ὁ δὲ Ὀρφεὺς ὁ μαθητὴς μὲν τοῦ Ἀμφίωνος, πατὴρ δὲ τῆς ποιήσεως, θρυλλεῖται ὡς θεομοιοῦς καὶ μελοποιὸς τοιοῦτος, τὸν ὅποιον πολλοὶ μὲν ἐμιμήθησαν, αὐτὸς δὲ φαίνεται ὅτι δὲν ἐμιμήθη κανένα. Οὗτος ᾄδων ἐκίνει λίθους καὶ δένδρα· ἤρουν ἐξημέρονα τὰ θηρία, καὶ ἐποιεῖ χειροθήεις τὰς ἀνθρώπους, οἱ τινες ἐφαίνοντο πάντῃ ἀκίνητοι (β) διὰ τὴν ἐπιχρατῆσαν ἀγριότητα, φέρων αὐτὰς εἰς κοινωνίαν.

16. Ἀπὸ δὲ τῆς μαθητὰς τοῦ Ὀρφέως ὁ μὲν ἐκ Θράκης

α) Ὅρα περὶ τέτον τὸν Πλάταρχον. Ἡ δὲ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν, ὅτε καὶ διῆρχεν ὁ Ἀμφίων κατὰ τὰς κριτικὰς ἱστορικὰς, εἶναι σχεδὸν 1540 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Δόξαν δ' ἔσχεν Ἀμφίων ἐπὶ Μουσικῇ, τὴν τε ὁρμονίαν τὴν Ἀνδῶν κατὰ κῆδος, τὸ Ταντάλον παρ' αὐτῶν μαθὼν, καὶ χορδὰς ἐπὶ τέσσαρσι ταῖς πρότερον τρεῖς ἀνευρύν. Πανσανίας. φύλ. 120.

β) Καὶ Ὀρφεὺς ὁ ἀσκήσας κιθαρωδίαν, ὃς ᾄδων ἐκίνει λίθους τε καὶ δένδρα· ἀποθανούσης δὲ Εὐρυδικῆς τῆς γυναικὸς αὐτῆς δηγθείσης ἐπὶ ὄφειος, κατήλθεν εἰς ἄδου, θέλων ἀναγαγεῖν αὐτήν· καὶ Πλούτωνά ἐπεισεν ἀναπέμψαι· ὁ δὲ ἐπέσχετο τέτο ποιῆσαι, ἂν μὴ πορευόμενος Ὀρφεὺς ἐπιστραφῇ, πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς παραγενέσθαι· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἐπιστραφεὶς ἔθεάσατο τὴν γυναῖκα· ἡ δὲ πάλιν ἐπέστρεψεν. Ἔρρε δὲ Ὀρφεὺς καὶ τὰ Διονυσίου μυστήρια· καὶ τέθνηται περὶ τὴν Πιρίαν, διασπασθεὶς ἐπὶ τῶν Μαικάδων. Ἀπολλόδ. περὶ Θεῶν Βιβλ. Α.

Ἡ Ἑλλάς χρεωστῆ εἰς τὸν Ὀρφέα τὴν Θρησκείαν, τὴν Μουσικὴν, τὴν Ποιμαντικὴν καὶ τὰς λοιπὰς τέχνας. Ἀνθιμος Γαζῆς.

Θάμυρις ἐποίησε μελουργικῶς τὸν πόλεμον, ὅπως κατὰ τῶν Θεῶν συνέστησαν οἱ Τιτᾶνες. Αὐτὸς ἐπειδὴ καθ' ὑπερβολὴν ὑπερέβη τὰς τότε ἀνθρώπους κατὰ τὸ κάλλος, κατὰ τὴν εὐφωνίαν, καὶ κατὰ τὴν κιθαρωδίαν, ἀνθαδίασε νὰ φιλονικήσῃ περὶ Μουσικῆς καὶ μὲ τὰς Μῆσας· ὅθεν νικηθεὶς, ἐστερήθη ὁμμάτων, κιθαρωδίας, καὶ νῆ (α). Ἦν δὲ υἱὸς Φιλάμμωνος καὶ Ἀρσίας τῆς νύμφης. Ὁ δὲ χαλκιδεὺς Λίνος ἐγένεν ἀρχηγὸς τῆς Λυρικῆς Μουσικῆς, ἐφευρὼν τὴν χρῆσιν τῆς χορδῆς εἰς τὸ ὄργανον ἀντὶ τοῦ Λίνου. Πρῶτος ἔφερε γράμματα εἰς τὰς Ἑλλήνας· ἐδίδασκε καὶ τὸν Ἡρακλῆ, καὶ ἐτάφη ἐν Θήβαις. Ἐτιμᾶτο δὲ παρὰ τῶν ποιητῶν μὲ θρηνώδεις ἀπαρχάς· εἰς ὃν εἶναι καὶ τοιοῦτον ἐπίγραμμα.

„ὦ Λίνε πάντα Θεοῖς τιμημένε· σοὶ γὰρ ἔδωκαν

„Ἀθάνατοι πρῶτον μέλος ἀνθρώποισιν αἰεδεῖν

„Ἐν ποδὶ δεξιτερῷ· Μῆσαι δὲ σε θρήνεον αὐταί,

„Μυρόμεναι μολπῇσιν, ἐπεὶ λίπες ἡλίου αὐγὰς. “

Ὁ δὲ Ἡσίοδος εἶπε περὶ αὐτοῦ τὰς ἐξῆς εἰχῆς.

„Οὐρανὴ δ' ἄρ' ἔτικτε Λίνον πολυήρατον υἱόν.

„Ὅν δὴ, ὅσοι βροτοὶ εἰσιν αἰοιοὶ καὶ κιθαρισταί,

„Πάντες μὲν θρηνεῖσιν ἐν εἰλαπίναϊς, ἥδ' ἐχοροῦσιν.

„Ἀρχόμενοι δὲ Λίνον, καὶ λήγοντες λαλεοῦσιν (β). “

17. Ὁ δὲ Ὑαγνίς ἐφεῦρεν Αὐλὸν, καὶ τὴν Αὐλωδικὴν τέχνην, καὶ ἐδίδασκεν αὐτὴν τὸν υἱόν τε Μαρσύαν (γ). Οὗτος ἐδίδασκε τὸν πρῶτον Ὀλυμπον,

α) Ὅρα Βαρῖνον εἰς τὴν λέξιν Θάμυρις.

β) Ὅρα τὸν αὐτὸν εἰς τὴν λέξιν Λίνος.

γ) Ὁ μὲν Πλάταρχος ἔτω φρονεῖ· ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν Α', Βιβλίῳ περὶ Θεῶν λέγει, ὅτι ὁ Μαρσύας ἦτον υἱὸς τοῦ Ὀλύμπου. Ἀπέκτεινε δὲ ὁ Ἀπόλλων τὸν Μαρσύαν, κρεμάσας αὐτὸν ἐκ τίνος ὑπερτενοῦς πίτυος, καὶ ἔκτεμων τὸ δέσμα παρὰ τὸν ποταμὸν, ὃς ἐκ τούτου Μαρσύας ὠνομάσθη. Εὐρῶν γὰρ ὁ Μαρσύας αὐλὸς, ὃς ἔδιδεν Ἀθηνᾶ, διὰ τὸ τὴν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἁμορφον, ἥλθεν εἰς ἔ-

ὅς τις ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς Ἀρμονικὰς νόμους (α). Διότι πρὸ αὐτῶν τὰ μέλη τῶν Ἑλλήνων ἦσαν διάτονα καὶ χρωματικά. Λοιπὸν οὗτος φαίνεται, ὅτι ἠϋξήσε τὴν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν, εἰσαγαγὼν γένος ἀγέννητον καὶ ἀγνοούμενον ἀπὸ τῆς προηγουμένης. Ἐπενόησε δὲ καὶ τὸν Προσοδιακὸν ὁυθμόν, ἐν ᾧ ὁ τῷ Ἄρεος νόμος καὶ τὸν Χορεῖον, ὃν μεταχειρίζονται παρὰ πολὺ εἰς τὰ μητροῦα. Κατὰ δὲ τινὰς ἐπενόησε καὶ τὸν Βακχεῖον.

18. Ὁ δὲ Κλονᾶς πρῶτος συνέστησε τοὺς αὐλωδικὰς νόμους καὶ τὰ Προσώδια (β). ἔγινε δὲ καὶ ποιητὴς Ἑλεγείων ἐπῶν· μετ' ὅλον ὅτι ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι συνέστησε τὴν αὐλωδικὴν Μῆσαγ ὁ Τροίζηνιος πρὸ τῷ Κλονᾶ. Ἦσαν δὲ οἱ αὐλωδικοὶ νόμοι, Ἀπόθετος, Ἑλεγος, Κωμάρχιος, Σχοινίαν, Κηπίαν, Δεῖος, καὶ Τριμελής· ὕστερον δὲ ἐξευρέθησαν καὶ οἱ ὀνομαζόμενοι Πολυμνάστια· τὰ ὅποια ὥσως ἔλαβον τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὸν Κολοφώνιον Πολύμναστον, εἰς

οἷν περὶ Μουσικῆς Ἀπόλλωνι· συνθεμένων δὲ αὐτῶν, ἵνα ὁ νικήσας ὁ βούλεται διαθῇ τὸν ἡττημένον, τῆς κρίσεως γινομένης, τὴν κιθάραν στρέψας, ἡγωνίζετο ὁ Ἀπόλλων, καὶ ποιεῖν ταῦτο ἐκέλευσε τὸν Μαρσύαν· τῷ δὲ ἀδυνατῆντος, εὐρεθεὶς κρείσσων ὁ Ἀπόλλων, διέφθερεν αὐτόν.

α) Ἀρμονικὰς νόμους ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς Μουσικῆς. Γίνωσκε δὲ, ὅτι νόμος παρὰ τοῖς μουσικοῖς ἐσήμαινε τὸ ἔξῃς.

Νόμος ὁ Ἀπόλλων, φασί, κατέδειξε τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τῆς λύρας, καθ' ἧς ζήσονται, ἅμα τῷ μέλει, τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς θηριῶδες, εὐπρόσιτον τῇ τῷ ὁυθμῷ ἡδονῇ ποιῶν· καὶ ἐκλήθησαν νόμοι κιθαρωδικοὶ· ἐκείθεν σεμνολογικῶς νόμοι καλεῖνται οἱ τῆς Μουσικῆς τρόποι, καθ' ἧς τινὰς ἄδομεν.

β) Ὡς κιθαρωδικοὶ νόμοι, ἔγω καὶ αὐλωδικοὶ διὰ τὸ ὄργανον. Προσώδια δὲ λέγονται τὰ ἀδόμενα ἄσματα, εἰσφερομένων εἰς τὸν βωμόν τῶν ἱερέων. Ζηρόβ. Κ. Πώπ. CXCIX. Κατὰ δὲ Σουΐδαν, τὰ ὑπὸ τῶν λυρικῶν εἰς τὰς πανηγύρεις ἀδόμενα ποιήματα. Γράφεται δὲ διὰ τῶ ο, καὶ διὰ τῶ ω ἀδιαφόρως.

τὸν ὁποῖον ἀνατίθεται καὶ ἡ εὐρεσις τοῦ Ἀυδίου τρόπου.

19. Χείρων δὲ ὁ Κένταυρος, ὅς τις κατέφησεν εἰς τὸ Πήλιον, ὑπερέβη τὰς τότε ἀνθρώπους κατὰ τὴν μάθησιν καὶ δικαιοσύνην· αὐτὸς ἐδίδαξε τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὸν Ἀχιλλέα (α). Λοιπὸν ὁ μὲν Ἀσκληπιὸς εἰς τὴν ἰατρικὴν τοῦ μετεχειρίζετο καὶ τὴν Μουσικὴν βοήθημα κατὰ τινων ἀσθενειῶν, καθὼς ὁ Πίνδαρος ἀναφέρει.

„ Ἄρῳα παντοδαπῶν ἀλεξιτῆρα νοῦσων

„ Τὰς μὲν μαλακαῖς ἐπαιδοῦσας ἀμφέπων. “

Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐν τῇ θλίψει τοῦ παρηγορούμενος, κατεπραῦνε τὴν πρὸς Ἀγαμέμνονα ὀργὴν διὰ τῆς Μουσικῆς, καθὼς ὁ Ὅμηρος ἐξάψωδησε.

„ Τὸν δ' εὖρον φρένα τερόμενον φόρμιγγι λιγείη,

„ Καλῇ Δαιδαλῇ, περὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν,

„ Τὴν τ' ἄρετ' ἐξ' Ἐνάρων, πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας.

„ Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. “

20. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν Δημόδοκος τις Κερκυραῖος ἐποίησε πόρθησιν Ἰλίου, καὶ γάμον Ἀφροδίτης καὶ Ἥφαιστου. Οὗτος ὁ μουσικὸς ὑπ' Ἀγαμέμνονος διωρίσθη νὰ μένῃ παρὰ τῇ Κλυταιμνήστρᾳ, ἵνα τὴν ἐγκράτειαν αὐτῇ διὰ τῆς Μουσικῆς ἐμπνέῃ. Καὶ Φήμιος δὲ τις Ἰθακήσιος ἐποίησε νόστον τῶν ἀπὸ Τροίας μετ' Ἀγαμέμνονος ἀνακομισθέντων. Οὗτος δὲ, ὅς καὶ ἀδελφὸς λέγεται τῷ Δημόδοκου, διωρίσθη νὰ μένῃ παρὰ τῇ Πηνελόπῃ διὰ τὸ αὐτὸ τέλος (β).

21. Ὅμηρος δὲ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς ἐξάψωδῃσε, ποιήσας τὴν Ἰλιάδα, καὶ τὴν Ὀδύσειαν, καὶ ὕμνους εἰς Θεοὺς. Αὐτὸς διότι ἐμελοποίησεν ὅλην τε

α) Ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει Χείρων.

β) Οὗτοι οἱ δύο μουσικοὶ ἤκμασαν ἐπὶ τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ, ἥτοι 1200 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

τὴν ποιήσιν, ἀφροντιστὶ τοὺς πολλοὺς στίχους ἐποίησεν ἀκεφάλους, καὶ λαγαροὺς, καὶ μειούρους (α), ἀποπληρῶν τὴν ἑλλειψιν τῶν συλλαβῶν διὰ τῆς μελωδίας (β). Προσαιτῶν δὲ κατὰ τινάς, ἔπαιξε λύραν καὶ ἤδε τοὺς στίχους (γ). Ἀπέδειξε δὲ μαθητὴν τὸν Ἀρχίτινον, ὃς ἐφεῦρε τοὺς Ἰαμβοὺς (δ).

22. Ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἐφεῦρε τὴν Ῥυθμοποιεῖαν τῶν Τριμέτρων, καὶ τὴν Ἑνστασιν εἰς τὰς ὁμογενεῖς ὁρθμοὺς, καὶ τὴν Παρακαταλογὴν, καὶ τὴν περὶ ταῦτα κροῦσιν. Εἰς αὐτὸν πρῶτον ἀποδίδονται καὶ τὰ Ἐπῳδα, καὶ τὰ Τετράμετρα, καὶ τὸ προκριτικόν, καὶ τὸ Προσοδιακόν, καὶ ἡ αὐξήσις τῇ Πρώτῳ κατὰ τινάς δὲ καὶ τὸ Ἐλεγγεῖον. Κατέδειξεν ἔτι καὶ τὸ, ἀπὸ τὰ Ἰαμβεῖα ἄλλα μὲν νὰ λέγωνται παρὰ τὴν κροῖσιν, ἄλλα δὲ νὰ ψάλλωνται. Ὡν δὲ ἀγαθὸς ποιητὴς, ἀγωνιστὴς, καὶ μελοποιὸς, ἐκαυχῆθη τὰ ἐξῆς, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος·

„ Εἰμὶ δ' ἐγὼ Θεράπων μὲν ἐνυάλιοι ἀνακτος,
„ Καὶ μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος (ε).“

- α) Καὶ πάθη ἔξ συμβαίνειν φασὶ τῷ ἡρωϊκῷ μέτρῳ· τρία μὲν κατὰ πλεονασμόν· Προκέφαλον, Προκοίλιον, Δολιχόερρον. Τρία δὲ κατ' ἐνδειαν· Ἀκέφαλον, Λαγαρόν, καὶ Μείερον. Ζηνόβιος. Κ. Πῶπ. Κεφάλ. Γ'. §. μθ'.
- β) Διότι εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἐπιτήδειον μουσικόν, νὰ δίδῃ εἰς ἰσομήκη μελωδίαν καὶ περισσοτέρας συλλαβὰς καὶ ὀλιγωτέρας τῇ δέοντος, χωρὶς νὰ προσενηθῇ εὐαισθητος δυσωδέσκεια.
- γ) Πρῶτον μὲν ἔν φασι, τὸν Ὅμηρον ὑπὸ πένταρτε καὶ ἀπορίας προσαιτεῖν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Δίων Χρυσ. Δόγ. ια'.
- δ) Ἦν δὲ ἔτος υἱὸς Τήλεω τῇ Ναύτῳ, Μιλήσιος, Ὁμήρου μαθητὴς· ἤκμασε δὲ κατὰ τὸν Σούτταν περὶ τὴν θ' Ὀλυμπιάδα, κατὰ δὲ τὸν Εὐσέβιον κατὰ τὴν λ'. ὥστ' ἄμφω ἀμφίβολα φησὶ Ζηνόβ. Κ. Πῶπ. περὶ τῇ Ἰαμ. σελ. 21.
- ε) Τὰ παρὰ τὴν κροῖσιν λεγόμενα Ἰαμβεῖα προσφέρονται κατὰ τὸν ὁρθμὸν τῆς ποιητικῆς· τὰ δὲ ψαλλόμενα ἐκφέρονται κατὰ τὸν ὁρθμὸν τῆς μουσικῆς.
- Ὁ Ἀρχίλοχος ἦν υἱὸς Τηλεσικλέους ἐκ τῆς κτήσου Πα-

23. Ἀλκμᾶν δὲ καὶ Ἰππώναξ ὑπῆρξαν εὐρεταί, ὁ μὲν τῶν ἐρωτικῶν μελῶν ὁ δὲ Ἰππώναξ, τῆς Παρωδίας (α). Ἦν δὲ ὁ μὲν Ἀλκμᾶν Λάκων ἐκ Μεσσοῦς· καθὼς ὅμως ὁ Κράτης ἀναφέρει, ἦτον Λυδὸς ἀπὸ τὰς Σάρδεις (β)· ὁ δὲ Ἰππώναξ ἦν Ἐφέσιος, υἱὸς Πύθειο καὶ Πρωτίδος. Ὁλκῆσε δὲ Κλαζομενᾶς, ὑπὸ τῶν τυράννων Ἀθηναγόρα καὶ Κωμᾶ ἐξελαθεῖς.

24. Λυρικοὶ δὲ ὑπῆρξαν Στησίχορος, Ἀλκαῖος, Ἀσκληπιάδης, καὶ Ἴβυκος. Ἀπὸ τῆς ὁποῖας ὁ μὲν Στησίχορος, διότι ἔστισε χοροῦς, ὠνομάσθη Στησίχορος, ἐν ᾧ πρότερον ὠνομάζετο Τησίλας. Ἐγραψε δὲ Δωρίδι διαλέκτῳ ποιήματα ἐν βιβλίοις κς'. πατρὶς δὲ αὐτῷ τὰ Ἱμερα, πόλις τῆς Σικελίας· ζήσας δὲ χρόνους πέ, ἀπέθανεν εἰς Κατάνην (γ). Οὐ-

ρον· ἤκμαζε περὶ τὴν κθ' Ὀλυμπιάδα, 600 πρὸ Χρ. ἔτη. Ἐποίησε Σάτυρον, δι' ἧς ἐγγίσας σφοδρῶς τὸν Ἀσκάμβην καὶ τὰς τρεῖς τε θυγατέρας, (διότι ὑποσχεθεῖς νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του γυναῖκα, ἐπεισόθη) ἐπροξένησεν εἰς αὐτὰς τὸν θάνατον· διότι ἀφ' ἐαυτῶν ἐκρεμάσθησαν, μὴ ὑποφέροντες τὴν αἰσχύνην· τὸν δὲ φονέα τέτου Καλῶνδαν ὁ Ἀπέλλων ἐξήλασεν, εἰπὼν·

„Μουσάων θεράποντα κατέκτας· ἔξιθι νῆε.“ “Ορα καὶ Ἀνθιμον Γαζῆν φύλ. 132.

α) Ὁ μὲν Ἀλκμᾶν κατὰ τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν ἤκμασεν 610 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ δὲ τὸν Ζηρόβιον 610, περὶ τὴν κς' Ὀλυμπιάδα. Ἦν δὲ ἐκ Μεσσοῦς, ἥ ἐστι μέρος τῆς Σπάρτης ἢ τόπος Λάκωνικῆς. Ὁ δὲ Ἰππώναξ ἤκμασε περὶ τὴν μ' Ὀλυμπιάδα, 540 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ τὸν Πλίνιον. “Ορα Ἀνθ. καὶ Ζηρόβ. Τὶ δὲ ἐστι παρωδία, καὶ ἐπωδὸς, ἐρμηνεύει Ζηρόβιος Πάπ. XCV.

β) Ὁ Ἀλκμᾶν ἦτον ἄριστος μελῶν ποιητὴς κατὰ τὸν Πλάταρχον καὶ ἔγραψε μελῶν βιβλία 5'.

γ) Ὁ μὲν Στησίχορος, εἰς τῶν Λυρικῶν ποιητῶν, νομίζεται ἀπὸ μερικὰς νιδὸς τῷ Ἡσιόδου, γεννηθεὶς εἰς τὴν Ἱμεραν τῆς Σικελίας τῇ κς' Ὀλυμπιάδι, ἡκμάσας δὲ τῇ ν', 580 ἔτη πρὸ Χρ. ἐκρεμάτισεν εἰς τὸ ἄκρον ἐκτροδὸς τῷ τυράννου Φαλάριδος· ἀπέθανεν ἐν Κατάνῃ τῇ νς' Ὀλυμπιάδι.

τος γράψας εἰς Ἑλένην ψόγον, ἐτυφλώθη λέγουσιν ἔπειτα παλινωδιαν ἄσας, ἀνέβλεψεν ἥς ἡ ἀρχὴ ἔχει οὕτως·

„Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος ἔτος· ἔδ' ἔβας ἐν ναυσίν
„Εὐσέλμοις, ἔδ' ἵκεο πέργαμα Τροίας.“

Ὁ δὲ Ἀλκαῖος μετεχειρίσθη τὸ Ἀλκαϊκὸν μέτρον εἰς τὰς στιχουργίας του· ἔγραψεν ᾠδὰς· ἦν δὲ Ἀέσβιος, ἐκ Μιτυλήνης πόλεως (α). Ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης μετεχειρίσθη μάλιστα τὸ Ἀσκληπιάδιον μέτρον· ὁμως εὐρετὴς αὐτῷ φαίνεται, ὅτι δὲν ἐχρημάτισεν ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐπειδὴ μετεχειρίσθησαν αὐτὸ πρότερον ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ (β). Ὁ δὲ Ἴβυκος ἐφεῦρε τὴν Σαμβύκην, καὶ ἔγραψε δωρὶδι διαλέκτῳ βίβλα ζ'. ἔγινεν ἐρωτομανέστατος περὶ μειράκια· καὶ ἐφρονεύθη ὑπὸ κακούργων (γ), καὶ ἐξεδιχθήθη ὑπὸ γεράνων· ἦν δὲ τῷ γένει Ῥηγῖνος.

25. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὑπῆρξαν καὶ τρεῖς

Ὁ δὲ Ἀλκαῖος ἤκμαζε μετὰ κλέους τῇ μὲν Ὀλυμπιάδι· ἐδίωκε τὰς τυράννους περισσότερον μὲ τὰς ᾠδὰς του παρὰ μὲ τὸ ἔλφος, καὶ ἔγινε πρῶτος καὶ ἡγεμὼν τῶν διωκομένων· ἔπесεν ὁμως τελευταῖον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του Πιττακῆ ἐνὸς τῶν ἐπὶ σοφῶν· ὅστις ἀπὸ γενναιότητος δὲν μετεχειρίσθη κατ' αὐτῷ τὴν δυνάμειν του.

α) Ὅρα περὶ τέτων Ζηρόβιον Κ. Πωπ. φύλ. 366.

β) Ὅρα τὸν αὐτὸν, φύλ. 370.

γ) Ἴβυκος, υἱὸς Φυτίου, φονευόμενος ὑπὸ τινων, καὶ μηδένα ἔχων μῆτε μάρτυρα τῆς ἐπιβουλῆς, θεωρήσας γεράνους, ἤμεις ἔφησεν ὧ γέραναι τιμωρήσατέ μοι τὸν φόνον. Τῆς δὲ πόλεως ζητήσης τὰς φονεύσαντας, καὶ μὴ δυναμένης εὐρεῖν, ἐπιτελεσμένου θεάτρου, καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἐξομένου, γέραναι διέπτησαν· θεασάμενοι δὲ οἱ φονεῖς, ἐγέλασαν καὶ, ἰδοὺ, εἶπον, οἱ τιμωροὶ τῷ Ἴβύκῳ. Τῶν δὲ πλησίων καθ' ἐξομένων τις ἄκίστας, ἀπήγγειλε ταῖς ἀρχαῖς· καὶ συλληφθέντες ὡμολόγησαν τὸν φόνον, καὶ τῷ φόνῳ δίκην ἔδωκαν. ἤκμασε δὲ ὁ Ἴβυκος ἐπὶ Κροίσῳ κατὰ τὴν νδ' Ὀλυμπιάδα. Παρὰ Ἀθηναίῳ εὐρίσκονται καὶ τινὰ ἀποσπασμάτια τῶν ποιημάτων τῷ Ἴβύκῳ.

Λυρικά καὶ ποιήτριαι περιβόητοι Σαπφῶ, Ἡριννα, καὶ Δαμοφίλη. Διὰ γὰρ τὴν πολλὴν ἐν Μουσικῇ δύναμιν ὠνομάσθη καὶ Μοῦσα δεκάτῃ ἡ Σαπφῶ. Ἐφεῦρε τὸ Πλήκτρον, καὶ τὴν Μιξολυδιστί· συνέγραψεν ὕμνους μελῶν λυρικῶν βιβλία θ', ἐλεγεία, ἐπιγραμματα, (ἀπὸ τὰ ὁποῖα μερικά σφῶζονται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τῶν ἐπιγραμμάτων.) μονωδίας, καὶ ἰάμβους. Καὶ μήτηρ μὲν αὐτῆς ἦν ἡ Κλεῖς, πόλις δὲ ἡ Μιτυλήνη (α): καὶ ὑπερέβη μὲν ἡ Σαπφῶ τὴν Ἡρινναν εἰς τὰς ᾠδὰς· ὑπερέβη δὲ τὴν Σαπφῶ ἡ Ἡριννα εἰς τὰς ἐξαμέτρους στίχους, οἵτινες καὶ συγκρίνονται, λέγουσι, μὲ τὰς τοῦ Ὀμήρου. Τῆς δὲ Δαμοφίλης τὸ ὄνομα λέγεται δεδομένον, ἀπὸ τοῦ πρὸς τὰ μέλη τῆς φίλτρου τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ πρότερον εἶχεν ἄλλην ὀνομασίαν.

26. Περίφημος λυρικός ὑπῆρξε καὶ Τέρπανδρος ὁ Ἀργαῖος ἡ Λέσβιος, ἀπέγονος Ἡσιόδου, καὶ κατ' ἄλλους Ὀμήρου. Αὐτὸς ἐποίησε τὴν λύραν ἐπτάχορδον, καὶ πρῶτος ἔγραψε λυρικὰς νόμους, ἃν καὶ τινες θέλουσι νὰ συνέγραψε πρῶτος ὁ Φιλόμμων (β). Ὡνόμασε δὲ τὰς λυρικὰς τε νόμους, Βοιωτίον, Αἰό-

α) Ἡ περίφημος ποιήτρια Σαπφῶ γεννήθη εἰς τὴν Μιτυλήνην τῇ λς', ἡζ' Ὀλυμπιάδι, 600 ἔτη πρὸ Χρ. Ὁ μὲν πατὴρ αὐτῆς ἐκαλεῖτο Σκανδρώννμος· ἡ δὲ μήτηρ Κλεῖς· μεταξὺ τῶν 25 καὶ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς ἀπῆλθεν εἰς Σκελλαν εἰς ἔρωτος· ἠλθοῦσα δὲ εἰς Λευκάδα, ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν ἀκρωτήριον, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν ἀπληπισμένων ἐραστῶν, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπνίγη.

Ἡ δὲ Ἡριννα ἦτον ἀπὸ τὴν Λέσβον, ὡς λέγουσι, καὶ ἤκμαζεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Σαπφῆς· ἀπέθανεν ὁμοῦς εἰς τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς.

β) Σουίδ. ἐν λ. Ἡκμασε δὲ ὁ Τέρπανδρος περὶ τὴν μ' Ὀλυμπιάδα. Λέγει δὲ ὁ Ἀθήναιος, ὅτι δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι ὁ Τέρπανδρος ἀρχαιότερος Ἀνακρέοντος. Τὰ Καρνεῖα πρῶτος πάντων Τέρπανδρος νικᾷ ἐν τε τοῖς ἐμμέτροις καρνεονίκαις, καὶ ἐν τοῖς καταλογάδην.

μματα, τὸ Η δηλαδή, Ω, Ζ, Ξ, καὶ Ψ (α). Καὶ Ἰπποδίκης ὁ Χαλκιδεὺς, ὅστις συνέστησε καὶ ἐθεμελίωσε τὰς μουσικὰς ἀγῶνας.

28. Πυθαγόρας δὲ θέλων τὴν ἑοίαν τῷ Παντὸς συγκειμένην διὰ Μουσικῆς, (Πανσανίας) φιλοσοφικωτέραν ἀπὸ ὅλων τὰς πρὸ αὐτοῦ ἐνέθηκεν ἔρευναν εἰς τὴν Μουσικὴν. Οὗτος διελὼν τὸ πεντεκαίδεκάχορδον Σύστημα εἰς πέντε τετράχορδα, προσέθηκεν εἰς τὰς φθόγγους τὸν Προσλαμβανόμενον. Ἡρετὰ διαστήματα τῶν τόνων, καὶ δι' ἀριθμῶν ἐξέφρασε τὴν διαφορὰν αὐτῶν, οἱ τινες ἀριθμοὶ σφύζονται καὶ ἕως εἰς ἡμᾶς. Ἰσοῦς δὲ τὰς φθόγγων καὶ τοὺς τρόπους, ὅς μετεχειρίσθη πρὸς διάκρισιν τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ σύμφωνα, καὶ τὰ διάφωνα συστήματα, καὶ τὰ λοιπὰ, περιέξει μὲν καὶ αὕτη ἡ Βίβλος, πλατύτερον ὅμως ἐβρίσκεται αὐτὰ παρὰ τῷ Πυθαγόρῃ Νικομάχῳ, παραλαβόντι ταῦτα παρὰ Φιλόλαου, ὅς τις ἐξηγεῖται μετὰ τῷ Πυθαγόρῃ. Ἡ δὲ σύζυγος τῷ Πυθαγόρῳ Θεανῶ ἦτον τέλει παιδευμένη, ὥστε ὄχι μόνον βιβλία συνέγραψεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀνεδέχθη καὶ τὸ σχολεῖόν του (β).

α) „ Γέγραπται αὐτῷ Ἀωρίδι διαλέκτῳ ἡ Καμβύσου καὶ Δαρείου βασιλεία, καὶ Ξέρξου ναυμαχία, καὶ ἡ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχία, δι' ἐλεγείας· ἡ δ' ἐν Σαλαμίνι, μελικῶς. “ Σουΐδας.

Ὁ Σιμωνίδης ἐγεννήθη τῇ νέῃ Ὀλυμπιάδι, καὶ ἀπέθανε τῇ οἷ' ἐξ αὐτῆς διηγέται Ἀξιμανημόνιος ἐφευρέματα.

β) Ὁ Πυθαγόρας, φιλόσοφος περίφημος, εἶχε πατρίδα τὴν Σάμον, καὶ ἦν υἱὸς Μνησάρχου δακτυλιογλύφου. Ἐγεννήθη μετὰ τῆς μγ' καὶ νβ' Ὀλυμπιάδος· ἔλαβε τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς μαθήσεως ἀπὸ Φερεκλῆν καὶ Ἑρμοδάμαν. Ἀπλῶν δὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐπρωχώρησεν εἰς τὰς ναῖς, καὶ εἰς τὰς ἱερὰς τόπους των, καὶ ἐδιδάχθη ἀκριβῶς τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων· ἐδιδάχθη προσέτι ἐκεί τὴν Ἀστρονομίαν, Γεωμετρίαν, καὶ Θεολογίαν· αἰχμαλωτισθεὶς δὲ ὑπὸ Καμβύσου, ἐφέρθη εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐνθα πάλιν ὑ-

29. Θαλήτας δὲ ὁ Γορτύνιος, καὶ Ξενοδάμος ὁ Κυθήριος, καὶ Ξενοκρίτος ὁ Λοκρὸς κατεστάθησαν ποιηταὶ Παιάνων (α). Λοιπὸν ὁ μὲν Θαλήτας ἐμμήθη μὲν τὰ μέλη τῷ Ἀρχιλόχῳ, καὶ τὰ ἐξέτεινεν εἰς τὸ μακρότερον ἐνέθηκε δὲ εἰς τὴν Ρυθμοποιῖαν καὶ Μάρωνα καὶ Κρητικὸν ἑνθμόν· οὗς ἔτε ὁ Ὀρφεὺς, ἔτε ὁ Ἀρχιλόχος, ἔτε ὁ Τέρπανδρος μεταχειρίσθησαν. Τῷ δὲ Ξενοδάμῳ, λέγει ὁ Πλάταρχος, ἀπομνημονεύεται καὶ Ἄσμα, τὸ ὁποῖον εἶναι φανερώς Ὑπόρχημα (β). Ὁ δὲ Λοκρὸς Ξενοκρίτος ἐποίησε καὶ Ἡρωϊκὰς ὑποθέσεις, ὧν τινὲς ὠνομάσθησαν Διδύραμβοι (γ).

30. Σικυνάδας δὲ ὁ Ἀργεῖος ἔργα ποιητῆς μελῶν, καὶ ἐλεγείων μελοποιημένων, καὶ ἐποποιῶς ἀγαθός· ἐνίκησε τρεῖς εἰς τὰ Πύθια (δ). Πυθόκριτος δὲ ὁ Σικυνάιος, ἀσλητὴς περίφημος, ἐνίκησε κατὰ τὰς ἐφεξῆς τέτων ἐξ Πυθιάδας αὐτὸς μόνος ἀσλητῆς. Ἐ-

πέτησε τὰς ἐκεῖ σοφούς διὰ διδασκάλους τὸν Ἀκιστραφεῖς δὲ εἰς Σάμον, ἤρξατο νὰ διδάσκη, καὶ μὴ ἐδοκιμήσας, φυγὼν καὶ περιελθὼν τὰς περιφημοὺς τόπους καὶ ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, κατήντησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἔνθα εἰς τὴν Κροτωνῶν ἐσύστησε τὸ σχολεῖον, διδάσκων ἰδίαν φιλοσοφικὴν αἵρεσιν· μετὰ τὴν μαθητὰς του ἔζη ὥς εἰς κοινόνβιον, οἱ δὲ τὰς λόγους του ἰδέχοντο ὡς χρησμεῖς, λέγοντες· Αὐτὸς ἔφα· Ἔζησε κατὰ τινὰς οὐ ἔτη.

- α) Οἱ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνοι κυρίως ἐκαλεῖντο Παιᾶνες, ἐπὶ κακῶν λύσει ἀδόμενοι. Ζηρόβ. Πῶπ.
- β) Ὑπόρχημα λέγεται τὸ μέλος τὸ ἐν τῇ ὀρχήσει ἀδόμενον ὡς γίνεταί ὅλον ἐν τῶν ἐξῆς.
- „ Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνέταττον οἱ ποιηταὶ τοῖς
- „ ἐλευθέροις τὰς ὀρχήσεις, καὶ ἐχρῶντο τοῖς σχήμασι ση-
- „ μέλοις μόνον τῶν ἀδόμενων, τηρῶντες αἰεὶ τὸ εὐγενὲς καὶ
- „ ἀνδρῶδες ἐπ' αὐτῶν ὅθεν καὶ Ὑπορχήματα τὰ τοιαῦτα προσηγόρευον. Ἀθήν. Ὁρα καὶ Ζηρόβ.
- γ) Ὁ δὲ Διδύραμβος εἶναι μέλος, ἀδόμενον εἰς Διόνυσον, καὶ διηγούμενον τὴν μυσαρὰν ἐκείνου γένεσιν.
- δ) Πανσανίας Βιβ. 5, σελ. 487.

πηύλησε δὲ καὶ εἰς τὰ Ὀλύμπια ἐξάκις εἰς τὸ πένταθλον· δι' ἃ ἔστησαν αὐτῷ στήλην, καὶ ἐπέγραψαν αὐτῇ τὰ ἐξῆς·

„ Πυθοκρίτου καλλινίκου μνάματα αὐλητᾶ (α). “

31. Λυρικοί ἐπίσημοι ἐστάθησαν καὶ Κόριννα, Τηλέσιλλα, καὶ Πραξίλλα. Καὶ ἡ μὲν Κόριννα γεννηθεῖσα ἐν Θήβαις, ἐδιδάχθη ὑπό τινος ποιητρίας Μύρτιδος (β)· ἐνίκησε δὲ τὸν Πίνδαρον πεντάκις, καὶ ἔλαβε τὸ βραβεῖον. Ἡ δὲ Τηλέσιλλα ἦν Ἀργεῖα, ἐξ ἑνδόξου οἰκίας, κατὰ δὲ τὸ σῶμα νοσηματικῇ. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς ὑγιαιούσης τῆς ἡρώτησε τὰς Θεοῦς, ἐλαλήθη πρὸς αὐτὴν νὰ θεραπεύῃ τὰς Μέσας· ὅθεν πεισθεῖσα τοῖς λόγοις, ἐπεχείρησε τῇ Μουσικῇ, καὶ διὰ τῆς ἁρμονίας ἡλευθερώθη τῷ πάθους. Ἐθαρμάζετο δὲ ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὴν ποιητικὴν καὶ διὰ τὴν γεννημοκαρδίαν (γ). Ἡ δὲ Πραξίλλα διθυράμβους ἔγραψεν ὥς ἀναφέρει ὁ Ἡφαιστίων καὶ Σχολιά, δι' ἃ καὶ ἐθαυμάσθη, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀθήναιος (δ). Ἀπὸ ἐκεῖνα ὅμως ἃ τίνα ἀναφέρει Γράλδος ὁ Λίλιος, ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἀπεσώθη κανένα (ε).

α) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

β) Ἡ Μόρτις ἦν μήτηρ, ἡ τελάχιστον διδάσκαλος τῆς Πινδάρου· γυνὴ περίφημος διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ προτερόματά της, καὶ ἔτι περιφημότερα, διότι μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτῆς εἶχε τὸν Πίνδαρον, καὶ τὴν Κόρινναν.

γ) Ἐπεὶ δὲ Κλεομένης ὁ Βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν, πολλὰς ἀποκτείνας, ἐβάδιζε πρὸς τὴν πόλιν, ὁρμῇ καὶ τόλμῃ δαιμόνιος παρέστη ταῖς ἀκμαζούσαις τῶν γυναικῶν, ἀμύνεσθαι τὰς πολεμίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἡγουμένης δὲ Τηλεσιλλῆς, ὅπλα λαμβάνουσι, καὶ παρ' ἑπαλξιν ἰστάμεναι, κύκλῳ τὰ τεῖχη περιέστειπαν, ὥστε θαυμάζειν τὰς πολεμίους. Τὸν μὲν ἔν Κλεομένη, πολλῶν πεσόντων, ἀπεκρούσαντο· τὸν δ' ἔτερον βασιλεῖα Λαμάρτον, ἐντὸς γενόμενον, καὶ κατασχόντα τὸ Παμφυλιακὸν, ἐξέωσαν. Ὅθεν δῆλον αὐτὴν περὶ τὴν οἰδ' Ὀλυμπιάδα ἀκμάσαι. — δ) Βιβλ. ΙΔ'.

ε) Ἀνθολ. 91· καὶ Ἡφαιστ. 9. Ἐγεννήθη δὲ ἡ Πραξίλλα εἰς τὴν Σικυνῶνα, ἦνθι δὲ τῇ 96' Ὀλυμπιάδι.

32. Λάσος δὲ ὁ Ἑρμιονεὺς εἰσήγαγε τὸν διθύραμβον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ εἰσηγήσατο τὰς ἐριστικὰς λόγους μὲ ὅλον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀπονέμει τὴν ποιήσιν καὶ τὴν ὀνομασίαν τῷ Διθύραμβου τῷ Μηθυμναίῳ Ἀρίωνι τῷ κιθαρωδῷ, λέγων·

„ Ἀρίωνα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἐξενειχθέν·
 „ τα ἐπὶ ταῖναρον, ἔοντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἐ-
 „ ὄντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ Διθύραμβον πρῶ-
 „ τον ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε
 „ καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ (α).“
 Ἦν δὲ ὁ Λάσος, πατρὸς μὲν Χαριβίνου, πόλεως δὲ Ἀχαΐας. Συναριθμεῖται δὲ παρὰ τινων τοῖς ἐπὶ σοφοῖς, ἀντὶ Περικλῆδους. Ἀγὼν δὲ περὶ Μουσικῆς ἐ-
 τὸς ἔγραψε, πλὴν ἔ σφῆζεται. Ἐδίδαξε καὶ τὸν ἔσο-
 χον τῶν νέων λυρικῶν ποιητῶν Πίνδαρον· ἄλλοι λέ-
 γουσιν ὅτι ἐδίδαξεν αὐτὸν ἡ Κόρινθα, εἰπῶσα περὶ
 αὐτῆς ταῦτα·

„ Μέμφομαι ἰῶννα τὰν λιγουρὰν Μυρτίδα,
 „ Ὅτι βαναφῆσα ἔβα Πινδάρῳ ποτ' ἔριν.“
 Καὶ πατὴρ μὲν αὐτῆς ἦν Δαΐφαντος, μήτηρ δὲ Μύρ-
 τις. ὄντες δὲ ἀμφοτέρω ἀνληταί, ἐδίδαξαν τὴν ἰδί-
 αν τέχνην καὶ εἰς τὸν υἱὸν των. Διὰ δὲ τὴν μου-
 σικὴν του κατέστη τόσον περίφημος, ὥστε Ἀλέξαν-
 δρος ὁ τῷ Ἀμύντου μετὰ ταῦτα τὸν συγκατέταξε
 μετὰ τῶν λοιπῶν μουσικῶν, τοὺς ὁποῖος αὐτὸς ἐ-
 σέβετο (β). Μεγάλην δὲ ἄμιλλαν εἶχε πρὸς τὸν Πί-
 νδαρον καὶ Βακχυλίδην, ὁ ἐξ Ἰελίδος πόλεως τῆς

α) Κλειώ.

β) Ὁ Πίνδαρος ἐγεννήθη τῷ α' ἔτει τῆς 48' Ὀλυμπιάδος· πα-
 τρὶς του δὲ γνωρίζεται αἱ Θῆβαι τῆς Βοιωτίας, ὅς τις διὰ
 τῆ μεγάλου ποιητικῆς αὐτῆς πνεύματος ἀπεδίωξε τὸ ἐκ τῆς
 πατρίδος ὄνειδος. Ἐδιδάχθη τὴν λύραν ἀπὸ Λάσου τὸν
 Ἑρμιονέα, τὴν δὲ ποιητικὴν ἀπὸ τὸν Σιμωνίδην. Ὁ Πίν-
 δαρος τῷ 40 ἔτει τῆς Ἡλικίας του ἐστάθη ὁ περὶ αὐτότε-
 ρος τῶν λυρικῶν, καὶ ἐτιμᾶτο μεγάλως· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι

Κέω (τίας), συμπολίτης καὶ ἀνεψιὸς τῷ Σιμωνίδου, τῷ καὶ διδασκάλου ὑπάρξαντος τῷ Πινδάρου· ἀλλ' ὁ Βαχχυλίδης ἡξιώθη μεγαλητέρας τιμῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἰέρωνι, παρὰ ὁ Πίνδαρος· διὸ καὶ τὸν κατὰ τοξεύει ὁ Πίνδαρος, ὀνομάζων αὐτὸν μὲν Κόρακα, τὸν δὲ ἑαυτὸν τοῦ Ἀετὸν. Ἐγραψε δὲ ὁ Βαχχυλίδης ἔρωτικά, προσώδια, διθυράμβους, ὕμνους, καὶ ἄλλα πολλὰ (α).

33. Τραγικοὶ δὲ περίφημοι ἐστάθησαν, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, καὶ Εὐρυλίδης. Ὡν ὁ τῶν τραγικῶν ἀπάντων μεγαλοφρονέτατος Αἰσχύλος ἐπενόησε τὴν τάξιν τῆς σκηνῆς, καὶ ἔφερε τὸ πλῆθος τῶν ὑποκριτῶν νὰ ὁμιλῶσιν ἀνὰ δύο, καὶ πολλὰ ὀρχηστικά σκῆματα ἐξευρίσκειν, ἀνέδιδεν εἰς τὰς χορευτάς. Ἐφεύρε τὴν στολὴν εὐπρεπὴ καὶ σεμνὴν, καὶ τὰ λοιπά (β). Αἱ ὁ πρεπόντως ἠθέλησαν νὰ τὸν ὀνομάσωσι

διὰ τιμὴν ποῦ ἤγειραν ἀνδριάντα· οἱ δὲ Αἰακιδάμονες, ὁ Ἀλέξανδρος, κατεδαφίζοντες τὰς Θήβας, διεφύλαξαν τὸν οἶκον τοῦ Πινδάρου· παρέτεινε τὸ ζῆν μέχρι τῶν 94 ἐτῶν τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀπέθανε λαμπρῶς.

α) Ἦνθη ὁ Βαχχυλίδης 430 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

β) Ἐκόσμησε μὲν τὴν τραγωδίαν καὶ Πρατίνος, ἐφ' ἧ καὶ θέατρον ἀνήγειραν, ὅς ἦν υἱὸς Πυθῶνιον, ἡ Ἐγκωμῆς, καὶ συναμύμας Αἰσχύλῳ, ἀντηγωνίζετο αὐτῷ τε καὶ Χοιρίλλῳ. Ὁ δὲ Αἰσχύλος μετὰ τῆτον ἔφερεν εἰς τὴν Τραγωδίαν τοῖστον καλλωπισμὸν, ὥστε δι' αὐτὸν καὶ Πατὴρ τῆς Τραγωδίας ὀνομάσθη. Μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ, ὅτι κατ' ἐξοχὴν ἔτος ἤξευρε νὰ διεγείρῃ τὸ πάθος τῷ τρόμῳ καὶ τῷ οἴκτῳ, ὡς ἑδεῖς ἄλλος. Ἦν δὲ υἱὸς Εὐφορίωνος. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ δ' ἔτος τῆς 57' Ὀλυμπιάδος· κἀν τῇ πρὸς τὸν βάρβαρον μάχῃ ἐκ αἰσχροῦς συνηγωνίσατο· ἤττηθείς δὲ Σοφοκλῆς, ἔφυγεν εἰς Σικελίαν πρὸς Ἰέρωνα τὸν Τύραννον· καὶ ἀποθνήσκει κατὰ τὸ δ' ἔτος τῆς 71' Ὀλυμπιάδος. Φέρεται δὲ εἰς αὐτὸν μετ' ἄλλων καὶ τῆτο τὸ ἐπίγραμμα·

„ Αἰσχύλον ἦδε λέγει ταφὴν λίθος ἐνθάδε κείσθαι

„ Τὸν μέγαν οἰκίης τῆλ' ἀπὸ Κεκροπίης,

„ Λευκὰ Γέλας Σικελοῦ παρ' ὕδατος· τις φθόνος ἀστῶν

„ Ὅσησίδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει; “

καὶ εὐρετὴν τῆς Τραγωδίας (α). Ὁ δὲ σοφὸς Σοφοκλῆς ἐποίησε σκηνογραφίαν· ἐκαινούργησε τὰ περὶ τῶν χορόν· καὶ καταλύσας τὴν ὑπόκρισιν τῆ ποιητῆς, ἐφευρε τρίτον ὑποκριτὴν· καὶ ἐπιτηδεύσας τὸ γλυκὺ εἰς τὰς τραγωδίας, εὐδοκίμησε περισσύτερον ἀπὸ ὅλων (β). Ὁ δὲ Εὐρυπίδης, ὁ ἐπὶ τῆς σκηνῆς φιλόσοφος, ἔφερεν εἰς τὴν σκηνὴν πολλὰ καὶ καλὰ· διώτι μετεχειρίσθη μὲν γνώμας οἰκειοτάτας· ἐπεχειρίσθη δὲ καὶ θεωρήματα ὑψηλά· διὰ τῆτο καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἰδόντες τούτους τῆς τρεῖς ποιητὰς, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐποίησαν μεγάλας ἐπιδόσεις, ἐψήφησαν τὰ ἐξῆς.

„ Τὰς Τραγωδίας τῶν ποιητῶν Ἀισχύλου, Σοφοκλέους, Εὐρυπίδου, ἐν κοινῷ γραφασμένους φυλάττειν καὶ τὸν γραμματέα τῆς πόλεως παραγινώσκειν τοῖς ὑποκρινομένοις· ἕκ ἐξεῖναι γὰρ αὐτὰς ὑποκρίνασθαι. “

34. Φιλόσοφοι δὲ μουικοὶ ἐστάθησαν τρεῖς οἱ ἐπισημώτατοι· Σωκράτης, Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης. „ Ὡς δὲ μὲν Σωκράτης ἐμαθήτευον εἰς τὸν Κόν-

α) Διαίρεται δὲ ἡ Τραγωδία κατὰ τὸ ποῖον, εἰς Μῦθον, Ἡθος, Λέξιν, Διάνοιαν, Ὀψιν, καὶ Μελopoίαν· ὅθεν καὶ πᾶς τραγωδοποιὸς, ἔστι καὶ μελοποιός· Ζητήσθ. Πώπ.

β) Ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἐγεννήθη κατὰ τὴν οἶον Ὀλυμπιάδα, προσηγορεύθη δὲ Μέλισσα διὰ τὸ γλυκὺ· ἔγραψεν Ἐλεγείας, καὶ Παιῖνας, καὶ λόγον περὶ χοροῦ καταλογάδην, πρὸς Θεσπιν καὶ Χοίριλλον ἀγωνιζόμενος· ἐδίδαξε δράματα 97· ἔλαβε νίκας κθ'. τελευτᾷ δὲ μετὰ Εὐρυπίδην ἔτη ε'.

Ὁ δὲ Εὐρυπίδης, υἱὸς Μησαγόρου καὶ Κλειτῆς, ἐγεννήθη ἐν Σαλαμῖνι Ὀλυμπιάδος 88· τῇ α' ἔτει, 420 ἔτη πρὸ Χρ. ἤκουσε δὲ Σωκράτους τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ Ἀναξαγόρου τῷ Κλαζομένει. Ἐγραψε πολλὰς τραγωδίας, ἐξ ὧν 20 ἀπεσφίθησαν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μακεδονίαν πρὸς Ἀρχέλαον, θνήσκει.

Ὁ μὲν Σωκράτης ἐγεννήθη 468 πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 398· ὁ δὲ Πλάτων ἐγεννήθη 427. πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 346· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐγεννήθη 384 πρὸ Χρ. καὶ ἀπέθανε 320.

„ νον, τὴν κιθαρωδίαν διδασκόμενος. „ Οὐκ ἀπη-
 „ ξις δὲ ἔδδ' Σωκράτης πρὸς Κόννον φοιτᾶν τὸν Μῆ-
 „ σικόν, ἀλλ' ἐμάνθανε κιθαρίζειν, γέρον ἤδη ὢν. “
 Ὁ δὲ Πλάτων ἤκουσε τὰ Μουσικὰ παρὰ Ἀράκοντος
 τῷ Ἀθηναίῳ, καὶ Μετέλλε τῷ Ἀκραγαντίνου. Θε-
 λήσας ἔν ἑτος νὰ ἀποδείξῃ ἀρμονικῶς τὴν ψυχικὴν
 ἀρμονίαν πρὸς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ τὴν αἰτίαν
 τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξ ἀνομοίων συμφωνίας, ἀπέφηνε
 δύο ψυχικὰς μεσότητες ἐν ἐκατέρῳ διαστήματι κα-
 τὰ τὸν μουσικὸν λόγον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διδασκθεὶς
 ὑπὸ Πλάτωνος τὰ μουσικὰ, ὑπέδειξε καὶ πῶς πρέπει οἱ
 νέοι νὰ μεταχειρίζονται τὴν Μουσικὴν. Κατὰ τὴν
 ἐποχὴν τῷ Σωκράτους ἤκμασε καὶ Λάμων ὁ Ἀθη-
 ναῖος, ὁ μαθητὴς μὲν Ἀγαθοκλῆς, διδάσκαλος δὲ
 Περικλῆς. Ἐφευρὲ δὲ ὁ Λάμων τὴν ἐπανειμένην Λυ-
 διατί (α). Γνώριμος δὲ τῷ Πλάτῳ ὑπῆρξε καὶ Ἀ-
 ρχύτας ὁ Μαθηματικὸς, ὅς τις ὅλος ἐδόθη εἰς τὴν
 Πυθαγορικὴν φιλοσοφίαν καὶ μουσικὴν· τὸ ἀξιολο-
 γώτερον τῶν ἐφευρέσεων τῆτου ἦτον μία ~~ἐκείνη~~ πε-
 ριστερά, κατασκευασθεῖσα παρ' αὐτῷ τόσον εὐμη-
 χανῶς ὥστε μόνῃ της ἐδύνατο νὰ πετάξῃ (β).

35. Διονύσιος δὲ ὁ Θηβαῖος, Λάμπρος, Λαμπρο-
 κλῆς, καὶ Μελανίπιδης ὁ μελοποιὸς, ὁ μετὰ τού-
 τους γενόμενος, καὶ Κρέξος, καὶ Φιλόξενος (γ), καὶ
 ἄλλοι πολλοὶ, τοῖς νόμοις τῶν πρὸ αὐτῶν ἠκολού-

α) Ὁ Λάμων ἤκμασεν ὀλίγῳ πρότερον τῷ Σωκράτει· διότι ὁ
 μαθητὴς αὐτοῦ Περικλῆς συνήμαζε τῷ Σωκράτει.

β) Ὁ Ἀρχύτας ἦτο ἀπὸ τοῦ Τάραντος, ἔχων πατέρα Μνησα-
 γόραν, ἣ Ἔστιαον· ἐγνωρίσθη δὲ μετὰ τὸν Πλάτωνα τῇ 45
 Ὀλυμπιάδι. Ἦνθει πρὸ Χρ. 398 ἔτη.

γ) Διονύσιος ὁ Θηβαῖος, ποιητὴς καὶ μουσικὸς ἄριστος, ἤκμα-
 σε 450 ἔτη πρὸ Χρ. σύγχρονος αὐτῷ ἦν καὶ Λάμπρος ὁ
 Ἐρυθραῖος, ὁ διδάσκαλος τῷ Ἀριστοξένῳ. Ὑπῆρξε καὶ ἄ-
 ἄλλος Διονύσιος μεταγενέστερος 138 πρὸ Χρ. ὅστις λέγεται
 Διονύσιος Αἴλιος ἀττικιστὴς ὁ Ἀλικαρνασσεύς. Ὁ δὲ Φι-
 λόξενος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κυθῆραν, 367 ἔτη πρὸ Χρ. 300.

θησαν, μὴ θελήσαντες νὰ καινοτομῶσι. Φρύνις δὲ καὶ Τιμόθεος, καὶ Ἐπιγόνιος, καὶ Λύσανδρος, καὶ Σίμμικος, καὶ Διόδωρος, μὴ ἀγαπήσαντες τῇ προϋπαρχέσῃ Μουσικῇ, ἐπεχείρισαν νὰ καινοτομῶσι· διότι ὁ μὲν Φρύνις συνήψε τὸ ἑξάμετρον μὲ τὸ λελυμένον, καὶ μετεχειρίσθη χορδὰς περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἐπτά (α)· ἐπειδὴ ἐπτάχορδος ἦτον ἡ λύρα ἀπὸ τῶν χρόνων Τερπάνδρου τῆς Λεσβίης, καὶ ὁ μὲν Φρύνις προσέθηκε τὴν ἡ' καὶ θ' χορδὴν, ὁ δὲ Τιμόθεος τὴν ι' καὶ ια'· καὶ ἔτιως ἐφέρθη εἰς τὸ μαλακώτερον ἢ ἀρχαία Μουσική· διὰ τῆτο καὶ ἐδίωξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν Τιμόθεον ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα. μὲ κιθάραν ἑνδεκάχορδον (β). Ἦν δὲ ἔτος ὁ Λυρικός Μιλήσιος, υἱὸς Θεράνδρου, ἡ Νεομύσης, ἡ Φιλοπόλιδος· ἔγραψε δὲ ἐπῶν νόμους Μουσικὰς ιθ', προσοίμια λς', Ἄρτεμιν, διασκευὰς ἡ', ἐγκώμιον, Πέρας, ἡ Ναύπλιον, Φινείδας, Λαέρτην, διθυράμβους ιη', ὕμνους, καὶ ἄλλα τινὰ· ἀπέθανεν ἑ-

- α) Πρόκλος παρὰ Φωτίῳ Κώδ. 259. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς „ Ἐμμερπὴς ἔφορος, Φρύνιδος τῆ μουσικῆς κῆ σκεπάρνῳ τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν ἔξετεμεν, εἰ πῶν „ Μὴ κακούργει τὴν Μουσικὴν. “ Αποφθέρ. Λακ.
β) Τέτον ἐλθόντα εἰς Λακεδαίμονα μετὰ κιθάρας ἑνδεκάχορδον, ἔξεωσαν οἱ Λάκωνες τοιαῦτα ψηφισάμενοι. “ Ἐπειδὴ „ Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος παραγενόμενος ἔτταν ἀμετέραν „ πόλιν, τὰν παλαιὰν μῶαν ἀτιμάσθη, καὶ τὰν διὰ τὰν „ ἐπτά χορδῶν κισάριξιν ἀποστρεφόμενος, πολυφωνίαν εἰ- „ σάγων, λιμαίνεται τὰς ἀκοὰς τῶν νέων, διὰ τε τὰς πολυχορ- „ διαρ τῶν καινότατον τῶν μέλεος, ἀγενεῖα, καὶ ποικίλιν, ἀντὶ „ ἀπλᾶς, καὶ τεταγμένας ἀμφιέννυνται τὰν Μῶαν, ἐπὶ χρώμα- „ τος συνιστάμενος τὰν τῶν μέλεος διέσιν, ἀντὶ τῶν ἑναρμο- „ νίῳ, ποττὶαν ἀντίστροφον ἀμοιβάν· παρακληθεῖς δὲ καὶ „ ἔττον ἀγῶνα τῶν Ἐλευσινίαν Λάματρος, ἀπρεπῆς διὰ- „ σατο τὰν τῶν μέσῳ διασκευὰν, τὰς τῶν Σεμέλιαν ὠδί- „ ναρ ἐκ ἑνδικοῦ τῶν νέων διδάσκη, δεδοχσαι φᾶν περὶ „ τέτων τῶν βασιλέων, τῶν ἐγὼρων μεψύσαι Τιμόθεον, „ ἐπαυαχάσαι δὲ, καὶ τὰν ἑνδεκά χορδῶν ἑκταμόντα τὰς „ περιττὰς, ὑπολίπην μόναν τὰς ἐπτά· ὅπως ἕκαστος τὸ

τῶν γ' (α) φαίνεται δὲ, ὅτι ἔφθασεν ἕτος εἰς τόσῃν ἔξιν μουσικῆς, ὥστε δι' αὐτῆς ἐδύνατο νὰ ἐνστάξῃ πάθῃ διάφορα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν· δι' ἃ καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς λέγει.

„Ὡγε (Τιμοθέῳ) τοσῶτον περιῆν τῆς (Μουσικῆς) τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν διὰ τῆς συντόνης, καὶ αὐστηρᾶς ἀρμονίας· καὶ μέντοι καὶ χαλᾶν καὶ μαλαττεῖν πάλιν διὰ τῆς ἀνειμένης, ὁπότε βέλοιο. Ταύτῃ τοι καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἐξαναστῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὅπλα λέγεται μεταξὺ δειπνῶντα· καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τὰς συμπότας, τὴν ἀρμονίαν χαλάσαντα (β).“

Ὁ δὲ Ἐπιγόνιος ἐφεῦρεν ὄργανον τεσσαράκοντα χορδῶν· καὶ πρῶτος ἐπέκρυσεν ἄνευ πληκτρῶ· ἦν δὲ ἕτος γένει μὲν Ἀμβρακιώτης· τιμῇ δὲ Σικυνώνιος. Ὁ δὲ Σίμμικος ἐφεῦρεν ὄργανον τριάκοντα καὶ πέντε χορδῶν, ὅπερ ὁ Διόδωρος ἐποίησεν ἐντελέστερον, προσθεὶς αὐτῷ νέας ὁπᾶς.

36. Ἀπὸ τῆς ἑως ὧδε καταλεγέντας ἀρχαίας Μουσικῆς, ἄλλοι μὲν ἐφεῦρον ἄλλο, καὶ ἄλλοι ἄλλο· πολλοὶ δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι πολλὰς καὶ ἄλλοιαις ἐφευρέσεις ἐποίησαν εἰς τὴν Μουσικὴν, τὰς ὁποίας διὰ τὴν ἄγνοιαν σιωπῶμεν. Ὅσον ὅμως διὰ τὰς ἀρχὰς, καὶ διὰ τινὰς προόδους τῆς φωνητικῆς, ὀργανικῆς, καὶ ῥυθμικῆς Μουσικῆς, ἀρκετὰ μοι φαίνεται ἱστορήσαν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ μόνῃς τῆς συγγραφῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομνημονεύηται πᾶσα τέχνη καὶ ἐ-

„τῶ πόλιος βάρος ὁρῶν, εὐλάβηται ἑτῶν Σπάρταν ἐπιφέρνῃ τῶν ἡθῶν, μὴ ποτιτῶ ἀρεττῶ κλέος ἀγόνων.“ Κεῖται τῆτο παρὰ Ζηροβίου Κ. Πάπ.

α) ἤμασεν ὁ Τιμόθεος ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς μεγάλης Ἀλεξάνδρου.

β) Καὶ Δίων λόγ. Α', περὶ Βασιλείας. Ὁ δὲ Πλάταρχος (περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου σελ. 307) Αὐτὸ τῆτο φησὶ καὶ Ἀντιγνώδαν ποιῆσαι, τὸν Ἀρμάτιον ἐπάσαντα νόμον· αὐτὸ δὲ τῆτο καὶ Ἰππόλυτον παθεῖν τὸν Καρδινάλιον ἐν Παννονίᾳ στρατεύομενον φησὶν Ἰερώνυμ. Μάγιος ποικιλ. Ἀναγν. Βιβλ. Δ', Κεφ. ΙΓ'.

πιστήμη, δὲν εἶναι περιττὸν νὰ διαλάβωμεν καὶ περὶ ἐκείνων, ὅσοι γνωρίζονται εἰς ἡμᾶς, ὅτι κατὰ καιρὸς συνέγραψάν τι περὶ Μουσικῆς.

37. Πρῶτος λοιπὸν ὁ Φιλόλαος συνέγραψε· δεῦτερος δὲ, ὁ Λάσος, καὶ τρίτος ὁ Δικαίαρχος· ὧν τὰ συγγράμματα ἀπώλοντο. Καὶ περὶ μὲν τῷ Λάσῳ ὠμιλῆσαμεν (32)· ὁ δὲ Φιλόλαος ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ διάδοχος τῷ Πυθαγόρῃ· τῷ δὲ περὶ Μουσικῆς συγγράμματός του τεμάχιά τινα διεσώθησαν παρὰ Νικομάχῳ τῷ Γερασηνῷ, ὅσον καὶ τὸ ἐξῆς τοῖς φιλομύθοις παρατιθέμενον.

„ Ἀρμονίας δὲ μέγεθος, συλλαβὰ καὶ διοξεῖα· τὸ
 „ δὲ διοξεῖας μῆζον τῆς συλλαβᾶς ἐπόγδοον· ἔστι γὰρ
 „ ἀπὸ ὑπάτας εἰς μέσαν, συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ μέσας
 „ ποτὶ νεάταν, διοξεῖα· ἀπὸ δὲ νεάτας εἰς τρίταν,
 „ συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ τρίτας εἰς ὑπάταν, διοξεῖα· τὸ
 „ δ' ἐν μέσῳ τρίτας καὶ μέσας, ἐπόγδοον· ἃ δὲ συ-
 „ λλαβὰ, ἐπίτритον· τὸ δὲ διοξεῖας, ἡμιόλιον· τὸ δὲ
 „ Διαπασῶν, διπλόον· ὥστε Ἀρμονία, πέντε ἐπόγ-
 „ δων καὶ δυεῖν διέσεων· διοξεῖα δὲ, τρι' ἐπόγδοα
 „ καὶ διέσεις· συλλαβὰ δὲ, δύ' ἐπόγδοα καὶ διέσεις (α). “
 Ὁ δὲ Δικαίαρχος ἦν Μεσσήνιος, υἱὸς μὲν Φειδίου,
 ἀκουστῆς δὲ Ἀριστοτέλους· ὑπῆρξε δὲ μουσικὸς, φή-
 τωρ, καὶ φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον ὁ Κικέρων ἀνό-
 μασεν Ἱστορικώτατον (β).

38. Ἀριστοξένος δὲ ἔστιν ὁ σφῶζόμενος ἀρχαιότερος συγγραφεὺς τῆς Μουσικῆς· ἦν δὲ υἱὸς Μνησίου τοῦ καὶ Σπινθάρου μουσικῆ ἀπὸ Τάραντος τῆς Σικελίας· φιλοσοφῆσας δὲ ἐπεχείρησε καὶ εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ ἔγινεν ἀκουστῆς τῷ πατρὸς του, καὶ Λάμπρου τοῦ

α) Ὅσα Νικόμαχον τὸν Γερασινὸν ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς.

β) Δικαίαρχῳ τῷ Μεσσηνίῳ, τῷ περὶ Μουσικῶν ἀγώνων βιβλίον (ἔ καὶ Σφηξί στίχ. 1190, μέμνηται ὁ τῷ Κομ. σχολιαστῇ) ἀναγράφειν ὁ Φαβρίκιος Βιβ. Ἑλλην. Βιβλ. Γ', Κεφ. ΙΔ', σελ. 267, καὶ 295.

Ἐρυθραίου· εἶτα Ξενοφίλου τῷ Πυθαγορείῳ, καὶ τέλος Ἀριστοτέλους· συνέγραψε δὲ βιβλία μουσικὰ γ', φιλόσοφα, ἱστορίας, καὶ παντὸς εἶδους παιδείας εἰς βιβλία ὑγ' (α).

39. Εὐκλείδης δὲ συνέγραψεν Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Μουσικὴν, ἐνθα καταλέγει τὰς χορδὰς τῶν τριῶν γενῶν· διακρίνει χόρας ἑξ'· διασαφηνίζει τρόπους ἑπτὰ· ἐκτίθησιν εἴκοσι θεωρήματα εἰς κατατομὴν τοῦ Κανόνο· ἡγουν καταγίνεται περὶ τῷ ἐν Μουσικῇ ποσὲ μόνον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τι περὶ τῷ ποιῶ· γνωρίζεται δ' ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν στοιχείων τῆς γεωμετρίας (β).*

40. Νικόμαχος δὲ τις Γερασσηνὸς συνέγραψε περὶ Μουσικῆς, ὅς τις διαιρεῖ τὸ σύγγραμμά του εἰς δύο βιβλία· καὶ διότι ὁμιλεῖ κατὰ τὰς γνώμας τῷ Πυθαγόρου, παρωνομάσθη Πυθαγορικός· λέγεται δὲ Γερασσηνὸς ἐκ τῆς Πόλεως, ἐν ἣ ἐγεννήθη· αὕτη ὠνομάσθη Γέρασα ἀπὸ τῆς, ὅτι κατῴκησαν ἐκεῖ οἱ συστρατεύσαντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ γέροντες, μὴ δυνάμενοι νὰ πολεμῶσι· κεῖται δὲ αὕτη ἡ πόλις περὶ Βόστρον καὶ Ἀραβίαν (γ).

41. Θέων δέ τις Συμωναῖος ἀφῆκεν ἀποσπασμάτιον περὶ ἀριθμητικῆς καὶ Μουσικῆς, καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ τύποις Ἰσμαὴλ Βαλλιάλδ.

42. Ἀριστείδης δὲ ὁ Κεῖντυλιανὸς συνέγραψε πλατύτερον καὶ πληρέστερον τῶν προηγησαμένων, ὁμιλήσας περὶ μελωδίας, περὶ ᾠδῶν, καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Μουσικῆς.

α) Ὁ Ἀριστόξενος ἤκμασεν ἐπὶ τῆς ριᾶ Ὀλυμπιάδος· κατὰ δὲ Ἀνθιμον Γαζῆν 322 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

β) Ὁ Εὐκλείδης ἤκμασε κατὰ τὸν αὐτὸν Γαζῆν 258 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

* Ὁ Ἐρατοσθένης, ὅς τις εἶναι γνωστὸς ὡς γραμματικὸς, ποιητῆς, φιλόσοφος, καὶ γεωμέτρης, ἀκμάσας κατὰ τὴν ραξ' Ὀλυμπιάδα, ἤτοι 194, ἢ 6 πρὸ Χρ. ἔγραψε Κανόνος Πυθαγόρου κατατομὴν.

γ) Ἦκμασεν ὁ Νικόμαχος 117 ἔτη πρὸ Χρ. κατὰ τὸν αὐτὸν· ἴν δὲ σύγχρονοι αὐτῷ καὶ ὁ Θέων, καὶ ὁ Ἀριστείδης.

43. Κλαύδιος δὲ ὁ Πτολεμαῖος συνέγραψεν ἑλλη-
νιστὶ τὰ ἀρχὰς τῆς ἀρμονίας, ἔνθα μαθηματικώτε-
ρον ἐκφράζεται. Σχολιάζει δὲ τὰ ἀρμονικὰ τῷ Πτο-
λεμαίου Πορφύριος, ἀφείς καὶ αὐτὸς ὑπόμνημά τι
περὶ μουσικῆς ἐκ ἀξιοκαταφρόνητον (α).

44. Ἀλύπιος δὲ ἐκτίθησι τὰ σημεῖα, ἃ τίνα διὰ
τὰς φθόγγους μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς
δεκαπέντε τρόπους ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι, τριτέστιν ἐ-
πὶ διαγραμμάτων τεσσαράκοντα πέντε· ἐλήφθησαν
δὲ ταῦτα τὰ μουσικὰ σημεῖα ἀπὸ τῷ Ἑλληνικῷ Ἀλ-
φαβήτου (β).

45. Γαυδέντιος δέ τις φιλόσοφος συνέγραψεν Εἰ-
σαγωγὴν εἰς τὴν Μουσικὴν· ἐνθα ὁμιλεῖ περὶ φθό-
γγων, διαστημάτων, καὶ τρόπων· ἐκτίθησι δὲ καὶ
σημεῖα τῶν φθόγγων εἰς τέσσαρας τρόπους ἐν τῷ
Διατονικῷ μόνῳ γένει.

46. Βακχεῖος δὲ ὁ Γέρων συνέγραψεν Εἰσαγωγὴν
τῆς Μουσικῆς τέχνης κατ' ἐρωταπόκρισιν· ἀναφέρει
καὶ δέκα ῥυθμούς· περὶ δ' εὐρεται καὶ τὸ ἐξῆς ἐπί-
γραμμα·

„ Τῆς Μουσικῆς ἔλεξε Βακχεῖος Γέρων

„ Τόνους, τρόπους, μέλη τε καὶ συμφωνίας.

„ Τούτῳ συνῶδ' Ἀιονύσιος γράφων,

„ Τὸν παμμέγιστον δεσπότην Κωνστατῖνον

„ Σοφῶν ἐραστὴν δέκνυσιν τεχνημάτων.

„ Τὸν τῶν ἀπάντων γὰρ σοφῶν παιδευμάτων

„ Ἐφευρετὴν τε καὶ δότην πεφηνότα

„ Ταύτης προσῆκεν ἑδαμῶς εἶναι ξένον. “

47. Ἐγράψαν δὲ περὶ Μουσικῆς καὶ τρεῖς Πολυτ-

α) Ἦκμασε Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ 125 ἕως 161 ἔτη ἀπὸ
Χρ. κατὰ τὸν αὐτόν· ἔζησε δὲ ἑβδομήκοντα ὀκτὼ χρόνας.

β) Μάρκος ὁ Μειβώμιος ἐξέδωκε βιβλίον, περιέχονσαν μετὰ Λα-
τινικῆς μεταφράσεως καὶ σχολίων τὰ συγγράμματα, δια-
γράμματα, καὶ σημεῖα, ἐπὶ τὰ μουσικῶν Ἑλλήνων. Ἀριστο-
ξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου, Ἀλυπίου, Γαυδεντίου, Βα-
κχεῖος, καὶ Ἀριστείδου· ποιήσας ἔργον ἐπαίνων πολλῶν ἄξιον.

στορες. Λουκιανὸς ὁ Σαμεισατεὺς, Πλάταρχος ὁ Χερωνεὺς, καὶ Ἀθήναιος. Καὶ ὁ μὲν Ἀθήναιος ἀναφέρει περὶ τινων εὐδοκιμησάντων εἰς τὴν Μουσικὴν, ἢ ἐφευρόντων τι εἰς αὐτήν· ὁ δὲ Πλάταρχος ἐποίησε δύο διαλόγους διὰ τὸ αὐτὸ τέλος· καὶ ὁ Λεκιανὸς ἔγραψεν ὄρχησιν, ἢ ἐγκώμιον Μουσικῆς. (α)

48. Συνέγραψαν δὲ περὶ Μουσικῆς ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις καὶ δύο Κωνσταντινουπολῖται· Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς, καὶ Μανουὴλ ὁ Βρυέννυος. Καὶ τῷ μὲν Ψελλῷ σφίζεται ἐπιτομὴ μουσικῆς, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἔδεν ἄλλο ἐποίησεν ὁ Ψελλὸς, εἰμὴ συνάθροισιν ἀρχαίων λέξεων τῆς Μουσικῆς, ὁρισμῶν, καὶ διατρέσεων. Ὁ δὲ Βρυέννυος ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν Μουσικῇ ποσότητος κατὰ τὰς ἀρχαίας πληρέστετα· καὶ ἐτι περὶ ἡχων, καθὼς οἱ μελοποιοὶ τῷ καιρῷ του ἐφρόνουν. Εἶναι ὅμως ἄπορον, διὰ τὸ δὲν ὠμίλησεν ἕτερος ὅτι ἔδεν ἄλλος περὶ ~~ἐκδομῶν~~, χειρονομίας, καὶ χαρακτήρων· διότι ὁ μὲν Ψελλὸς ἔγραψε περὶ τὸ 1105 ἔτος, ὁ δὲ Βρυέννυος περὶ τὸ 1320, ὅτε παρὰ πολλοῖς ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν ἡ χρῆσις τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς χειρονομίας· (ἥτις διήρκεσε καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν.) ἐπειδὴ εὐρίσκονται στιχηράρια, γεγραμμένα πρὸ ἑξακοσίων χρόνων. Ἐτι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος περὶ τὸ 830 ἐμέλιζε στιχηρά, καὶ διδούς τοῖς ψάλλταις, προέτρεπεν αὐτὰς, ἵνα ψάλλωσιν αὐτά· καὶ αὐτὸς ἡγάπα νὰ χειρονομῇ καὶ ἐν φαιδραῖς πανηγύρεσι (β). Πρὸς τέτοις καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει πολλαχῶς περὶ τῆς χειρονομίας, λέγων· Ἐπαλλων οἱ ψάλλται τῇ πολυτέχνῳ χειρονομίᾳ, περὶ τὸ 950 ἔτος με-

α. Ὁ Πλάταρχος γεννήθη 50 ἔτη σχεδὸν μετὰ Χρ. καὶ ἀπέθανε 135. Καὶ ὁ Λουκιανὸς κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε· κατὰ δὲ τὸν Ἀνθιμιον ἀπὸ 120 ἕως διακόσια. Ὁ δὲ Ἀθήναιος συνέγραψε μετὰ τὸ 204 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.

β. Ὁρμ. Κεδρητόν.

τα Χρ. Συνάγεται λοιπὸν, ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο συγγραφεῖς ἦσαν ἀμύητοι τῆς Μουσικῆς τῷ καιρῷ των ἢ τῷλάχιστον ἔγραψαν, καὶ τὰ περὶ ταύτης τῆς ὕλης γραφέντα ἔδιδεσθῃσαν.

49. Τόσους λοιπὸν γινώσκουμεν ἀπὸ ἐκείνης, οἱ τινες συνέγραψαν ἑλληνιστὶ περὶ Μουσικῆς ἑλληνικῆς. Ἀπὸ δὲ τῆς Λατίνους καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπὶ μὲν Θεοδωρίχου συνέγραψαν Βοέσιος, Κασσιόδωρος, Μαρτινιανὸς, καὶ Αὐγουστῖνος· νεωστὶ δὲ, Ζαφλῖνος, Σαλινᾶς, Ναγέλιος, Βικέντιος, Γαλιλαῖος, Δόνις, Κιρχέρος, Βανχίερις, Μαρσένος, Παρῆας, Περωῶλτος, Βαλλῆς, Δεσκάριτης, Ὀλδῆρος, Μανρόλις, Μαλκόμος, Βυρέτιος, Ραμῶ, Δ' Ἀλμβέρτος, Ρουσσῶ, καὶ Ὀρόν. Συνέγραψαν αὐτοὶ τε καὶ ἄλλοι ἐκ ὀλίγοι περὶ Μουσικῆς, ἐκφράζοντες ἐξ εἰκασίας καὶ τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μουσικῶν, σημειώνοντες ὁμοίως καὶ μέλη τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰς εἰς χρῆσιν ἔσας παρ' αὐτοῖς νότας. Ὅσα ὕμνος γράφουσι περὶ τῆς Μουσικῆς, ἥτις εἶναι παρ' αὐτοῖς εἰς χρῆσιν τὴν σήμερον, εἰς ταῦτα ἀληθεύουσι, διηγέμενοι πράγματα, καὶ ὄχι ὑποθέσεις.

50. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς πρὸ τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ὅτε δὲ ἡ κοινὴ μήτηρ ἡμῶν, ἡ Ἐκκλησία δηλαδὴ τῶν χριστιανῶν ἐλάμβανε σύστασιν, ὃ δὲ Χριστιανισμὸς ἐφαπτόμενος εἰς διαφόρους πόλεις, ἐβελτιετο, τότε, καθὼς συνειθίζετο καὶ παρ' Ἰουδαίοις, ἔδοξε καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἵνα τὰ μεγαλεῖα καὶ θαυμασία τῆ Θεᾶς δοξολογῶνται καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς Μουσικῆς. Καὶ ἔπαλλον μὲν τὸς Ψαλμοὺς τῷ Δαβὶδ ἐν αὐτῇ, ἐμέλισαν δὲ καὶ τὸ Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, τὸ Χερουβικόν, τὸ Κοινωνικόν, τὸ Ἅγιος ἅγιος Κύριος Σαββαῶθ, τὸ Σὲ ὑμνῶμεν, τὸ Τὴν γὰρ σὴν μήτραν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας ἔξματα. Μετέπειτα μετεχειρίσθησαν τὴν Μουσικὴν ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, Μεσονυχτικῷ, καὶ Ὁρθρῷ.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔζων ὁ, τε Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἦτοι περὶ τὸ 736 ἔτος ἀπὸ Χρ. καὶ ὁ τότε συνιναυτραφεὶς καὶ συμπαιδευθεὶς Κοσμάς (α), ἐπενοήθη ὁ τρόπος τῆ γραφῆναι τὰ μέλη διὰ τινων συμβολικῶν χαρακτήρων, διὰ τῶν ἔγραψεν ὁ ἐκ Δαμασκῆ Ἰωάννης ἐν ὀκτώ μὲν ἤχοις τὰ ἀναστάσιμα τῇ Ὀκτωήχῳ, καὶ τὰ Κεκραγάρια

α) Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν ἐκ Δαμασκῆ Ἰωάννης ὁ Μανσῶρ, πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν κατὰ Συρίαν Δαμασκόν· γονεῖς δὲ, περιφανεῖς καὶ ἐνδόξους· διδάσκαλον δὲ Κοσμάν ἱερωμένον τε καὶ ἐλλόγιμον ἄνδρα ἐξ Ἰταλίας· παρ' οὗ πολλὰ μὲν εἰδὴ σὺν Κοσμῷ τῷ μελωδῷ ἐκδιδάσκειται παιδείας, τὴν δὲ Μουσικὴν ἐμνείθη ἐντελῶς· καὶ περὶ μὲν τὸ 728 ἔτος ἀπὸ Χρ. ἤκμασεν ἐπὶ Λέοντος τῷ Ἰσαύρῳ· περὶ δὲ τὸ 756 πρὸς Κόριον ἐξεδήμησεν. Ἀναβιβάζουσιν οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν μέθοδον καὶ τὰς χαρακτῆρας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἕως εἰς τὰς χρόνους Πτολεμαίου τῷ Φιλαδέλφῳ, βασιλέως Αἰγύπτου, τουτέστι 285 ἔτη πρὸ τῆς Σωτηρίας ἐποχῆς· διότι λέγουσι·

„ Πτολεμαῖος ὁ Βασιλεὺς εὐρὺν τὰς ἤχους συγκεχυμένους καὶ διὰ κεχωρισμένων, προστάξας τὰς σοφῆς τῶν Ἑβραίων ἄνδρας, μετεγλώττισαν τὴν Ἑβραϊκὴν γραφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συντάξαντες πάντα τὰ μέλη τῶν ἤχων, ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν βιβλίον καλούμενον Μουσικόν· ἐξ οὗ τῆς Παπαδικῆς ἡ πᾶσα τέχνη ἐγνωρίσθη· ὁ σὺν ἄλλοις πολλοῖς ὑπὸ τῶν ἀθέων βαρβάρων ἐνεπρόσθη. „ Ἀγνοῶντες ἔν οἱ ἄνθρωποι ὅλα τῶν πῶς ἄλλως ὑμνεῖν τὸν Θεὸν δυνήσονται, εἰς ἀδελὰς καὶ κινδύνας ἐξέκλιναν· μετὰ δὲ τῶν Θεοστειγνῶν ὀργάνων εἰς τὰς Ἐκκλησίας εἰσερχόμενοι ἔψαλλον· καὶ πάλιν ἀπερχόμενοι εἰς τὰ θεάτρα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς πᾶσαν ἀσεβῆ καὶ μισόθειον πρᾶξιν, πᾶς ὁ λαὸς διὰ τῶν ὀργάνων ἐκείνων θελγόμενος, διεσῆρετο βία ὑπὸ τῷ Διαβόλῳ καταδυνάστευόμενος· ἕως ὁ Θεὸς ἐλεήσας τὸ πλάσμα αὐτῶν, τῶν τὰς τρεῖς φωστῆρας τῆς οἰκουμένης διήγειρεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸν ἐν ἁγίοις ἅγιον μέγιστον Κοσμάν τὸν ποιητὴν, καὶ τὸν ἐκείνου ὑπέρλαμπρον καὶ κεχαριτωμένον φοιτητὴν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, καὶ πρὸ τῶν τῶν μέγιστον ἑωσφόρον καὶ ἰσαγγελόν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον· οἱ τινες Θεοπνεύστῳ βουλήματι κινήσαντες, ταύτην τὴν τέχνην ἀνεκαίνισαν, καὶ ἀνῆρμσαν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις λεπτομερῶς καὶ ἐντέχνως ἡρμήνευσαν. “

τὰ παρὰ Πέτρου τοῦ Λακεδαιμόνος ἐξηγηθέντα. Ἐν ἤκῳ δὲ Πλαγίου δευτέρου τὰ μέλη ἐνὸς Χερουβικοῦ, ἐνὸς Κοινωνικοῦ, τοῦ Νῦν αἱ δυνάμεις, καὶ τοῦ Προστασίας τῶν χριστιανῶν ἀκαταίσχυντε· ἐν Πρώτῳ δὲ ἤκῳ, τὸ Γεύσασθε. Λοιπὸν οὗτος λέγεται ὁ ἀρχαιότερος διδάσκαλος καὶ πρωτοουργὸς τῆς κοθ' ἡμῶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, κατὰ τὰ σωζόμενα γεγραμμένα μέλη διὰ τῶν ἐρημέων μουσικῶν ἡρακτῆρων. Αὐτὸς ποιήσας τὴν Ὀκτώηχον, ἐδίδαξε τοὺς μεταγενεστέρους ψαλμωδοὺς, νὰ μὴν ἐκτείνωσιν, οὔτε νὰ παρεκτρέπωσι τὰς ψαλμωδίας ἀπὸ τοῦς ὀκτῶ ἡχους (α). Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἕως εἰς τοὺς ἐδικούς μας χρόνους, ὅσους διδασκάλους καὶ ἐφευρετὰς ψαλμωδιῶν ἀνέδειξεν ὁ χρόνος, διδάξαντας ἅμα καὶ μελίσσαντάς τι, ἄξιον ψάλλεσθαι ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἐκκλησίαις, ἰδοὺ κατ' ἀλφάβητον ὀνομαστὶ κατὰλέγονται.

A.

51. Ἀγάθων ἀδελφὸς Ξένου τοῦ Κορώνη. Ἀθανάσιος μοναχός. Ἀθανάσιος μοναχὸς Ἀθωνίτης. Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, μαθητὴς Βαλασίου. Ἀλέπιος. Ἀμπελοκηπιώτης. Ἀνανεώτης (β). Ἀνδρέας ὁ ἅγιος ποιμὴν τῆς Κρήτης. Ἀνδρέας Ἱεροσολυμίτης. Ἀνδρέας Σιγηροῦ. Ἀνδρόνικος. Ἀνθιμος ἱερομόναχος. Ἀντώνιος ἱερεὺς, καὶ μέγας Οἰκονόμος, χρηματίσας μαθητὴς Ἱερεμίου Χαλκηδόνος. Ἀργυρὸς

α) Depuis que nous avons écrit ceci, nous avons encor trouvé, en feuille, tant le même livre, au haut d'une page & dans la marge, cette date, ετος ωκέ. ce qui feroit an 803. Si c'étoit-là la date de ce livre, il remonteroit à-peu-près au temps même de S. Jean Damascène, qui est l'inventeur de la musique Grecque moderne; & cela ajouteroit sans doute beaucoup au mérite de ce manuscrit. pag. 786. de l'état actuel de l'art Musical en Egypte par m. Villoteau.

β) Ὁ Ἀνανεώτης ἐπὶ ῥῆξε πρῶτος ποιητὴς τῶν Ὁρίων καὶ δευτέρως Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, τὸν Ἀνανεώτην μιμούμενος· ἔπειτα τρίτος ὁ Ἡθικός· μεθ' ἑς ὁ Κοκκουζέλης λέγει Μακρονὴλ ὁ Χρυσάφης.

Ῥόδιος. Ἀρχάδιος μοναχός. Ἀρσένιος ἱερομόναχος ὁ μέγας. Ἀρσένιος ἱερομόναχος ὁ μικρός (α).

B.

52. Βαλάσιος ἱερεὺς, μαθητὴς Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν (β). Βαρθολουαῖος μοναχός. Βενέδικτος δομέστικος. Βλατηρός. Βυζάντιος.

Γ.

53. Γαβριήλ ἱερομόναχος καὶ φιλόσοφος (γ). Γαβριήλ ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ξανθοπούλων. Γεννάδιος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου. Γερμανός μοναχός. Γερμανός Νέων Πατρῶν (δ). Γεώργιος Κοντοπετρῆς. Γεώργιος Παναρέτου. Γεώργιος Σγουροπούλου. Γεώργιος Πλαγιώτου. Γεώργιος Πρωτοψάλτης Γάνου. Γεώργιος ὁ ἐκ Ῥαιδεστού, καὶ Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Γεώργιος ὁ Κρής (ε). Γρηγόριος Ἰλνκύς. Γρηγόριος

-
- α) Οὗτος ἐμέλισε πρῶτος εἰρημὸν καλοφωνικὰς, ὀλίγῳ πρότερος χρηματίσας τῷ Χρυσάφου, καὶ τῷ Βαλασίου.
- β) Οὗτος ἐμέλισεν Εἰρημολόγιον τῶν Καταβασίων, ὃ συνέτεμεν ὁ Πέτρος. Ἐγραψε μέλη δοξολογιῶν, εἰρημῶν καλοφωνικῶν, καὶ ἄλλα πολλά. Ὑπῆρξε σύγχρονος τῷ νέῳ Χρυσάφῃ.
- γ) Τάτου σώζεται καὶ ἐγχειρίδιον περὶ Μουσικῆς χειρόγραφον, γραφὴν ἔτι σωζομένης τῆς χειρονομίας, ὃθεν ὀμιλεῖ καὶ πρὸς εἰδότας αὐτήν.
- δ) Οὗτος ἦν ἢ σύγχρονος ἢ ὀλίγῳ ὕστερος τῷ Χρυσάφου. Ἠχημασε δὲ περὶ τὸ ἀχό ἔτος. Ἐμέλισε δὲ Στιχηράριον, καὶ ἄλλα πολλά.
- ε) Οὗτος ἦν ἢ γραφὴς Ἰακώβου τῷ Πρωτοψάλτου· διότι μὴ γυμνασθεῖς ὁ Ἰακώβος εἰς τὸ γράφειν, ἔψαλλε μὲν αὐτὸς ὡσὰν νὰ ὑπηγόρευεν, ὃ δὲ Γεώργιος ἔγραφεν. Ἐδίδασκε δὲ τὰ μουσικὰ εἰς Κωνσταντινέπολιν κατὰ τὸ Φανάρι, ἐν τῇ Χίῳ, καὶ εἰς τὰς Κυθιονίας τῆς Ἐφέσου ὅπου καὶ ἔδωκε τὸ κοινὸν χρῆμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. ἤκουσε δὲ τὰ μαθήματά τε παρὰ Ἀντιῆλ Πρωτοψάλτου, Πέτρος τῷ Πελοποννησίῳ, Πέτρος Βυζαντίτι, καὶ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου· ἐχρημάτισε διδάσκαλος Γρηγορίον τὸν Ἀμπαδαρίον. Τέτον τὸν Γεώργιον ἐμελείων νὰ φέρωσιν οἱ ἔφοροι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, διὰ νὰ γένῃ καὶ αὐτὸς μέλος τῶν τριῶν τῆς νέας Μεθόδου τῆς Μουσικῆς· ἀλλ' ὁ θάνατος προλαβὼν, ὕστερόν τε τὰς φιλομέσους τῶν ἐκπιζομένων ἀγαθῶν τῆς μουσικῆς παρ' αὐ-

ιερομόναχος. Βούνης ὁ Ἀλιώτης (α)· καὶ Γρηγόριος ὁ νῦν Λαμπαδάριος (β).

Δ.

54. Λαβίδ μοναχός. Λαμμανός Βατοπεδηνός. Δανιήλ παλαιός. Δανιήλ ὁ νέος. Δανιήλ ὁ Πρωτοψάλτης, μαθητὴς Παναγιώτου Χαλατζογλου (γ). Δημήτριος Λακιανός, μαθητὴς Κουκουζέλου. Δημήτριος ἐκ Ῥαιδεστού. Διονύσιος μοναχός. Δούκας λαοσυνάκτης. Δούκας Σιρόπουλος.

Ε, Ζ, Η.

55. Ἐυνοῦχος Πρωτοψάλτης τοῦ Φιλανθρωπίνου. Ἐφραίμ Καρίας. Ζαχαρίας Πρωτοψάλτης Κυζίκου, ἀνεψιὸς μὲν Ἀνανίου Κυζίκου, μαθητὴς δὲ Ἰωάννου Πρωτοψάλτη. Ἡθικός. Ζαχαρίας Χανέντες (δ).

Θ.

56. Θεόδουλος μοναχός. Θεόδωρος στουδίτης. Θεόδωρος Ἀγαλιανός. Θεόδωρος Θαλασσηνός. Θεόδωρος Καλλικρατίας. Θεόδωρος Κλαβᾶς. Θεοφάνης Καρύκης Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Θεόφιλος ὁ Αὐτοκράτωρ (ε). Θεοφύλακτος Ἀργυρόπουλος. Θωμᾶς ἱερέυς.

τῷ. Οὗτος ἦν ποιητὴς καὶ διδάσκαλος τῆς ψαλμοδίας, ἀλλ' ἔτι καὶ ψάλτης· διότι ἐδέποτε ἔψαλλεν ἐπ' Ἐκκλησίας.

- α) Οὗτος ὑπῆρχε Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
- β) Οὗτος ἐμαθήτευσεν εἰς Ἰάκωβον τὸν Πρωτοψάλτην, εἰς Πέτρον τὸν Πρωτοψάλτην, καὶ εἰς Γεώργιον τὸν Κρηῖτα. Ἐστὶν εἰς τῶν τριῶν Διδασκάλων, τῶν ἐφευρετῶν τῆς νέας Μεθόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.
- γ) Δανιήλ ὁ Πρωτοψάλτης, ἡ μελωδικὴ σάλπιγξ τῆς ἡμετέρου αἰῶνος, κατήγετο ἀπὸ τὸ Τέρναβον κατὰ τὴν Λάρισσαν, περὶ δὲ τὸ ἀπρὸς, Δεκεμβρίου κγ', ἡμέρα σαββάτῳ εἰς τὰς 12 ὥρας ἔδωκε τὸ κρινὸν χρέος. Ἐψηφίσθησαν δὲ Πρωτοψάλτης μὲν ὁ Ἰάκωβος, Λαμπαδάριος δὲ, Πέτρος ὁ Βυζάντιος.
- δ) Ζαχαρίας ὁ Χανέντες ἦτον σύγχρονος τῷ Δανιήλ. Τέτις τῷ Ζαχαρίᾳ σφίζονται εἰρημοὶ κυλοφωνικοί· καὶ κοντὰ εἰς τὰς νῦν χανέντες σφίζονται φάσια μεγάλα καὶ ἀξιώματα.
- ε) Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος ἐβασίλευσε περὶ τὸ 830 ἔτος ἀπὸ

I.

57. Ἰάκωβος Πελοποννήσιας Πρωτοπράτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (α). Ἱερεμίας Χαλκηδόνος. Ἰωακείμ Βυζῆς Ἀλαπάσης, μαθητὴς Βαλασίου. Ἰωάννης ὁ ὄσιος καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ Δαμασκηνός. Ἰωάννης Γλυκός. Ἰωάννης Μαῖστωρ ὁ Κουκουζέλης (β). Ἰωάννης Βατάτζης. Ἰωάννης Σγουροπούλκ. Ἰωάννης ὁ Φωκάς. Ἰωάννης Οὐρανιώτης. Ἰωάννης ὁ Κλαδάς (γ).

Χρ. περὶ τῶ ὁποῖον λέγει ὁ Κεδρινός, ὅτι ἐφιλοτιμεῖτο νὰ εἶναι καὶ μελωδός διὰ καὶ ᾠδόνους ποιῶν τινάς, καὶ στιγῆρά μελλῶν, ἄδουσαι προέτρεπε. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὡς ἔρωτι τῶ μέλους θαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν παιδραῖς πανηγύρεσιν, ἐπαρητιτο τὸ χειρονομεῖν.

- α) Ἦκμασεν ὁ Ἰάκωβος περὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπὸ Χρ. Ἐμέλισε βίβλον ὅλην τὸ Δοξαστικόν, ὅκτω δοξολογίας, συνέτεμε τὰ μεγάλα παραγράμματα, καὶ τὸν πολυέλεον τῶ Δανιήλ. Διόρθωσε τὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τῶν τυπογράφων εὐρίσκοντο εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς βίβλους προτροπῇ Γρηγορίου Πατριάρχου. Ἦν γραμματικὸς καλός· ἦτον καὶ ψάλτης ἄριστος, ἂν δὲν ἦτον κακὸς ῥυθμός. Δίδει ἀγνοῶν τὰς κανόνας τῆς ῥυθμικῆς καὶ ποιητικῆς, διὰ νὰ φυλάξῃ τάχα τὸ νόημα τῶ τροπαρίου, δὲν ἐφύλαττε τὸν ῥυθμὸν τῶν προσομίων διὰ τὰ ὁποῖα Πέτρος ὁ Βυζάντιος ὠντότε Αἰμιλιανός, ἡγανάκτει μεγάλως.
- β) Περὶ τούτου εὑρεται ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ „Αἰμαρτωλῶν Σωτηρία τὰ ἐξῆς.

„Ἦτον τις νέος εἰς τὴν μεγαλόπολιν Αὐρῶνιον τῆς
 „πρώτης Ἰουστινιανῆς, ὁρφανὸς ἀπὸ τὸν πατέρα· ἡ δὲ
 „μήτηρ αὐτῆς, ὡς εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, ἔδωκε τὸν παῖδα
 „νὰ μαθάνῃ τὰ ἱερὰ γράμματα· τὸν ὁποῖον (διὰ τὸ ἦτον
 „εἰς τὸν νῆν ἐπιδέξιος, καὶ πλείστα καλοφώνος) ἅπαντες
 „ἐπωνόμαζον Ἀγγελόφωνον. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καθὼς
 „εἶναι συνήθεια εἰς τὰ βασιλεία πάντοτε, ἐζητήσαν ἐν-
 „δόλους καὶ καλοφώνους· καὶ εὐρόντες αὐτὸν, ἔβαλον εἰς
 „σχολεῖον βασίλειον, νὰ παιδεύηται τὴν μουσικὴν τέχνην,
 „ἕως νὰ γένῃ εἰς αὐτὴν τέλειος· ὅστις εἰς ὀλίγον καιρὸν,
 „ὡς ἀγγίχοντες καὶ φρόνιμος, ὑπερέβη ἅπαντας“....

- γ) Φέρεται καὶ τούτου γραμματικὴ Μουσικῆς περὶ Μετροφωνίας χειρόγραφος· ὑπῆρξε δὲ μετὰ τὸν Κουκουζέλην.

Ἰωάννης Κουκουμάς (α). Ἰωάννης ἱερεὺς Πλουσι-
 δηνός (β). Ἰωάννης Πρωτοψάλτης μαθητὴς Παναγιώ-
 του Χαλάτζογλου (γ). Ἰωάννης Πρωτοψάλτης Ραι-
 δεστοῦ, ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς Γερασίμου Ἡρακλείας·
 οὗ καὶ ἕτερος μαθητὴς Ἰωακεῖμ ἱερομόναχος Ρόδιος.
 Ἰωάσαφ ὁ νέος Κουκουζέλης,

Κ.

58. Κάλλιστος πάλαιός (δ). Κάλλιστος ἐκ Νικαίας.
 Καμπάνης. Καρβουνάρις. Κασσιανὴ μοναχὴ (ε). Κλή-

- α) Εὐρίσκεται καὶ τέτου Γραμματικὴ Μουσικῆς περὶ Μετροφω-
 νίας καὶ περὶ ἤχων χειρόγραφος.
 β) Εὐρίσκεται τέτου ἔγγραφο τροχὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Παπαδικῆς.
 γ) Τραπεζοῦντιος ἦν ἔτος ὁ Ἰωάννης, χρυσοκόμος τὸ κατ' ἀρ-
 χὰς γενόμενος· εἴτα τῷ Παναγιώτῃ μαθητεύσας, καὶ ἄ-
 παντα τὰ τότε σφωζόμενα μουσικὰ ποιήματα ἐκδιδαχθεὶς
 ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἱκανῶς ἐπιδὲς εἰς τὴν Μουσικὴν, ἐψηφίσθη
 Λαμπαδάριος, τῷ διδασκάλῳ συμπάλλον· ὃν καὶ μετὰ
 τὸν θάνατον αὐτοῦ διεδέξατο, Πρωτοψάλτης γενόμενος. Ἐ-
 μέλεισε δὲ τὰ πασαπνοῦρια προτροπῇ Κυρίλλου Πατριάρ-
 χου κατὰ τὸ αἶψιν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.
 δ) Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθοπούλος ἔζη ἀκόμη 1341 μετὰ
 Χρ. Ἐγράψε κατάλογον τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.
 ε) Ἡ Κασσιανὴ λέγεται καὶ Κασία καὶ Εἰκασία· περὶ ἧς ἀναφέ-
 ρουσι Παῦλος, Κωδινός, καὶ Θεόδωρος ὁ Προδρόμος τὰ
 ἑξῆς.

„ Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας μονα-
 „ χῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὠραίας τῷ εἶδη, ἥτις
 „ σοφιστάτῃ ἔσα, καὶ κανόνας πολλὰς, καὶ στιχηρὰ, καὶ
 „ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελώδησεν, ἐν
 „ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Βασιλέως. -- Ὁ μὲν Κωδι-
 „ νὸς ταῦτα· ὁ δὲ Παῦλος ὁ Σιλεντιανός, „ Ἡ δὲ μονὴ
 „ τῆς Ἰκασίας, ἐκτίσθη παρ' αὐτῆς, γεγονυίας, ὅτε τῆς
 „ βυσιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου Βασιλέως, σεβασμι-
 „ ας καὶ ὠραίας τυγχάνουσης, ἥτις καὶ κανόνας καὶ στι-
 „ χηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου καὶ Μιχαήλ
 „ τῶν εὐεχθῶν, ὅποια τὰ εἰς Πόρνην καὶ εἰς τὸ Μῦρον·
 „ αὐτῆς γὰρ εἰσὶν ἅπαντα ταῦτα --
 „ Ἀλλὰ πολὺ πρότερον, ὥς ἔξ ἀγράφων ἔχομεν παρα-
 „ δόσεως, γυνήτις τῶν εὐπατριδῶν σοφί, καὶ παρθένος
 „ Κασία τένομα, τῇ τε μέλους ἀρχηγὸς ἐχηρῶν, καὶ

μης Λέσβιος. Κορνήλιος μοναχός. Κοσμάς ὁ ὅσιος καὶ πατὴρ ἡμῶν (α). Κωνσταντῖνος Μαγουλᾶς. Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (β). Καντεμῆρις (γ). Κύριλλος ὁ Τήνου (δ).

Α.

59. Λάσκαρις Πηγωνίτης. Λέων ὁ Συφός καὶ Αὐ-

„ τὸν κανόνα ἐπεράσατο (τῷ Μεγάλῳ Σαββάτῳ). Οἱ δὲ
„ ὕστερον τὸ μέλος ἀγασάμενοι, ἀνάξιον δ' ὅμως κρίναντες,
„ γυναικείοις συμμῖξαι λόγοις τὰ τῷ ἥρωος ἐκείνου Κοσμά
„ μουσουργήματα, τὸ μέλος παραδόντες τῷ Μάρκῳ, καὶ
„ τοὺς ἱερὰς ὕμνους ἐγχειρίσαντες, τὴν πλάκην τῶν τρο-
„ παρίων τάτῳ μόνῳ ἐπέτρεψαν.“ Θεόδ. Προδ.

α) Ὁμοίως τῷ Λαμασκηῷ Ἰωάννῃ κατὰ τε τὸν βίον καὶ κατὰ τὸν λόγον ἐχρημάτισεν ὁ Κοσμάς, λέγει ὁ Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ· ὁ δὲ Σουδάς, ἔτις „ Οἱ γοῦν „ ἁσματικοὶ κανόνες Ἰωάννου τε καὶ Κοσμά συγκρασινοῦκ „ ἐδέξαντο, ὃ δὲ δέξαιτο, μέχρις ἂν ὁ καθ' ἡμᾶς βίος „ περιώσθησεται.“

β. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος υἱὸς ἦν Λέωντος τῷ Σοφῷ· ἐγεννήθη μὲν ἀπὸ Χρ. 903, ἀπέθανε δὲ 959. Εἶχε μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ φιλομάθειαν· ἐβασίλευσε χρόνους 47. Οὗτος ἐποίησε τὰ ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ Ἐξουπιστελάριᾳ τὰ ὁποῖα σώζονται μεμελισμένα ὑπὸ Βαλασίου, καὶ ὑπὸ Πέτρου εἰς Λεύτερον ἦχον.

γ) Ὁ Καντεμῆρις ἔγραψεν ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστὶ περὶ Μουσικῆς ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνον τὸ τουρκιστὶ σώζεται, διαλαμβάνον περὶ τῆς ἐξωτερικῆς Μουσικῆς. Ἐφεῦρε καὶ ὁνθμὸν τὸν καλούμενον Ζάοπέν· καὶ κατήγετο μὲν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας· περιῆλθε δὲ Τερκίαν, Ἀραβίαν, καὶ Περσίαν· καὶ ἐδιδάχθη ἐντελῶς τὴν εἰς ἐκείνους τὰς τόπους σωζομένην Μουσικὴν. Μετεχειρίζετο δὲ ὅργανα τῷ Νεῦ καὶ τῷ Ταμποῦρι.

δ) Ὁ Κερὸς Κύριλλος ἀπὸ τοῦ περὶ Μουσικῆς σύγγραμμά του φαίνεται ὅτι μετέχε καὶ τῆς Ἑλλάδος φωνῆς, καὶ τῆς Μασικῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ ἐξωτερικῆς. Ἐδιδάχθη δὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ὑπὸ τοῦ Πρωτοψάλτου Παναγιώτου Σενέφαλλον ἐνίστε τῷ Σανίλ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν συνέγραψε περὶ χαρμακτίδων, καὶ ἦχων με διάφορα παραδείγματα· διὰ δὲ τὴν ἐξωτερικὴν, περὶ περὶ δέδωι, μαχαμίων, καὶ ὁνθμῶν,

τοκράτωρ (α). Λέων ὁ Ἀλμυριώτης. Λογγίνος μοναχός.

M.

60. Μανουὴλ υἱὸς Κορώνη. Μανουὴλ Γαζής. Μανουὴλ Ἀργυρόπουλος. Μανουὴλ Φωκιανός. Μανουὴλ Ἀγαλιανός. Μανουὴλ ὁ μέγας εἰήτωρ. Μανουὴλ Θηβαῖος. Μανουγρᾶς. Μανουὴλ Χρυσάφης (β). Μανουὴλ Γούτας. Μανουὴλ ὁ νῦν Πρωτοψάλτης. Μάρκος ὁ Εὐγενικός. Μάρκος Κορίνθου. Μελέτιος Σιναΐτης (γ). Μελχισεδέκ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστού. Μιχαὴλ Ἀνανεώτης. Μιχαὴλ ἱερεὺς Κουκουλάς. Μοσχιανός.

N.

61. Ναθαναὴλ Νικαίας. Νήφων δομέστικος. Νικηφόρος ἱερομόναχος ὁ Ἡθικός. Νικηφόρος Χῖος ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ μαθητὴς Ἰακώβου Πρωτοψάλτου (δ). Νικόλαος δομέστικος. Νικηφόρος Τραμουντιάνας, καὶ Πρωτοψάλτης Ῥόδου. Νικόλαος Ἀσάν ὁ Κύπριος. Νικόλαος Ἀνδριανουπολίτης, μαθητὴς Ἰωάννου Πρωτοψάλτου.

Ξ, Π.

62. Ξένος ὁ Κορώνης, Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγίας Σοφίας. Παγκράτιος ἱερομόναχος. Παΐσιος μοναχός. Παναγιώτης Χαλάτζογλου (ε). Πανόρετος. Πατ-

- α) Λέων ὁ Σοφὸς ἀπέθανεν 911 ἀπὸ Χρ. Ἦν δὲ υἱὸς τῆς Καίσαρος Βασιλείου τῆς Μακεδόνος, καὶ τέτονι διάδοχος τῆς Βασιλείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἣ ἔβασίλευσε χρόνους 22. Οὗτος ἐποίησε μέλη ἢ ἔμνονες ἐκκλησιαστικὰς, ἀπὸ τῶν ὁποῖους εἶναι καὶ τὰ ἑνδεκα Ἑωθινά. Αὐτὰ εἰρήσκονται μεμελισμένα εἰς τὸ παλαιὸν Στιχηράριον μετεμελίσθησαν ἔτι παρὰ Ἰωάννου τῆς Κλαδά, καὶ συνετελέθη τὸ μέρος αὐτῶν ὑπὸ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.
- β) Μανουὴλ Χρυσάφης ὁ παλαιὸς ἦν Λαμπραδύριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ Κωνσταντίνου τῆς Παλαιολόγου, ἐσχάτου Ἀυτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων.
- γ) Οὗτος ἐξηγάτα διδάσκαλος Γεωργίου τῆς Κορήτος.
- δ) Οὗτος διδάσκει τὰ μοναχὰ εἰς Υἱάσι τῆς Μολδαβίας.
- ε) Ὁ πατὴρ τῆς Παναγιώτου κατήχετο μὲν ἐκ Τραπεζώτος, ἦν δὲ κατὰ τὸ ἐπάγγελμα Χαλάτζης, ἐνημερεύει δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦτε εἰς τὴν οἰκίαν ἑλθὼν μοναχός

ζάδας ὁ Πρασηνός. Πέτρος Γλυκὺς ὁ Μπερεκέτης (α). Πέτρος ὁ Λαμπαδάριος, Λαζεδαίμων, διδάσκαλος μέγας, κατὰ δὲ τοὺς Ὁθωμανὲς Χιροῖς Πέτρο· διότι ὅταν καὶ πρώτην φορὰν ἤκουε νέον μέλος, διὰ τῆς γραφῆς ἐκλεπτεν αὐτό (β). Πέτρος Βυζάντιος, Πρωτοψάλτης καὶ μαθητὴς μὲν Πέτρου τοῦ μεγάλου διδασκάλου, διδάσκαλος δὲ τῶν διδασκάλων Γρη-

τις, συγγενὴς, καὶ μουσικὸς, ἐδίδασκεν ἀρχαρίων τῆς Μεσικῆς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Παναγιώτην. Εὐφώνον δ' ὄντα καὶ φυσικὴν ἔχοντα κλίσιν πρὸς Μουσικὴν ἰδὼν, συνεβέβλευσεν αὐτῷ, ἵνα πορευθῇ εἰς τὸ Βατοπεδινὸν μοναστήριον τὸ κατὰ τὸν Ἄθω, καὶ τῷ τότε ψάλλοντι ἐκεῖ Ἀμιαντῷ τὸν μαθητὴν· διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐξελλίπον ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰδήμονες ψαλμοῦδοί. Τούτῳ γοῦν τῷ Ἀμιαντῷ μαθητεύσας ὁ Παναγιώτης, καὶ πάντα τὰ τότε σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ μέλη ἐκδιδαχθεὶς, δπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, καὶ εἰσεδέχθη Πρωτοψάλτης ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Τούτου τῷ Παναγιώτῳ μέλη σωζόμενα εἰς εἰρμὸς ἔφριξε γῇ μετὰ τῷ κρατήματι, καὶ ἕτερον κράτημα εἰς ἧγον Βαρὺν, καὶ ἄλλα τινά.

- α) Οὗτος ὑπερέβη κατὰ τὴν γλυκύτητα πάντας τοὺς μουσικὸς εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν Εἰρμῶν, ὅς καὶ Καλοφωνικὸς ὠνόμασαν. Ὡν δὲ σύγχρονος τῷ Παναγιώτῳ, ἐχρημάτισε Πρωτοψάλτης κατὰ τὰ Ἡμαθία. Περικέτης δὲ ὠνομάσθη, διότι ἐρωτῶντων αὐτὸν τῶν μαθητῶν διδάσκοντα τὰς Εἰρμὰς, ἂν ἔχη καὶ ἄλλους, ἔλεγε πάντοτε Περικέτι. Φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ ἐμέλισεν ἕως περισσότερα ἀπὸ ὅλας τὰς μελωδούς, τὰς ὁποίας καταλέγομεν ἐδῶ, ἐκτὸς τῷ Λαζεδαίμονος Πέτρου.
- β) Οὗτος ἐμαθήτευσε παιδιόθεν ἐν Σμύρῃ εἰς τινα μουσικὸν ἱερομόναχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέλασεν ἀρχετὰ μαθήματα· ἔπειτα ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινέπολιν, ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰωάννην τὸν ὁποῖον καὶ ἐμμεῖτο εἰς τὰ μέλη του, κατ' ἐκεῖνον ἐκφράζων αὐτά. Τῆς δὲ μελοποιίας ἤρξατο, ὅταν ἦτον ἀκόμη δομῆστικος ἀριστέρος. Ὅτε δὲ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν γότος, ὁ Πρωτοψάλτης Ἰωάννης, καὶ ἔγινε Πρωτοψάλτης ὁ Δανιὴλ, ἔφραπε μὲν τὸν γένῃ Λαμπαδάριος ὁ Ἰάκωβος ὡς δεξιὸς δομῆστικος· ὁ δὲ Πέτρος διὰ μεσιτείας δυνατωτέρων παραβὰς τὴν τάξιν, ἔγινε Λαμπαδάριος· καὶ ἐπῆρε δομῆστικόν του τὸν Βυζάντιον Πέτρον. Ἐκ τέτον γέν ἐφθονεῖτο, λέγουσιν, ὑπὸ τῷ Ἰακώβῳ καὶ

γορίου Λαμπαδαρίου, καὶ Χρυσάνθου Ἀρχιμανδρίτου, ὁ καὶ Φυγὰς ἐπιλεγόμενος (α). Πρασηνός.

P, Σ, T, Φ καὶ X.

63. Ῥωμανός ὁ μελωδός, δ' ἐφευρών πρῶτος Κοντάκια, καὶ συγγράψας ἀπὸ αὐτὰ ὑπὲρ τὰ χίλια (β). Σέργιος. Στέφανος Ἀγιοπολίτης. Στυλιανός ἱερέυς. Συμεὼν Λαοσυνάκτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Συ-

τῇ διδασκάλῳ Δανιήλ· καὶ ἐσώζετο ἐν αὐτοῖς μῖσος κρυπτόν μὲν, ὑπεφαίνετο δὲ καὶ ἐνῆντε. Ἐμέλεισε δὲ Ἀναστασιματάρια δύο· χερουβικά καὶ κοινωνικά τῶν Κυριακῶν κλάσεις τέσσαρας· καὶ ἀπὸ τὰ κοινωνικά τῇ ἐναντὶ ἄλλα μὲν διπλᾶ, πολλὰ δὲ καὶ τριπλᾶ πολυελέους, πασαπνοάρια, δοξολογίας, ὁδοκλήρον Δοξαστικάριον, ὁδοκλήρον Εἰρμολόγιον· ἐξήγησεν τὰ Ἀνοιξαντάρια, τὰ μεγάλα Κεκοιμήτριά, τινὰ πασαπνοάρια, τὸ Ἀνωθεν οἱ προσφῆται, καὶ ἄλλα τινὰ· ἐμέλεισε δὲ καὶ στίχους πολιτικοὺς κατὰ τὰ μακάμια τῶν Ὁθωμανῶν, καὶ κατὰ τὰς θυθμὺς τῶν αὐτῶν. Εὐρέθησαν ἔτι ἐν τοῖς σημειώμασιν αὐτῇ γεγραμμένα μετὰ τῆς Μουσικῆς Χαρακτῆρας Φάσιλι, καὶ Πεσσερέφια διὰ δῆτ' αὐτὰ ὠνομάσθη καὶ Μέγας διδάσκαλος. Ἐποίησε δὲ ταῦτα πάντα ἐν ὀλίγῳ διαστήματι καιρῷ· διότι Λαμπαδαρίου· ἔτι ὦν, τὸν βίον μετέλλαξε, λοιμὲ παρανάλωμα γενόμενος.

- α) Οὗτος ἦν Κωνσταντινουπόλιτης, καὶ ἐπαιδεύθη τὴν μουσικὴν ὑπὸ Πέτρον τῷ Λακεδαιμόνῳ. Ἐμέλεισε δὲ ὀκτὼ κοινωνικά τῶν Κυριακῶν, καὶ ὀκτὼ χερουβικά, ἐν μᾶθημα, μίαν δοξολογίαν· καί τινας καταβασίας, ἃς ἐκ ἐμέλεισε ὁ διδάσκαλος αὐτῷ, καὶ ὅλον τὸ σύντομον Εἰρμολόγιον. Ἐξήγησε δὲ πολλὰ ἐκ τῶν παλαιῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης Πατριαρχείας Καλλινίκου τῷ ἀπὸ Νικαίας διὰ τινὰ σφάλματα ἐξώσθη τῷ κλήρῳ, καὶ ἔφυγεν εἰς Χερσόνησον· καὶ ἐκεῖθεν εἰς Υἱάσι τῆς Μολδαβίας, καὶ πολλὰ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀναξιοπαθίσας, τὸν βίον μετέλλαξε κατὰ τὸ αὐτῷ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.
- β) Οὗτος ἦν Ἐδεσσηνός τὴν πατρίδα. Ἐλθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινέπολιν, κατοίκησεν εἰς μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, τὸ ἐν τοῖς Κύρου. Ἐποίησε δὲ καὶ ἐμέλεισε τὸ, Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίθει, καὶ ψαλῶν αὐτῷ ἐπ' ἁμβωνος, ὑπὸ πάντων τῶν ἀκροατῶν θανματοφείς τε καὶ εὐφρυνσθεῖς, συνέγραψε καὶ ἐμέλεισε καὶ τὰ λοιπὰ. Ὅρα τὸν Μεταφραστὴν τῇ α' Ὀκτωβρίῳ.

μεων Ψυρίτζης. Σωφρόνιος ιερομόναχος Καφφᾶς. Τζακνόπουλος. Φίλιππος Γαβαλλᾶς. Φωκᾶς δομέστικος. Χαλιβοῦρις. Χριστοφόρος Μιστάκων. Χουρμούζης ιερεὺς. Χουρμούζης Διδάσκαλος (α). Χρῦσανθος ιερομόναχος Κύπριος, μαθητὴς Ἰωάννου Πρωτοψάλτου. Χρῦσανθος Ἀρχιμανδρίτης, καὶ Διδάσκαλος (β). Χρυσάφης Πρωτοψάλτης ὁ νέος (γ).

64. Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ κατὰ καιροὺς χρηματίσαντες μελοποιοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῖς παρ' Ἑλλήσι σφριζομένης Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς· τὴν ὁποίαν ἔσωσεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ μεγάλου ναυαγίου τοῦ Γένους ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία. Διότι ὅταν ἐξέλειπεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἡ ἔμμουσος ψαλμωδία, ἐσφριζέτο ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ταῖς κατὰ Πελοπόννησον καὶ Κρήτην· ὅτε δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἀπέπτυ, ἐσφριζέτο ἐν τῷ τοῦ Ἀθωνος Ἀγιωνύμφῳ Ὄρει, ἐπειδὴ ἔχρησίμευεν ἡ διάδοσις τῆς Μουσικῆς εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς, καὶ ἄλλοτε μὲν, μάλιστα θεὸς εἰς τὰς ἀγρυπνίας, ἤγουν εἰς τὰς παννυχίους τελετάς. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀθωνος αὐθις μετεκομίσθη εἰς τὴν Κωνσταντι-

α) Οὗτός ἐστι Χαλκηνὸς κατὰ τὴν πατρίδα, ἀπὸ τῆς νήσου δηλαδὴ Χάλκης, κειμένης παρὰ τὴν Βυθινίαν ἐν τῇ Προποντίδι· ἔστι δὲ καὶ μέλος τῶν τριῶν Διδασκάλων τῆς νέας Μεθόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τῶν νῦν Ἑλλήνων, καὶ διωρίσθη γενικῶς ἵνα μετὰ Γρηγορίου Λαμπδαρίου παραδίδῃ τὸ Πρακτικὸν μέρος αὐτῆς.

β) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Μάδντον, πόλιν κειμένην παρὰ τὸν Ἑλλησποντον καὶ εἶναι μέλος τῶν τριῶν Διδασκάλων, τῶν ἐφευρετῶν τὴν νέαν Μέθοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ διωρίσθη γενικῶς, ἵνα παραδίδῃ τὸ Θεωρητικὸν μέρος αὐτῆς.

γ) Μανουὴλ ὁ νέος Χρυσάφης ἤχησε περὶ τὸ πρῶτον ἔτος ἀπὸ Χρ. ἐμέλισεν Ἀναστασιματάριον, Στιχηράριον, χερουβικά, κοινωνικά, καὶ ἕτερα· συνέγραψεν ἐγχειρίδιον περὶ μουσικῆς, ἐξ ἧς φαίνεται πεπαιδευμένος ὁ ἀνὴρ ἱκανῶς καὶ τὴν ψαλμωδίαν καὶ τὴν ἑλλάδα φωνήν. Σφριζέται δὲ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ χειρόγραφον,

νούπολιν διὰ τοῦ νέου Χρυσάφου, τοῦ Παναγιώτου, καὶ τοῦ Περκεζήτη.

65. Σφύζονται δὲ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα διαλαμβάνουσι περὶ τῆς τοιαύτης μουσικῆς, τὰ ἐπισημότερα.

Α', Ὁ Ἐπιγράφεται Γραμματικῇ Μουσικῆς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ Κοσμᾶ τῷ Μελωδοῦ καὶ εἶναι μὲν γεγραμμένη κατ' ἐρωταπόκρισιν, εὐρίσκεται δὲ ἐν τοῖς παλαιοῖς στιχηραρίοις, τοῖς ἐν μεμβράνοις (α).

Β', Ὁ ἐπιγράφεται Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ· πραγματεύεται δὲ περὶ Μετροφωνίας, σημείων Μουσικῶν, καὶ Ἦχων.

Γ', Ὁ ἐπιγράφεται Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ, ἢ Κουκουμᾶ· πραγματεύεται δὲ καὶ αὐτὸ περὶ τῶν αὐτῶν.

Δ', Τὸ ἐγχειρίδιον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου, πραγματευόμενον περὶ τῶν Χαρακτήρων, Ἦχων, καὶ μάλιστα περὶ τῶν Φθορῶν.

Ε', Τὸ περὶ Μουσικῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ ἐξωτερικῆς Κυρίλλου Ἐπισκόπου Τήνου, πραγματευόμενον περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τόνων, καὶ μακαρίων κατὰ τοὺς Ὁθωμανούς.

ΣΤ', Τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦ Καντεμῆρι, ὃ σφύζεται Τουρκιστί.

Ζ', Σύνγραμμα Γαβριὴλ Ἱερομονάχου καὶ φιλοσόφου περὶ τῆς Ψαλτικῆς τέχνης. Εὐρίσκονται δὲ καὶ ἄλλων ὀλιγομαθεστέρων συγγράμματα, τοὺς ὁποίους εἶναι περιττὸν μοὶ φαίνεται, νὰ ἀπαριθμῶ.

Η', Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης εἰς τὸ Μέγα του Ἰσον, ὅπερ ἐξηγήθη παρὰ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἀπαριθμεῖ ἐμμελῶς τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰς θέσεις ὡς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μετεχειρίζοντο πρὸς παρὰς-

α) Ἐν ἄλλοις ἐπιγράφεται Μέθοδος ἠκριβωμένη τῶν ἁγίων πατέρων Κοσμᾶ, καὶ Ἰωάννου τῷ Δαμασκηνοῦ, καὶ Ἰωάννου τῷ Χρυσόστομον· φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν τε, ὅτι δὲν εἶναι γνήσιον γέννημα οὐδενὸς τέτιων τῶν τριῶν.

τασιν τῶν μελῶν. Τοιαύτας δὲ μεθόδους ἐποίησαν καὶ ἄλλοι Μουσικοὶ διδάσκαλοι, δι' ὧν προωδοποιοῦν εἰσάγοντες τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν Μουσικὴν.

Κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἰσού.

Ἰσόν, Ὀλίγον, Ὀξεῖα, καὶ Πεταστή· καὶ Διπλῇ, Κράτημα, Κρατημοκατάβασμα, Τρομικόν, Στρεπτόν, Θές καὶ ἀπόθες, Θεματισμός, Ὀρθιον· σὺν τούτοις Οὐράνισμα, Σεῖσμα, Τρίχισμα, Σύναγμα, Κύλισμα, Στραγγίσματα, Κροῦσμα, Ἄλλον ἀνάβασμα, καὶ Κατάβασμα ἄλλον, Ψηφιστοκατάβασμα, Παρακάλεσμα, Ἀπαφύση, Ἀντικένωμα, Ἀντικενωκύλισμα, Ἀργοσύνθετον, Κολαφισμός, Κούφισμα, Κρατημοκούφισμα, Τρομικοπαρακάλεσμα· καὶ Παρακλητική, Σεῖσμα, καὶ ἕτερον, Δαρμός, τοῦτο λέγεται Ἀντικούντισμα, Χόρευμα, Ἔτερον, Ὅμοιον, Σύνθεσις τοῦ μεγάλου ᾠσματος, ἑτέρα σύνθεσις ἐξ αὐτῶν, Ἔτερον, βυθόν, Γρόνθισμα, Κλάσμα, ἀμφοτέρα Χαιρετισμός· καὶ Βαρεῖα ὁμοῦ, Πιάσμα, Ἠχάδην, ὃ λέγεται Διπλοπέλαστον, Θέμα ἀπλοῦν, τέλος στιχηροῦ ἐν αὐτῷ, Βαρὺς, ἕτερος βαρὺς Τετράφωνος, Ἀνάπauμα, Δαρτά. Ταῦτα ἅπαντα μετὰ Ἐπεγέρματος, Σταυρός, Ἀνάπauμα σήμερον, ἡ Γορθμός, Διπλοπέταστον, φθορά, Ἐναρξίς, Γοργόν, Ἀργόν· καὶ πρόχες μαθητὰ· πνεύματα τέσσαρα, ἐπὶ φωναὶ διπλασμός, καὶ τρία κρατήματα ἐντέχως συντεθέντα παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη καὶ Μαῖστορος (α).

66. Ἀπὸ τοὺς ἀπαριθμηθέντας συγγραφεῖς συνάγεται, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν χαρακτήρων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς εὐρίσκετο εἰς καλὴν κατάστασιν ἐπὶ τῶν χρόνων Θεοφίλου τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς τις

α) Εὐρίσκεται τέτον προγεγραμμένον, καθὼς ἐχαρακτηρίσθη ἀπὸ τὸν ποιητὴν του, εἰς ὅλας τὰς παλαιὰς παπαδικὰς εὐρίσκεται δὲ προγεγραμμένον, καθὼς ἐξηγήθη ἀπὸ τὸν Πέτρον, εἰς τὰ Ἀνοξινάρι.

ἐφιλοτιμεῖτο νὰ εἶναι καὶ μελωδὸς, καὶ νὰ χειρονομῇ μέσα εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ἦτον λοιπὸν σχολεῖον Μουσικῆς μέσα εἰς τὸ παλάτιον, ὅπου οἱ ἀρχαριοὶ ἐδιδάσκοντο καὶ τὸ ψάλλειν καὶ τὸ χειρονομεῖν. Ἐπρεπε δὲ νὰ ᾤτον καὶ σύγγραμμα τι διδακτικὸν τούτων τῶν δύο, τὸ ὁποῖον εἰς ἡμᾶς δὲν ἀπεσφύθη· σφύζονται δὲ μόνον τὰ μελισθέντα καὶ γραφέντα μὲ τοὺς εἰρημένους χαρακτῆρας ποιήματα· περὶ ὧν ἰδοὺ λέγομεν τὰ συναγόμενα.

67. Χαρακτῆρας, διὰ νὰ γράψωσιν οἱ Ἕλληνες τὰ μέλη, μετεχειρίζοντο τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Ἀλφαβήτου, καθὼς εὐρίσκονται παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ, καὶ τῷ Ἀλυπίῳ. Οἱ δὲ χαρακτῆρες, δι' ὧν ὁ Ἀμασκηνὸς Ἰωάννης ἔγραφε τὰ μέλη του, καὶ οἱ τινες ἕως τῶρα σφύζονται παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ, εὐρέθησαν ὕστερον· καὶ μετὰ ταῦτα ἐπενοήθησαν τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς χρῆσιν παρὰ Λατίνοις καὶ πᾶσι τοῖς Εὐρωπαίοις. Ὡς τόσον οὔτε ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ γράφειν τὰ μέλη, οὔτε ὁ δεύτερος, οὔτε ὁ τρίτος ἦσαν ἀνεπλήπτοι· μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἐκαλλιευρήθησαν καὶ διωρθώθησαν μὲ προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις μόνον οἱ δύο, τοῦτέστιν ὁ τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ ὁ ἡμέτερος.

68. Οἱ χαρακτῆρες, τοὺς ὁποίους οἱ ἡμέτεροι Ψαλμοδοὶ μετεχειρίζοντο ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀμασκηνοῦ μέχρις Ἰωάννου τοῦ Πρωτοψάλτου, παρωμοιάζον τὰ ἱερογλυφικὰ σύμβολα τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων. Διότι καθὼς ἀπὸ ἐκεῖνα ἐν ἐδύνατο νὰ παραστήνῃ πολλὰς, ὅχι μόνον συλλαβὰς, ἀλλὰ καὶ λέξεις, καὶ ὁλοκλήρους ἐννοίας, οὕτω καὶ ἕνας ἢ δύο ἀπὸ τούτους τοὺς χαρακτῆρας παραστήνουσι καὶ ἕνα φθόγγον, καὶ πολλοὺς, καὶ ὁλοκλήρους μελωδίας. Καὶ ἕως οὗ μὲν τὰ μουσικὰ των ποιήματα ἦσαν ὀλίγα, εὐκόλως ὅπως οὖν καὶ ὀλιγοχρονίως ἐμάνθανον αὐτὰ διὰ τὴν συνήθειαν οἱ μαθηταί· ὅταν ὅμως μὲ τὴν πολυχαιρίαν ἠϋξάνον τὰ ποιήματα τῶν διδασκάλων,

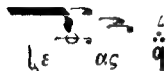
τότε ἀναλόγως πολυχρονιωτέρα κατεστήνεται καὶ ἡ διδασίς καὶ μετάδοσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἁσμάτων εἰς τοὺς μαθητάς.

69. Ἐπὶ τῶν χρόνων Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου ἀνεφάνησαν διδάσκαλοι τῆς Μουσικῆς, λέγοντες, ὅτι συνίσταται τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἰς τὴν Μετροφωνίαν· καὶ ὅτι τὰ περὶ τῶν ὑποστάσεων καὶ θέσεων λεγόμενα ἦσαν περιττά· πρὸς οὗς ἀντιφερόμενος ὁ Χρυσάφης, συνέγραψε τὸ περὶ Μουσικῆς ἐγχειρίδιόν του· τὸ ὁποῖον δὲν φανερόναι ἄλλο, παρὰ ἀνασκευὴν τινὰ τῶν τοιούτων φρονημάτων, καὶ ἔκθεσιν τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν θέσεων, καὶ σκοτεινὴν τινὰ διασάφησιν τῶν φθορῶν. Ὡς τόσον ἔκτοτε παρέμεινεν ἡ διδασίς τῆς μετροφωνίας ἕως εἰς ἡμᾶς· καὶ παραδίδουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ Ἀναστασιματάριον οἱ διδάσκαλοι, πρῶτον κατὰ παραλλαγὴν, εἰτα κατὰ μετροφωνίαν, καὶ τέλος πάντων κατὰ μέλος.

70. Ἦν δὲ Παραλλαγὴ μὲν, τὸ νὰ ἐφαρμόζωσι τοὺς πολυσυλλάβους φθόγγους ἐπάνω εἰς τοὺς ἐγκεχαγαμένους χαρακτήρας τοῦ ποσοῦ τῆς μελωδίας, ψάλλοντες αὐτοὺς συνεχῶς ἐπὶ τε τὸ ὀξὺ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τὸ ἴσον, ἢ ὑπερβατικῶς. Μετροφωνία δὲ ἦν, τὸ νὰ ψάλλωσι τὸ μεμελισμένον τροπάριον, καθὼς ζητοῦσι μόνον οἱ χαρακτήρες, οἳ τινες γράφουσιν τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, χωρὶς νὰ παρατηρῇται τὸ ζητούμενον ἀπὸ τᾶς ὑποστάσεις καὶ θέσεις. Μέλος δὲ ἦν, τὸ νὰ ψάλλωσι τὸ μεμελισμένον τροπάριον, καθὼς ζητοῦσιν αἱ θέσεις τῶν χαρακτήρων μετὰ τῶν ὑποστάσεων, δι' ὧν γράφεται ὄχι μόνον τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιόν, χωρὶς νὰ παρατρέχεται καὶ τὸ κείμενον τῶν λέξεων. Πρὸς δὲ σαφήνειαν κείσθω ἐπὶ παραδείγματος αὕτη ἡ περικοπή.

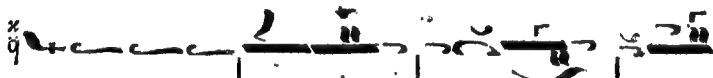

Τας ε σπε ρι νας η η η μων Ε ευ χα α

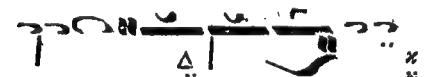

71. Ἐψάλλετο λοιπὸν αὕτη ἡ περικοπὴ Παραλλα-
γὴ μὲν τοῦτον τὸν τρόπον· αἰῶνες διὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν, λεαγίε αἰες λεχεαῖες αἰεαῖες διὰ τὴν Χαμη-
λὴν, ἐπειδὴ ἡ Ἀπόστροφος ὑπετάσσετο. Ἐπειτα ἀφῆ-
νοντες τὰ Ἰσα, ἔψαλλον λεαῖες ῥαῖα αἰα αἰῶνες
λεαῖες διὰ τὴν Πετασίην καὶ Ὑψηλὴν· ῥαῖα διὰ τὰ
Κεντήματα, λεχεαῖες αἰεαῖες διὰ τὸ Ἐλαφρόν, ἐπει-
δὴ ἡ Ἀπόστροφος ὑπετάσσετο. λεαῖες ῥαῖα διὰ τὸ
Κέντημα, ἐπειδὴ τὸ Ὀλίγον ὑπετάσσετο· λεχεαῖες αἰ-
εαῖες λεαγίε διὰ τοὺς Ἀποστροφούς, αἰες λεχεαῖες
διὰ τὸ Ἐλαφρόν, ῥαῖα διὰ τὰ Κεντήματα, αἰα
αἰῶνες διὰ τὰ Ὀλίγα λεαῖες ῥαῖα διὰ τὸ Κέντημα,
λεχεαῖες διὰ τὴν Ἀπόστροφον, καὶ αἰεαῖες διὰ τὸν
Σύνδεσμον, ἡγουν τὰς δύο ἀποστροφάς.

72. Μετροφωνία δὲ ἐψάλλετο μὲ τέτοιον τρόπον,
οἷον ἰδοὺ κατὰ τὴν ἡμετέραν Μέθοδον οὕτω γράφομεν.

Τας ε σπε ρι να α ας η η η η μω

ων ε ευ χαῖ α α α ας

73. Κατὰ δὲ μέλος ἐψάλλετο μὲ τὸν ἀκόλουθον
τρόπον.

Τας ε σπε ρι να α α α α ας η

θοδικώτερον, καὶ στοιχειῶδες, δι' οὗ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ γράφηται κάθε εἶδος μελωδίας, καὶ νὰ μεταδίδωται ἀπαρασάλευτα. Ὅθεν ἐν ἑτὶ αψνς', ὅταν ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Κυρίλλου, τὰ τῆς Πατριαρχείας τότε δι' ὑνόντος πηδάλια, προειράπη μετ' ἐπιμονῆς ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν πασάπνοαρίων, πολυελέων, δοξολογιῶν, καὶ κοινωνικῶν, κ τ λ, μετεχειρίσθη τρόπον τοῦ γράφειν, ὅς τις εἶναι διάφορος τοῦ παλαιοῦ, καὶ κλίνει εἰς τὸ ἐξηγηματικόν, καὶ ἐστάθη αὐτὸς ἡ ῥίζα τοῦ ἐξηγηματικοῦ τρόπου, ὃν μετεχειρίσθη ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πέτρος.

76. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Δανιὴλ ὁ Πρωτοψάλτης τὰ αὐτὰ ἀρυσάμενος ἀπὸ τοῦ διδασκάλου Παναγιώτου, τὸν ἐξηγηματικὸν αὐτὸν τρόπον ἤθελε νὰ μιμῆται, καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν πολυέλκόν του καὶ εἰς τὴν δοξολογίαν του· διὰ τοῦτο εὐρίσκονται εἰς τὰ μέλη τούτου θέσεις καινότροποι καὶ τοιαῦται, οἷας δὲν μετεχειρίσθησαν οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ψαλμοδοοί, οὔτε οἱ μετ' αὐτῶν διὰ τὰς ὁποίας καὶ τολμῶσι τινὲς δι' ἀμάθειαν νὰ τὸν κατηγορῶσι. Διότι ἐπειδὴ οὗτος ἐπέχειρσε νὰ εἰσάγῃ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη καὶ ἐξωτερικὰ, δηλαδὴ μέλη τὰ ὁποῖα ἐσυνειθίζοντο εἰς τὸν καιρὸν του παρὰ τοῖς ὁργανικοῖς μουσικοῖς, ἃ τινὰ δὲν ἦτον δυνατόν νὰ γράφονται μετὰ τὰς παλαιὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς θέσεις, ἤναγκάσθη νὰ νεωτερίξῃ. Φίλος δὲ ὢν ὁ Δανιὴλ Ζαχαρία τῷ Χανεντέ (α), ἐμάνθανε παρ' αὐτοῦ πολλὰ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μουσικῆς· ὡσαύτως καὶ ὁ Ζαχαρίας ἐδιδάσκετο παρὰ τοῦ Δανιὴλ ἀμοιβαίως ἐκκλησιαστικὰ μέλη. Λοιπὸν ἐμέλιζε, λέγουσι τινὲς, ὁ Ζαχαρίας εἰρημὸς, ἔγραφε δὲ τὸ μέλος αὐτῶν μετὰ τὰς μουσικοὺς χαρακτῆρας ὁ Δανιὴλ ὅμως ἐπειδὴ

α) Περὶ τούτου εἶπομεν πρότερον. Ἡ δὲ λέξις Χανεντέ εἶναι τουρκικὴ, καὶ σημαίνει μελωδόν.

δὲν τοὺς παρέδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, τὸ μέλος αὐτῶν ἀγνοεῖται, μετ' ὅλον οὐ πολλοὶ ψάλλται τοὺς ἔχουσιν· αὐτοὶ δὲ οἱ ψάλλται τῶρα ἐρωτώμενοι, λέγουσιν, οὐ δὲν ἐγράφησαν οἱ εἴρημοι τοῦ Ζαχαρίου παρὰ τοῦ Δανιήλ, διὰ τοῦτο καὶ δὲν τοὺς παρέδωκε. Προτέρημα δὲ τοῦ Δανιήλ εἶναι τὸ ἐμβριθεῖς καὶ πλούσιον τῆς εὐρέσεως· διότι ὅταν ἐμβαίνειν εἰς φθορὰν, ἐπέμενε κατακόρως εἰς τὸ μέρος τῆς, ἐκεῖθεν ταχέως μὴ μεταβαίνων. Τοῦτο δὲ εἶναι μάλιστα τὸ ἀξιεπαινον τοῦ μελοποιου.

77. Ὅταν ἦτον Πρωτοψάλτης ὁ Δανιήλ, ἦτον Αμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος Πέτρος. Οὗτος γράφων ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἐξηγῶν τὰ παλαιὰ μουσικὰ, μαθήματα, καὶ ἐπιμελούμενος εἰς τὸ νὰ γράφῃ καθὲ μελωδίαν ἣτις ἤρχετο εἰς τὴν φαντασίαν του ἢ ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν, (διότι διέκρινε λέγουσι μελωδίαν, ~~γινόμενῃ~~ ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, προσβάλλοντος εἰς τὰς ὑέλους τῶν θυρίδων.) καὶ μελίξων κατὰ τὰ μακάμα καὶ τοὺς ὕμνους τῶν Ὁθωμανῶν στίχους, ὅσοι τοῦ ἐδίδοντο, (διότι ἐπεκράτει κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν τοὺς εὐγενεῖς καὶ λογίους τοῦ ἡμετέρου γένους πνεῦμα στιχομανίας.) σχεδὸν ἐφθασεν εἰς τὸ νὰ φέρῃ τοὺς μουσικοὺς χαρακτήρας ἀπὸ συμβόλων εἰς γράμματα. Καὶ μόνος ἀπὸ τοὺς καθ' ἡμᾶς μουσικοὺς ὥσως ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἕξεως τῆς πρακτικῆς μουσικῆς. Διότι τὸ ἱστοροῦμενον περὶ τῶν Ἑλλήνων Μουσικῶν, ὅτε τοῖς Ὁθωμανοῖς ἐάλω Κωνσταντινουπόλιν, ὅτι μέλη παιζόμενα μετὰ τὰ μουσικὰ ὄργανα, ἐκεῖνοι εὐθὺς ἅμα τῷ παίζεσθαι ἐδύναντο νὰ τὰ γράψωσι, καὶ ἀπὸ πρώτῃν ἀκοὴν νὰ τὰ προφέρωσιν ἀπαρallάκτως, καὶ τὸ ὅποιον ἀπιστεῖται ἀπὸ πολλοὺς, τοῦτο βεβαίως ὁ Πέτρος ἀπέκτησε, καθὼς μᾶς πληροφοροῦσιν οἱ αὐτόπται, τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντες, διότι εἰσὶν οἱ πρώτιστοι τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἐπαιζον λοιπὸν οἱ Ὁθωμανοὶ νέας μελωδίας καὶ ἀνηκούστους, ἐφευρημένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους,

ὁ δὲ καὶ ἔγραφεν αὐτὰς, καὶ τὰς ἔψαλλε, καὶ μὲ τὸ ταμποῦρι τὰς ἔπαιζε. Τοῦτο γνωσθὲν τῷ τότε κρατοῦντι, προσέξηνσεν αὐτῷ τὴν παρ' ἐκείνου εὐνοίαν, καὶ τὴν εἰς τὰ παλάτια εἰσοδὸν ἐλευθέραν.

78. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Λανιήλ Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης, ἀκριβῶς φυλάττων τὰ παραδεδομένα, τοῖς ἔχουσιν ἐμμόνως βαίνων τῶν διδασκάλων του, δὲν ἔχαιρε τόσον εἰς νεωτερισμούς. Ὁθεν ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἀγάπιος Παλιέρμος Χῖος, ἀρκετὰ πεπαιδευμένος τὴν Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴν, καὶ παρρησιασθεὶς εἰς τὸν Πατριάρχην Κύριον Γρηγόριον, ἀνέφερεν εἰς τὴν Παναγιότητά του καὶ εἰς ὅλην τὴν ἱεράν Σύνοδον, ὅφ' οὗ ἀπέδειξε πολλὰ ἐλαττώματα τῆς γραφῆς, τὴν ὁποίαν τότε μετεχειρίζοντο οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ, ὅτι συμφέρει νὰ διδαχθῶσιν οἱ ψάλλται τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν σύστημα μουσικῆς, συντεθειμένον ἀπὸ αὐτὸν (α), πεπροικισμένον μὲν ἀπὸ τὰ προτερήματα τοῦ συστήματος τῶν Ἑυρωπαϊῶν, ἀμέτοχον δὲ τῶν ἐλλειμμάτων αὐτοῦ. Καὶ οὕτω νὰ φροντίσωσι καὶ αὐτοὶ, ἢ νὰ διορθώσωσι τὸ Ἐκκλησιαστικὸν σύστημα, δόντες τοὺς πρέποντας λόγους, ἢ νὰ ἐφεύρωσιν ἄλλο νεώτερον, ἢ νὰ κρατήσωσι τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀγαπίου προσφερόμενον, καὶ κατ' αὐτὸ νὰ μεταγράψωσιν ὅλα

-
- α) Οὗτος περιῆλθε τὴν Ἑυρώπην ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ διδαχθῇ τὴν Μουσικὴν τῶν Ἑυρωπαϊῶν ἐντελῶς· ἔπειτα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ὁμογενεῖς του κατὰ τοῦτο. Ὁθεν ἂφ' οὗ ἐνεδυναμώθη ἀρκετὰ εἰς τὴν ἐρημίαν τὴν Μουσικὴν, ἦλθεν εἰς τὸ Ἄγιον Ὄρος· μὴ τέλοςφορήσας δὲ ἐκεῖ, ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἐφεσον· ἀποτυχὼν δὲ καὶ ἐκεῖ, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινέπολιν ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας Γρηγορίου Πελοποννησίου τοῦ ἀπὸ Σιδωνῆς· καὶ ἐδίδασκε τὰ μουσικὰ μὲ τὰς Νότας τῶν Ἑυρωπαϊῶν· ἀποτυχὼν δὲ, μετέβαλε τὸ σύστημα, καὶ ὅταν ἦλθε τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετεχειροῦντο τὸ Ἀληθινόν. Ἀπέθανε δὲ εἰς Βουκουρέστι κατὰ τὸ ἡμιέτιος.

τὰ ὅποια ἡξεύρουσιν Ἐκκλησιαστικά μέλη. Μὲ τοιούτους λόγους κατέπεισε τὴν Παναγιότητά του, τὸν δὲ Ἰακώβον δὲν ἐδυνήθη νὰ διασείη παντελῶς. Ὅθεν ἐδόθη μὲν προσταγὴ νὰ διδάσκη ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ὁ Ἀγάπιος, καὶ νὰ διδάσκωνται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ οἱ Δομέστικοι (α). Διὰ τὸ ἀκατάπειστον ὅμως τοῦ Πρωτοψάλτου Ἰακώβου, καὶ διὰ τὰς εἰρωνείας του πρὸς τὴν προφορὰν καὶ τὸν τρόπον τῆς διδάξεως τοῦ Ἀγαπίου, δὲν ἔγινε καρπός. Ὁ ζηλωτὴς

α) Ὁ μὲν δεξιὸς πρῶτος ψάλτης ἔχει τὸ ὀφφίκιον, νὰ ὀνομάζεται Πρωτοψάλτης· ὁ δὲ ἀριστερόθεν πρῶτος ψάλτης ἔχει τὸ ὀφφίκιον νὰ ὀνομάζεται Λαμπαδάριος· οἱ δὲ δευτεροὶ ψάλται τῷ δεξιῷ καὶ ἀριστερῷ χορῷ, ἐπονομάζονται Δομέστικοι.

Οἱ κατὰ καιρὸς Πατριάρχαι μεγάλως ἐφρόντιζον περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Γίνεται δὲ τοῦτο δῆλον καὶ ἐντεῦθεν, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐκ τινος ἐγγράφου, γενομένου μὲν ἐπὶ Νεοφύτου Πατριάρχου· σφριζομένου δὲ ἐν τῷ ἱερῷ Κώδικι· οὗ ἰδοὺ τὸ προσοίμιον.

Εἶγε περὶ τῶν πόρρω πον, καὶ ἀπανταχοῦ κειμένων ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ὀφειλὴ ἡμῖν ἐπίκειται οὐ μικρά, γενναίως φροντίδος ὑπὲρ τῆς κοσμιότητος καὶ ἀγαθῆς κατιστάσεως, καὶ ἐπὶ τὰ καίριον ῥοπῆς τε καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς κοινῆς μητρὸς τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν, καὶ τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐναρμονίου αὐτῆς εὐταξίας· ὑπὲρ γὰρ ταύτης καὶ γενναιώτατα δέον καταβάλλειν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ προνοεῖν ἐπιστημόνως, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ἀγρόπνως τῆς συντηρήσεως καὶ διαμονῆς τῆς κοσμιότητος καὶ λαμπρότητος αὐτῆς. Κατὰ γοῦν τὴν ἐπικειμένην ἡμῖν ὀφειλὴν ταύτην, ἐρεῦνης ἀκριβοῦς γενομένης γνώμῃ κοινῇ τῆς περὶ ἡμᾶς ἐνδημούσης ἱερᾶς ἀδελφότητος, καὶ Ἀγίας Συνόδου, καὶ τῶν τιμιωτάτων Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ τῆς κατιστάσεως τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ Μουσικολογιωτάτων Ψαλτῶν, τοῦ τε Πρωτοψάλτου Κυρ Ἰακώβου, καὶ τοῦ Λαμπαδαρίου Κυρ Πέτρου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενων μαθητῶν, κατείδομεν τὸ ἔργον αὐτῶν παρημελημένον, ὥτε

λοιπὸν τῆς ἀρχαίας παραδόσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Ἰάκωβος, ἐμέλισε Δοξαστικάριον, ἐπιχειρήσας νὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς παλαιότερας Θέσεις τοῦ Στιχηραρίου, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ οὔτε τῶν νεωτέρων τὰς τετριμμένας. Ὅπου ἤθελεν, ἵνα αἱ μὲν παλαιαὶ Θέσεις προφέρωνται κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν παλαιῶν διδασκάλων, χωρὶς νὰ μεταβάλλωνται συντεμνόμεναι, ἢ ἄλλως καλλωπιζόμεναι· καὶ ὅταν ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ καινοτρόπως κᾶμμίαν ἀπὸ αὐτὰς, ἔγραφεν αὐτὴν ἐξηγηματικῶς. Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος συνέτεμε μετὰ καλλωπισμοῦ, καθὼς ἐπέγραψε, τὰ μεγάλα Κεκραγάρια, τὰ Ἑωθινὰ, καὶ τὸν Πολυέλεον τοῦ Δανιήλ.

79. Ὁ δὲ τὸν Ἰάκωβον διαδεξάμενος Πέτρος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος, εἰς τὸ εὐτακτον μᾶλλον ἀφορῶν καὶ εὐρύθυμον τῆς ψαλμωδίας, πολλάκις ἐμέμφετο τὸν Ἰάκωβον, παραβαίνοντα τὸν θυμὸν τῶν Προσομοίων, διὰ νὰ ψάλλῃ τάχα κατὰ νόημα. Ἐγνώρισεν ὁ Πέτρος οὗτος τὴν δύναμιν τῆς χειρονομίας, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζοντο οἱ ψάλλται καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψάλλοντες, καὶ ἔλεγεν· ἂν ἤξευρα, οὐ εὐρίσκεται τις εἰδήμων τῆς Χειρονομίας καὶ εἰς

δὴ τῶν ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένων μὴ εἰς τὰ πρόσω χωροῦντων, μηδ' ἐξικανούντων ἐκλιποντός τινος, χοροστατῆσαι καὶ ψάλλειν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, προφανοῦς γενομένης τῆς αἰτίας, διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν αὐτοῖς τοῖς πρωτίστοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελουργίας τὰ ἅπερ ἀπολαμβάνουσι καὶ καρποῦνται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσοδήματα, καὶ μισθοὺς αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτου κινδυνεύειν ἐξίτηλον γενέσθαι τὴν Μουσικὴν τῆς Ἐκκλησίας τέχνην, ἣν οὗτοι μόνοι δύνανται τό γε νῦν ἐπιστημόνως διδάξαι, καὶ ὠφελῆσαι πολλούς. Ἐνθεν τοι ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ ἁρμονίαν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν καταβαλλόντες, δεῖν ἐγνωρίεν θεοραπεῦσαι τὰς ἀνάγκας, καὶ ἀναπληρῶσαι τοὺς μισθοὺς αὐτῶν, καὶ οἰκονομῆσαι τρόποις τοιούτοις . . .

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ α' ψ γ δ', Σεπτεμβρίου β'. Ἐπινεμήσ. Γ'.

τὴν Ἀμερικὴν, μὲ ὅλην μου τὴν πενίαν ἐπήγενα, καὶ ἐμαθήτευσά εἰς αὐτὸν δι' αὐτήν. Οὗτος ὁ Πέτρος μετὰ τὸν διδάσκαλόν του Πέτρον τὸν Λακεδαιμόνα μόνος ἐδύνατο νὰ ἐξηγῇ καὶ νὰ γράφῃ κατ' ἐκείνον ὁπωσοῦν. Ὅθεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξηγούμενα ἡμφιβάλ-
λοντο, πότερον, ὑπ' αὐτοῦ ἐξηγήθησαν, ἢ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου του. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ μαθηταὶ τὰ μὲν παλαιὰ μαθήματα ἐδιδάσκοντο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου· τὰ δὲ νέα, ὑπὸ τοῦ Πέτρου μόνον. Οὗτος ὑπεσχέθη νὰ ἐξηγήσῃ ὅλα τὰ παλαιὰ μαθήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καὶ νὰ τὰ ἐκδώσῃ, ἂν εὑρίσκειν ἀνταμείπτας τῶν κόπων του. Μὲ ὅλον τοῦτο μετὰ τὸν θάνατόν του αἱ ἐξηγήσεις του δὲν ἔμειναν εἰς κενόν· ἀλλ' ἔλαβον τὴν φροντί-
δα οἱ ἔφοροι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, καὶ ἠγόρασαν ὅλα του τὰ βιβλία, τὰς ἐξηγήσεις, καὶ τὰ σημειώ-
ματα, διὰ νὰ εἶναι εἰς χρῆσιν αὐτῆς τῆς σχολῆς.

80. Τοῦτον δὲ φυγόντα ἢ ἐξωσθέντα διεδέξατο Μανουὴλ ὁ νῦν Πρωτοψάλτης· τοῦ ὁποίου εἰς τὸν καιρὸν ἀποπληροῦται καὶ ἐκεῖνο ὕπερ ἔλειπεν ἀπὸ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν· τουτέστιν ἡ καταμέτρησις τοῦ ἐν τῇ μελωδίᾳ δαπανωμένου χρόνου, ὁ προσδιορισμὸς τῶν κλιμάκων, καὶ τῶν χαρακτήρων, καὶ τῶν λοιπῶν· τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις δὲν εἰσῆχθη ἀκόμῃ ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν· εἰσάγεται δὲ παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων. Εἰδὲ σφίζουσι τὰ παλαιὰ μέλη τακτικὴν χρονικὴν κίνησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀρμόζου-
σιν εἰς τὰ Μέτρα εὐκολώτερον παρὰ τὰ νέα, τοῦ-
το εἶναι ἐξ αἰτίας τῆς χειρονομίας, ἢ τοῦ θυμοῦ, ὃν οὐκ ἠγγόνον οἱ πατέρες ἐκείνων τῶν μελῶν. Ἐ-
μέλεισε δὲ ὁ Μανουὴλ τὸ Μακάριος ἀνὴρ, τὰ Ἀντί-
φωνα, καὶ μίαν σύντομον δοξολογίαν εἰς ἤχον Βα-
ρύν· ἔδωκε δὲ τὸ κοινὸν χρέος αἰοῦσ', Ἰουνίου κα.

81. Νῦν οὖν ἡ Μουσικὴ προσφέρεται τοῖς φίλο-
μοῦσους, καθὼς ἤρξατο ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασ-

κηγοῦ μαζῇ μὲ τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἕως τοῦ νῦν. Καὶ φυλάττει μὲν τὰ πρῶτα καὶ παλαιὰ μέλη, ἄπτεται δὲ καὶ τῶν νεωτέρων· καὶ μεταχειρίζεται μὲν χαρακτῆρας τοὺς παλαιούς, ὅσοι εἶναι εὐχρηστοί, προσαλέκτῃσε δὲ νεωστὶ καὶ τινας, ὅσοι ἦσαν ἀναγκαῖοι. Τὶ λοιπὸν εἶναι; παλαιὰ ἢ νέα; Οὔτε παλαιὰ, οὔτε νέα· ἀλλ' ἡ αὐτὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς τετελειοποιημένη.

ΠΩΣ ΠΡΟΣΙΤΕΟΝ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚῃ

82.

Οτι καλὸν, φίλον ἐστὶ τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστίν, εἶπεν ὁ Θεόγνις. Ὅθεν διὰ τὸ εἶναι καὶ ὁ ψάλλον φίλος εἰς τοὺς ἀκροατάς, καὶ ὄχι ἀπεχθής, πρέπει νὰ εἶναι καλός· τὸ δὲ καλὸν τοῦ ψάλτου συνίσταται.

Α', εἰς τὴν εὐφωνίαν. Ἄλλως γὰρ ἔσται τὸ πρᾶτόμενον

„Ἴσον καὶ σπεῖρειν πόντον ἄλδς πολιῆς.“

Εὐφωνία δὲ εἶναι ὄχι·μόνον ἡ γλυκύτης τῆς φωνῆς, (τὸ ὁποῖον εἶναι προτέρημα εἰς ὅλους μὲν ἐπιθυμητὸν, εἰς πολλὰ ὀλίγους ὅμως ἀπὸ τὴν φύσιν δεδομένον.) ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ δύναται τινὰς νὰ ἐκφωνῇ τοὺς φθόγγους, κατὰ τοὺς διωρισμένους τόνους.

Β', Τοῦτου δοθέντος, εἰς τὸ νὰ εἶναι ὁ ψάλτης διαθέσεως μιμητικῆς ἐκ φύσεως ἢ ἐκ μαθήσεως· διότι ἐπειδὴ κάθε τόπος ἔχει καὶ ἔθιμα ἰδιαιτέρα τόσον εἰς τὴν προφορὰν τῶν μελῶν, ὅσον καὶ εἰς τὴν προφορὰν τῶν λόγων, ἀνάγκάζεται πολλαχοῦ ὁ ψάλτης, κατὰ τὰς συνεθιζομένας εἰς τὸν τόπον μελωδίας, ἢ μάλλον κατὰ τὰ ἦθη τῶν ἐντοπίων, νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὸς ὄχι μόνον τὰς μελωδίας, ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις τῶν στί-

χων· εἰς τὰ ὁποῖα εἰμὲν δύνатаι νὰ μιμῆται, ἐπι-
τυχαίνει· εἰδὲ μὴ, μένει ἄπρακτος.

Γ', Τούτων ὑπαρχόντων, εἰς τὸ νὰ εἶναι πεπαι-
δευμένος ἀρκετὰ καὶ τὴν ἰδίαν του διάλεκτον, (ἐ-
πειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ὅλοι οἱ Μουσικοὶ
καὶ φιλόσοφοι·) διὰ νὰ ἐννοῇ τὴν ἐννοίαν τοῦ ψαλ-
λομένου. Διότι εἶναι πρέπον, νὰ ψάλλῃ ὁ ψάλτης γη-
θοσύνης μὲν τὰ τερπνὰ, ἐλεεινῶς δὲ τὰ θλιβερά·
καὶ νὰ ἀναβαίνει μὲν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐννοεῖται
ὑψος· νὰ καταβαίνει δὲ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐννοεῖ-
ται βάθος· καὶ ὅπως κατὰ τὰ νοήματα νὰ μεταχει-
ρίζεται καὶ τὰς μελωδίας.

83. Λοιπὸν ὁ οὕτως ἔχων, θέλων νὰ διδαχθῇ τὰ
Μουσικὰ, πρέπει νὰ μὴν εἶναι οὔτε ἀνήλικος, οὔτε
παρήλιξ· ἤγουν νὰ μὴν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὴν
ἡλικίαν τῶν δεκατριῶν χρόνων, οὔτε πάλιν γέρων.
Νὰ ἐμμεῖνῃ δὲ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φωνητικῆς
καὶ ὁργανικῆς μουσικῆς *ἕνα χρόνον*, ἢ καὶ δύο, ἢ
τὸ πολὺ τρεῖς· διὰ νὰ μὴν ἐμποδίσῃ τὸν ἑαυτὸν του
διὰ τὴν μουσικὴν ἀπὸ ἄλλας ὠφελιμωτέρας μαθη-
σεις. Εἰς τοῦτο ἂς ἀκούσῃ καὶ τὸν Πλάτωνα, λέ-
γοντα· „*Λύρας δὲ ἄψασθαι, τρία μὲν ἔτη καὶ δέ-
κα γεγονόσιν, ἄρχεσθαι μέτριος χρόνος· ἐμμεῖναι
δὲ ἕτερα τρία· καὶ μήτε πλείω τούτων μήτε ἐλάττω.*“

84. Διδασκόμενος δὲ τὰ μουσικὰ πρέπει νὰ προ-
σέχῃ τὰ ἐξῆς τέσσαρα·

Α', Νὰ δίδῃ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸν διδάσκον-
τα, καὶ νὰ μανθάνῃ τὸ διδασκόμενον μέλος οὕτως,
ὥστε νὰ μὴ γίνῃται καμμία αἰσθητὴ διαφορά εἰς
τὴν προφορὰν τοῦ μέλους ὅπερ ἐδιδάχθη. Διότι, ἂν
καὶ ἄλλου, εἰς τὸ ψάλλειν ὅμως ἡ φιλαυτία δουλό-
ναι τοὺς περισσοτέρους, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ κρί-
νωσιν ὀρθῶς. Ὅθεν πρέπει τινὰς νὰ καθίξῃ δικασ-
τὰς εἰδήμονας τοῦ ψαλλομένου, διὰ νὰ κρίνωσιν
αὐτοὶ, ἂν ἔχῃ ὀρθῶς.

„*Οὐχ ἅμῃν τὰ καλὰ πράτοις καλὰ φαίνεται ἡμεῖς.*„

Β', Νὰ μὴ θέλῃ νὰ ποιῇ νεωτερισμοὺς εἰς τὰ ξένα μέλη κατὰ τὴν προφορὰν, ἢ κατὰ τὴν γραφὴν, ἢ κατὰ τὴν ἐκθεσιν, καλλωπίζων ἢ συντέμνων αὐτά. Διότι πολλοὶ ὅσον ἀμαθέστεροι εἶναι κατὰ τὰ Μουσικὰ, τόσῳ περισσύτερον αὐθαδειάζουσι νὰ διορθώσωσι τὰ ξένα. Διότι ἀφ' οὗ εἶναι ἄδεια εἰς τὸν καθένα νὰ μελίξῃ ὅ,τι θέλει, ποῦ εἶναι πλέον εὐλογον, νὰ μεταποιῇ καὶ νὰ μεταμορφώῃ τὰ ξένα;

Γ', Νὰ ἐπιχειρῇ νὰ μελοποιῇ καὶ ἴδια κατὰ μίμῃσιν πολλαχοῦ τῶν διδασκάλων· τὰ ὅποια νὰ φέρῃ εἰς ἀπροσωπολήπτους κριτὰς, καὶ νὰ διορθώῃ μετ' ἐπιεικείας, ὅ,τι κατακριθῇ, χωρὶς νὰ ἐπιμένῃ μὲ πείσμα εἰς τὰ ἀγνοούμενα σφάλματα· τὰ ὅποια ἢ ἀλαζονία καλύπτει πολλάκις ὑπὸ τὸν χιτῶνα τῆς ὀρθότητος· καὶ νὰ στοχάζεται καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸ λόγιον τοῦ σοφοῦ,

„Οὐδὲ τῷ γὰρ ἀνθρώπων περαγίνεται, ὅσσ' ἐθέλῃσι“.

Δ'. Νὰ μὴν ἀηδιάζῃ ἀπὸ πρώτῃν προσβολὴν εἰς τὰ ξένα μελίσματα, μήτε νὰ τὰ καταδικάζῃ, χωρὶς νὰ τὰ περιεργασθῇ μὲ πολυκαιρίαν, καὶ μὲ μεγάλην προσοχήν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τὰ ἐκμάθῃ καλῶς, καὶ γένῃ ἐγκρατὴς αὐτῶν ἐντελέστατα, τότε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ἐπάγῃ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὰ ἐπίκρισιν. Διότι ἐπειδὴ τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς εἶναι ἓνας ἐθισμὸς, καθὼς ἔλεγεν ὁ Πλούταρχος, ἢ ποιότης ἐνὸς νέου καὶ ἀσυνήθους μελίσματος, εἶναι δυνατόν νὰ γνωρισθῇ μετὰ τὸ συνείδημα. Καὶ πολλάκις τὰ μέλη, τὰ ὅποια τῷ πρώτῳ ἀηδιάζουσι τὸν ἀκροατὴν, τῷ ἐσπέρας ἡδύνουσι τὸν αὐτόν.

ΤΕΛΟΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ.

- Ἀναγίνωσκε
- §. 7, στίχ. 1 Ἄδει δέ τις ἡ ψά-
λλει ἀτέχνως, ἐντέχνως, καὶ
ἐπιστημονικῶς. ὑποσημ. α)
στίχ. 7, συνειδισμένη.
13, ὑποσημ. α) στίχ. 2, ἐ-
στιν, ἡ χρωματικόν, ἡ ἐ-
ναρμόνιον.
27, στίχ. 5, — ο ἑδέτερος
90, στίχ. 3, τῷ δὲ δευτέρῳ,
ὁ πέμπτος,
113, στίχ. 8, δαίνει.
122, στίχ. 4, φανερόνουσιν.
127, στίχ. 8, νὰ γένη.
146, στίχ. 3, ἀφῆν.
162, στίχ. 4, Ταῦτίζεται.
163, στίχ. 6, ταῦτίζεται.
164, στίχ. 4, Ταῦτίζεται.
169, στίχ. 9, καὶ ὁ 7, καὶ ὁ 6
178, στίχ. 13, ὥστε δύο 2 2.
179, στίχ. 13, Σεμαῖ, ὁ 2 ὁ 1.
182, στίχ. 6, μεσσαίας.
- §. 185, στίχ. 2, δαίνεται.
186, στίχ. 8, περισειύη.
190, ὑποσημ. α) στίχ. 7, με-
γαλοπρεπέστατοι. — στίχ.
8, οἱ δ' ἐν ἐπιμορφῇ, —
στίχ. 10, μετεκληφότες.
204, στίχ. 9, Προκελευσμα-
τικὸν οἱ.
219, στίχ. 2. οἱ ἀρχαῖοι ἐ-
κείνο ὅπερ.
224, ὑποσημ. α) στίχ. 8,
Παρυπάτη.
228, στίχ. 3, ἀνωτέρω (§. 226.)
264, στίχ. 1, γίνεται.
282, ὑποσημ. α) στίχ.
1 Πετεῖαν.
307, στίχ. 5, πρὸ τῆ.
307, ὑποσημ. α) στίχ. 2,
στοιχειοῦται.
336, στίχ. 10, συνιστᾶται.
406, στίχ. 1, τὰ εἰρημένα μέλη.
418, στίχ. 25, νὰ μετῇ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΒΕΝΕΤΙΑΣ.

Σώματα

Ὁ Πανιερώτατος πρῶν Δαλματίας Κύριος Βενέδικτος 2
BIENNΗΣ.

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Κύριος Γρηγόριος Καλαγάνης Ἐφη- 2
μέριος τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐντοπίων

Ὁ Μεσικολογιώτατος Κύριος Ἀνθίμος Νικολαΐδης ἱερο- 2
διάκονος

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Νεόφυτος Ἱεροδιάκονος Καλαγάνης 2

Ὁ τιμιώτατος Ἀναστάσιος Δ. Δεδάμης ἐξ Ἰωαννίνων 2

Ὁ τιμιώτατος Δημήτριος Ποστολάκας 1

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Ὁ σοφολογιώτατος ἱερομόναχος καὶ κήρυξ τῆς Ἐθαγγέλι- 1
Χαραλάμπης Ποβερέτος Τιπάλδος

Νικόλαος ἱερομόναχος Πυλαρινὸς καὶ Μουσικός 1

Διονύσιος ἱερομόναχος Δελλαπόρτας Μέγας Σκενοφύλαξ 1
καὶ Μουσικός

Δημήτριος ἱερομόναχος Πασχάλης καὶ Μουσικός 1

Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος Δουβέρδος Διβιματός 1

Γεράσιμος ἱερομόναχος Τιπάλδος Ὀκτοράτος 1

Παπᾶ Βενέδικτος Δεσπας Παργινός 1

Σπυρίδων ἱερομόναχος Ξυδιάς 1

Γρηγόριος ἱερομόναχος Μελιδόνης καὶ Μουσικός 1

Χρῦσανθος Ἱεροδιάκονος Μανιάτης καὶ Μουσικός 1

Νικόλαος Τιπάλδος Ξυδιάς 1

Δημήτριος Μπέλλος ἐξ Ἀγίας Μαύρας καὶ Μουσικός. 1

Γεράσιμος Παριτίδος 1

Ὁ Μονασιολογιώτατος Κύριος Ἰάκωβος Βριώνης 2

Ἀναγνώστης Ἰωάννης Σκαλτζούνης 1

Ἀντώνιος Πυλαρινὸς Τουμάσης 1

Εὐστάθιος Μπλέσας 1

Γεράσιμος Πυλαρινὸς Ἀλιφουνσάτος 1

Βαγγέλης Ποταμιάνος 1

Μάρκος Χωροφᾶς 1

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Διδάχγιον Κύριος Χρῦσανθος 3

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Μέγας Ἀρχιδιάκονος Γαβριήλ 4

Ὁ Δευτερεύων Ἰάκωβος Παλαιολόγος ἐκ Μεθύνης 10

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος Κέπριος Μ. 1

Ὁ Σύγγελος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Εὐδύμιος 1

Ὁ Τριτεύων τῶ Παναγιωτάτου Κύριλλος ἐκ Μπαγιάκωφεν 1

Ὁ τῶ Παναγιωτάτου διάκονος Ἰωαννίκιος Μ. Πρωτοψάλτης 1

Ὁ Μέγας Γραμματεὺς τῶ Παναγιωτάτου Μ. Θεόδωρος 1

Ο Πατριαρχικός Ἐφημέριος Πορφύριος	1
Ο Προηγούμενος Ἀγιοταφίτης Πορφύριος	1
Ο Ἀγιοταφίτης Καμαράσης Γαβριήλ	1
Ο Προεστὴς τῆς Παναγίας Καφ. Βασίλειος Μαυρομάτης	1
Ο ἱερομόναχος Φάλτης Μακάριος ἐκ Ταταούλων	1
Ο Δ. Α.	2
Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίου Δέσκιον Κύριλλος Πελοποννήσιος	1
Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἰδίου Γενάδιος Μακεδὼν	1
Ο Ἀθ. τῷ ἁγίου Δέσκιον Προικοννήσιος	1
Ο Ἱεροδιάκονος τῷ ἁγίου Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος ἐκ Πάτμης	1
Ο Ἱεροδιάκονος τῶν Εἰσοδίων Ἀμφιλόχιος	1
Ο Ἱεροδιάκονος Μελέτιος Δέσης	1
Ο Ἱεροδιάκονος Μεθόδιος Ἀναστασιάδης Κύπριος	3
Ο Ἱεροδιάκονος Ἱερεμίας Θεολογίτης Πάτμιος	1
Ο Ἱεροδιάκονος Καλλίνικος ἐκ Ταταέλων	2
Ο Δ. Χ. Χ. Μ.	10
Ο Τιμώτατος Γρηγόριος Ἀζδέρογλου	1
II. Χαρίσης	10
Στέφανος Τικχιρογλου	1
Ἰωάννης Χαψέλας	50
B. Βλαχόπουλος ἀπὸ Παλαιαῖς Φώκες	1
Γ. Βλαχόπουλος ἀπὸ Παλαιαῖς Φώκες	1
Ο Μουσικολογιώτατος Κωστής Μ. Βυζάντιος	1
Ο Μουσικολογιώτατος Χερμείσιος Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγα- λῆς Ἐκκλησίας	1
Θεόδωρος II. Παράσχον Φωκεύς	10
Σταυράκης Χανεντές	1
Ο τιμώτατος Κύριος Παντελῆς Μαυροκορδάτος	2
ΛΙΒΟΡΝΟΥ.	
Ο ἐξ Ἀνδρου Εὐγένιος Καῖρης Ἐφημέριος τῆς ἐν Λι- βόρνῳ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας	1
Ο ἐψηλότατος Ἡγεμὼν Ἰωάννης Γ. Καρατζᾶς	5
Ο εὐγενέστατος Ἀρχὼν Μπάνος Κύριος Γεώργ. Ἀργυρόπελος	3
Δημήτριος Κοκκινάκης	1
Πασχάλης Δημάδης Πελοποννήσιος Φάλτης τῆς ἐν Λι- βόρνῳ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας	2
Παναγιώτης Πάλης	2
ΜΥΝΙΧΙΑΣ ΒΑΥΑΡΩΝ.	
Ο τῷ Ἑλληνικῷ σπουδαστηρίου Διευθυντῆς Ἀρχιμαν- δοίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης	2
Πέτρος Χατζὶ Βέρον Ἰατρός	1
Ἰωάννης Φωτιάδης Λέσβιος	1
Σπυρίδων Ἰασονίδης Κύπριος	1
Παντελεήμων Κόβας Σμυρναῖος	1
Κωνσταντῖνος Κοντογόννης Πελοποννήσιος	1
Ἀδαμάντιος καὶ Ἰωάννης Ἀντωνίου ἐκ Θράκης	1

Ἰωάννης Ἀπαλῶρας Χίος	1
Μιχαὴλ Π. Μανροχορδάτος	1
ΣΕΡΡΩΝ.	
Ὅτῃ ἁγίῳ Σεβρῶν Ἀρχιδιάκονος Κ. Ἰγνάτιος Κωνσταντίνου .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Σταμάλης Π. Ζαρκινός, Πρωτοψάλτης τῆς Μητροπόλεως Σεβρῶν .	1
Δημήτριος Ἀγγέλου διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν φιλολογι- κῶν γυμνασίου .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Γεώργιος Νακίδης ἐκ Πουλιανῆς .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀνδρόνικος Εἰκοσιφινίσης καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Χριστόφορος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Πρωτοσύγγελος Σεραφεῖμ Κρήσι- ναῖτης καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος Ἰωάννης Σπόντης ὑποκόνηστος τῆς Βρετανικῆς δυνάμεως .	1
Ὁ ἔξοχοφυσιολογιώτατος Κύριος Ἀναστάσιος Πάλης ὑπο- κόνηστος τῆς Αὐστριακῆς δυνάμεως .	1
Ὁ Ἱερολογιώτατος Θεοδόσιος Προδρομίτης .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Χρυσάνθος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ Ἱερολογιώτατος Κωνσταντῖνος τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἰωάννης τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἡγούμενος τῆς αὐτῆς Μονῆς Κύ- ριος Διονύσιος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Δανιὴλ τῆς αὐτῆς Μονῆς .	1
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Σεραφεῖμ τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Πανοσιώτατος Σάββας τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Κύριος Ἰορδάνης Πέτρον Σιλιαλῆς καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἐντιμώτατος Κύριος Σύμων Συμώτας ἐκ Κλεισέρας τῆς Μακεδονίας καὶ Μουσικός .	3
Ὁ Μουσικολογιώτατος Ἰωάννης Ἀντωνίος Βεβρῶσιος .	1
Ὁ τιμιώτατος Κύριος Δημήτριος Κοτζιάμπασης Δοβίστας .	1
Ὁ λογιώτατος Ἰωάννης Παπᾶ Χριστοδούλου ἐκ Τρικάλων .	1
Ὁ Αἰδεσιμώτατος Παπᾶ Ἀστέριος Θεσσαλονικεὺς .	1
Ὅτῃ ἁγίῳ Σεβρῶν Ἱεροδιάκονος Νεόφυτος ἐκ Γανοχώρων .	1
Ὁ ἐντιμώτατος Δημήτριος Ἀθανασίος ἐκ Τρικάλων καὶ Μουσικός .	1
Ὁ ἑλλογιμώτατος Κωνσταντῖνος Μιλίδης Ναυσαῖος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κυργιαλῆς Νικολάου Μωδεμοχωρίτης .	1
Ὁ Κύριος Ἰωάννης Χ. Δήμιον ἐκ Θεσσαλίας .	1
Ὁ Κέρ. Γεώργιος Κωνσταντῖνος Πετριτζῆς Σαπεντζῆς καὶ Μουσ. .	1
Ὁ ἔξοχότατος Κύριος Ματάκος Κερκεραῖος καὶ Μουσικός .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Μιχαὴλ Κρανιότης .	1
Ὁ Μουσικολογιώτατος Κύριος Ἀποστόλης Γεωργίου Παν- τελεμωνίτης ἐκ Πλαταιῶν .	1
Ἑρμανοὺν Φωτιάδης διδάσκαλος Λακοβικίων .	1
Λ. Μιχαήλ Χ. Χριστάκης Σεβρῶσιος καὶ Μουσικός .	1
Ἀτάδελφου υἱοὶ Χ. Δούκα Σεβρῶσι .	2

Ὁ ἐλλογιμώτατος Γεώργιος Μ. Χ. Γράτζιτς Βλασός	1
ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ.	
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Κ. Ἰωακείμ Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος	2
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Κύριος Ἰγνάτιος Ἀρχιμανδρίτης Θεολόγης Πάτριος	2
Ὁ Πανοσιολογιώτατος Κύριος Σεραφεῖμ Πομάρης ἀρχι- διάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς	5
Ὁ Πανοσιολογ. Κ. Ἀβράμιος Ἀρχιμανδρίτης Ἀγγελάτος	1
Ὁ αὐτὸς διὰ τὸν κύρ Ἀνδρέα Κλωκὸν	1
Ὁ Ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Ψαλτάκης	1
Ἡ Ἑλληνικὴ σχολή	10
Δημήτριος Ν. Ἀποστολόπουλος	1
Γρηγόριος Τζαννός	1
Ἀλέξιος Μανουήλ Ἡσάας	1
Ἰάκωβος Ρώτας	1
Δημήτριος καὶ ἀδελφοὶ Κατράρο	1
Γεώργιος Παχαδόρης	1
Εὐμμανουήλ Κοσσαντέλης	1
Γεώργιος Καρτζιώτης	1
Ἀμβρόσιος Στ. Ράλλης	1
Στέφανος Βορδόνης Ἰατρός	1
Προκόπιος Δ. Καρτζιώτης	4
Νικόλαος Μοροζίνης	1
Πέτρος Γεωργούλης	1
Πέτρος Κοβαρῶς	1
Κερίκης Βαρδάκας	1
Κωνσταντῖνος Γιαλῆσης	1
Ἰωάννης Σαρεγιάννης	2
Ἀλέξιος Σαρεγιάννης	2
Δημήτριος Γαγγάδης	1
Σπυρίδων Γεωργόπουλος	2
Χριστόδουλος Γραμμιάτος	1
Ὁ Μεσικολογιώτατος Ἰωάννης Κόβας	1
Ὁ Μεσικολογιώτατος Μιχαήλ Δημητρίου	5
Ὁ λογιώτατος Γεώργιος Ε. Ἰωαννίδης	1
Νικόλαος Μπενάκης	1
Νικόλαος Παπανικολάκης	1
Νικόλαος Ζ. Βλαστός	1
Μ. Α. Ροδοκανάκης	1
Ἀντώνιος Γιαλῆσης	1
Εὐστροφίος Πετροκόκκιος	1
Α. Καρονιάς	1
Ν. Α. Βάρος	1
Ὁ λογιώτατος Ὑπάτιος Ἀγγερινός	2
Ἰωάννης Ροδοκανάκης	1
Γεώργιος Ἀβασιώτης	1

Φραγγέλης Καράλης	1
Ἰωάννης Κόντογλου	1
Α. Τ.	1
Παναγιώτης Τζαμπόκας	1
N. N.	1
Σπυρίδων Σακελάριος	2
Δημήτριος Ἰωάννου	1
Στ. Κλήμης	1
Γεώργιος Χ. Κωστή	1
Ἀντώνιος Δημητρίδης	1
Γεώργιος Ξένης	1
Κωνσταντῖνος Κατρίτζης	1
Πανάγος Νταμῆλος	1
Γεώργιος Παπιολάκης	1
Φραγγέλης Σκαλάδης	1
Παῦλος Καλλιγῆς Κεφαλληναῖος	1
Γεώργιος Σβύνος Καλύμνιος	2
Νικόλαος Μ. Σβύνος Καλύμνιος	1
Ἀναγνώστης Τζάσσης Καλύμνιος	1
Σωτήριος Γερέσης	1
Ἀναστάσιος Ζωγράφου ἐκ Κόρυττας τῆς Ἀλβανίας	2
Κωνσταντῖνος Μ. Κέμας	4
Ἰωάννης Κατακεζηνός	1
Γεώργιος Πιερόπουλος	1
Γεώργιος Μεντζέλος	1
Ἀποστόλης Καλογιώργης	1
Μάρκος Παπαδάκης	1
Νικόλαος Ποστολόγας	1
Παναγιώτης Δεγρομής	1
Ἰωάννης τῆ Χ. Μήμια	1
Γεώργιος Ἰωάννου	1
Θ. Δέμα	1
Κ. Μπερτονμή	1
Ἰωάννης Ράλλης	1
Νικόλαος Ἡσαΐας	1
Παῦλος Μαυροκορδάτος	1
Ἰωάννης Σαραμαγκῆς	1
Πέτρος Ἰσοφ	1
Λεονάρδος Κ. Βῆρος	1
Θεόδωρος Ἀχιλλεύς Ἰατρός	1
Ἰωάννης Δραγίνης	1
Φραγγέλης Ν. Γλυκοφρεΐδης	1
Περικλῆς Σαπεντζάκης	1
Κωνσταντῖνος Ταμπέρος	1
Δημήτριος Πλατυγένης	1
Ἐδστρούτιος Μεταξῆς	1

Βασίλειος Σάββας	1
Γεώργιος Βλισιάς	1
Ἀλέξανδρος Λιβαδίτης	1
Σπυρίδων Α. Ἀντωνόπουλος	1
Κυριακὸς Κατράρος	1
Μιχαὴλ Παξιμάδης	1
Νικόλαος Βασίλειος τῷ Ἀντωνίου	1
Νικόλαος Σταματοπούλος	1
Δημήτριος Κασάπης	1
Γεώργιος Διαζός	1
Ἰωάννης Μ. Ροδοκανάκης	1
Ἀλέξανδρος Γαλάτη	1
Κοστάκης Σπανδονῆ	2
Δημήτριος Θεοδώρου ἐκ Σεβρών	1
Πέτρος Αγγελερόπουλος Πατρεὺς	1
Ἰωάννης Κάππαρις	1
Ἰωάννης Ἀποστολόπουλος	1
Ἀλέξανδρος Βλαστός	1
Γεώργιος Σαριδάκης	1
Ἰωάννης Ἀνδραλάκης	1
Ἰωάννης Κόσσουφας	1
Λεονῆς Τζίτζεκλῆς	1
Μιχαὴλ Δέτας	1
Λούκας Σωτηριάδης	1
Νικόλαος Στράτης	1
Ἰωάννης Βοζίκης	1
Μ. Βογιαζόγλου	1
Ἰωάννης Ῥήγας	1
Ἰωσήφ Βατόρης	1
Βασίλειος Πιτακός	1
Παναγιώτης Τζίπουρας	1
Κωνσταντῖνος Δεραμάνης	1
Νικόλαος Μπιριάκος	1
Δημήτριος Κολέας	1
Παρθένιος Ἱεροδιάκονος Γ. Πελοπίδης	1
Βασίλειος Π. Πελοπίδης	1

Ο Πανοσιώτατος Ἀμβρόσιος Ἡγούμενος Κορποβίτης	2
Ο Πανοσιώτατος Ζαχαρίας τῆ πρώην Τρίκκης	1
Ο Πανοσιώτατος Νικηφόρος ἐκ Δασίκα	1
Ο Πανοσιώτατος Νικόδημος	1
Ο Πανοσιώτατος Ἀγάπιος ἐκ τῆς τῆς Κίρκου	1
Ο Πανοσιώτατος Ἰωακείμ ἐκ τῆς Ἀγίας Τριάδος	1
Ο τιμιώτατος Σταυρολάκης Οἰκονομίδης	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Κωνσταντίνου Σιμῆ	10
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Νικολάα	1
Ο τιμιώτατος Κώνστας Πανᾶς	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Ἰωάννου	1
Ο τιμιώτατος Δημητράκης Κώρσα ἐκ Κλινοβῆ	1
Ο τιμιώτατος Στέφανος Ἰωάννου Κανούτα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Διαμάντη	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Ἀναγνώσης Βοϊβόδα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Ἀδάμου Βοϊβόδα	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Δημητρίδης Ἰατρός	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Ζωγράφος	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Ἀναγνώσης ἐξ Ἀγροφών	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Γεωργίου Ἀλεβίση	1
Ο τιμιώτατος Τασούλας Ἰωαννίτης	1
Ο τιμιώτατος Γεώργιος Γεωργιάδης	1
Ο τιμιώτατος Βασίλειος Τζαβέλας	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Τζαβέλας	1
Ο τιμιώτατος Νικόλαος Ἀναστασίας Ἰατρός	1

Τύρναβον τῆς Θετταλίας. Σώματα 71

Ἀγάπιος Ἱερομόναχος ἐπίτροπος τῆς Ἀγίας Ἀθανασίου	2
Μακάριος Ἱερομόναχος τῆς αὐτῆς Μοναστηρίου	1
Μακάριος Ἱερομόναχος	1
Διόντιος Μοναχός	1
Ο ἐλλόγιμος διδάσκαλος τῆς σχολῆς Δημήτριος	1
Ο τιμιώτατος Σταυρολάκης Μπαράτι	1
Ο τιμιώτατος Σταυρολάκης Γκουρσέβα	1

Σιλιτζάνι καὶ Ἀγνιά.

Σώματα 79

Ο Πανοσιώτατος Πνευματικὸς Γεράσιμος Κύπριος	1
Ο Παπᾶ Δημήτριος Δανιήλ	1
Ο Παπᾶ Παναγιώτης Χ. Δημητρίδης	1
Ο λόγιος Ἰωάννης Παπ. Πάτρα	1
Ο τιμιώτατος Δημήτριος Γεωργίου Χρυσόχοι	1
Ο τιμιώτατος Σούλιος Τριανταφύλλου	1
Ο τιμιώτατος Χ. Μήτρος Γεωργίου	1
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Ἀντωνίς	1
Ο τιμιώτατος Παναγιώτης Ἰωάννου	1

Δομοκός καὶ Ομβριακή.

Σώματα 88

Ο Αἰδεσιμώτατος Σακκελάριος Παπᾶ Γεώργιος	1
Διονύσιος Ἱερομόναχος ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Ἀγίας Ἀθανασίου	1
Ο λογιώτατος Κυριαζής ἐκ Φερών τῆς Θετταλίας	1
Ο τιμιώτατος Ἰωάννης Ἀναγνώσης Παπατζόγλου	1
Ο τιμιώτατος Ἀθανάσιος Παγκρατίου	1

